

สตูล ๑๘๐ ปี

ร้อยวิถี ร้อยเวลา

ร่องรอย ๑๘๐ ปี คือวิถีบรรพชน
บันทึกแห่งอดีต จารึกถึงปัจจุบัน จดจารสู่อนาคต

สตูล ๑๘๐ ปี
ร้อยวิถี ร้อยเวลา

พิมพ์ครั้งแรก จำนวน ๕๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๖๒

ISBN	๙๗๘-๖๑๖-๘๒๖๑-๑๘-๗
ผู้จัดทำ	จังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล
บรรณาธิการ	ดร.วรรณดี สุธาพาณิชย์
กองบรรณาธิการ	ดร.มาณี ฉัตรชัยวงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สมยศ ทุ่งหว้า นายฉลอง โหลสกุล นายหรน หัสมา นางวิไลลักษณ์ ทองช่วย นายอุไบ หมัดหมุด นางสาวนวรัตน์ ลิ่มสกุล
พิสูจน์อักษร	นางสาวสุนิสา สะแหละ
ศิลปกรรม	นางวัชรา จีนนุกูล
ถ่ายภาพ	นางลินจง โกยะวาทิน ดร.มาณี ฉัตรชัยวงศ์ นายอุไบ หมัดหมุด
พิมพ์ที่	บริษัทดับเบิ้ลยูทู บิสเนส จำกัด

รำลึกย้อนรอยคราวบรรลุ ๑๘๐ ปี นครีสโตย

๑๘๐ ปี ที่ผ่านมา สู่ห้วงเวลาจักฝ่าไป

แด่

บรรพบุรุษแห่งนครีสโตยมำบัง สังคะรา

สตูล ๑๘๐ ปี ร้อยวิถี ร้อยเวลา

๑. คือ, รากเหง้าเหล่าแง่งแห่งชีวิต

พ.ศ. สองพันสามร้อยแปดสิบสอง
ยกจำหลักปักครองฉลองค่า
นครี' วิถีเหง้าเหล่าประชา
เรียกกันว่า 'สโตย' โดยเนื้อนาม
ด้วยรูปคำ 'กำปง' อันทรงสิทธิ์
จึงชีวิตกิจวัตร ก็ผลัดข้าม
ค่อยแปงเมืองสร้างบ้านผ่านห้วงยาม
ค่อยเรืองแง่แรงามมาตามยุค
โดยก่อรากฝากร่างและฝังรก
เพื่ออวยอกเอื้อใจให้เปี่ยมสุข
แต่ละมือเข้ารื้อเริก เข้าเบิกรุก
ช่วยกันบุกขุกเข็ญให้เร้นคลาย
นั่นแหละคือแง่งเหง้าของเหย้าโยด
ที่ปรนโปรดคืนวันอันงามง่าย
ด้วยเลือดเนื้อปู่ย่าและตายาย
เต็มความหมายวิญญาณบรรพชน ฯ

๒. คือ, แถวทิศวิถีที่ก้าวท่อง

บรรพยุคย่อมคือมือสร้างเหย้า
ทุกรอยเท้าทอดย่าง สร้างถนน
บรรพกาลก่อฐานรากเป็นหลักคน
สร้างตัวตนต้นรากเป็นหลักใจ
เมื่อเดินท่องทุกช่องทางขจ่างทิศ
ย่อมชีวิตทุกทิศทางขจ่างใส
เมื่อเท้าเก่าเฒ่าย่างเป็นทางไกล
ย่อมเท้าใหม่ได้ย่างเป็นทางยาว
กว่าจะผ่านวารนั้นจนวันนี้
เท่าไรพลีเลือดพร้อยบนรอยก้าว
กว่าตำนานผ่านเมืองผูกเรื่องราว
เท่าไรคราวเล่านิทานผ่านวิชา
เพื่อให้ลูก หลาน เหลน รู้เค้นคัด
ลื่อ ลืบ ลืด รู้ชัดวัตรกถา
เห็นรอยมือ รูปเท้าเหล่าชรา
และเห็นค่าโลกชแรแผ่พระคุณ ฯ

๓. คือ, แง่งามความฝันในครรลอง

คุณแห่งฟ้า ค่าของดิน เป็นสินทรัพย์   ที่ได้รับทรัพย์สิน มิสิ้นรุ่น
ใจของ 'คน' คือค่าประดาทุน   ที่เอื้อดาลฐานดุลอุ่นฤดี
เป็นแง่งามความฝันอันเรียงร้อย   เป็นสายสร้อยวัฒนธรรมนำวิถี
เป็นแง่งามตามเสน่ห์ประเพณี   โดยวิธีงามแง่แก่ชุมคน
ยังงามธาตุธรณีที่โลกบ่ม   ในแรงเคี่ยวเรี่ยวข่มลมแหละฝน
ฝ่าแสงแผดแดดเผาเข้าลามลน   ฝ่ากับกลแห่งกาลหลายล้านเกณฑ์ ฯ

๔. คือ, ร้อยกรองร้องค่า 'เวลาคน'

คือร้อยกรองร้องค่าเวลาโลก   คือประโยคบอกเล่าให้เราเห็น
คือย่านถักรากเหง้าให้เราเป็น   คือเรือนรังร่มเย็น - เป็น 'สตูล'
หนึ่งร้อยแปดสิบปี คือศรีศักดิ์   ย่อมตระหนักศักดิ์ศรี มิสร่างสูญ
ยิ่งผูกรักผ่านฤดีทวีคูณ   ยิ่งเพิ่มพูนศรัทธา 'เวลาคน' ฯ

ยิ่งผ่านรัก มากยินดีทวีคูณ   สร้าง 'สตูล' สู่เวลาสืบ 'ค่าเมือง' ฯ

คำนำผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จังหวัดสตูลของเรามีอายุครบ ๑๘๐ ปีแล้ว นับว่าตั้งเมืองมาเนิ่นนานครันทีเดียว และด้วยระยะเวลาเช่นนี้เมืองสตูลก็ย่อมผ่านหนาวผ่านร้อนมามากมาย ย่อมมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นทั้งที่เป็นความสุข ความทุกข์ มีสิ่งที่ควรยินดี และมีเหตุการณ์ที่สร้างความเสียใจ ที่สำคัญคือ ในห้วงเวลาที่ผ่านพ้นนั้นเต็มไปด้วยเรื่องเล่าของผู้คนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อันเป็นฐานรากส่งต่อไปสู่อนาคตได้อย่างมั่นคง เพราะเรื่องเล่าเหล่านั้นก็คือ เรื่องราวของชีวิตผู้คน เป็นวิถีการดำรงอยู่ กอปรเป็นวัฒนธรรมประเพณี ศิลปะวิทยาการต่างๆ อันหลอมหล่อให้เป็นเมืองสตูลดังที่เห็นกัน

การที่จะเกิดมีวิถีดังว่าย่อมผ่านมือ ผ่านจิตใจ ผ่านความคิด และความเสียสละของบุคคลสำคัญหลายคนที่ช่วยกันสร้างบ้านแปงเมือง ช่วยกันพัฒนาเมืองสตูลมาในแต่ละยุคแต่ละสมัย จึงนับเป็นคุณูปการใหญ่หลวงที่ชนรุ่นหลังควรเรียนรู้เพื่อสืบทอดวิถีสตูลไม่ให้ขาดช่วงตอน

การเรียนรู้รากเหง้าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพราะทำให้รู้ที่มาของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่ จนเกิดเป็นความรัก ความหวงแหน นำไปสู่การต่อยอดเป็นความยั่งยืนให้แก่ลูกหลาน นั่นจึงถือว่าเป็นความกตัญญูรู้คุณต่อเหล่าบรรพบุรุษที่สร้างทำเมืองสตูลมา

ในฐานะผู้ปกครองเมืองสตูลช่วงวาระครบ ๑๘๐ ปีนี้ ผมได้แต่หวังว่า ผลงานหลายอย่างที่ได้สร้างทำขณะดำรงตำแหน่งซึ่งล้วนตั้งอยู่บนการวางพื้นฐานของนักปกครองรุ่นก่อนๆ จะเป็นอีกฐานหนึ่งที่นักปกครองรุ่นต่อไปนำไปใคร่ครวญและต่อยอด สร้างคุณประโยชน์ให้แก่จังหวัดสตูลและประเทศชาติต่อไป และหวังว่า หนังสือ **"สตูล ๑๘๐ ปี ร้อยวิถี ร้อยเวลา"** เล่มนี้จะเป็นตำราชีวิตให้ผู้คนได้เรียนรู้ เรื่องราวของบรรพบุรุษทั้งหลายอาจก่อความรู้สึกรักบ้านเมือง รักถิ่นที่อยู่ สร้างสมวัฒนธรรมอันดีงาม และสืบสานสิ่งที่ดีงามนั้นให้เป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

(นายจารุวัฒน์ เกลี้ยงเกลา)
ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล

วิทยาลัยชุมชนสตูล
SATUN COMMUNITY COLLEGE

คำนำผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล

วิทยาลัยชุมชนสตูลภูมิใจยิ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือ **"สตูล ๑๘๐ ปี ร้อยวิถี ร้อยเวลา"** เล่มนี้ ซึ่งเป็นหนังสือที่จังหวัดสตูล จัดทำขึ้นในวาระที่จังหวัดสตูลมีอายุครบ ๑๘๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒

การดำเนินการจัดทำหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องราวที่สั่งสมกันมายาวนาน ถึง ๑๘๐ ปี แม้เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ แต่การรวบรวมข้อมูล เนื้อหาสาระต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกๆ ด้านตามเป้าหมายที่จังหวัดสตูลกำหนดไว้ในเวลาอันจำกัดก็ย่อมยุ่งยากมากมาย ประกอบกับจังหวัดสตูลมีแหล่งข้อมูลทุติยภูมิเพื่อการสืบค้นไม่มากนัก ซ้ำข้อมูลที่มีอยู่บางส่วน ก็ขาดความสมบูรณ์ ความชัดเจน จึงนับว่าคณะผู้จัดทำต้องใช้ความพยายามอย่างมากทีเดียว

เบื้องต้นข้าพเจ้า ดร.วรรณดี สุธาพาณิชย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล ในฐานะที่เป็นผู้ได้รับมอบหมายจากนายจารุวัฒน์ เกลี้ยงเกลา ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ให้ดำเนินการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ได้เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน ให้จังหวัดพิจารณาเชิญและแต่งตั้งเป็นคณะทำงาน เพื่อวางแผน กำหนดแนวทาง เนื้อหาและรูปแบบหนังสือ โดยได้มอบหมายให้ ดร.มาณี ฉัตรชัยวงศ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นผู้รับผิดชอบประสานงานและจัดทำรูปเล่ม เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการครบรอบจังหวัดสตูล ๑๘๐ ปี ทางผู้เขียนได้มีฉันทามติคัดเลือกเรื่องราวต่างๆ ที่สำคัญที่แสดงถึงตัวตนและอัตลักษณ์ของจังหวัดสตูลที่เกิดขึ้นได้ จำนวน ๑๘ เรื่อง เรื่องละ ๑๐ หน้า รวมเนื้อหาทั้งหมด ๑๘๐ หน้า

ในการจัดทำต้นฉบับ คณะทำงานได้สืบค้นข้อมูลทั้งที่เป็นทุติยภูมิและปฐมภูมิและลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อยืนยันความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลพื้นฐานในการเขียน หลังจากนั้นมีการประชุมคณะทำงานและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับปรุงเนื้อหาสาระตามข้อเสนอของที่ประชุม ให้เนื้อหาถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงแต่งตั้งกองบรรณาธิการทำหน้าที่พิจารณาความร้อยรัด ความกลมกลืนของสำนวนภาษา ความถูกต้องของเนื้อหา ช่วยกันปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สาระแต่ละบทสมบูรณ์ที่สุด

ความสมบูรณ์และสำคัญของหนังสือที่จะขาดไม่ได้อีกส่วนหนึ่ง คือ ภาพประกอบ ซึ่งนอกจากคณะทำงานจัดหาภาพประกอบมาเองแล้ว ยังได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากคุณลินจง โกยะวาทิน อดีตเจ้าของห้องภาพนครศิลป์ ศิลปินถ่ายภาพจังหวัดสตูล ที่ช่วยค้นหาภาพประวัติศาสตร์ และช่วยถ่ายภาพยุคปัจจุบันมาประกอบเรื่องราว จนการจัดทำหนังสือ **"สตูล ๑๘๐ ปี ร้อยวิถี ร้อยเวลา"** ลุล่วงดังประสงค์ วิทยาลัยชุมชนจึงขอขอบคุณคณะผู้จัดทำทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือจัดทำหนังสือที่มีความหมายและมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสตูลในครั้งนี้

(ดร.วรรณดี สุธาพาณิชย์)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล

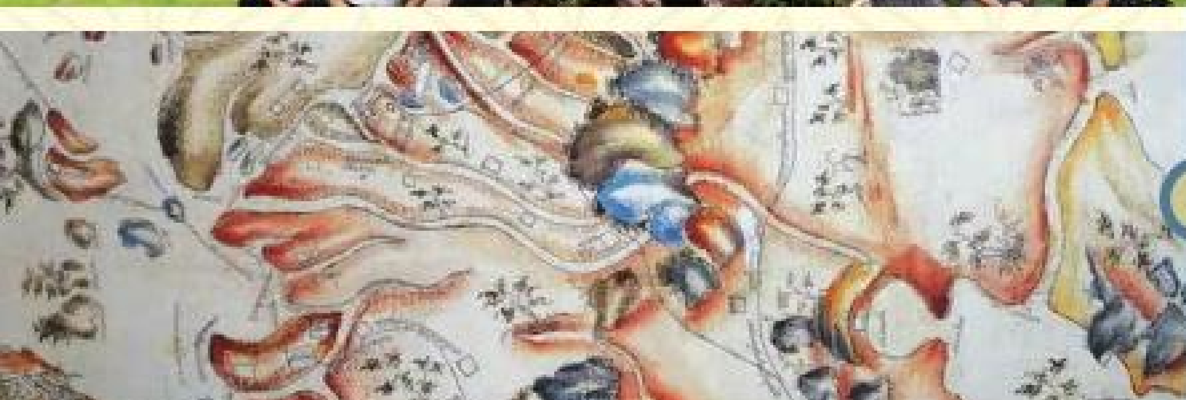
สารบัญ

ถึง สตูล ๑๘๐ ปี

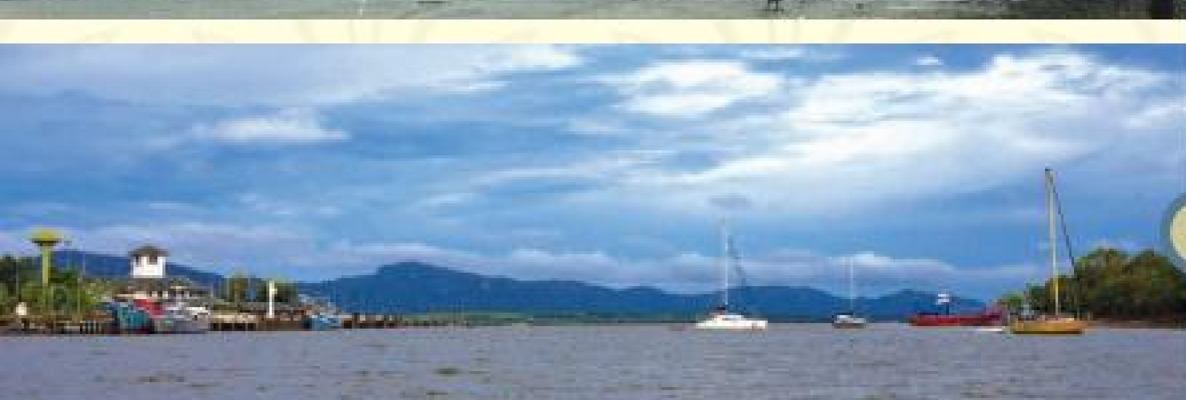
สตูล ๑๘๐ ปี ๑๘ เรื่อง ๑๘๐ หน้า

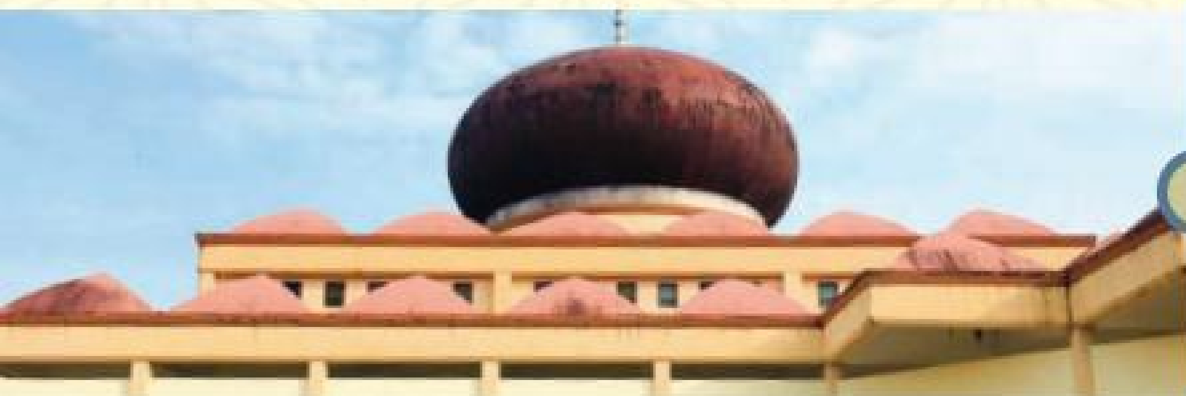

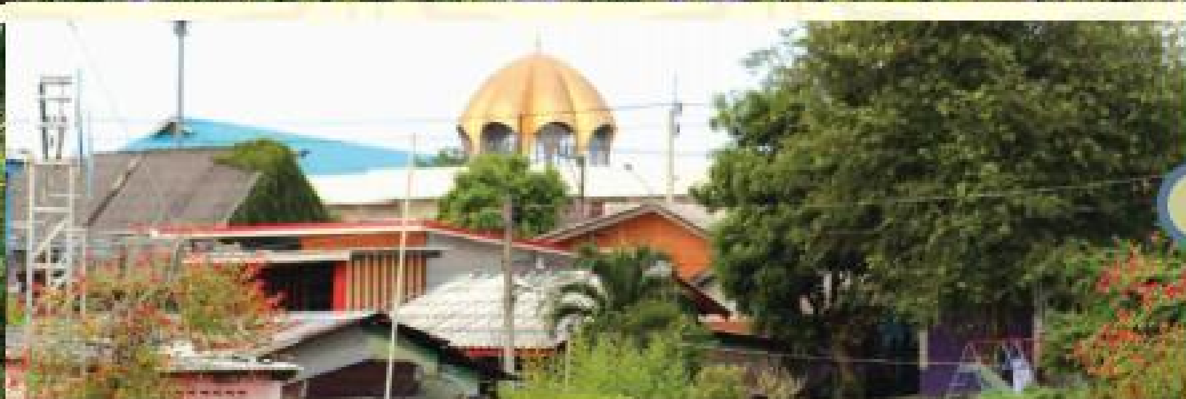

หยาดฟ้ามาสู่ดิน

ปานฟ้าโปรยฝน เอ่อล้นใจเรา
โลกอิ่มพริ้มเพรา ชื่นเหย้าฉ่ำเย็น
เมตตาการุญ เปี่ยมบุญได้เห็น
ล้ำค่าได้เป็น มวลดินถิ่นไทยฯ

(วิชชุมมาลาฉันท์ ๓๒)

เสด็จเยือนจังหวัดสตูล
ดั่งสายฝนอันชื่นใจ

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
ชะอุ่ม พิศาลสินธุ์

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

เสด็จพระราชดำเนินสู่จังหวัดสตูลจำนวน ๔ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ : วันที่ ๒๐ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จเยี่ยมจังหวัดสตูลเป็นครั้งนั้นด้วยทรงห่วงใยราษฎรชาวจังหวัดสตูลเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากสภาพสตูลสมัยนั้นยังไม่เจริญ สภาพถนนหนทางที่เชื่อมระหว่างจังหวัดยังเป็นถนนลูกรัง บางแห่งเป็นทางเกวียน ทุรกันดารมาก

ราษฎรจากทั่วทุกอำเภอมารอเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมากจนซุ้มต่างๆ ที่ทางการจัดให้แน่นขนัด ครั้นเมื่อทั้ง ๒ พระองค์เสด็จประทับ ณ พลับพลาหน้าโรงเรียนสตูลวิทยา จังหวัดสตูลแล้ว (ที่ตั้งโรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ในปัจจุบัน) ก็ทรงมีพระราชดำรัสขอบใจทุกๆ คน โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมที่ต่างมารับเสด็จเป็นจำนวนมากทั้งๆ ที่อยู่ในเวลาถือบวช ทรงยินดีที่ได้ทราบทุกข์สุขและการประกอบอาชีพของราษฎร ท้ายพระราชดำรัส ทรงขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายคุ้มครองราษฎรชาวจังหวัดสตูลให้มีความสุขความเจริญทั่วกัน

ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

"เราทั้งสองคนมีความยินดีที่ได้มีโอกาสมาเยี่ยมจังหวัดสตูล
และแม้ว่าขณะนี้ชาวไทยอิสลามจะอยู่ระหว่างการถือบวช
และวันนี้เป็นวันศุกร์ แต่ก็พากันต้อนรับเราเป็นจำนวนมาก เราขอบใจ
สตูลเป็นจังหวัดชายแดนห่างไกลกรุงเทพฯ แต่ถ้ามีการคมนาคมดี มีถนนดี
ต่อไปก็จะเจริญและหวังว่าจังหวัดสตูลจะเจริญยิ่งขึ้น
นอกนั้นความเจริญของจังหวัดนี้อยู่ที่การศึกษาอีกอย่างหนึ่ง
แต่ถ้ามีการศึกษาก็มีความรู้ความเข้าใจ การประกอบอาชีพก็จะดีขึ้น
ขอให้ประชาชนชาวจังหวัดสตูลได้ช่วยกันสนับสนุนให้การศึกษาดีขึ้น
ถ้าทุกคนร่วมมือจังหวัดก็จะเจริญรุ่งเรือง เป็นจังหวัดสำคัญของประเทศอีกจังหวัดหนึ่ง
ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้คุ้มครองให้ประชาชนชาวจังหวัดสตูลมีความเจริญรุ่งเรืองโดยทั่วกัน"

คราวนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรเป็นเวลา ๑ ชั่วโมง ๒๕ นาที ระหว่างเสด็จพระราชดำเนินกลับทรงแวะเยี่ยมมัสยิดของจังหวัดสตูลและเยี่ยมราษฎรชาวจีนที่สมาคมจงหัวในจังหวัดสตูลด้วย

การเสด็จเยี่ยมราษฎรของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในครั้งนี้พระองค์ทรงวางรากฐานแนวทางการพัฒนาจังหวัดสตูลในด้านการศาสนา การคมนาคม การศึกษา และการอาชีพที่เหมาะสมให้กับทางการเพื่อนำไปปฏิบัติและพัฒนาจังหวัดสตูลให้เจริญขึ้น สร้างความประทับใจและความปีติยินดีแก่ราษฎรชาวจังหวัดสตูลเป็นอย่างยิ่ง

ครั้งที่ ๒ : วันที่ ๙ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๘

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พร้อมสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน์ วรขัตติยราชนารี เสด็จโดยเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งจากจังหวัดนราธิวาสสู่สตูล มีข้าราชการ ประชาชนหอบลูกหลานไปรอรับเสด็จแน่นขนัด ณ สนามบินสตูล

พระราชกรณียกิจของพระองค์ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสตูลครั้งนี้ คือ พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านที่หน้าอาคารโรงเรียนสตูลวิทยา(ปัจจุบันคือโรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์) แล้วเสด็จเยี่ยมมัสยิดมำบังทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ ๒ ต้นที่หน้ามัสยิดมำบัง จากนั้นก็เสด็จเยี่ยมพ่อค้าประชาชน ณ สมาคมจงหัวสตูล และเสด็จเยี่ยมราษฎรนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้จังหวัดสตูล

ครั้งที่ ๓ : วันที่ ๒๒ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พร้อมสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน์ วรขัตติยราชนารี เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่เขตนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ซึ่งการที่ทรงเสด็จเยี่ยมที่นี่ถึงสองครั้งสองครานั้นเป็นเพราะพระองค์ทรงห่วงใยความเป็นอยู่ของราษฎร การประกอบอาชีพและพระองค์ทรงมุ่งหวังที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงมีพระราชประสงค์ติดตามผลก้าวหน้าในการจัดที่อยู่อาศัย การจัดที่ทำกิน การทำเกษตรของราษฎรในพื้นที่นี้ด้วยราษฎรเหล่านี้ล้วนเพิ่งอพยพจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาอยู่ใหม่ และทรงห่วงใยการเพาะปลูกพืชผักผลไม้และการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อการยังชีพของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ จังหวัดสตูลที่ทรงรับสั่งไว้ในครั้งทีเสด็จมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘

ครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตรสวนปาล์มน้ำมันที่นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล และทรงมีรับสั่งให้ ดร. สัณห์ชัย กลิ่นพิกุล ผู้อำนวยการโครงการพระราชดำริ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ซึ่งรับผิดชอบการผลิต โรงงานปาล์มน้ำมันไร่กลางสาธิต และคณะสร้างเครื่องหีบน้ำมันปาล์มแทนเครื่องหีบ STORK ที่นิคมฯ นำเข้าจากเนเธอร์แลนด์ และทรงรับสั่งถามข้อมูลปาล์มน้ำมันอีกหลายประการ ตั้งแต่การปลูก ผลผลิต ไปจนถึงการนำน้ำมันปาล์มและน้ำมันเมล็ดในปาล์มไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์สกัดน้ำมันปาล์มขนาดเล็กที่นักวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่สร้างขึ้นมา

ครั้งที่ ๔ : วันที่ ๒๐ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๒

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พร้อมสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน์ วรขัตติยราชนารี เสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสตูลเป็นครั้งที่ ๔ เพื่อประกอบพิธียกช่อฟ้าวัดดุลยาราม ตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล และพิธีเปิดมัสยิดมำบัง ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ที่ได้ก่อสร้างตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ และได้ปรับปรุงเป็นมัสยิดกลางจังหวัดสตูล

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ครั้งที่ ๑ เมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงดำรงตำแหน่งอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ โดยเสด็จฯสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมายังเกาะอาดังหลีเป๊ะ และเสด็จมายังศาลากลางจังหวัดสตูล

เสด็จเกาะอาดังเกาะหลีเป๊ะในกิจกรรมของมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ สว) ถึงเวลาค่ำทรงประทับแรมบนเรือพระที่นั่ง **"จันทร์"** ถึงวันรุ่งขึ้นจึงเสด็จมายังศาลากลางจังหวัดสตูล ทรงประทับพระเก้าอี้ ณ มุขหน้าบันไดชั้น ๑ ของอาคารศาลากลางจังหวัดพระราชทานพระราชวโรกาสให้ประชาชนชาวสตูลเข้าเฝ้า

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

ขณะดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อทรงประกอบพระราชพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดมงคลมิ่งเมือง ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล พระองค์เสด็จมาโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เมื่อเสด็จถึง ทรงพระราชดำเนินมาตามลาดพระบาท มีพระราชปฏิสันถารด้วยผู้ที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น จากนั้นก็เสด็จไปประทับยังพระราชอาสน์ในพลับพลาพระราชพิธี พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ทรงธรรม ทรงประกอบยกช่อฟ้า แล้วเสด็จออกจากพระอุโบสถทรงวางศิลาฤกษ์ ณ อาคารเรียนโรงเรียนธรรมจักวิทยา วัดมงคลมิ่งเมือง อำเภอเมืองสตูล จากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินเข้าพระอุโบสถทรงกราบพระประธาน ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินมายังพลับพลาพระราชพิธีอีกครั้ง และทรงพระราชทานของที่ระลึกให้แก่ประชาชน จากนั้นจึงเสด็จกลับ

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๔

เวลา ๑๕.๑๙ น. พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมงกุฎราชกุมาร (พระอิสริยศขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์พร้อมด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีรัศมิ์พระวรชายาฯ ไปยังสนามกีฬากลางจังหวัดสตูล อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ในการพระราชทานพระพุทธนวรรราชบพิตรประจำจังหวัดสตูลและพระพุทธนวราชบพิตรจำลองประจำอำเภอทั้ง ๗ อำเภอของจังหวัดสตูล โดยมีนายเหนือชาย จิระอภิรักษ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล รักษาการแทนนายพิศาล ทองเลิศ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล กล่าวรายงานและรับพระราชทานพระประจำจังหวัด

พระพุทธนวราชบพิตรนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นสำหรับพระราชทานเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัด โดยที่ฐานบัวด้านหน้าทรงบรรจุพระพิมพ์ไว้องค์หนึ่ง ซึ่งพระพิมพ์องค์นี้ทรงทำขึ้นด้วยวัตถุศักดิ์สิทธิ์อันได้มาจากปูชนียสถานสำคัญของจังหวัดต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร สำหรับพระพิมพ์ที่ฐานบัวด้านหน้าพระพุทธนวราชบพิตรประจำจังหวัดสตูลมีผงธูปหน้าที่บูชาพระพุทธรูปวัดชนาธิปเฉลิม วัดสตูลสันตยาราม วัดหน้าเมืองและวัดดุลยาราม ในจังหวัดสตูลรวมอยู่ด้วย

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงตั้งพระราชหฤทัยอธิษฐานปิดทองและทรงสุหร่ายทรงเจิมก่อนที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญไปพระราชทาน ด้วยทรงถือว่าพระพุทธนวราชบพิตรนี้เป็นที่ตั้งแห่งคุณพระรัตนตรัย อันเป็นที่เคารพสูงสุดและเป็นนิมิตหมายสำคัญของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศและคนไทยทั้งชาติ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนจังหวัดสตูลหลายครั้ง ทั้งโดยเสด็จติดตามพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและเสด็จโดยส่วนพระองค์เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรตลอดจนทรงติดตามการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาในเขตจังหวัดสตูล และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จอุทยานแห่งชาติตะรุเตา และเกาะอาดัง อำเภอเมืองสตูล เสด็จอ่าวตะโละวาว โดยคุณชวลิต มหาวิจิตร อดีตพัศดีเรือนจำ เป็นผู้ถวายรายงานเกี่ยวกับที่มาที่ไปของนักโทษนิคมพัฒนาอาชีพตะรุเตา ทรงเสด็จทอดพระเนตรทัศนียภาพที่มีความเป็นธรรมชาติบริเวณโดยรอบเกาะตะรุเตา ทรงมีความสนพระทัยในประวัติศาสตร์และทรงให้ความสำคัญในโครงการฟื้นฟูแหล่งประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก

วันที่ ๒๗ - ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จอุทยานแห่งชาติ ทะเลบัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยูงทองรัฐประชาสรรค์ อ.ควนกาหลง จ.สตูล

วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๑ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดอาคารสิรินธร ณ โรงพยาบาลสตูล ตำบลพิมาน อำเภอเมืองจังหวัดสตูล

วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดพิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติสตูล(คฤหาสน์กูเด็น)

วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยูงทองรัฐประชาสรรค์ อ.ควนกาหลง จ.สตูล

วันที่ ๒-๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงติดตามการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาในเขตจังหวัดสตูล

ในวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ทรงเสด็จท่าเทียบเรือตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เพื่อทรงเจิมหัวเรือเร็วซึ่งบริษัทไทยยามาฮ่ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด น้อมเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงใช้ในกิจกรรมของมูลนิธิชัยพัฒนา จากนั้นทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดโครงการ โครงการเชื่อมโยงกระแสไฟฟ้าด้วยสายเคเบิ้ลใต้น้ำไปยังเกาะปูยูและเกาะยาว

วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังหน่วยป้องกันและปราบปรามประมงทะเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เพื่อทรงเปิดศูนย์เรียนรู้และอนุรักษ์ประมงชุมชนดั้งเดิมฝั่งอันดามัน เกาะหลีเป๊ะ ของกรมประมง จากนั้นประทับเรือยางพระที่นั่ง เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เพื่อทรงเปิดอาคารเรียนเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา พระราชทานสิ่งของแก่ผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้แทนนักเรียนชาย-หญิง ทอดพระเนตรห้องสมุด ห้องสาธิตการเรียนการสอน ทอดพระเนตรห้องปฏิบัติการมัคคุเทศก์และห้องปฏิบัติการขนมอบ ทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์พระราชทานและราษฎร

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ถึงสนามเฮลิคอปเตอร์ชั่วคราว ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เพื่อประทับรถยนต์พระที่นั่ง ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยูงทองรัฐประชาสรรค์ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ทรงติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน พระราชทานสิ่งของแก่ครูตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน ๑๑ นาย ผู้ดูแลเด็ก ๒ คน ผู้แทนนักเรียนชายหญิง ๒ คน พระราชทานพันธุ์ไม้แก่ผู้แทนชาวบ้าน ๒ คน ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรห้องเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน ห้องสมุด ห้องพยาบาล โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการฝึกอาชีพ โรงอาหารเครื่องครัว ทอดพระเนตรห้องสาธิตการเรียนการสอน ห้องอนุบาล พระราชทานพระราชวโรกาสให้ ผู้แทนเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามโครงการส่งตัวคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ฝ้า

ทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะครูและนักเรียน ทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์พระราชทาน ที่รักษาราษฎรผู้เจ็บป่วย

และราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองพระบาทรับเสด็จ สมควรแก่เวลา เสด็จออกจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยูงทองรัฐประชาสรรค์ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านส้านแดง หมู่ที่ ๑๑ บ้านปาล์มไทย ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ในการนี้ได้พระราชทานสิ่งของอุปกรณ์การเรียนการสอน

อุปกรณ์กีฬาแก่ ครู นักเรียน และพระราชทานพันธุ์ไม้ผลแก่ราษฎร จากนั้นทรงพระดำเนินภายในอาคารอเนกประสงค์ และทอดพระเนตรชั้นเรียนเด็กก่อนวัยเรียน เรือนพยาบาล โครงการฝึกอาชีพ กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงอาหาร ห้องครัว ห้องสมุด การสาธิตการเรียนการสอน

โอกาสนี้ทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์พระราชทานที่ให้การรักษาราษฎรที่เจ็บป่วย ซึ่งส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคหัวใจ โรคเลือดหรือธาลัสซีเมีย และโรคก้อนเนื้องอกที่สมอง พร้อมทั้งทรงรับผู้ป่วยไว้จำนวน ๖ ราย เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ด้วย

วันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านส้านแดง หมู่ ๑๑ ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ทอดพระเนตรและเยี่ยมชมโครงการต่างๆของโรงเรียน อาทิ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการฝึกอาชีพนักเรียน กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยูงทองรัฐประชาสรรค์ หมู่ที่ ๕ บ้านลำปาด ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังเกาะปูยู ตำบลปูยู อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ประทับรถจักรยานยนต์พ่วงข้างพระที่นั่งไปยัง สถานีอนามัยบ้านเกาะปูยู ทอดพระเนตรการดำเนินงานซ่อมแซมและปรับปรุงสถานีอนามัยบ้านเกาะยาว ทอดพระเนตรห้องรักษาพยาบาลและห้องฉุกเฉิน โดยได้พระราชทานพระราชานุญาตให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการซ่อมแซมและปรับปรุง เสด็จทอดพระเนตรการดำเนินงานปรับปรุงสถานีอนามัยบ้านเกาะยาว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังโรงเรียนบ้านเกาะยาว และโรงเรียนบ้านกาโบยชัยพัฒนา เพื่อทรงเยี่ยมและพระราชทานงบประมาณ ในการสร้างและซ่อมแซมโรงเรียน โดยพระราชทานพระราชานุญาตให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง ตลอดจนสร้างสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนปูยูและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสตูล สนับสนุนการท่องเที่ยววิถีไทยด้วยการปั่นจักรยาน จากนั้นประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเสด็จไปเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ทรงประทับรถจักรยานยนต์พ่วงข้างพระที่นั่ง เสด็จไปโรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา ทรงเปิดอาคารเอนกประสงค์ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ ๑ ต้น เสด็จไปศูนย์พัฒนาเด็กมัสยิดบ้านเกาะสาหร่าย ทอดพระเนตรการสาธิตการเรียน การสอนหลักสูตรแปรรูปอาหารทะเลและหลักสูตรการซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ทอดพระเนตรผลการดำเนินงานของโรงสีข้าวชุมชนพระราชทาน ทรงพระราชดำเนินไปศูนย์คอมพิวเตอร์และวิทยุชุมชน ทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์และราษฎร เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านต้นหยงอุมาชัยพัฒนา ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เพื่อทรงเปิดแพรคลุมป้ายโรงเรียน และทอดพระเนตรการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนา

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จเยือนจังหวัดสตูลหลายครั้ง ทั้งโดยเสด็จติดตามพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและเสด็จโดยส่วนพระองค์ และทรงเยี่ยมเยียนราษฎรตลอดจนทรงติดตามการดำเนินงานมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.) ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งเป็นประธานกิตติมศักดิ์

วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จโดยเฮลิคอปเตอร์ชั่วคราว ถึงวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ทรงติดตามการดำเนินงานเพื่อทรงออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว.ภาคใต้ พร้อมให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ ทั้งนี้ ด้วยทรงห่วงใยในชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรที่ประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยทางจังหวัดสตูล ได้บูรณาการความช่วยเหลือร่วมกับทหาร ตำรวจ กาชาดจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ ภาคเอกชน และอาสาสมัคร ในการนำเรือออกไปช่วยเหลือ อพยพผู้ประสบภัย พร้อมลำเลียงถุงยังชีพที่ประกอบด้วยเครื่องอุปโภค บริโภค อาทิ ไฟฉาย ยารักษาโรค ข้าวสาร อาหารแห้ง นมผงสำเร็จรูป ไปมอบให้กับประชาชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือในเบื้องต้น ประธานกรรมการ พอ.สว.ประจำจังหวัดสตูล กราบทูลรายงาน เบิกทูลเกล้าฯ ถวายเงิน เข้ารับพระทานของที่ระลึกเป็นรายบุคคล เบิกผู้แทนกรรมการ และอนุกรรมการ เข้ารับพระราชทานเข็มเครื่องหมายกรรมการ อนุกรรมการ และเบิกอาสาสมัครเข้ารับพระราชทาน ผู้ใหญ่บ้านกราบทูลรายงานสถานภาพหมู่บ้าน พระราชทานเครื่องแบบนักเรียนแก่ผู้แทนนักเรียน ชาย ๖ คน หญิง ๖ คน พระราชทานของเด็กเล่น และเสื้อผ้าแก่ผู้แทนนักเรียนอนุบาล ชาย ๑ คน หญิง ๖ คน พระราชทานหนังสือธรรมะ และของที่ระลึกแก่ผู้ใหญ่บ้านและครู พระราชทานเครื่องนุ่งห่มและยาตำราหลวงแก่คนชรา ชาย ๑๐ คน หญิง ๑๐ คน และเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จฯ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมหน่วยแพทย์ พอ.สว.และหน่วยแพทย์พระราชทาน สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ที่มาตรวจรักษา ก่อนร่วมฉายพระรูปร่วมกับอาสาสมัคร

วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จเยี่ยมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. ณ โรงเรียนปากบาง หมู่ที่ ๒ ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล โปรดให้ออกตรวจรักษาประชาชนที่เจ็บป่วยในถิ่นทุรกันดาร และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จ หมู่บ้านแห่งนี้มีราษฎร ๕๒๐ หลังคาเรือน มีประชาชนมารับบริการตรวจรักษาโรคทั่วไปและทันตกรรม รวม ๒๓๔ ราย ทรงมีพระปฏิสันถารกับผู้ป่วยนำเฝ้าซึ่งทรงรับไว้ในพระอนุเคราะห์ จำนวน ๖ ราย ซึ่งป่วยเป็นโรคต่อมใต้สมองไม่สร้างฮอร์โมน ลิ้นหัวใจรั่ว เนื้องอกหลอดเลือดที่ปาก โรคหลอดเลือดหัวใจ และอัมพาต โดยทรงซักถามถึงอาการเจ็บป่วยเพื่อหาแนวทางในการบำบัดรักษาให้หายเป็นปกติ

วันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เวลา ๑๔.๐๙ น. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จไปยังโรงเรียนทุ่งหว้าวรวิทย์ ตำบลป่าแก่บ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือ หน่วยแพทย์พอ.สว. และหน่วยแพทย์พระราชทาน สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และพระราชทานของที่ระลึก แก่ผู้ทูลเกล้าฯ ถวายเงิน กรรมการ อนุกรรมการ และอาสาสมัคร พอ.สว.ประจำจังหวัดสตูล ทรงเยี่ยมราษฎรบ้านขุมทรัพย์ ซึ่งมีราษฎร ๑๐๔ หลังคาเรือน รวม ๕๐๓ คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อเจ็บป่วยจะไปรับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งดินลุ่ม และโรงพยาบาลทุ่งหว้า โดยการให้บริการตรวจรักษาโรคทั่วไปและทันตกรรม มีผู้รับบริการรวม ๑๑๕ ราย ส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคกระดูกและข้อระบบกล้ามเนื้อ และระบบทางเดินหายใจ ในจำนวนนี้ มีผู้ป่วยส่งไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลต่างๆ รวม ๑๕ ราย โอกาสนี้ พระราชทานพระวโรกาสให้ผู้ป่วย เฝ้า ๖ ราย อาทิ ผู้ป่วยโรคธาลัสซีเมีย โรคหัวใจ พิการแต่กำเนิด เส้นเลือดดำในตับอุดตัน และเนื้องอกในจอประสาทตา พร้อมกันนี้ มีพระปฏิสันถาร และพระราชทานกำลังใจแก่ผู้ป่วย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ออกตรวจรักษาสัตว์เลี้ยงที่เจ็บป่วย พร้อมให้คำปรึกษาด้านการดูแลสัตว์เลี้ยงอย่างถูกวิธี โอกาสนี้ พระราชทานพระวโรกาสให้ สมาชิก พอ.สว. จังหวัดสตูลเฝ้า และมีพระดำรัสขอบคุณสมาชิก พอ.สว. ที่เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวมด้วย

เติมคน

เติมค่า เต็มคน ต่อผล แตกแผ่
ศึกษาเสริมแง่ เกื้อแก่ภูมิเชาว์
รู้สึก เห็นล้ำ กำจัดขัดเขลา
เปิดโลกให้เรา กล่อมเกลาปัญญา ฯ

(วิชชุมมาลาฉันท์ ๓๒)

การศึกษา

ความเจริญของจังหวัดนี้อยู่ที่การศึกษา

วรรณดี สุธาพาณิชย์
มาณี ฉัตรชัยวงศ์

"เราทั้งสองคนมีความยินดีที่ได้มีโอกาสมาเยี่ยมจังหวัดสตูล
และแม้ว่าขณะนี้ชาวไทยอิสลามจะอยู่ระหว่างการถือบวช
และวันนี้เป็นวันศุกร์ แต่ก็พากันต้อนรับเราเป็นจำนวนมาก เราขอขอบใจ
สตูลเป็นจังหวัดชายแดนห่างไกลกรุงเทพฯ แต่ถ้ามีการคมนาคมดี มีถนนดี
ต่อไปก็จะเจริญและหวังว่าจังหวัดสตูลจะเจริญยิ่งขึ้น
นอกนั้นความเจริญของจังหวัดนี้อยู่ที่การศึกษาอีกอย่างหนึ่ง
แต่ถ้ามีการศึกษาก็มีความรู้ความเข้าใจ การประกอบอาชีพก็จะดีขึ้น
ขอให้ประชาชนชาวจังหวัดสตูลได้ช่วยกันสนับสนุนให้การศึกษาดีขึ้น
ถ้าทุกคนร่วมมือจังหวัดก็จะเจริญรุ่งเรือง เป็นจังหวัดสำคัญของประเทศอีกจังหวัดหนึ่ง
ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้คุ้มครองให้ประชาชนชาวจังหวัดสตูลมีความเจริญรุ่งเรืองโดยทั่วกัน"

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒
คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสตูลเป็นครั้งแรก

ในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษา เริ่มต้นการศึกษาในระบบโรงเรียนสำหรับทวยราษฎร์ โดยโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนวัดมหรรณพาราม หัวลำโพง เป็นโรงเรียนประถมศึกษาแห่งแรกของประเทศสยาม

ล่วงมาในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ ปรากฏว่ามีโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ๓๐ โรงเรียน ตั้งอยู่ในเมืองหลวง ๑๗ โรงเรียน หัวเมือง ๑๓ โรงเรียน

ปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ไทยมีกรณีพิพาทกับอังกฤษ เรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ไทยต้องยกดินแดนไทรบุรี กลันตัน ตรังกานูและปะลิสให้แก่อังกฤษ ยกเว้นเมืองสตูลคงให้ขึ้นกับฝ่ายไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดการปกครองส่วนภูมิภาคเสียใหม่ โดยให้เมืองสตูลไปขึ้นต่อมณฑลภูเก็ต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาล สำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต กระทรวงธรรมการได้มอบหมายให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาของเมืองต่างๆ ที่ขึ้นต่อมณฑล

เวลานั้น จังหวัดสตูลยังไม่มีโรงเรียนสำหรับให้การศึกษาแก่ประชาชนเลย ประชาชนชาวสตูลที่อาศัยอยู่ตามชายทะเลถึงตัวเมืองยังติดต่อกันในเครือญาติ และการไปมาค้าขายกับเมืองปะลิศ เมืองเกดะห์โดยใช้ภาษามลายู ส่วนกลุ่มที่อาศัยอยู่ตำบลต่างๆ ตอนเหนือเขตแดนติดกับจังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา พูดกันด้วยภาษาไทยปักษ์ใต้ ชาวเมืองสตูลใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน เจ้าเมืองสตูลตลอดจนบรรดากรมการเมืองหรือหัวหน้าส่วนราชการก็ใช้ภาษามลายูเป็นหลัก ผู้คนไปติดต่องานที่ศาลาว่าการเมืองต้องพูดภาษามลายู ผู้ที่พูดภาษามลายูไม่ได้ ก็ต้องอาศัยล่ามแปลเป็นภาษาไทยอีกทอดหนึ่ง ซึ่งในเวลานั้นล่ามหรือเสมียนที่เขียนหนังสือไทยเป็นมีไม่กี่คนเท่านั้น

ก่อน ปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ที่มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในเมืองสตูล การศึกษาของประชาชนในชุมชนมุสลิมมีเพียงการสั่งสอนกันด้านศาสนา หนังสือที่เรียนนั้นเป็นหนังสือภาษาอาหรับ คืออัลกุรอาน สอนกันตามมัสยิดประจำหมู่บ้าน และในที่บางแห่งก็มีการสอนหนังสือภาษาพื้นเมืองซึ่งเรียกว่าหนังสือมลายูตามแบบโบราณเท่านั้น ไม่มีการสอนหนังสือไทยกันเลย ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็จัดตั้งวัดขึ้นในตำบลมำบังนังคะราเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๕ ตรงกับรัชกาลที่ ๕ ตั้งชื่อวัดตามตำบล คือ วัดมำบัง จุดประสงค์เพื่อให้คนที่อยู่ในวัยบวชเรียนได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ล่วงมาปี พ.ศ. ๒๔๓๔ ชาวพุทธร่วมกับคนจีนที่ตำบลบ้านจีนได้จัดตั้งวัดบ้านจีนขึ้นมาเป็นแห่งที่สอง ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นวัดฉลุง และชื่อปัจจุบัน คือ วัดดุลยาราม นั่นเอง ชาวสตูลสมัยก่อนอาศัยมัสยิด มัดราซะห์ และวัดเป็นสถานศึกษาหาความรู้เฉพาะทางด้านศาสนาเท่านั้น

โดยเหตุดังกล่าวนี้ พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) จึงได้จัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยขึ้นในจังหวัดนี้โดยด่วน ในวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ตรงกับวันจันทร์ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีจอ รัตนโกสินทร์ศก ที่ ๑๒๙ โรงเรียนประถมแห่งแรกได้เกิดขึ้นในตำบลมำบังนังคะรา ใกล้ศาลาว่าการเมือง คือที่ตั้งของห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูลทุกวันนี้ เรียกชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนไทย-มลายู จัดเป็นประเภทโรงเรียนประชาบาล เพราะว่าประชาชนร่วมใจกันจัดตั้งขึ้นมา มีนักเรียนรุ่นแรก ๒๓ คน เป็นนักเรียนเชื้อสายมลายู ๑๑ คน ไทย ๗ คน และจีน ๕ คน มีครูใหญ่ชื่อ เจ๊ะหมาด ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พระยาภูมินารถภักดีแต่งตั้งให้ หัจญี มูฮัมหมัด ซีรอยยุดดิน เป็นหัวหน้าฝ่ายการศึกษาประจำศาลาว่าการเมืองสตูล เทียบเท่ากับตำแหน่งธรรมการศึกษา หรือศึกษาธิการจังหวัด ดูแลประสานงานการดำเนินการของโรงเรียน

การจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาแห่งแรกในเมืองสตูลจึงล้าหลังเมืองหลวง ๒๖ ปีทีเดียว

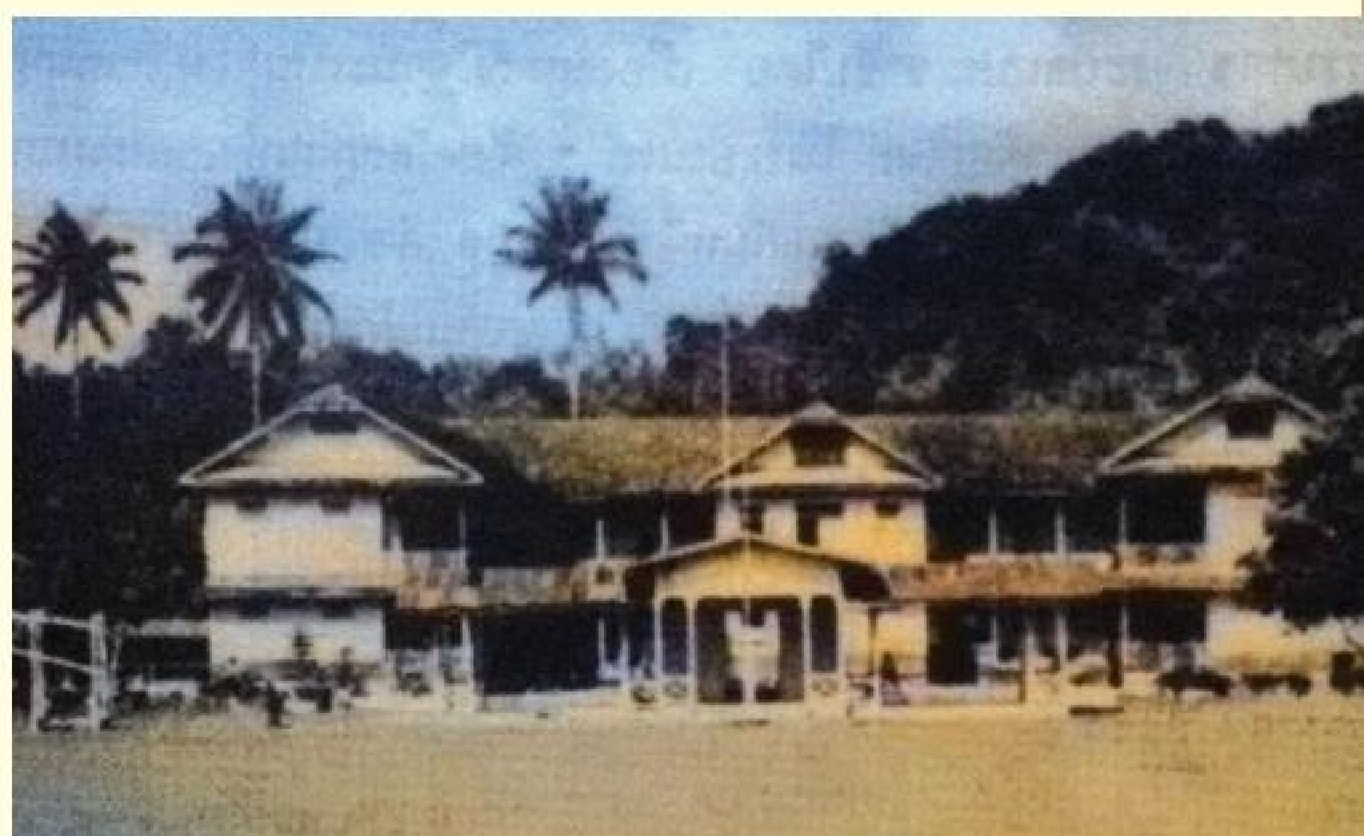
การจัดตั้งโรงเรียนไทย-มลายู นั้น พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) จัดขึ้นแบบบัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น ให้สอนภาษามลายูควบคู่กันไป ส่วนครูภาษาไทยนั้นจัดครูจากมณฑลภูเก็ตส่งมาให้ตามความต้องการของจังหวัด ครูที่ส่งมาในชั้นต้นนี้ นับว่าเป็นครูที่มีความสามารถในหน้าที่ของ

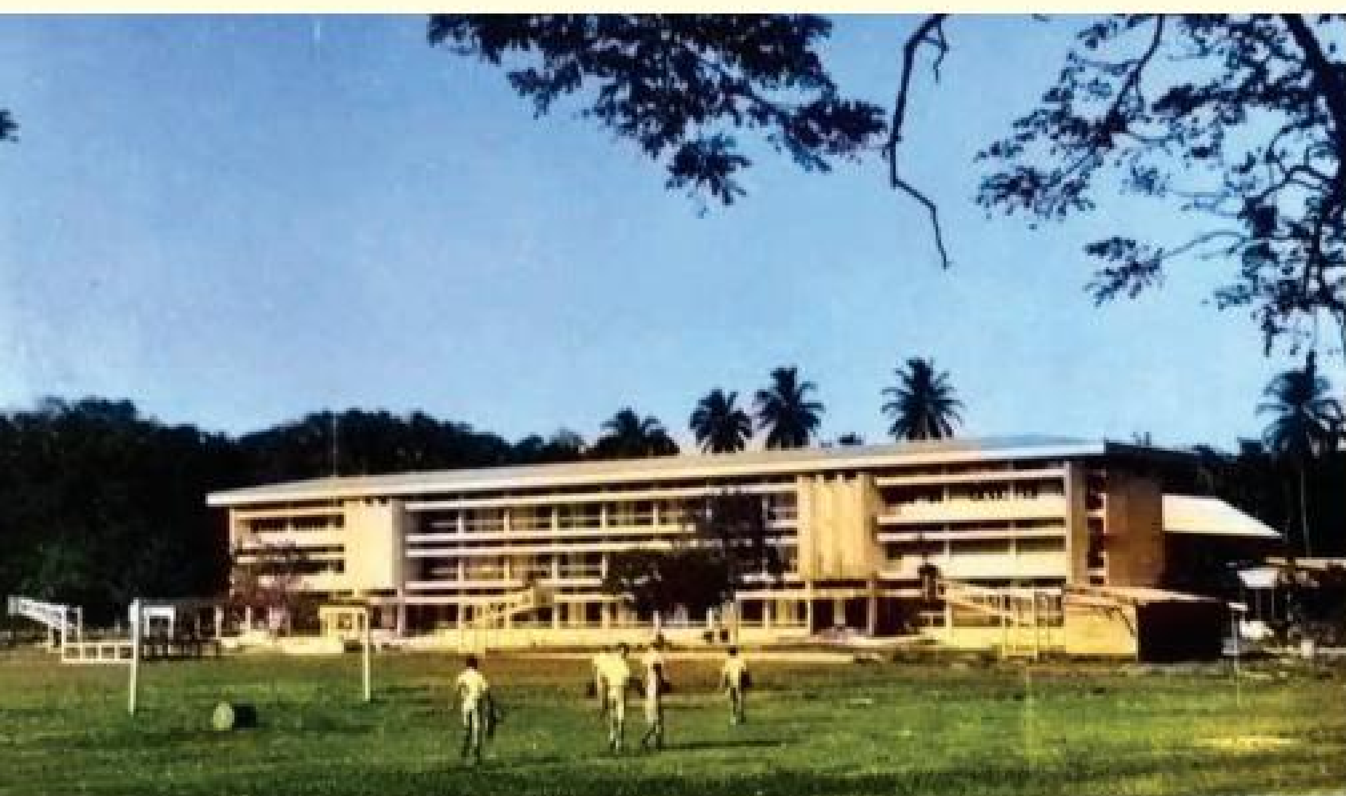
ครูที่ดีจริงๆ เพราะการสอนและการควบคุมอบรมของครูในครั้งนั้นได้ผลดีมาก นักเรียนสอบได้ทุกๆ ปี ปีละหลายคน ส่วนครูมลายูนั้นก็ใช้ครูที่มีอยู่ตามพื้นเมือง ซึ่งได้รับการศึกษามาจากโรงเรียนทางจังหวัดเกดาห์และเมืองปีนัง นอกจากให้เด็กๆ เรียนแล้ว ฝ่ายครูทั้งมลายูและไทย เมื่อมีโอกาสก็ให้ศึกษาภาษาไทย ภาษามลายูในโรงเรียนนั้นด้วย คนที่สอบได้ก็จะได้เลื่อนชั้นเป็นบำเหน็จ

ทุกครั้งเมื่อพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) มาตรวจราชการจังหวัดสตูลต้องแวะเยี่ยมโรงเรียน เข้าตรวจดูการสอนของครู การศึกษาของนักเรียน สุขภาพอนามัยของนักเรียน และสอบถามนักเรียนให้ตอบคำถามของท่าน ให้รางวัลเด็กๆ โดยแจกของเล็กๆ น้อยๆ บ้าง บางครั้งแจกสตางค์บ้าง ตรวจแถวลูกเสือ พร้อมให้โอวาทแก่นักเรียนและครู ตลอดถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นั้น

วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘ มณฑลภูเก็ตได้ส่งราชบุรุษทองดี ศุภรัตน์ มาเป็นครูใหญ่คนที่สองของโรงเรียน ไทย-มลายู ซึ่งในขณะนั้น พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ย บินอับดุลลาห์) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ท่านบันทึกไว้ในสมุดหมายเหตุของโรงเรียนว่า นักเรียนยังไม่มีเครื่องแบบ แต่นุ่งโสร่งไปโรงเรียน ภาคเช้าเรียน ภาษาไทย ภาคบ่ายเรียนภาษามลายู

พ.ศ. ๒๔๖๐ กระทรวงธรรมการได้ยกฐานะโรงเรียนไทยมลายูให้เป็นโรงเรียนรัฐบาล และพลโทพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร สมุหเทศาภิบาล มณฑลภูเก็ต ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนสตูลวิทยา เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ซึ่งตรงกับวันขึ้นปีใหม่ในสมัยนั้น พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ย บินอับดุลลาห์) ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ได้ย้ายโรงเรียนสตูลวิทยาไปยังสถานที่ใหม่ ซึ่งเป็นที่ดินของท่านบริจาคให้ ณ บริเวณหน้าเรือนจำ จังหวัดสตูล (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสตูลในปัจจุบัน) และเป็นโรงเรียนเดียวที่เปิดสอนทั้งระดับประถมศึกษา (ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓) และขยายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เป็นปีแรก

พ.ศ. ๒๔๖๓ นายสวัสดิ์ สวมสูง ครูใหญ่คนใหม่ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนประจำจังหวัดสตูล **"สตูลวิทยา"**

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปอีก ๑ ชั้น กล่าวคือ โรงเรียนประจำจังหวัดสตูล **"สตูลวิทยา"** ได้ขยายชั้นเรียนประถมศึกษาออกไปอีก ๑ ปี จากเดิมมีแค่ประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ เพิ่มเป็นเป็นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๔

พ.ศ. ๒๔๗๙ กระทรวงธรรมการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับเป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๔ ขยายชั้นมัธยมศึกษาเป็นปีที่ ๑ – ๖ และวางแผนตัดชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๒ ในโรงเรียนสตูลวิทยาออกไปปีละชั้น ให้ไปเรียนกับโรงเรียนเทศบาลมำบัง และได้เปิดหลักสูตรครูประกาศนียบัตรชายจังหวัด เวลา ๒ ปี นอกจากนี้โรงเรียนเตรียมย้ายที่ตั้งไปยังทุ่งเฉลิมสุข บริเวณโรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ในปัจจุบัน เนื่องจากสถานที่เดิมจะสร้างเป็นโรงพยาบาลสตูล โดยขอใช้เรือนรับรองของสมุเทศาภิบาล หรือเรือนพักเจ้าคุณเทศา ซึ่งตั้งอยู่หัวมุมถนนสตูลธานีตัดกับถนนภูมีจรดล ด้านหน้าศาลากลางจังหวัดสตูลเป็นการชั่วคราว จนกว่าอาคารเรียนหลังใหม่จะสร้างเสร็จ ซึ่งเป็นอาคารเรียน ๒ ชั้น จำนวน ๑๒ ห้องเรียน จัดชั้นเรียนเฉพาะมัธยมศึกษาเพียงระดับเดียว คือระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๔ และเปิดขยายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ – ๖ ปีละชั้น โรงเรียนสตูลวิทยาจึงแปรสภาพมาเป็นโรงเรียนมัธยมโดยสมบูรณ์ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๔๘๐ เป็นต้นมา

พ.ศ. ๒๔๘๒ เปิดชั้นเรียน ม.๑ พิเศษ รับนักเรียนจบชั้น ป.๔ เข้าเรียนโครงการเร่งรัดผลิตครูมัธยมพิเศษ ใช้เวลาเรียน ๒ ปี เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนครู มีนักเรียนสนใจเข้าเรียน ๓๐ คน โครงการนี้ถูกยกเลิกในปี พ.ศ. ๒๔๘๔

พ.ศ. ๒๔๙๖ นายไสว ทองสุก เป็นครูใหญ่เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากโรงเรียนประจำจังหวัดสตูล **“สตูลวิทยา”** เป็น โรงเรียนสตูล **“สตูลวิทยา”**

พ.ศ. ๒๕๐๖ นายเฉลียว ศรีรัตน์ ปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่แทนนายผ่อง สุดเหลือ (ลาศึกษาต่อ) ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น **“โรงเรียนสตูลวิทยาจังหวัดสตูล”** ต่อมาเรียกสั้นๆ ว่า **“โรงเรียนสตูลวิทยา”** ดังปัจจุบัน และเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแผนกวิทยาศาสตร์ สำหรับแผนกศิลปะ (ฝรั่งเศส) เริ่มเปิดสอนในปี พ.ศ. ๒๕๑๔

พ.ศ. ๒๕๑๑ นายวิศิษฐ์ ดวงสงค์ เป็นผู้บริหารคนที่ ๑๕ ได้รับการแต่งตั้งเป็นอาจารย์ใหญ่คนแรกของโรงเรียนสตูลวิทยา ในปีเดียวกันกรมสามัญศึกษาจัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ๓๑๘ จำนวน ๑ หลัง

พ.ศ. ๒๕๑๒ เปลี่ยนอักษรย่อของโรงเรียนจาก สต.๑ เป็น ส.ว.ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้ชื่อย่อของโรงเรียนแทนของจังหวัด

พ.ศ. ๒๕๑๕ มีนักเรียนเพิ่มขึ้นถึง ๔๐ ห้องเรียน สถานที่คับแคบ ขยายไม่ได้ ทางจังหวัดจึงเสนอที่ดินทุ่งเลี้ยงสัตว์ที่ตำบลคลองขุด ให้ในเนื้อที่ ๒๐๐ ไร่ จัดสร้างโรงเรียนสตูลวิทยาแห่งใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๗ – ๒๕๑๘ ผู้ปกครองนักเรียนร่วมกัน

สร้างอาคารเรียนชั่วคราวและย้ายนักเรียน ม.ศ.๑ ไปเรียนที่ใหม่โดยอาศัยอาคารเรียนชั่วคราวและอาคารเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน

พ.ศ. ๒๕๑๙ โรงเรียนเข้าโครงการพัฒนาโรงเรียนในชนบท (ค.ม.ช) ได้งบประมาณสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบเสร็จสมบูรณ์ตามโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ และย้ายนักเรียน ม.ศ. ๒ และ ม.ศ.๓ไปเรียนที่อาคารใหม่

พ.ศ. ๒๕๒๑ โรงเรียนได้ย้ายไปยังที่ตั้งแห่งใหม่ หมู่ที่ ๖ ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ทั้งหมดในวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑ จนถึงปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลาที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ย บินอับดุลลาห์) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงจังหวัดสตูลนั้น ท่านได้ให้ก่อตั้งโรงเรียนประถมศึกษาทั้งสิ้น ๑๗ แห่ง ได้แก่

ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลทุ่งหว้า อำเภอสุไหงอุเป เมื่อ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ นายเจิม บุนยะสิทธิ์ เป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันคือโรงเรียนอนุบาลทุ่งหว้า และโรงเรียนประชาบาลตำบลบ้านจีน นายเหล็ง น้อมมนัส เป็นครูใหญ่คนแรก ครูน้อยชื่อนายรื่น จันทรมณี ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านจีนหรือตำบลฉลุง ปัจจุบันคือโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล

วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ เปิดสอนโรงเรียนประชาบาลตำบลดุสน นายคล่อง สุขยิ่ง เป็นครูใหญ่คนแรก ต่อมามีการยุบตำบลดุสนรวมกับตำบลปันจอร์เป็นตำบลควนโดน จึงย้ายโรงเรียนมาตั้งที่บ้านควนโดน เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านควนโดน ปัจจุบันคือโรงเรียนอนุบาลควนโดน

๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลยะระโตด นายถวิล คชเสนีย์ เป็นครูใหญ่คนแรก ครูน้อยชื่อนายรื่น จันทรมณี มีนักเรียนรุ่นแรกจำนวน ๑๓ คน ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา

พ.ศ. ๒๔๖๔ จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลโกตา กิ่งอำเภอละงู นายประทีป ณ ถลาง เป็นครูใหญ่คนแรก โรงเรียนถูกยุบเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖

ปี พ.ศ. ๒๔๖๙ มีหลักฐานรายงานราชการที่หัวเมืองรายงานไปยังกรุงเทพฯ ว่ามีการเรียนการสอนภาษาจีนในหมู่ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองสตูลมาก่อนปี พ.ศ. ๒๔๔๗ และต่อมา หลังจากมีการจัดตั้งโรงเรียนรัฐบาลขึ้นหลายโรงเรียน ทางกลุ่มพ่อค้าชาวจีนนำโดยขุนพูนพานิชร่วมกันขอก่อตั้งโรงเรียนจงหัวต่อทางการขึ้นในสมัยของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ย บินอับดุลลาร์) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เปิดสอนครั้งแรกในวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๙ มีนายโกยสิ้วเจียง ครูจากวิทยาลัยจิ้บบี้ เมืองปีนังมาบุกเบิกการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานชาวจีน มีนักเรียนรุ่นแรกจำนวนกว่า ๔๐ คน โดยใช้ศาลเจ้าโปเจ้าเก้ง เป็นสถานที่เรียน

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลควนสะตอ นายสัน หมินหมัน เป็นครูใหญ่คนแรก ผู้ดำเนินการก่อตั้งโรงเรียนคือ กำนันตำบลควนสะตอเวลานั้น ครูใหญ่ชื่อนายบรรจง ไตรภพ นักเรียนรุ่นแรกมี

๒๔ คน เป็นชาย ๑๙ คน หญิง ๕ คน ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านควนสะตอ

วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เปิดสอนโรงเรียนประชาบาลตำบลตันหยงโป นายเนื่อง อุรุกชาติ เป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านตันหยงโป

วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เปิดสอนโรงเรียนประชาบาลตำบลโตละใต้ ผู้ดำเนินการก่อตั้งคือขุนโตละภิรมย์ กำนันตำบลโตละใต้เวลานั้น ครูใหญ่คนแรกคือ นายจำนงค์ อโนทัย ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านบ่อหิน

วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เปิดสอนโรงเรียนประชาบาลตำบลกาแบง ๑ กิ่งอำเภอละงู ผู้ดำเนินการก่อตั้งคือนายเจ๊ะหมาด ใช้บ้านนายเจ๊ะหมาดเป็นที่เรียน ครูใหญ่คนแรกคือนายกระแสร์ ใจสมุทร นักเรียนรุ่นแรกมีถึง ๕๕ คน เป็นนักเรียนชายล้วน ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านกาแบง

วันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เปิดสอนโรงเรียนประชาบาลตำบลแหลมแค กิ่งอำเภอละงู ครูใหญ่คนแรกคือนายเม่ง ยุ่งกิ้น ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านท่าแลหลา

เมื่อ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เปิดสอนโรงเรียนประชาบาลตำบลสาคร ครูใหญ่คนแรกคือนายเซ่งจู สัตยานุรักษ์ ครูน้อยชื่อนายหมาด ปะลาวัน นักเรียนรุ่นแรกมี ๓๑ คน เป็นชาย ๒๐ คน หญิง๑๑ คน เมื่อแรกตั้งโรงเรียนมีเนื้อที่ถึง ๙๕ ไร่ ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านสาคร

วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลบูเก็ตปัตรี มีนายเซ่งจู สัตยานุรักษ์ เป็นครูใหญ่คนแรก นักเรียนรุ่นแรกมี ๒๐ คน เป็นชาย ๑๕ คน หญิง ๕ คน นายสุวรรณ หิมวงศ์เป็นครูน้อย ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านเกตรี

วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลมะหงัง อำเภอทุ่งหว้า ผู้ดำเนินการก่อตั้งคือขุนยงค์มะหงัง (นายเหรบ รักชาติ) ครูใหญ่คนแรกคือ

นายเปลี่ยน เสตพันธุ์ ครูน้อยคือนายเพื่อม บุญเกิด ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านทุ่งมะหงัง

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลละงู ผู้ดำเนินการก่อตั้งคือนายชัย ขวัญทอง กำนันขณะนั้น ครูใหญ่คนแรกคือนายสินุ่น ชูรินทร์ ครูน้อยชื่อนายสำรอง รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านในเมือง

วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ โรงเรียนประชาบาลตำบลกาแบง ๒ อำเภอละงู ผู้ก่อตั้งคือนายหนอก สนหละ กับนายคง สุวรรณละออง โดยมีนายคง สุวรรณละอองเป็นครูใหญ่และนายสุนันท์ เกษมเป็นครูน้อย ปัจจุบัน คือ โรงเรียนบ้านสนกลาง

ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลบาราเกต ผู้ก่อตั้งคือนายเจ๊ะละ ใจสมุทร กำนันตำบลบาราเกต มีหลวงวิเชียรสมบัติเป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านท่าแพ

โรงเรียนสุดท้ายที่ก่อตั้ง โดยพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ คือโรงเรียนบ้านกาแบง ๓ อำเภอทุ่งหว้า ไม่ทราบวันเดือนปีจัดตั้งที่แน่นอน ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านบุโบย

นอกจากนี้ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ยังให้ความสำคัญกับการศึกษา มีส่วนก่อตั้งค่ายลูกเสือเกตรีในบริเวณโรงเรียนบ้านเกตรีเพื่อจัดกิจกรรมลูกเสือในจังหวัดสตูล โดยท่านได้บริจาคที่ดินส่วนตัวและได้รับความร่วมมือจากประชนชนในหมู่บ้านตัดไม้สร้างอาคารเรียนหลังแรก ขนาดกว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๓๐ เมตร หลังคามุงจาก พื้นอัดดินแน่น เป็นสถานที่เรียนของโรงเรียนบ้านเกตรี

ด้วยเหตุที่ท่านได้เร่งรัดสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาตลอดสมัยที่ท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดจนมีโรงเรียนประชาบาลเกิดขึ้นถึง ๑๗ แห่ง ท่านจึงได้รับการยกย่องเป็น **"บิดาการประถมศึกษาเมืองสตูล"** และเป็นที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย

ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ฮัจยีมูฮัมหมัดซีเกร นาปาเลน ได้ก่อตั้งปอเนาะที่เรียนศาสนาอย่างเดียว ชื่อว่า ปอเนาะอูลุมมะดินอัลลอสิลามียะห์ อยู่ที่หมู่ ๑ ตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล บนเนื้อที่บริจาคของชาวบ้านละแวกนั้น ปัจจุบันคือโรงเรียนดารุลมาอาเรฟ

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ วัดมงคลมิ่งเมือง ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล ก็จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมชื่อโรงเรียนธรรมจักรวิทยาขึ้นมา

จึงถือได้ว่า โรงเรียนสตูลวิทยาเป็นโรงเรียนประถมหลังแรกของจังหวัดสตูล วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ โรงเรียนสตูลวิทยามีอายุครบ ๑๐๙ ปี เป็นโรงเรียนเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดสตูล กล่าวได้ว่าชุมชนมำบังนังคะราคือจุดเริ่มต้นระบบโรงเรียนของเมืองสตูลเป็นประวัติการศึกษาของเมืองนี้

ปัจจุบันจังหวัดสตูล มีหน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่ง และมีรูปแบบการจัดการศึกษาหลายระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถม ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล (สพป.สตูล) ได้แก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถม ประถมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามี รวม ๑๕๙ แห่ง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้แก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (สพม.๑๖ สตูล) จำนวน ๑๒ แห่ง แบ่งเป็นจัดการศึกษาทั่วไป ๑๑ แห่ง และอีก ๑ แห่ง คือ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยสตูล จัดการศึกษาเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์-

คณิตศาสตร์

หน่วยงานในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีจำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๒ จังหวัดสตูล จัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดสตูล จัดบริการสำหรับเด็กพิการ

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล (สช.สตูล) ได้แก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาทั่วไปและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จำนวน ๔๒ แห่ง

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสตูล (สำนักงาน กศน. จังหวัดสตูล) จำนวน ๗ แห่ง

สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษา จำนวน ๓ แห่งได้แก่วิทยาลัยเทคนิคสตูล วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล และวิทยาลัยการอาชีพละงู

สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน ๘ แห่ง

โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านส้านแดง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยูงทองรัฐประชาสรรค์ และโรงเรียนกลุ่ม ๕ ประชารัฐ ต่อมาโอนเข้าสังกัด สพป.สตูล

สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสตูล และวิทยาลัยชุมชนสตูล

รอยทางย่างเท้า

รอยทางที่ย่างเท้า ย่ำเทียว ท่องเฮย
นั้นร่อง ‘คน’ ลัดเลี้ยว ผ่านหล้า
เข้มข้นค่าขับเคี่ยว คร่ำเคร่ง คงนอ
ตรึงต่อทุกก้าวกล้า ว่าโพ้นประวัติเพียรฯ

(โคลง ๔ สุภาพ)

ประวัติศาสตร์สตูล
จากเมืองไทร สู่เมืองสตูล

บรรจง ทองสร้าง

จังหวัดสตูลเป็นส่วนหนึ่งของเมืองไทรบุรีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ โดยแยกออกจากเมืองไทรบุรี หรือรัฐเคดาห์ ของมาเลเซียในปัจจุบันเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์สตูล จึงผูกพันเป็นเนื้อเดียวกันกับประวัติศาสตร์เมืองไทรบุรีที่เป็นเมืองท่าการค้าสำคัญของ สมาพันธรัฐศรีวิชัยอย่างน้อยตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๑๕๗๐ ซึ่งเป็นปีที่สมาพันธรัฐศรีวิชัยต้องเสียอิสรภาพ ในการปกครองให้แก่พระเจ้าราเชนโจฬะที่ ๑ แห่งอินเดียใต้

สตูล : สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ในหนังสือภูมิศาสตร์ของปโตเลมี นักภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ชาวกรีก ในพุทธศตวรรษที่ ๗ ได้บันทึกชื่อเมืองท่าต่างๆ ของโลกไว้ประมาณ ๘,๐๐๐ ชื่อ และ ๑ ในนั้นคือ **"เมืองท่าซาบานา"(Sabana)** ตั้งอยู่ที่ ละติจูด ๓ องศาเหนือ ลองจิจูด ๑๖๐ องศาตะวันออก ซึ่งหม่อมเจ้าจันทร์จิราย รัชนี ว่าคือ **"เมืองไทรบุรี"** ในปัจจุบัน จนล่วงมาถึงพุทธศตวรรษที่ ๒ ยังปรากฏชื่อเมือง **"คี-โต"** หรือ **"ไทรบุรี"** ในบันทึกจีนว่าตั้งอยู่ที่ละติจูด ๖ องศาเหนือ

พ.ศ. ๑๒๑๕ หลวงจีนอี้จิงขณะอายุ ๓๗ ปี (เกิด พ.ศ. ๑๑๗๘) เดินทางไปอินเดียผ่านเมือง **"เคียะขะ"** หรือ **"ไทรบุรี"**

พ.ศ. ๑๑๑๔ อี้จิง เดินทางผ่านเมืองในคาบสมุทรมลายูแล้วสังเกตความยาวของนาฬิกาแดด และ ๑ ใน ๔ เมือง ที่หลวงจีนอี้-ชิง แวะพักคือ เมือง ชี-ชา (Chieh-Cha) ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู แม้ที่เมืองนี้จะไม่ได้ สังเกตนาฬิกาแดด แต่หม่อมเจ้าจันทร์จิราย รัชนี เชื่อว่าคือเมือง เคดาห์(Kedah) หรือ ไทรบุรี

จารึกติรุกกะไดยูร์ (Tirukkadaiyur Inscription) สมัยพระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ กล่าวถึงศรีราเชนทรโจฬะเทวา กษัตริย์อินเดียใต้ได้ยาตรากองเรือข้ามมหาสมุทรอินเดียมาจับตัวกษัตริย์แห่ง **"กฎาราม"** พระนามว่า **"สังครามวิชโยต ตุงคะวรมัน"** รวมถึงยึดครองอาณาจักรศรีวิชัย (ในสุมาตรา) ลังกาสุกะ (ปัตตานี) ตะโกลา (ตะกั่วป่า) ตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) อาเจะห์ และ **"กฎาราม"** หรือ **"ไทรบุรี"** ซึ่งการเข้ายึดครองนครรัฐต่างๆ ในอุษาคเนย์นั้นชาวอินเดีย ได้ตั้งตัวเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองต่างๆ เช่น ฟูนาน จามปา ตามพรลิงค์ รวมถึง **"กฎาหะ"** หรือ **"ไทรบุรี"** ด้วย

เหตุการณ์เข้ายึดเมืองไทรบุรีของพระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ ในครั้งนี้ยังปรากฏในหนังสือสะระยะห์ มลายู บทที่ ๒ ที่กล่าวถึงราชาแดนกลิงค์ (อินเดีย) ได้ยกทัพข้ามทะเลมาตีเมือง **"คังคะชาร์นคร"** หรือ **"ไทรบุรี"** พระราชามีนามว่า **"ราชาลิงกิชาห์"** นครนี้อยู่บนภูเขา สง่างาม ข้างหลังนครเป็นที่ราบต่ำ (ป้อมของนครนี้ยังอยู่จนทุกวันนี้ทางฝั่งตรงข้าม แม่น้ำเปรัค) หลังยึดได้แล้วได้ยกทัพต่อไปยึดเมืองจุหลินด้วย

สตูล : สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ สมัยสุโขทัยกล่าวถึงดินแดนของอาณาจักรสุโขทัยด้านทิศใต้ ปรากฏ ดังนี้

> "...เบื้องหัวนอน รอดคนที พระบาง แพรก สุพรรณภูมิ
> ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเล สมุทร เป็นที่แล้ว..."

หากพิจารณาความตามศิลาจารึก อาณาจักรสุโขทัยครอบคลุมมาถึงนครศรีธรรมราชที่มีพื้นที่ตั้งแต่ชายฝั่งทะเล (อ่าวไทย) ด้านตะวันออก จรดฝั่งมหาสมุทร (อินเดีย) ฝั่งตะวันตกแล้ว พื้นที่จังหวัดสตูลย่อมอยู่ราชอาณาจักรไทยมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย

สตูล : สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยาปรากฏชื่อ **"เมืองละงู"** และ **"เมืองไทรบุรี"** ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชและตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ในหนังสือบุดที่คัดลอกจากต้นฉบับเดิม ๙ ดังนั้นหัวเมืองที่ปรากฏในตำนานจึงมีอยู่ก่อนการคัดลอก ความในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวถึงพญาศรีธรรมโศกราชสร้างเมือง ๑๒ นักษัตร โดย ๑ ใน ๑๒ เมือง คือ **"เมืองไทรบุรี"** ถือ **"ตรางูใหญ่"** แต่เมื่อถึงคราวที่พระพนมวังและนางสะเดียงทองแต่งตั้งเจ้าเมืองแขกนั้นไม่ปรากฏชื่อเมืองไทรบุรีแต่มี **"เมืองละงู"** แทน ดังความว่า

> "...พระพนมวัง นางสะเดียงทอง แต่งเรือ ๙ ลำ ให้แก่แขก ให้ไปเป็นเจ้าแก่เมืองแขกทุกเมือง
> ...เจสาวังให้ไปกินเมืองละงู ให้ชื่อราชายุรา เจลาคานาญังเมียหนึ่ง
> เจศรีสะหลับให้ไปกินเมืองอแจ ให้ชื่อราชาอะยุ เจปะราสีเมียหนึ่ง.."

แต่ในรายชื่อเมืองที่เกณฑ์มาสร้างพระบรมธาตุนั้น ปรากฏว่ามีมาจากทั้งเมืองไทรบุรีและเมืองละงู ดังความว่า

> "...ครั้นแต่งให้คนสร้างบ้านทำนาแล้ว พญาก็ให้ทำพระมหาธาตุ
> ไปคนในเมืองญี่หน เมืองปหัง เมืองกลันตัน เมืองพรู เมืองอแจ
> เมืองจนะเทพนา เมืองสาย เมืองตานี เมืองละงูเมืองไทร
> เมืองตรัง เมืองไชยา เมืองสะอุเลา เมืองชุมพร เมืองบางสะพาน
> ให้ช่วยทำพระมหาธาตุ ณ เมือง นครศรีธรรมราชแล้วเสร็จไส้..."

> "...และจึงมหาปเรียนทศศรีและพระสงฆ์ทั้งหลาย...ก็ให้วัดกำแพงรอบพระเปียงทั้งสี่ด้าน
> ให้แก่พระสงฆ์ทั้งปวง...จนมุมพายับแต่ด้านอุดรไปได้แก่ขุนแปดสันเจ้าเมืองตรัง ๘ วา
> ได้แก่ราชาพัทยาเจ้าเมืองพัทลุง ๑๐ วา ได้แก่ขุนจุลาเจ้าเมืองละงู ๘ วา
> ได้แก่นายญี่น้อยหัวปากส่วย ๔ วา..."

จากตำนานเมืองนครศรีธรรมราชและตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราชเห็นได้ว่า **"เมืองละงู"** ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดสตูลนั้นเป็นเมืองแยกออกต่างหากจากเมืองไทรบุรี โดยขณะนั้นยังไม่ปรากฏชื่อ **"เมืองสตูล"** ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ายังคงเป็นมูเก็มหนึ่งของเมืองไทรบุรี ในขณะที่เมืองละงูแยกออกมาชัดเจนตั้งแต่ต้น สำหรับชื่อ **"เมืองสตูล"** เพิ่งมาปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์

สตูล : สมัยธนบุรี

เนื่องจากสมัยธนบุรีเป็นช่วงระยะเวลาสั้น และเหตุการณ์ในช่วงนี้ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองปัตตานี และเมืองไทรบุรีได้ตั้งตนเป็นอิสระภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปราบคืนได้เพียงเมืองนครศรีธรรมราช ระยะนี้สตูลซึ่งเป็นมูเก็มหนึ่งของไทรบุรี คงเป็นอิสระตามเมืองไทรบุรี เช่นเดียวกับเมืองปัตตานี

สตูล : สมัยรัตนโกสินทร์

สมัยรัชกาลที่ ๑

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ อังกฤษขอเช่าเกาะหมากจากพระยาไทรบุรี (ตนกูอับดุลละ โมกุลรัมซะ) เจ้าพระยาไทรบุรีๆ เกรงไทยจะลงไปปราบเช่นเดียวกับปัตตานี จึงตกลงให้อังกฤษเช่าเกาะหมากภายใต้เงื่อนไขว่าอังกฤษต้องส่งกำลังมาช่วยเมืองไทรบุรีในกรณีที่มีศัตรูเข้ามารุกกราน (รวมถึงไทยด้วย) ขณะที่ยังไม่ตกลงกันในสัญญา พระยาไทรบุรีทราบข่าวว่าปัตตานีเข้ามาอยู่ในพระราชอำนาจดังเดิมแล้ว ไทรบุรีจึงยอมมาอยู่ในพระราชอำนาจพร้อมกับเมืองตรังกานูดังเดิมด้วย

ปลายสมัยรัชกาลที่ ๑ พระยาไทรบุรีถึงแก่อนิจกรรม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตั้ง **"ตนกูปะแงรัน"** บุตรเจ้าพระยาไทรบุรีเป็น **"พระยารัตนสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมะหะหมัด รัตนราชวังสา พระยาไทรบุรี"** และตั้ง **"ตนกูปัศนู"** ผู้น้องเป็น **"พระยาอภัยนุราช"** ตำแหน่ง **"รายามุดา"** ดูแลเมืองไทรบุรีต่อจากบิดา

สมัยรัชกาลที่ ๒

พ.ศ. ๒๓๕๒ ปีแรกของการเริ่มรัชกาล พม่ายกกองทัพมาตีเมืองถลาง พระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ยกกองทัพเมืองไทรบุรีไปช่วยป้องกันเมืองถลาง และต่อมาพระยาไทรบุรีได้ดำเนินการให้เมืองแประ ที่อยู่ติดเมืองไทรทางทิศใต้เข้ามาอยู่ในพระราชอำนาจได้ ทั้ง ๒ เหตุการณ์จึงทรงโปรดเกล้า ฯ เลื่อนพระยาไทรบุรีขึ้นเป็น **"เจ้าพระยา"**

ต่อมาพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) เกิดอริกับพระยาอภัยนุราชน้องชาย ด้วยเหตุเพราะพระยาอภัยนุราชขอเอาตำบลกวาลามุดาเป็นบ้านส่วยของตน พระยาไทรบุรีให้ที่อื่นก็ไม่เอา จึงโปรดเกล้า ฯ ให้พระยาพัทลุงออกไปไกล่เกลี่ยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๖ ก็ไม่สำเร็จ สุดท้ายจึงโปรดเกล้า ฯ ให้พระยาอภัยนุราช **"มาว่าราชการเมืองสตูล"** ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของเมืองไทรบุรี ส่วนเมืองไทรบุรีก็ตั้งตนกูอิบรอฮิมเป็นรายามุดาแทน

ต่อมาพม่ายกทัพเข้ามาตีเมืองทวายและจะยกมาตีหัวเมืองชายทะเลด้านตะวันตก ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงไม่ไว้วางใจเมืองไทรบุรีว่าจะเข้าข้างพม่าหรือไม่ จึงทรงให้กองทัพเมืองพัทลุงไปตั้งที่เมืองสตูลเพื่อต่อเรือสำหรับพร้อมรบ และเป็นการคุมเชิงเมืองไทรบุรีไว้ในที ความว่า

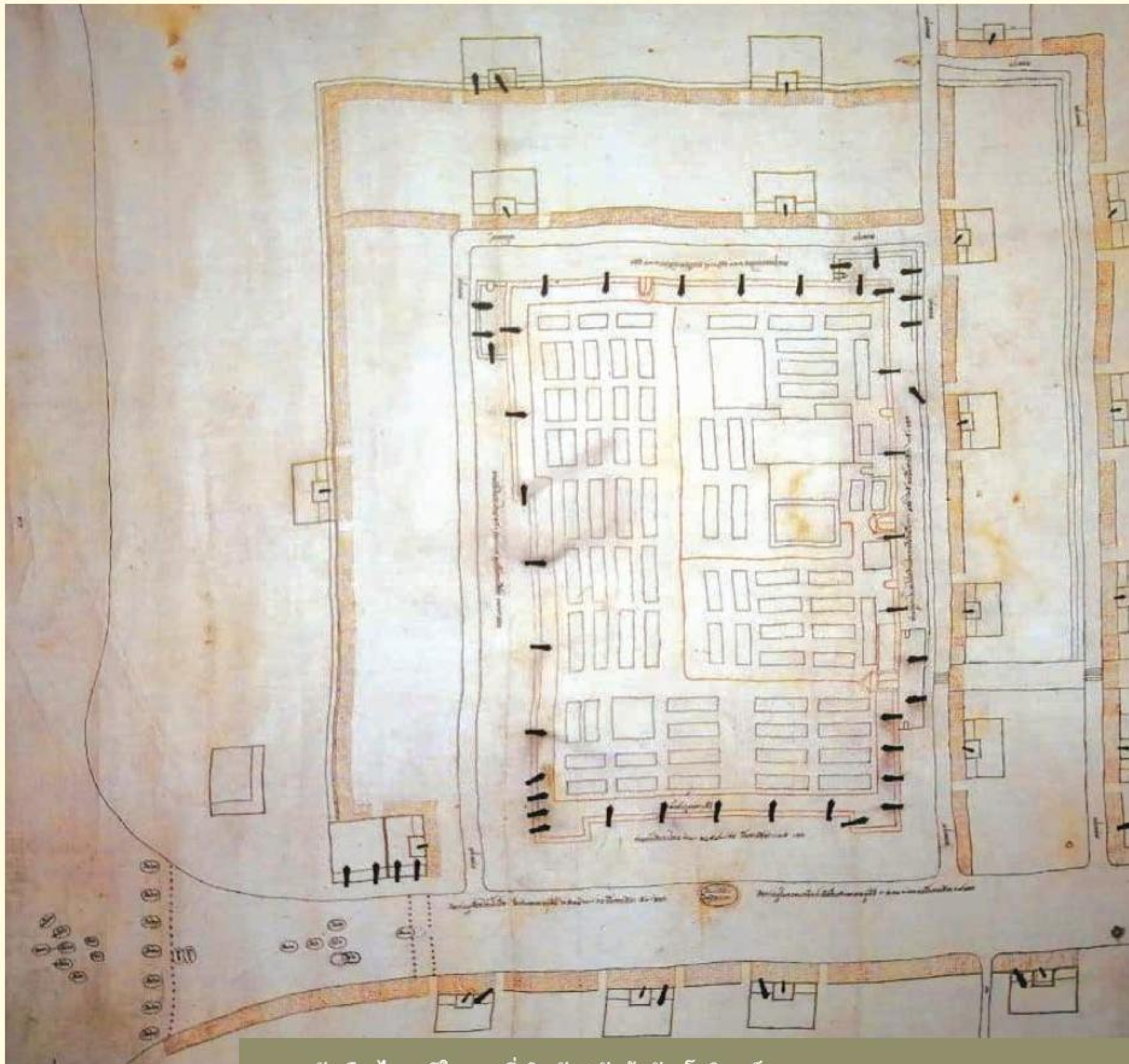
> "...ครั้น พ.ศ. ๒๓๖๓ (จ.ศ. ๑๑๘๒) ปีมะโรง โทศก พม่ายกมาตั้งทัพที่เมืองทวาย
> จะยกมาตีหัวเมืองชายทะเลตะวันตก ส่วน "เมืองไทรบุรี" ก็เป็นที่กระด้างกระเดื่องอยู่ไม่เป็นที่ไว้ใจ
> จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ข้าหลวงออกมาเกณฑ์ทัพเมืองพัทลุงไป "ต่อเรืออยู่ที่เมืองสตูล"
> กับด้วยทัพเมืองนคร ฯ ทัพเมืองสงขลาคุมเชิงเมืองไทรไว้ พระยาพัทลุง (เผือก)
> ให้พระปลัด (จุ้ย) คุมทัพเมืองพัทลุง "ไปตั้งอยู่ที่เมืองสตูลปีเศษ"
> แต่หามีข้าศึกมาไม่ ก็เลิกทัพกลับมาทั้งทัพนคร ฯ ทัพเมืองสงขลาด้วย..."

ปรากฏชื่อ **"เมืองสตูล"** ครั้งแรกในเอกสารฝั่งไทย แสดงว่าเมืองสตูลเองมีความสำคัญในทางภูมิยุทธศาสตร์ทางทะเลฟากตะวันตก เนื่องจากเป็นจุดที่สามารถใช้คุมเชิงเมืองไทรบุรีไว้ได้ และการที่ทัพพัทลุงเข้าตั้งที่เมืองสตูลได้โดยเมืองไทรบุรีไม่แสดงอาการเป็นเจ้าของ ย่อมแสดงว่าในแผ่นดินรัชกาลที่ ๒ สตูลเป็นเมืองอิสระในระดับหนึ่ง

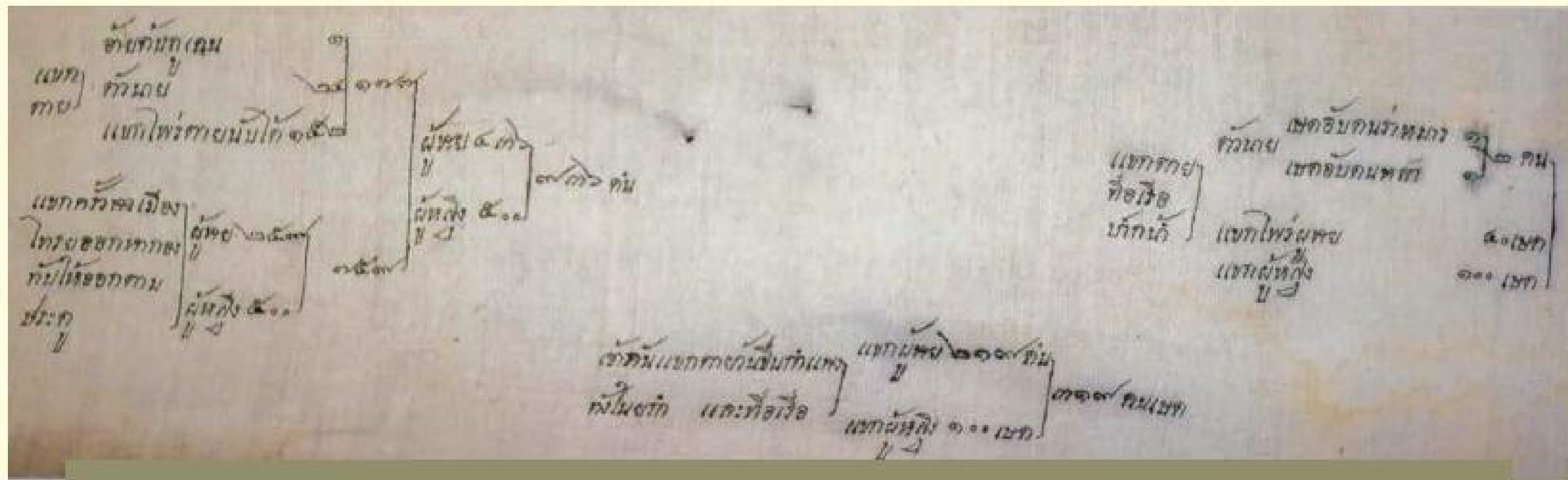
สมัยรัชกาลที่ ๓

แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏความในโคลงดั้นเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงนิพนธ์ไว้ว่า ที่คอสองเลียงระเบียงล้อมพระอุโบสถทั้ง ๔ ด้านเขียนภาพหัวเมืองขึ้นกรุงเทพ ฯ ๔๗๔ หัวเมือง พร้อมปรากฏจารึกชื่อหัวเมืองเหล่านั้นไว้ ปรากฏชื่อเมืองในพื้นที่สตูลและข้างเคียง ดังนี้

> "...เมืองสตูล ๑ เมืองมะนาวา ๑ เมืองละงู ๑ เมืองปะหลิด ๑
> เมืองเกาะนางกาวี ๑ แขกขึ้นเมืองไทร ๕ เมือง..."

แผนผังเมืองไทรบุรีในแผนที่เดินทัพสมัยต้นรัตนโกสินทร์
ที่มา : Phasuk, S. and Stott, S. (๒๐๐๔). Royal Siamese Maps, War and Trade in Nineteenth Century Thailand. Bangkok Thailand: River Book Co., Ltd.

ข้อความในแผนที่เดินทัพสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ระบุตำแหน่งที่ตนกูเด็นฆ่าตัวตายพร้อมคำอธิบาย
ที่มา : Phasuk, S. and Stott, S. (๒๐๐๔). Royal Siamese Maps, War and Trade in Nineteenth Century Thailand. Bangkok Thailand: River Book Co., Ltd. ๑๘

จากความในจารึกวัดพระเชตุพนพบว่า **"สตูล"** และ **"ละงู"** มีฐานะเป็นเมืองในพระราชอาณาเขตแล้ว รวมถึงเมืองปะหลิด และเกาะลังกาวี (เกาะนางกาวี) สำหรับ **"เมืองมะนาวา"** เข้าใจว่าคือ **"เมืองมะนัง"**

ประวัติศาสตร์สตูลเริ่มนับหนึ่งในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี่เอง โดยปรากฏความใน **"จดหมายหลวงอุดมสมบัติ"** คราวปราบกบฏเมืองไทรบุรี และเมื่อปราบเรียบร้อยแล้วจึงได้แบ่งแยกไทรบุรีออกเป็น ๔ เมือง โดยใช้นโยบายเดียวกับเมืองปัตตานีในครั้งรัชกาลที่ ๑

เหตุการณ์ในครั้งนั้นเริ่มเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๗๓ เมื่อ **"ตนกูเด็น"** บุตรของตนกูรายา พี่ของเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) พร้อมสมัครพรรคพวกจู่โจมเข้าตีเมืองไทรบุรีและยึดไว้ได้เมื่อ วันศุกร์ เดือน ๓ แรมค่ำ ๑ พระยาไทรบุรีต้องถอยมาตั้งหลักที่เมืองพัทลุง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้เจ้าพระยาพระคลัง (ดิส บุนนาค) เป็นแม่ทัพใหญ่ลงมาปราบเมืองไทรบุรีในปี พ.ศ. ๒๓๗๕ แต่ก่อนทัพจากกรุงเทพ ฯ จะมาถึงนั้นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ได้เข้าล้อมเมืองไทรบุรีไว้ ตนกูเด็นเห็นว่าจะหนีไปไม่รอดจึงฆ่าตัวตายหน้าประตูเมือง เจ้าพระยานครศรีธรรมราช จึงยึดเมืองไทรบุรีคืนมาได้

หลังเหตุการณ์ครั้งนี้แล้วเมืองไทรบุรีก็กลับเข้ามาอยู่ในพระราชอาณาเขตดังเดิม จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๓๘๑ เจ้าพระยานครศรีธรรราช และเจ้าพระยาสงขลา เดินทางไปกรุงเทพ ฯ ในงานพระเมรุถวายพระเพลิงสมเด็จพระศรีสุลาไลย สมเด็จพระราชชนนีพันปีหลวง ตนกูมหะหมัดสหัส ตนกูอับดุลละ หลานเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ร่วมกับหวันมาลี หัวหน้าโจรสลัดอยู่ที่เกาะยาว แขวงเมืองภูเก็จ ได้จู่โจมเข้าตีและยึดเอาเมืองไทรบุรีอีกครั้ง เจ้าเมืองไทรบุรีต้องถอยมาตั้งมั่นที่เมืองพัทลุงอีกเช่นเดิม ด้วยรู้ว่าว่างเจ้าเมืองนคร ฯ และสงขลาที่จะลงมาปราบได้ ความทราบถึงกรุงเทพ ฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงให้พระศรีพิพัฒน์ (ทัด บุนนาค) น้องเจ้าพระยาพระคลัง (ดิส บุนนาค) เป็นแม่ทัพมาปราบเมืองไทรบุรีร่วมกับทัพสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ไชยา เพชรบุรี เหตุที่ต้องจัดทัพใหญ่เนื่องจากอริราชศัตรูได้เข้ายึดเมืองตรัง และยกทัพข้ามแผ่นดินมาเพื่อยึดเมืองสงขลาโดยความร่วมมือกับทัพปัตตานีด้วย

พระยาศรีพิพัฒน์เมื่อยกทัพออกมานั้นได้ให้ "หลวงอุดมสมบัติ"เจ้าหน้าที่ในกรมพระคลังสินค้าคอยจดรายงานการประชุมในที่ประชุมระหว่างพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวกับมหาเสนาอำมาตย์ ในเรื่องที่เกี่ยวกับการทัพและฝากจดหมายลงมาเป็นระยะๆ ซึ่งรวมทั้งสิ้นแล้ว หลวงอุดมสมบัติได้เขียนจดหมายรายงานพระยาศรีพิพัฒน์ลงมา ๑๔ ฉบับ ตั้งแต่เริ่มต้นเตรียมการยกทัพจนถึงแยกหัวเมืองไทรบุรีออกเป็น **"เมืองสตูล"** ในปี พ.ศ. ๒๓๘๒ ซึ่งเป็นจดหมายฉบับสุดท้าย สำหรับความในจดหมายหลวงอุดมสมบัติฉบับต่างๆ ที่กล่าวถึงเมืองสตูลปรากฏความ ดังนี้

"...เจ้าพระยานครได้ให้พระยาไทร(บุรี)ยกไปช่วยกองทัพพระยาสงขลา
แต่พระปลัดเมืองพัทลุงซึ่งรักษาค่ายสตูล ทางซึ่งอ้ายหวันมาลียกมาแต่ก่อนนั้น
บอกมาถึงเจ้าพระยานคร ฯ ว่า พวกอ้ายหวันมาลีเข้าตีชิงเอาเสบียงอาหารที่สตูลไปสิ้น
หามีพอกองทัพรับพระราชทานไม่ จะขอรับพระราชทานข้าว ณ กรุงเทพ ฯ
บรรทุกเรือออกไปให้กองทัพรับพระราชทาน..."

"...แต่ที่เมืองปลิสนั้น อ้ายหวันมาลี อ้ายหวันมามุด เป็นนายทัพ
ตีกวาดเอาครัวสตูลไปไว้เกาะนางกาวี ๑๐๐ เศษ..."

จากบันทึกการประชุมดังกล่าวเห็นได้ว่า **"สตูล"** เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการสงครามคือ เป็นแหล่งสะสมและส่งเสบียงให้กับกองทัพที่เข้าตีเมืองไทรบุรี เมื่อสตูลถูกไทรบุรียึดแล้วนั้น เจ้าพระยานคร ได้รวบรวมกำลังจากนคร พัทลุง เข้าตีแล้ว **"ยึดสตูลคืนมาได้"** เมื่อ "พ.ศ. ๒๓๘๒"ก่อนที่ทัพหน้าของพระยาวิชิตณรงค์ และพระราชวรินทร์จะเดินทางมาถึง

นอกจากนั้นโจรสลัดที่เข้ามายึดเมืองสตูลยังเอาชื่อ **"เมืองสตูล"** ไปหลอกล่อผู้คนที่อ่าวกระบี่ว่าจะให้ไปเป็น **"เจ้าเมืองละงู"** พร้อมกวาดต้อนผู้คนจากละงู สตูล ไปไว้ที่ **"เกาะนางกาวี"**

"...ณ วันเดือน ๓ ขึ้นค่ำ ๑ อ้ายหวันจิกะหนำให้เรือเข้าไปที่บ้านอ่าวกระบี่ ๒ ลำ
ขึ้นไปหานายแขกซึ่งอยู่ ณ บ้านอ่าวกระบี่บอกว่า อ้ายหวันจิกะหนำให้หาลงไป จะให้ไปเป็นเจ้าเมืองละงู
นายแขกซึ่งอยู่บ้านอ่าวกระบี่ว่าจึงจะค่อยไป เป็นชายหญิงใหญ่น้อย ๑๒ คน กับเรือ ๑๓ ลำ
แต่นายแขกบ้านอ่าวกระบี่นั้นพาครอบครัวหนีไปได้ อ้ายหวันจิกะหนำให้เอาครอบครัวซึ่งกวาดได้ไปนั้น
ผ่อนไปไว้ "เกาะนางกาวี" แล้วอ้ายหวันจิกะหนำพากันมาทอดอยู่ที่เกาะยาว..."

เมืองละงู เมืองสตูล เมืองปะหลิด เมืองไทรบุรี พร้อมภูมิศาสตร์ข้างเคียงในแผนที่เดินทัพสมัยต้นรัตนโกสินทร์

ที่มา : Phasuk, S. and Stott, S. (๒๐๐๔). Royal Siamese Maps, War and Trade in Nineteenth Century Thailand. Bangkok Thailand: River Book Co., Ltd.p. ๘๙.

การเข้ายึดเมืองไทรบุรีคืนในครั้งนี้ ได้เรือของอังกฤษเข้ามาช่วยปิดปากน้ำเมืองไทรบุรี จำนวน ๔ ลำ ทำให้ทัพของไทรบุรีไม่สามารถเติมกำลังคนได้ ทัพของเจ้าพระยานคร ฯ จึงเข้าตีไทรบุรี จนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๓๘๒ ก็ได้ไทรบุรีกลับคืนมา พร้อมทั้งตีไล่เอาเมืองคืนไปถึงสตูล ตรัง

“ ...พระสาครพานิชมีหนังสือบอกมาว่า พระยาสิงหโบรา (มิสเตอร์บอนฮัม อังกฤษ เจ้าเมืองสิงคโปร์)
ให้กำปั่นมาช่วยปิดปากน้ำเมืองไทรอยู่ ๔ ลำ แล้วเขียนหนังสือไปปักไว้ว่า
ให้พวกแขกเมืองไทรกลับมาเสีย ถ้าไม่กลับมาแล้วจะยกไปตี พวกแขกเมืองไทรก็หากลับไปไม่
ตีเข้าไปจนถึงเมืองสตูล เมืองตรัง กองทัพไทยตีอ้ายแขกถอยไปได้ แต่ข้างสงขลานั้น
อ้ายแขกตีเผาบ้านเมืองจะนะลงไปถึงแดนเมืองไทร... ”

สำหรับหวันมาลีนั้นทัพพระยานคร ได้ตามลงไปตีถึงเกาะนางกาวี แล้วเผาเรือสิ้น แต่หวันมาลีหนีไปได้ โดยตนกูหมัดสอัดหนีไปอยู่แประ ส่วนหวันมาลีหนีไปอยู่ที่ปตูบาหรา (ปากบารา)

“ ...เจ้าคุณหาบนกราบทูลว่า การข้างเมืองไทร พระยาไทรก็บอกมาว่า
ได้จัดเรือให้ลงไปที่เกาะนางกาวี กองทัพจุดเผาเรือพวกอ้ายหวันมาลีเสีย
ว่าอ้ายหวันมาลีลงเรือหนีไปท้ายเกาะ ๔ ลำ แต่อ้ายตนกูหมัดสอัดหนีไปอยู่ที่เมืองแประ
ทรงตรัสถามว่า ครอบครัวที่เกาะนางกาวีได้มาหรือไม่
เจ้าคุณหาบนกราบทูลว่า ไม่ว่าเข้ามาว่าได้หามิได้... ”

“ ...พระยาไทรบอกเข้ามาว่า ได้จัดให้กองเรือ ๑๙ ลำ กับกำปั่นรบอังกฤษลงไปที่เกาะนางกาวี
ครั้นกองเรือไปถึง อ้ายหวันมาลีหนีไปทางปตูบาหรา ว่าจะไปอยู่เกาะหน้ามฤท
แต่ที่เมืองไทรเกลี้ยกล่อมให้แขกกลับเข้ามาอยู่บ้านเรือนแล้ว ๑,๔๐๐ คน กับจับได้ ๖๐๐ คน... ”

การจัดการเมืองไทรบุรี หลังจากยึดคืนมาได้แล้ว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคิดเอาทัพกรุงเทพ ฯ รวมกับทัพพัทลุง ทัพนคร ฯ เข้ารักษาเมืองไทรบุรีไว้ แต่เมื่อปรึกษาแล้วเห็นควรว่าให้เอาเชื้อสายเจ้าเมืองแขกเดิมมาเป็นเจ้าเมือง แต่ต้องป้องกันก่อความวุ่นวายในภายหลังจึงให้เอาปืนใหญ่รวมทั้งเครื่องศาสตราวุธในเมืองไทรบุรีขนย้ายออกมาไว้ที่เมืองสตูล เมืองตรังเสียให้มาก

“ ...ครั้น ณ วันเดือน ๘ ขึ้นค่ำ ๑ เพลาเช้า รับสั่งสั่งพระนรินทร์ว่าไปบอกเจ้าพระยาพระคลัง
ให้คิดทำหนังสือ ที่จะจัดแจงตั้งเมืองไทรนั้นให้ว่าเอียงๆ ไปข้างแขก...
ทรงตรัสว่า ดีแล้ว แวะลงไปบอกว่าถ้าจะตั้งให้แขกอยู่เมืองไทรแล้ว
ให้ผ่อนเอาปืนใหญ่ปืนน้อยเครื่องศาสตราวุธที่เมืองไทรมาเสียให้มาก เอาไว้ให้แต่เล็กน้อย
เอามาเฉลี่ยใส่เมืองตรัง เมืองสตูล ไว้ให้เป็นที่มั่นคง ดูหาเอาแขกที่เป็นชาติตระกูลตั้งขึ้นไว้... ”

การตั้งเมืองไทรบุรีนั้นได้ประชุมกันมีพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) พระยาราชสุภาวดี เจ้าพระยาบดินเดชา พระยาเทพ พระยามหาอำมาตย์ โดยเจ้าพระยาพระคลัง ได้คิดจะเทครัวไปไว้ในเมืองไทรบุรี โดยเอาจากเมืองจะนะ เมืองเทพา เมืองรามัน เมืองสตูล กับพวกเมืองไทรบุรีเดิม เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงค่อยตั้งเมือง แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าจะไม่ทันการ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งเมืองให้เสร็จเรียบร้อยแล้วค่อยทยอยเทครัวไปไว้

เจ้าพระยาพระคลัง ได้ถวายความเห็นว่า ที่เมืองไทรบุรีนั้นจะแบ่งออกเป็นตำบล (มูเก็ม) ต่างๆ แล้วตั้งนายประจำตำบล (นายมูเก็ม) เช่นเดียวกับที่แยกปัตตานีออกเป็น ๗ หัวเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๑ แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ ไม่ทรงเห็นด้วย พระองค์ทรงเห็นว่าควรตั้งให้เป็นเจ้าเมืองเพื่อให้อังกฤษเห็นว่าเรายังไม่ทิ้งเมืองไทรบุรี ทั้งนี้ด้วยเหตุผล ๓ ประการคือ

ประการแรก เมืองปัตตานีนั้นเมื่อปราบปรามลงแล้วจำนวนประชากรไม่ได้สูญหายไปไหน ยังคงมีจำนวนประมาณเท่าเดิม จึงไม่เป็นปัญหาเรื่องจำนวนคน แต่ที่เมืองไทรบุรีนั้นคนถูกกวาดต้อนออกไปมาก และที่เหลืออยู่ในฝ่ายอังกฤษถึง ๓ ส่วน อยู่ในฝ่ายไทยเพียงส่วนเดียว ดังนั้นเมื่อแยกเป็นมูเก็มแล้วจำนวนคนก็น้อยตามลงไปด้วย

ประการที่สอง หากแยกเป็นตำบลแล้วมีผู้ปกครองในระดับตำบล โดยไม่มีผู้ปกครองในลำดับที่เหนือกว่านั้น หากเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้ปกครองตำบลก็จะไม่มีคนตัดสิน หากจะมาตัดสินกันที่เมืองพัทลุง ก็เป็นการล่าช้า ซึ่งการตั้งผู้ปกครองตำบล แล้วไม่มีเจ้าเมืองปกครองเป็นการผิดด้วยตำราสุภาษิต โดยเฉพาะลูกหลานเจ้าเมืองไทรบุรีเดิมที่อยู่ฝ่ายอังกฤษก็จะรวมหัวกันเข้ายึดเมืองไทรบุรีคืนดังเดิมอีก

ประการที่สาม การตั้งเพียงผู้ปกครองตำบลแล้วไม่มีผู้ปกครองลำดับชั้นที่เหนือกว่า ทำให้อังกฤษเห็นว่ายังไม่มีการตั้งบ้านตั้งเมือง จึงจะอาศัยเป็นเหตุเข้ามายึดครองแล้วขอตั้งเมืองไทรบุรีขึ้นแทน และแม้ว่าอังกฤษจะถวายดอกไม้เงินดอกไม้ทองก็ตาม แต่นั่นเท่ากับได้เสียเมืองไทรบุรีไปแล้ว

ที่ประชุมเมื่อ **"วันเดือน ๘ ทุติยาสาฒ แรม ๔ ค่ำ เพลาเช้า"** ตรงกับ **"วัน ๓ แรม ๔ ค่ำ เดือนแปดหลัง จ.ศ.๑๒๐๑ หรือวันอังคาร ที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๘๒"** ได้ข้อสรุปว่า เห็นด้วยตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ **"ตั้งเจ้าเมืองไทรบุรี"** โดย **"เอาคนที่เป็นลูกหลานของเจ้าเมืองเดิมมาเป็นเจ้าเมือง"** พร้อมพระราชทานเครื่องยศสำหรับพระยาไทรบุรีส่งมากับเรือขุนฤทธิรณไกร ประกอบด้วย ครอบถม (เครื่องยศเจ้าเมืองที่นับถือศาสนาอิสลามให้ครอบแทนพาน) คนโทถม กระบี่ บั้งเงิน สัปทน และเสื้อผ้า (ซึ่งให้หาเอาจากข้างนอกไม่ได้ส่งมาจากกรุงเทพ ฯ) ปรากฏความในจดหมายหลวงอุดมสมบัติฉบับที่ ๑๔ ซึ่งเป็นฉบับสุดท้าย

> "...จึงแยกแขวงอำเภอเมืองไทรบุรีออกเป็น ๑๒ มุเก็ม
> ตั้งตนกูอาสันเป็นเจ้าเมืองกะปังปาสูเมือง ๑ ตั้งเสศอุเซนเป็นเจ้าเมืองปลิศเมือง ๑
> ตั้งตนกูมูฮำมัดอาเก็บเป็นเจ้าเมืองสตูนเมือง ๑ ให้อยู่ใต้บังคับเมืองนครศรีธรรมราชเป็น ๔ เมือง
> ทั้งเมืองไทรบุรี ตนกูอาหนุ่มซึ่งไพร่บ้านพลเมืองรักใคร่นับถือนั้น ให้ว่าราชการเมืองไทรบุรี..."

สำหรับตนกูมูฮำมัดอาเก็บ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **"พระยาอภัยนุราช ชาติรายาภักดี ศรีอินทรวิยาหยา พระยาสตูล"** มีศักดิ์เป็นหลานของเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ดังนั้น จึงอาจถือได้ว่า

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม คือ วันตั้งเมืองสตูลขึ้นเป็นครั้งแรก

พระยาอภัยนุราช ชาติรายาภักดี ศรีอินทรวิยาหยา พระยาสตูล จึงได้เริ่มพัฒนาเมืองสตูลโดยการวางผังเมืองตั้งเมืองที่ **"หมู่บ้านมำบังนังคะรา"** ตัดถนนสายแรกระหว่างมำบังนังคราแกับบ้านจีน หรือถนนสตูลธานีเชื่อมกับถนนยนตรการกำธรที่สะพานตายาย สร้างมัสยิดมำบัง ฯลฯ หลังจากปกครองเมืองสตูลมาได้ ๓๖ ปี จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **"พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ มหินทราธิรายานุวัติ ศรีสกลรัฐมหาปธานาธิการ ไพศาลสุนทรจริต สยามพิพิธภักดี จางวางเมืองสตูล"**

ในรอยจำ

กว่าจะเป็นปัจจุบัน ณ วันนี้
เราเคยมีปัจจุบันของวันหนึ่ง
เป็นรอยจด รอยจำ รอยคำนึง
เป็นรอยซึ่งปฐาน 'บ้าน' ของเรา ฯ

(กลอน ๘)

ถนนบุรีวานิช
จุดเริ่มต้นของถนนมำบังนังคะรา-บ้านจีน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

ถนนบุรีวานิชถนนสายแรกของมำบังนังคะรา ในอดีต ยุคของพระยาภูมินารถภักดี เป็นผู้ว่าราชการเมืองสตูลถนนนี้เป็นจุดเริ่มต้นของถนนมำบังนังคะรา - บ้านจีน และเป็นต้นทางของถนนสามสายในเวลาต่อมา ถนนบุรีวานิชเริ่มต้นจากป้อมยามตำรวจทอดยาวมาสิ้นสุดตรงแยกด้านข้างมัสยิดตัดกับถนนสายที่สองคือสตูลธานี แล้วเลี้ยวซ้ายไปทางทิศเหนือจนถึงสะพานตายายก็จะพ้นเขตเทศบาลเมืองสตูล จากนั้นก็เป็นถนนยนตรการกำธร ซึ่งเป็นสายที่สามตรงดิ่งไปยังตำบลฉลุง หรือ **"บ้านจีน"** นั่นเอง ถนนบุรีวานิช มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานกว่าร้อยปี เรื่องราวเรื่องเล่ามากมายที่เกิดขึ้นบนถนนสายนี้บางเรื่องก็เป็นเรื่องอยู่ในความทรงจำของใครบางคน ที่เคยมาเยือน หรือเคยใช้ชีวิตบนถนนเส้นนี้ ถูกบอกเล่าผ่านคนสตูลจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันยังมีอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ สภาพแวดล้อมหลงเหลือเป็นหลักฐานยืนยันคำบอกเล่านั้น

เดิมที บริเวณที่ตั้งอาคารบ้านเรือนตลอดจนกลางถนนนี้เป็นที่ตั้งโรงปูนขาวมาก่อน ซึ่งมีมาแต่ยุคเจ้าเมืองท่านใด ไม่มีใครบอกได้ แต่จดหมายเหตุของพระยาภูมินารถภักดีได้บันทึกการอนุญาตให้ นายลิม อาปิว ดำเนินการเผาปูนขาวและเก็บเปลือกหอยในพื้นที่ลำคลองมำบังมาเผาปรากฏอยู่ ประมาณช่วงทศวรรษ ๒๔๔๐ พระยาภูมินารถภักดีได้สร้างคฤหาสน์กูเด็นขึ้น และในขณะเดียวกันก็ได้สร้างอาคารห้องแถวริมถนนบุรีวานิชทั้งสองฝั่งถนน โดยใช้อิฐและวัสดุก่อสร้างจากปีนัง

ลักษณะห้องแถวทางฝั่งตะวันออกถนนเป็นอาคารแบบชิโนโปตุกีส มีทั้งหมด ๒๘ ห้อง ซึ่งทยอยสร้างเรื่อยๆ ทีละห้องสองห้องสามห้อง ไม่ได้สร้างทีเดียวพร้อมกัน เริ่มต้นห้องแรกตรงบ้านหลังที่อยู่ติดกับธนาคารกรุงเทพฯ ปัจจุบัน เว้นช่วงกลางไว้เป็นโรงปูนเผา ไปสร้างต่ออีก ๕ หลัง เป็นอาคารพัสดุ ๓ ห้อง ถัดไปจนสุดสามแยกอีกสองห้อง คือ ห้องริมที่ติดกับสามแยกไฟแดง ฝั่งตรงข้ามป้อมยามตำรวจก็เป็นบริเวณโรงปูนเผา ซึ่งจะมีเปลือกหอยตลับหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า **"หอยป๊ะ"** สำหรับทำปูนขาวของเถ้าแก่ ลิม อาปิวกองพะเนินเทินทึกอยู่

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นมาตั้งฐานกำลังที่จังหวัดสตูล อาคารชิโนหลังแรกที่ตั้งติดกับธนาคารกรุงเทพฯ ถูกใช้เป็นกองบัญชาการของพวกเขา

อาคารชิโนโปรตุกิสนี้เป็นแบบเรียบๆ ไม่มีปูนปั้นลวดลายใดๆ มีตกแต่งเล็กน้อยก็ตรงบัวหัวเสาและตีนเสาเท่านั้น ตัวอาคารสองชั้น เป็นแบบผนังรับน้ำหนัก หน้าอาคารเป็นเสาใหญ่ๆ ข้างในไม่เสริมเหล็ก เนื่องจากสมัยนั้นเหล็กเส้นหายาก หลังคามุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยและกระเบื้องปูพื้นซึ่งเป็นกระเบื้องเทอราคอท ยังมีหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง ส่วนอาคารริมถนนฝั่งตะวันตกเป็นบ้านไม้ทั้งหมด เนื่องจากฝั่งนี้ติดกับริมคลองมำบัง เป็นที่ลุ่มน้ำขัง

จากการบอกเล่าต่อๆ กันมาว่า อาคารทั้งสองฝั่งสร้างครบทุกหลังในสมัยพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล (พ.ศ. ๒๔๕๗ - พ.ศ. ๒๔๗๕) แต่ไม่ได้ระบุวันเดือนปีไว้ ส่วนโรงปูนขาวได้เลิกกิจการไป และได้ปลูกต้นมะขามไว้กลางถนนเพื่อแบ่งถนนเป็นสองฝั่งจำนวน ๑๒ ต้น แทนเดือน ๑๒ เดือน โดยปลูกพร้อมกันทั้ง ๑๒ ต้น

ต้นมะขามเหล่านี้เปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านเพราะชาวบ้านบริเวณนี้จะมาเฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของต้นมะขาม จนกระทั่งต้นโตแตกกิ่งใบสาขาเป็นร่มเงา ชาวบ้านจึงใช้เป็นที่ชุมนุมกัน ตั้งแต่เช้ายันเย็นจึงกลับเข้าบ้าน ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๗ – พ.ศ. ๒๔๗๘ เริ่มมีรถสามล้อเข้ามา ชาวบ้านย่านชุมชนเก่าบุรีวานิชเล่าว่า รถรับจ้างสามล้อเป็นที่นิยมมากเช่นเดียวกับมอเตอร์ไซค์รับจ้างปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะไปที่ไหนก็เรียกใช้บริการรถสามล้อซึ่งจะจอดรอเรียงรายอยู่บริเวณใต้ต้นมะขามนี่แหละ ผู้คนเรียกรถสามล้อนี้ว่า **"แท็กซี่"** ตามอย่างมาเลเซียที่เรียกรถรับจ้าง

ในสมัยพระยาภูมินารถภักดี ถนนหนทางยังน้อยมากมีเส้นทางหลักเส้นเดียว คือ ถนนมำบังนังคะรา-บ้านจีน การเดินทางจะใช้เส้นทางเรือเป็นหลักเพื่อไปติดต่อกับเมืองไทรบุรี ปีนัง ทุ่งริ้นที่ท่าเรือบาราเกต ท่าเรือละงู ท่าเรือสุไหงอุเป (ทุ่งหว้า) ตามเกาะแก่งต่างๆ ตลอดจนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ชายทะเล ส่วนตัวเมืองมำบังนังคะรามีท่าเซ่งหิ้นใช้ขนถ่ายสินค้าจากที่ต่างๆ ที่มาค้าขาย หรือมาติดต่อราชการ

เมื่อก่อนริมคลองมำบังและพื้นที่ใกล้เคียงถนนบุรีวานิชเป็นที่ตั้งของศาลาว่าการเมือง มีวังเจ้าเมือง มัสยิด โรงเรียนและมีตลาดตั้งอยู่ ผู้คนจึงมาค้าขายจับจ่ายกันพลุกพล่านจอแจ ที่สำคัญถนนบุรีวานิชเป็นย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรม ตึกแถวร้านค้าทั้งสองฝั่งถนนบุรีวานิชเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีความสันทัดทางด้านค้าขาย ที่นี่จึงเต็มไปด้วยกิจการโรงแรม ร้านอาหาร ร้านน้ำชากาแฟที่คั่วบดเอง ร้านผ้า ร้านจำหน่ายสินค้าทุกชนิดที่ส่งตรงมาจากปีนัง ได้แก่ สินค้าจำพวกเสื้อผ้าปาเต๊ะ เสื้อผ้าถ้วยชาม รองเท้า ของใช้จิปาถะ ทำให้บุรีวานิชในอดีตคลาคล่ำไปด้วยผู้คนที่สัญจรไปมา จับจ่ายซื้อของกัน จึงเป็นที่มาของคำว่า **"บุรีวานิช"** ซึ่งแปลว่า แหล่งของพ่อค้าแม่ขายนั่นเอง

ถนนบุรีวานิชมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจวบปัจจุบัน แม้ยุคสมัยจะผ่านไปเนิ่นนาน สิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป หากการเปลี่ยนแปลงนั้นก็เหมือนการชดเชยแก่กัน ยุคสมัยหนึ่งเรามีสิ่งหนึ่งแล้วเสื่อมโทรมไป มาถึงยุคนี้เราก็มีอีกสิ่งหนึ่งที่เจริญรุ่งเรืองมาทดแทนกัน ที่นี่เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนมำบังนังคะรา ชุมชนแห่งสังคมพหุวัฒนธรรมและเป็นศูนย์กลางของส่วนราชการ ศาลาว่าการเมือง ปัจจุบันบริเวณนี้มีที่ตั้งของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองแทนที่ ตรงวังเก่าของเจ้าเมืองก็มีที่ตั้งของสำนักงาน

งานพาณิชย์จังหวัดสตูลให้บริการประชาชน เราเคยมีโรงเรียนไทย-มลายู โรงเรียนประถมศึกษาหลังแรกของเมืองสตูล แล้วเปลี่ยนเป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูล เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มัสยิดมำบังเป็นต้นเค้าให้มัสยิดกลางจังหวัดสตูลยิ่งใหญ่สวยงามในวันนี้ นอกจากนั้นถนนบุรีวานิชยังรูปแบบธุรกิจทันสมัยเพิ่มเติมอีกด้วย ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสตูล ธนาคารกรุงเทพ สาขาสตูล ธนาคารทหารไทย สาขาสตูล ธนาคารออมสิน สาขาสตูล

ถนนบุรีวานิชคงมีเสน่ห์ความสวยงามของตึกรามบ้านช่องสไตล์ชิโนโปรตุกีส มีสถาปัตยกรรมทั้งไทย จีน

มุสลิม มีวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมุสลิม ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขอยู่อย่างชัดเจน ทางจังหวัดสตูลโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นความสำคัญจัดทำแผนพัฒนาถนนบุรีวานิชเพื่อผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา ของจังหวัดสตูล โดยจัดทำโครงการ Street Art Satun หรือการสร้างสรรค์ศิลปะและภาพวาดฝาผนังริมถนนสายพหุวัฒนธรรม จ.สตูล ทั้งกำลังดำเนินการโครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าสตูล ส่วนเทศบาลเมืองสตูลก็จัดให้มีตลาดนัดถนนคนเดิน **"Saturday Night"** ตลอดระยะทางประมาณ ๖๐๐ เมตร บนสองฝั่งถนนบุรีวานิช และทุกค่ำคืนวันเสาร์ นักท่องเที่ยวและคนสตูลเองได้ออกมาชุมนุม จับจ่ายใช้สอยซื้อขายสินค้ากันอย่างเพลิดเพลินสนุกสนาน

ร่องรอยที่ยังหลงเหลือผสมผสานกับพัฒนาการของบ้านเมืองที่ปรากฏอยู่จะเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้รอยก้าวของชีวิตตั้งแต่อดีตจวบถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เพียงแต่เราก้าวเข้าไปเรียนรู้มันบนถนนบุรีวานิชเท่านั้น

กำปงจีนา – บ้านจีน

เรื่องของซัวเต๊ง และ อาคารไม้ ๑๐๐ ปี

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

บ้านจีน เดิมเป็นหมู่บ้านเรียกเป็นภาษามลายูว่า **"กำปงจีนา"** หมายถึง หมู่บ้านที่มีชาวจีนกลุ่มใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่นั่นเอง ซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงได้ว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองสตูลอยู่ในสถานะเป็น มูเก็ม โดยมีตนกูปัศนู เป็นผู้ปกครอง มีทั้งชาวมลายูและชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่มูเก็มสโตย ชาวจีนกลุ่มนี้เป็นชาวฮกเกี้ยนที่เดินทางจากเมืองท่าเซี๊ยะเหมินด้วยเรือสำเภาหัวเขียว มาขึ้นฝั่งที่ปีนัง แล้วทยอยเดินทางต่อเพื่อเสาะหาทำเลตั้งหลักปักฐานดำรงชีพ ชาวจีนรุ่นแรกๆ ที่เดินทางมายังที่มูเก็มสโตย ได้หักร้างถางพงสร้างชุมชนขึ้นที่นี่ แล้วดำรงชีวิตด้วยการทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะทำสวนส้มจุก ส่งไปขายปีนังเป็นประจำ จนมีชื่อเสียงร่ำลือกันว่าส้มจุกที่ รสชาติดี น่ากินต้องส้มจุก **"บ้านจีน"**

ล่วงมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีทั้งชาวจีนและมลายูเดินทางมาตามเส้นทางคลองมำบัง มาจนถึงคลองบ้านจีน (คลองมำบังช่วงนี้เรียกว่าคลองบ้านจีนหรือคลองฉลุง) พบชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว จึงพากันปักหลักหักร้างถางพงทำสวนทำไร่ ด้วย จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ แล้วก็มีการทำค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเกิดขึ้น ด้วยชาวจีนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมาก ทุกคนจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "กำปงจีนา" แปลว่าหมู่บ้านชาวจีน

ในสมัยตนกูมูอำมัดอาเก็บเจ้าเมืองสตูลคนแรก (พ.ศ. ๒๓๘๒-๒๔๑๙) ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ตัดถนนสายแรกของเมืองสตูลคือสายที่เชื่อมระหว่างนครีสโตย กับมูกิมฆัวรุ หรือตำบลบ้านควน และต่อไปฉลุง ปัจจุบันคือถนนสตูลธานีต่อกับถนนยนตรการกำธรที่สะพานตายาย

คนจีนคงอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านจีนอยู่เรื่อยๆ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ปรากฏหลักฐานว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ สมัยพระยาอภัยนุราช (ตนกูอับดุลเราะห์มาน) เป็นเจ้าเมืองสตูล พระอธิการนุ่นชาวสงขลา ได้ตั้งวัดในเขตป่าช้าจีนหรือฮวงซุ้ยเรียกว่าวัดบ้านจีน ปัจจุบันคือ วัดดุลยาราม ล่วงมาในสมัยพระยาภูมินารถภักดีเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล (พ.ศ. ๒๔๓๙-๒๔๕๗) ท่านได้ชักชวนชาวจีนจากเกาะปีนังให้มาบุกเบิกสร้างเมืองสตูล จึงเป็นยุคที่คนจีนกลุ่มใหญ่ไหลเทเข้าสู่เมืองสตูลสมทบกับชาวจีน ที่มาลงหลักปักฐานทำไร่พริกไทยและค้าขาย อยู่ก่อนแล้ว คนจีนกลุ่มนี้กระจายกันไปอาศัยตามหลุมถ่านชายทะเล ตัวเมืองมำบังนังคะรา บ้านจีน กลุ่มใหญ่ที่สุดไปอยู่ที่สุไหงอุเป (ทุ่งหว้า)

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ มีการสำรวจพบว่าคนจีนอาศัยอยู่ที่ตัวเมืองสตูล (มำบังนังคะรา) และบ้านจีน ทั้งสิ้น ๖๔๒ คน คาดว่าอาศัยที่บ้านจีนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ คน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นสมัยรัฐนิยม ตามนโยบายของรัฐบาลจอมพล

ป.พิบูลสงคราม ทางรัฐบาลออกกฎหมายเปลี่ยนชื่อบ้านนามเมืองให้เป็นไทย คำว่าบ้านจีนเป็นภาษาที่ไม่เหมาะสมทางราชการจึงเปลี่ยนชื่อตำบลบ้านจีน เป็นตำบลฉลุงตั้งแต่นั้น

ฉลุง มาจากภาษามลายูว่า โฉลง แปลว่า คอก ส่วนเหตุที่ได้ชื่อว่า ฉลุง นั้นมีที่มาว่า สมัยก่อนเจ้าเมืองนิยมเลี้ยงช้างเป็นจำนวนมาก เมื่อลูกช้างเติบโต ใช้งานได้ก็จะมีพิธีจับช้างโดยการไล่ต้อนเข้า ฉลุง พื้นที่ กำปงจีนา เป็นป่าเหมาะกับการทำพิธีคล้องช้าง จึงใช้ทำพิธีต้อนช้างอยู่เนืองๆ กระทั่งได้รับสมยานาม ฉลุง ไปโดยปริยาย

ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ย บินอับดุลลาห์) ซึ่งดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัด ได้จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลตำบลบ้านจีน (ชื่อเดิมของโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล) ที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนอยู่บริเวณอาคารห้องแถวไม้สองชั้น ตั้งอยู่บนถนนสายแรกของจังหวัดสตูล "มำบังนังคะรา-บ้านจีน" หรือถนนยนตรการกำธรตรงสามแยกฉลุง-ละงู

ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ย บินอับดุลลาห์) พิจารณาเห็นว่าหากโรงเรียนยังตั้งอยู่บริเวณนี้จะขยายไม่ได้ เท่ากับปิดกั้นความเจริญของท้องถิ่น จึงปรึกษากับประชาชนในตำบล ทุกฝ่ายเห็นพ้องว่าควรหาที่ดินแปลงใหม่จัดสร้างโรงเรียน ส่วนที่ดินแปลงเดิมจัดให้ประชาชนปลูกเรือนแถวอาศัยโดยเช่าที่ดินของโรงเรียนและให้โรงเรียนรับผลประโยชน์จากค่าเช่าเป็นเงินบำรุงการศึกษา

อาคารช่วงแรกเริ่มก่อสร้างปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นอาคารไม้กลม หลังคามุงจาก ฝาขัดแตะ พื้นเป็นพื้นดิน ล่วงมา ๒๒ ปีอาคารทรุดโทรมไปบ้างจึงได้จัดสร้างใหม่ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นอาคารสองชั้นฝากระดาน ราดพื้นซีเมนต์ขัดมัน จำนวน ๑๙ ห้อง ผู้ที่เช่าอาคารส่วนใหญ่ทำการค้าขาย ร้านค้าที่อยู่บริเวณห้องแถวไม้เริ่มจากร้านขายกาแฟ (โกปี๊) ร้านโชว์ห่วย ร้านค้าขายส่ง ร้านขายอาหาร ร้านขายอะไหล่รถ ซ่อมรถ ร้านตัดเสื้อ ตัดผม และอื่นๆ

ในสมัยที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ๋ยบินอับดุลลาร์) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลท่านบุกเบิกเปิด **"ตลาดนัดบ้านจีน ตลาดนัดวันอาทิตย์"** ขึ้นริมถนนยนตรการกำธรตรงข้ามอาคารห้องแถวไม้ฝั่งเดียวกับที่ตั้งสถานีตำรวจฉลุง ปัจจุบันเป็นตลาดนัดของชาวบ้าน จัดในที่โล่งๆ ริมถนนใหญ่ใกล้ชุมชนสัญจรไปมา ในระยะแรกพระยาสมันตรัฐเปิดตลาดนัดทุกวันอาทิตย์และที่ควนโดนทุกวันพุธเพื่อให้ชาวบ้านได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันระหว่างหมู่บ้านและตำบล ปัจจุบันตลาดนัดย้ายไปตั้งที่ริมคลองฉลุง

พ.ศ. ๒๕๔๐ มีการขยายถนนยนตรการกำธรช่วงทางเดินหน้าอาคารไม้ถูกรื้อถอนหายไปทั้งแถบเพื่อสร้างถนน อาคารฝั่งที่ติดสามแยกถูกรื้อไปสร้างเป็นสวนหย่อม

ของเทศบาลตำบลฉลุงแทนปัจจุบันอาคารคงเหลือห้องแถวเพียง ๑๑ ห้องเท่านั้น

บ้านจีนและอาคารห้องแถวไม้ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานที่เชื่อมโยงกับ มำบังนังคะราในอดีต หลายคนที่เกิดที่บ้านจีนแต่ ไปเติบโตที่อื่นก็ยังคงรักและผูกพันกับบ้านจีน ไม่เสื่อมคลาย แม้จะผ่านวันเวลามาเนิ่นนาน อาคารห้องแถวไม้ยังคงอยู่ยืนยง กระทั่งจังหวัดสตูลเล็งเห็นความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนที่นี่ จึงได้อนุรักษ์อาคารห้องแถวนี้ไว้ และตั้งชื่อว่า **"อาคารไม้ ๑๐๐ ปี บ้านจีน"**

"กำปงจีนา" หรือ **"บ้านจีน"** หรือ **"ฉลุง"** อยู่ทางทิศเหนือของเมืองสตูล บ้านเรือนตั้งอยู่บนควน ริมคลองมำบัง ตำบลฉลุง สูงกว่าระดับน้ำคลองมำบัง ดังนั้น ในกลุ่มชาวจีนที่ฉลุงจึงเรียกขาน ฉลุงว่า **"ซัวเต๊ง"** ซึ่งเป็นภาษาฮกเกี้ยน แปลว่า บนควน

ดังนั้นการรักษาคุณค่าและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมือง และเปิดมุมมองใหม่ของเมืองให้เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชมมากขึ้น ทางจังหวัดมีแผนพัฒนาฉลุงหรือบ้านจีน เป็นเมืองอัจฉริยะให้เป็นเมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข เสริมสร้างความมั่นคงและสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

สู่ไงอูเปะฮฺ
ปีนังน้อยแห่งเมืองสตูล

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๘ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูลได้แปลบันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดีจากภาษามลายู จำนวน ๒ เล่ม เป็นภาษาไทย และพิมพ์เผยแพร่เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๐ โดยตั้งชื่อหนังสือว่า **"บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดี พ.ศ. ๒๔๓๙ -๒๔๔๓"**

ถึงแม้ว่าการแปลจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดีทำได้เพียง ๑๐๐ หน้ากว่าๆ จากจำนวนทั้งหมด ๘๘๗ หน้าเท่านั้น หากบันทึก ๒ เล่มนี้ก็เป็นหลักฐานชั้นต้นที่ช่วยให้เราศึกษาสภาพบ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้เรามองเห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในเมืองมำบังนังคะราระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๙ – ๒๔๔๓ ได้ชัดเจนพอควร

สำหรับบันทึกที่เกี่ยวกับสู่ไงอูเปะฮฺ ปี พ.ศ. ๒๔๓๙ – ๒๔๔๓ ผู้แปลเอกสารได้จัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน เรียงลำดับเหตุการณ์ตามเดือน ปี รวม ๑๓ ตอน ส่วนของเมืองสู่ไงอูเปะฮฺนั้นปรากฏในบันทึกตอนที่ ๔ มีจำนวน ๑๖ ฉบับ ใช้ชื่อตอนว่า สู่ไงอูเปะฮฺ พ.ศ. ๒๔๓๙ – ๒๔๔๓

เกี่ยวกับการสะกดชื่อเมือง ขอทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นว่าพบชื่อเมืองนี้สะกดภาษาไทยเป็น ๒ แบบ คือ **"สู่ไงอูเปะฮฺ"** และ **"สุไหงอุเป"** ผู้เขียนจึงสืบค้นให้กระจ่างชัดว่าจริงๆ แล้วควรใช้แบบไหน และปรากฏผลดังนี้

จากบันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดี ซึ่งแปลมาจากภาษามลายูสะกดว่า **"สู่ไงอูเปะฮฺ"** ตรงนี้ต้องย้ำคำว่า **"แปลมา"** เป็นเกณฑ์พิจารณาไว้ด้วย ส่วนเอกสารราชการ คือ ราชกิจจานุเบกษาเรื่อง **"ประกาศเรื่องเปลี่ยนชื่ออำเภอลงวันที่ ๑๙ เดือนพฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๙"** และมีประกาศในราชกิจจานุเบกษา **"ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๐"** ระบุการเปลี่ยนชื่อไว้ดังนี้

**"เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๔๖๐ เล่มที่ ๓๔ หน้า ๙๘
อำเภอสุไหงอุเป อำเภอทุ่งหว้า"**

สอดคล้องกับหนังสือประวัติย่อของจังหวัดสตูล ของ เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ซึ่งเผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ก็มีรายละเอียดว่า

"ข้อ ๓๓ ตำบลสุไหงอุเป "คลองกาบหมาก,กาบปูเล" เปลี่ยนเป็น ต.ทุ่งหว้า"

เมื่อพิจารณาจากภาษามลายูซึ่งเขียนแบบรูมีจะมี ๒ แบบ คือ Sugai Upe และ Sogai Upih นั่นอาจทำให้การแปลแตกต่างกันได้ จึงสรุปตามหลักฐานเหล่านี้ว่า ชื่อ **"สู่ไงอูเปะฮฺ"** เป็นไปตามที่ผู้แปลภาษามลายูเข้าใจ แต่ **"สุไหงอุเป"** เป็นการสะกดที่ราชการใช้อยู่ หากอย่างไรก็ตาม ในบทความชิ้นนี้ขอยึดตามคำราชการเป็นหลัก เว้นแต่กรณีคัดลอกข้อความจากบันทึกจดหมายเหตุฯจะคงการสะกดแบบเดิมไว้บันทึกฯ เมืองสตูล ระบุว่า ชุมชนที่ผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นมีเพียง ๕ ชุมชน

ได้แก่ มำบังนังคะรา สู่ไงอูเปะฮ์ ละงู บ้านจีน และบ้านทุ่งริ้น ใน ๔ ชุมชน คือ มำบังนังคะรา สู่ไงอูเปะฮ์ บ้านจีน และบ้านทุ่งริ้น เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพของชาวจีนกลุ่มใหญ่ซึ่งอพยพมาจากตอนใต้ของแหลมมลายูหรือเกาะปีนัง

ในอดีต หมู่นักเดินเรือผู้มาค้าขายเรียกที่นี่ว่า สู่ไงอูเปะฮ์ (Sungai-Upe) สู่ไงอูเปะฮ์เป็นภาษามลายู แยกเป็น ๒ คำ คือ สู่ไง แปลว่า คลอง เนื่องจากสภาพพื้นที่ของอำเภอทุ่งหว้าในสมัยนั้นมีอาณาเขตติดกับทะเล มีคลองหลายสาย ส่วนคำว่า อูเปะฮ์ แปลว่า กาบหมาก ซึ่งได้ชื่อมาจากต้นหลาวชะโอนที่ขึ้นอยู่ตลอดแนวริมคลอง และเพราะหลาวชะโอนมีลักษณะคล้ายต้นหมากโดยเฉพาะกาบใบเมื่อแก่จะร่วงลงลอยเพ่นพ่านอยู่ในลำคลอง ชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขายจึงเรียกกันว่า **"สู่ไงอูเปะฮ์"** จนในที่สุดก็กลายเป็นชื่อเมือง พระยาภูมินารถภักดี ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสตูล ในขณะนั้น ด้วยเพราะท่านเคยอาศัยอยู่ที่เกาะปีนังมาก่อน ได้เห็นความเจริญก้าวหน้าของปีนังที่อังกฤษปกครองจึงอยากจะพัฒนาสุไหงอุเปให้เป็นท่าเรือฝั่งตะวันตกของเมืองสตูลและเปิดเส้นทางเดินเรือติดต่อกับปีนัง

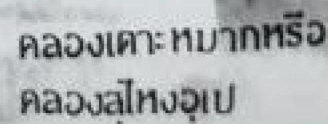
สมัยนั้นชาวตะวันตกมีความต้องการพริกไทย สมุนไพร เครื่องเทศที่ใช้เป็นอาหาร และนำไปผลิตเป็นยารักษาโรค พริกไทยจึงเป็นสินค้าที่ตลาดโลกต้องการ ซึ่งตลาดใหญ่ตั้งอยู่ที่เกาะปีนัง พระยาภูมินารถภักดีเห็นว่าภูมิประเทศของสุไหงอุเปเหมาะสำหรับปลูกพริกไทย ด้วยพื้นที่เป็นดินร่วนทรายระบายน้ำได้ดี มีอินทรีย์วัตถุอุดมสมบูรณ์จึงคิดที่จะสร้างเมืองสุไหงอุเปให้เป็นแหล่งปลูกพริกไทยที่มีคุณภาพ และการสร้างท่าเทียบเรือก็จะช่วยให้ขนส่งผลผลิตไปขายที่ปีนังได้สะดวก

พ.ศ. ๒๔๔๒ ท่านจึงได้ชักชวนชาวจีนจากเกาะปีนังให้มาบุกเบิกสร้างเมืองสตูลให้รุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ เป็นยุคที่คนจีนกลุ่มใหญ่เคลื่อนย้ายเข้ามาสู่เมืองสตูล เพื่อประกอบอาชีพที่สุไหงอุเปจำนวน ๑,๔๙๗ คน มีผู้ทำการค้าในตลาด ๔๕๖ คน ปลูกพริกไทยตามสวนต่างๆ ๑,๐๔๑ คนสมทบกับชาวจีนช่องแคบ (Straits Chinese) ที่มาลงหลักปักฐานทำไร่พริกไทยและค้าขายตั้งแต่สมัยพระยาอภัยนุราช (ตนกูอับดุลเราะห์มาน) อยู่ก่อนแล้วพื้นที่ตามหมู่บ้านต่างๆ ทั่วสุไหงอุเปตั้งแต่ท่าเรือจนถึงควนเขาแดงเต็มไปด้วยแปลงพริกไทย ชาวทุ่งหว้าเล่ากันว่า ชาวต่างชาติซื้อพริกไทยไปทำตู้เย็น ซึ่งในสมัยก่อนยังไม่มีตู้เย็นใช้เก็บอาหารไว้กินนานๆ ดังนั้นสำนวนนี้จึงหมายถึงนำไปถนอมอาหารนั่นเอง

สุไหงอุเปมีสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ พริกไทย ไม้ฟืน (ต้นโกงกาง) แต่ที่ขึ้นชื่อที่สุดคือพริกไทยพริกไทยที่ปลูกในพื้นที่ของสุไหงอุเปมีเมล็ดกลม ขนาดไม่ใหญ่เหมือนพริกไทยทั่วไป มีกลิ่นหอม เก็บไว้ได้นาน โดยแยกผลิตเป็นพริกไทยขาวและพริกไทยดำ ด้านคุณภาพนั้นก็ร่ำลือกันว่ามีคุณภาพดีที่สุดในโลก จึงเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก

พริกไทยพลิกเมืองสุไหงอุเปให้เจริญก้าวหน้าจนกลายเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศและเมืองใกล้เคียง โดยเฉพาะเกาะปีนัง ยิ่งทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งหากินกันที่นี่มากขึ้น ชาวจีนที่เดินทางมาจากปีนังได้สร้างตึกรามบ้านช่องที่พักอาศัยตามแบบอย่างตึกในเกาะปีนังที่เรียกว่าสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมโปรตุเกส หรือชิโน-โปรตุกีส (Sino-Portuguese style) ซึ่งยังคงมีอยู่ถึงทุกวันนี้ สุไหงอุเปพัฒนารุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญคือมีท่าเทียบเรือใหญ่มาก เป็นรองก็แต่เมืองปีนังจึงได้รับการขนานนามว่า **"ปีนังน้อย"** ท่าเรือนี้สามารถรองรับเรือกลไฟที่เดินทางเข้าออกประจำระหว่างปีนังกับสุไหงอุเปและเมืองใกล้เคียงจำนวน ๖ ลำ เป็นเรือของปีนัง ๒ บริษัท ได้แก่เรือ จิ้นลก, จิ้นไถ่ , ท้งจิอ้น , อังเป้ง และฟิดนัลดะแรแคน

ต่อมาพระยาภูมินารถภักดีได้ซื้อเรือกลไฟชื่อ มำบัง สมทบอีกลำหนึ่ง เรือเหล่านี้ใช้บรรทุกพริกไทยและรับโดยสารไปในตัว มีเที่ยวแล่นไปมาเดือนละ ๔ ครั้งค่าโดยสารคนละ ๑.๕๐ เหรียญ ผู้โดยสารได้ของแถมเป็นผ้าเช็ดหน้าและกาแฟคนละหนึ่งถ้วย ส่วนระยะเวลาการเดินทางนั้นไม่มีหลักฐานว่าใช้เวลากี่วันกี่ชั่วโมงจึงจะถึงจุดหมายและเพื่อไม่ให้เสียเที่ยวเปล่าพ่อค้าแม่ขายที่นำพริกไทย ไม้ฟืน ไปขาย ขากลับก็จะซื้อสินค้าจากปีนังอาทิ ถ้วย ชาม จาน ผ้า และสินค้าอื่นๆ อีกมากมายมาจำหน่ายในตลาดที่เรียกว่า "บ่านซ่าน" และเพราะชาวจีนค้าขายเก่ง ทำงานขยันขันแข็ง บุกบั่นทำการค้าขายและสร้างเมืองสุไหงอุเปด้วยน้ำพักน้ำแรงจนเจริญรุ่งเรือง ด้วยความขยันมานะดังกล่าวจึงทำให้การสัมปทานกิจการส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือชาวจีน ไม่นานนักก็พากันมีฐานะดีมั่งมีขึ้น

ตลาดสุไหงอุเปหรือ บ้านซ่าน คึกคักเป็นพิเศษ ในฤดูเก็บเกี่ยวพริกไทย ตามย่านตลาดและท่าเรือมีผู้คนทั้งชาวต่างชาติและคนในท้องที่เดินเที่ยวเตร็ดเตร่กันมาก ยามค่ำคืนมีมหรสพหรือการละเล่นให้ผู้คนชม เช่น หนังตะลุง งิ้ว หุ่นจีน มโนราห์

สิ่งที่ตามมาคือการสูบฝิ่น บ่อนการพนัน ซึ่งน่าจะเกิดจากฝีมือชาวจีนเช่นกัน ทั้งนี้เพราะมีบ่อนการพนันที่ไม่อนุญาตให้เปิดในท้องที่อื่น ได้แก่ บ่อนไพ่ โป จับยี่กี เปิดอยู่ทั่วไป เก็บค่าต๋งได้คืนละนับพันเหรียญ มีสถานที่สูบฝิ่นที่ถูกกฎหมาย มีโสเภณีหรือหญิงงามเมืองอยู่ตามตึกแถวต่างๆ คอยล่อตาล่อใจนักท่องเที่ยวกลางคืน การละเล่นบันเทิงทั้งหลายนี้คึกคักมากเป็นพิเศษในวันที่เรือจากปีนังเข้าเทียบท่าและจะมีอยู่จนกระทั่งเรือออกจากท่าไป

หากอีกมุม การที่ชาวจีนมาอยู่รวมกันมากก็ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับหลุมฝังศพตามมาเพราะตามประเพณีจีน เมื่อญาติหรือคนในครอบครัวเสียชีวิตจะต้องนำไปฝัง แต่เนื่องจากยังไม่มีสุสานที่สัดส่วนเฉพาะ ศพจำนวนมากจึงถูกฝังตามที่สาธารณะและที่ของผู้อื่น ดูแล้วไม่เหมาะสม ดังนั้นพระยาภูมินารถภักดีจึงประกาศคำสั่งเรื่องสุสานจีนในสุไหงอุเปว่า ห้ามนำศพไปฝังในที่สาธารณะ และที่ของผู้อื่น เว้นแต่ในที่ของเถ้าแก่ที่ได้รับอนุญาต พร้อมกันนั้นก็จัดการจัดตั้งสุสานขึ้น ๒ แห่ง คือ ที่บ้านบางปูและที่บ้านนาเปรีย หากใครขัดขืนจะถูกลงโทษและถูกปรับ ๒๕ เหรียญ

ด้านการปกครอง ในยุคสมัยนั้นสุไหงอุเปเป็นเขตปกครองหนึ่งของมำบังนังคะรา เขตปกครองที่สุไหงอุเปมีศาลพิจารณาคดีความ แบ่งเป็นส่วนราชการคล้ายๆ กับศาลาว่าการเมืองสตูล มีศาลาว่าการปกครองเขตตั้งอยู่ใกล้คลองสุไหงอุเป มีผู้ปกครอง มีหัวหน้าผู้ควบคุมความสงบเรียบร้อยประจำเขตปกครอง มีศาลพิจารณาคดีความ มีการแบ่งส่วนราชการต่างๆ คล้ายๆ ศาลากลาง

สิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นความรุ่งเรืองทันสมัยอีกประการก็คือในศาลาว่าการและบ้านข้าราชการมีภาชนะกระเบื้องใช้ บรรดาถ้วยชาม จาน จานรองถ้วยชา ล้วนสั่งทำพิเศษจากปีนัง มีเครื่องหมายอักษรภาษาอังกฤษกำกับทุกชิ้น สำหรับภาชนะที่ใช้ประจำศาลาว่าการมีอักษร "Tongwa" ปรากฏอยู่

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ที่ประเทศไทยเสียดินแดนไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และปะลิส ให้อังกฤษ การค้าขายระหว่างสุไหงอุเปกับปีนังก็ต้องชะงักทำให้การปลูกพริกไทยซบเซาลดบทบาทลง ราษฎรในท้องที่หันมาปลูกยางพาราแทน ทำให้ความเจริญของสุไหงอุเปเสื่อมถอย ชาวจีนพากันโยกย้ายออกไป บ้างกลับไปปีนัง บ้างไปประเทศจีน และบ้างก็ไปตั้งถิ่นฐานหาทำเลทำมาหากินในท้องที่อื่นๆ โดยเฉพาะกิ่งอำเภอละงูทำให้ท้องที่กิ่งอำเภอละงูเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว กลับกัน เมืองสุไหงอุเปยิ่งร่วงโรยลงเรื่อยๆ

หลังจากที่มีราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๔๕๙ ให้เปลี่ยนชื่อ เมืองสตูล เป็นจังหวัดสตูล เพื่อให้การปกครองมีระเบียบเป็นแบบเดียวกัน เวลาต่อมา ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ก็เปลี่ยน **"อำเภอสุไหงอุเป"** เป็น **"อำเภอทุ่งหว้า"** เช่นกัน

จนกระทั่งพ.ศ. ๒๔๗๓ ทางราชการพิจารณาเห็นว่ากิ่งอำเภอละงูเจริญขึ้น มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าอำเภอทุ่งหว้าจึงได้ประกาศยกฐานะกิ่งอำเภอละงูเป็นอำเภอเรียกว่าอำเภอละงูและยุบอำเภอทุ่งหว้าเดิมเป็นกิ่งอำเภอเรียกว่ากิ่งอำเภอทุ่งหว้า ขึ้นอยู่ในการปกครองของอำเภอละงู ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ กระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอทุ่งหว้าขึ้นเป็นอำเภอเรียกว่าอำเภอทุ่งหว้าเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖

"สุไหงอุเป - ปีนังน้อยแห่งเมืองสตูล" ปัจจุบันคือดินแดน **"อุทยานธรณีโลกสตูล"** จังหวัดสตูลได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสตูล พ.ศ. ๒๕๖๑ –๒๕๖๔ ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ในการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอุทยานธรณีโลกเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระดับนานาชาติแล้ว

สายน้ำ สายชีวิต

เรื่อยไหลไปตามร่อง
เป็นสายคลองแบ่งสองฝั่ง
ฉ่ำชื่นก็ยืนยัง
ชีวิตชื่นจึงยืนยาว ฯ

(กาพย์ยานี ๑๑)

สายน้ำแห่งชีวิต
คุณค่าแห่งการเอื้อให้

หรน หัสมา

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๑๕๒๔ ณ บ้านถ้ำคิ้ว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับ "ป่า" และ "น้ำ" ความบางตอนว่า

"พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า
ป่าที่ถวายความจงรักภักดีต่อน้ำ
พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันจะสร้างป่า"

และ

"เราต้องเข้าใจให้ลึกซึ้งว่าทรัพยากรป่าไม้นั้นสำคัญต่อพวกเรามาก
โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ให้ความชุ่มฉ่ำต่อแผ่นดิน
และป่าไม้ ต้องมีสัตว์เพื่อช่วยในการขยายพันธุ์และสร้างความสมดุลของธรรมชาติ
ส่วนสัตว์ป่านั้นก็ต้องมีแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัย จึงกล่าวได้ว่า
มนุษย์ ป่าไม้ และสัตว์ป่า มีความสัมพันธ์กันอย่างละเอียดลึกซึ้ง
จนไม่สามารถจะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดได้"

ป่าไม้ คือ ต้นน้ำ น้ำ คือ ชีวิต การทำลายป่าไม้จึงเสมือนการทำลายชีวิต

จังหวัดสตูลมีแหล่งน้ำที่เป็นห้วย หนอง คลองบึงมากมาย แต่ที่สำคัญและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนสตูลมีคลองสายหลักอยู่ ๔ สาย คือ คลองมำบัง คลองละงู คลองทุ่งหว้า และคลองบาราเกต

อันที่จริงแล้ว คลองทั้ง ๔ สาย ล้วนเป็นคลองสายเดียวกัน หากที่แต่ละช่วงมีชื่อแตกต่างกันนั้น เพราะขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ลำคลองไหลผ่านนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม คลองแต่ละช่วงเมื่อไหลแต่ละสถานที่ก็ย่อมมีรายละเอียดแตกต่างกัน รวมทั้งคุณค่าที่เอื้อแก่ชีวิตผู้คนก็แตกต่างกันไปด้วย มาดูซิว่าแต่ละสายคลองแต่ละถิ่นที่จะมีรายละเอียดอย่างไรบ้าง

คลองทุ่งหว้า

คลองทุ่งหว้าอยู่ในเขตอำเภอทุ่งหว้า เกิดจากสายน้ำเล็กๆ หลายสายบริเวณเทือกเขาบรรทัด ไหลมารวมกันที่บ้านทุ่งดินลุ่ม บ้านป่าแก่บ่อหิน บ้านโล๊ะไฟ ตำบลป่าแก่บ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จากนั้นก็ไหลผ่านบ้านท่าขาม บ้านท่าอ้อย แล้วแยกออกเป็นสองสาย สายหนึ่งออกสู่ทะเลบริเวณท่าเรือสุไหงอุเป เขตเทศบาลตำบลทุ่งหว้า และอีกสายหนึ่งผ่านบ้านทุ่งดินนา เข้าสู่ถ้ำเล ซึ่งเรียกว่าถ้ำเลสเตโกดอนอันเป็นมรดกโลก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสตูล

คลองละงู

อยู่ในเขตอำเภอละงู จังหวัดสตูล ต้นกำเนิดของคลองสายนี้เกิดจากทิวเขาในเขตจังหวัดตรัง และจังหวัดพัทลุงซึ่งมีลักษณะเป็นแอ่งน้ำบนภูเขาไหลลงเป็นน้ำตก ไหลผ่านอำเภอมะนังที่บ้านป่าพน บ้านวังพะเคียน เข้าเขตอำเภอควนกาหลง ตำบลอุไดเจริญ เรียกชื่อคลองช่วงนี้ว่าคลองลำโลน แล้วก็ไหลเข้าสู่เขตอำเภอละงู บริเวณตำบลน้ำผุดที่หมู่บ้านส้านแดง ผ่านตำบลเขาขาวที่บ้านนาข่า บ้านดาหลำ และเข้าบริเวณบ้านห้วยมะพร้าว บ้านทุ่ง บ้านคลองขุด บริเวณตำบลละงู ไหลผ่านเขตเทศบาลตำบลกำแพง บ้านท่ายาง บ้านท่าพะยอม ไหลออกสู่ทะเลได้สองทาง คือ สายหนึ่งออกสู่ทะเลที่บ้านปากบารา ตำบลปากน้ำ และอีกสายหนึ่งไหลออกทะเลที่บ้านบุโบย ตำบลแหลมสน

คลองบาราเกต

คลองบาราเกตหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าคลองท่าแพ ซึ่งอยู่ในอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ต้นกำเนิดของคลองสายนี้เกิดจากแหล่งน้ำบริเวณเทือกเขาระหว่างอำเภอควนกาหลง อำเภอควนโดน อำเภอท่าแพที่บริเวณถ้ำทะเล อำเภอละงู ซึ่งเป็นจุดรวมสายน้ำเล็กๆ จากควนโดน ควนกาหลงไหลผ่านอำเภอท่าแพบริเวณบ้านนาแก้ว บ้านปลักหว้า บ้านมุด บ้านท่าแพกลาง บ้านตาหลำ บ้านควนโต๊ะเจ๊ะ และบ้านท่าแพใต้ ออกสู่ทะเลบริเวณบ้านทุ่งริ้น ตำบลสาคร อำเภอท่าแพ

คลองมำบัง

คำว่า **"มำบัง"** มาจากภาษามลายู แปลว่า **"ปิด"**

ต้นน้ำของคลองมำบังเกิดจากสายน้ำเล็กๆ หลายสายบริเวณเทือกเขาอำเภอควนกาหลงกับอำเภอควนโดน ไหลผ่านหมู่บ้านหลายแห่ง เช่น บ้านดุสน อำเภอควนโดน ช่วงนี้จะเรียกว่าคลองดุสน ผ่านตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล เรียกว่าคลองฉลุง จนเข้าเขตตัวเมืองจึงเรียกว่า คลองมำบัง

คลองมำบังไหลออกสู่ทะเลที่บ้านตำมะลัง อำเภอเมืองสตูล จากต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำออกสู่ทะเล ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่อยู่สองฝั่งคลองหลายด้าน เช่น ด้านการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และเป็นแหล่งผลิตน้ำประปาแจกจ่ายให้คนอำเภอควนโดน อำเภอเมืองสตูล ได้อย่างทั่วถึง

คลองสายหลักและเป็นคลองสำคัญทั้งสี่สายของจังหวัดสตูลดังที่กล่าวมาข้างต้นมีผลต่อการดำรงชีวิตของคนสองฝั่งคลองหลายด้าน คือ

๑. เป็นแหล่งน้ำที่ชุมชนใช้บริโภคและอุปโภค ซึ่งทั้งสี่สายเป็นแหล่งผลิตน้ำประปาให้แก่ประชาชนในจังหวัดสตูลทั้งจังหวัด กล่าวคือ การประปาสตูลจากคลองมำบัง การประปาละงูจากคลองละงู การประปาทุ่งหว้าจากคลองทุ่งหว้า และการประปาท่าแพจากคลองบาราเกต

นอกจากเป็นแหล่งผลิตน้ำประปาแล้วยังเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่าทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัดสตูลส่วนใหญ่ทำสวน ทำนา ทำไร่ เกิดผลผลิตทางการเกษตรมากมายและเป็นรายได้หลักของจังหวัด จนมีผลไม้เป็นที่เลื่องลือของคนต่างจังหวัดโดยอันได้แก่ ทุเรียน ลองกอง จำปาดะ โดยเฉพาะจำปาดะพันธุ์ขวัญสตูลของอำเภอควนโดนได้จดสิทธิบัตรเป็นผลไม้ประจำจังหวัดสตูลแล้ว นอกจากนี้ที่อำเภอท่าแพ ชาวชุมชนบ้านริมน้ำปลูกข้าวโพดหวานสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ และทุกๆ ปีจะมีงานข้าวโพดหวานของอำเภอท่าแพ และมีผู้คนจากที่ต่างๆ เดินทางไปเยี่ยมชมเยี่ยมชิมกันอย่างอิ่มท้องอิ่มใจ

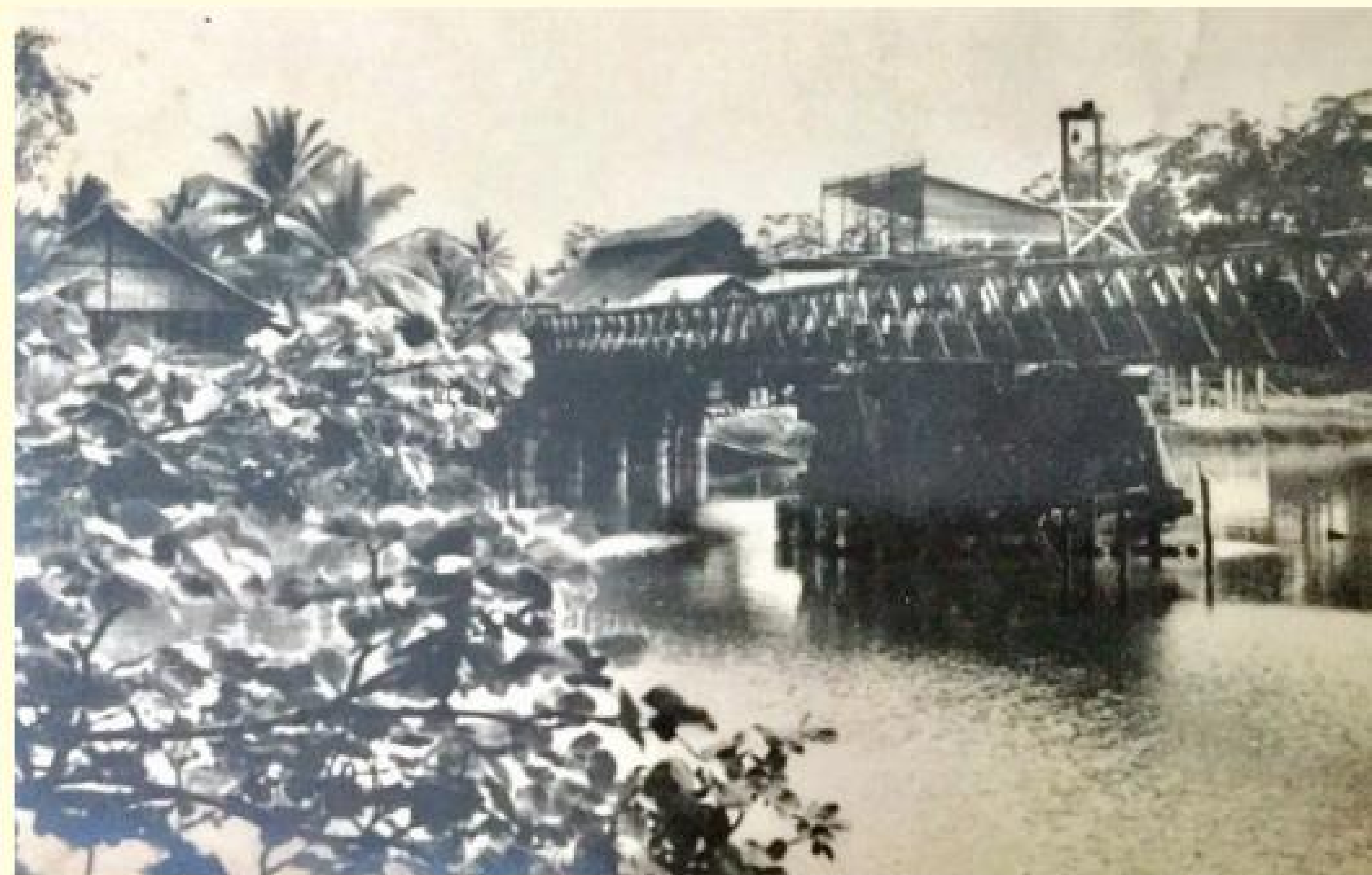
๒. ด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีทั้งป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และเชิงเขาที่สวยงาม เช่น ต้นน้ำลำคลองมำบังที่อำเภอควนโดนมีชลประทานซึ่งเป็นจุดรวมของสายน้ำเล็กๆ เรียกว่าชลประทานดุสน นอกจากนี้ยังมีสายน้ำอีกหลายแห่ง

ส่วนน้ำของคลองละงู บริเวณตำบลน้ำผุด อำเภอละงู มีป่าไม้ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง

จากความเหมาะสมและความลงตัวของธรรมชาติ จึงทำให้เกิดกิจกรรมและธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมล่องแก่ง กิจกรรมเดินป่า ชมถ้ำ โดยเฉพาะกิจกรรมล่องแก่งมีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัดนิยมกันมากจนทำให้บริเวณสองฝั่งคลองเกิดธุรกิจด้านที่พักเกิดขึ้นมากมาย กลายเป็นแหล่งทำรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดสตูลเป็นอย่างดี

ท่าเรือ
จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวและการประมง

หรน หัสมา

เนื่องจากสตูลเป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน ดังนั้นประชากรส่วนหนึ่งประกอบอาชีพประมงจึงทำให้เกิดท่าเรือขึ้นหลายแห่ง ทั้งใช้งบประมาณของรัฐและของเอกชนแต่ส่วนใหญ่จะเป็นท่าเรือประมง ส่วนท่าเรือที่สำคัญของจังหวัดสตูลมีอยู่ ๓ แห่ง คือ ท่าเรือตำมะลัง ท่าเรือปากบารา และท่าเรือสุไหงอุเปหรือทุ่งหว้า ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ท่าเรือตำมะลัง

ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านตำมะลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เป็นท่าเรือใหญ่แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ท่าเรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีเรือบริการนักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะไปมาเลเซีย โดยเฉพาะเกาะลังกาวี หรือประสงค์ที่จะท่องเที่ยวตามเกาะแก่งต่างๆ ในจังหวัดสตูล เช่น เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะบุโหลน หมู่เกาะเภตรา อีกส่วนหนึ่งเป็นท่าเรือประมงหรือชาวบ้านเรียกว่า แพปลา อยู่ในการดูแลของกรมเจ้าท่า

ท่าเรือปากบารา

ตั้งอยู่ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ท่าเรือปากบาราหรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า กัวราบารา ซึ่งเป็นภาษามลายู **"กัวรา"** แปลว่า ปากน้ำ ส่วน **"บารา"** แปลว่า ถ่านที่กำลังติดไฟอยู่ ท่าเรือแห่งนี้เป็นท่าเรือเก่าแก่ ในอดีตเป็นที่พักหรือจอดเรือรับสินค้าโดยเฉพาะถ่านไฟไม้โกงกางส่งไปยังเกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย ท่าเรือปากบาราเป็นอาคารทันสมัย โครงสร้างคอนกรีตก่ออิฐถือปูนแยกออกเป็น ๒ ส่วน หนึ่งเป็นท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยวและอีกส่วนเป็นท่าเรือประมง ในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางผ่านท่าเรือนี้เป็นจำนวนมากเพื่อลงไปเที่ยวตามเกาะแก่งต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม อันเป็นฤดูเปิดการท่องเที่ยวหรือเป็นช่วงไฮซีซั่น (High Season) ที่มักเรียกกันสั้นๆ ว่า หน้าไฮของทุกปี

ท่าเรือสุไหงอุเปหรือทุ่งหว้า

คำว่าสุไหงอุเป เป็นภาษามลายู **"สุไหง"** แปลว่า คลอง **"อุเป"** แปลว่า กาบหมาก

ท่าเรือแห่งนี้ตั้งอยู่ในตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล เป็นท่าเรือเก่าแก่พอๆกับท่าเรือปากบารา ซึ่งในอดีตมีความรุ่งเรืองมาก เนื่องจากว่าอำเภอทุ่งหว้าเป็นแหล่งปลูกพริกไทยพันธุ์ที่ดีที่สุดของโลกแห่งหนึ่ง จึงเป็นที่นิยมของชนชาติต่างๆ ซึ่งในยามที่ผลผลิตออกจะมีเรือสำเภา โดยเฉพาะจากปีนังมารับสินค้าจำพวกพริกไทยและถ่านไฟที่ท่าเรือสุไหงอุเป พร้อมกับส่งสินค้าประเภทถ้วยโถโอชามและเครื่องเทศต่างๆ จนสุไหงอุเปได้รับฉายาว่าปีนังน้อย

หลังจากคนในพื้นที่หันมาปลูกยางพาราและปาล์มทำน้ำมัน สวนพริกไทยก็หมดไป เรือสินค้าก็ไม่เข้ามา ทำให้ท่าเรือสุไหงอุเปที่เคยรุ่งเรืองกลับซบเซาจนกลายเป็นท่าเรือเล็กๆ สำหรับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงหากุ้ง หอย ปู ปลา ไว้จอดเรือจนถึงปัจจุบัน

บางใครในนครี

บางใคร, บางค่าคุ้ม ควรบาง
มือมุ่งมาก่นสร้าง ก่อเกื้อ
'สโตย'จึ่งสืบย่าง ยามรุ่งเรืองนอ
ส่งชื่อสื่อสานเชื้อ ต่อเนื้อ'สตูล'นามฯ

(โคลง ๔ สุภาพ)

ตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บ
ผู้สร้างบ้านแปงเมือง

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
สมบัติ เจริญขวัญ

ตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บ เป็นบุตรของพระยาอภัยนุราช ตนกูบิสนูต้นตระกูลสนูบุตรเกิดที่เคดาห์ ไทรบุรี ตรงกับพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒ ครองราชย์เมื่อครั้งยังเยาว์ตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บได้ลี้ภัยสงครามไปอยู่ที่เมืองมะละกากับตนกูปะแงรันผู้เป็นลุง

ในปี พ.ศ.๒๓๘๒ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแบ่งเมืองไทรบุรี ออกเป็น ๔ เมือง และยกมูเก็มสโตยขึ้นเป็นเมืองหนึ่งในสี่นั้น เพราะทรงเล็งเห็นความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของสตูล ในฐานะเมืองหน้าด่านป้องกันข้าศึกที่ยกทัพขึ้นบกมาทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บขึ้นเป็นผู้ปกครองเมืองสตูลด้วยถือว่าตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บเป็นเจ้าเมืองสตูลคนแรกดังนี้

เดิมนั้นตำบลสโตย หรือมูเก็มสโตยเป็นท้องที่ห่างไกลและกันดารของเมืองไทรบุรีในช่วงเวลาที่ตนกูมูฮำหมัดอาเก็บปกครอง จึงเป็นช่วงเวลาแห่งการบุกเบิกสร้างบ้านแปงเมืองสร้างโครงสร้างพื้นฐาน จากมูเก็มเล็กๆ ให้เป็นเมืองโดยแท้ ตนกูมูฮำหมัดอาเก็บเป็นนักพัฒนาจึงพัฒนาเมืองสตูลให้ก้าวหน้าและเป็นระบบกว่าเดิมมากมาย ดังนี้

ด้านคมนาคมได้พัฒนาเมืองสตูลให้เป็นเมืองท่าที่สำคัญแถบช่องแคบมะละกา มีเรือสินค้าไปมาระหว่างสตูลกับไทรบุรีปีนังและเมืองท่าอื่นๆและ สร้างถนนเชื่อมระหว่างเมืองมำบังนังคะรา (ตัวเมืองสตูล) กับตำบลกำปงจีนา (บ้านจีน) หรือตำบลฉลุงในปัจจุบันโดยเจ้าของที่พร้อมใจกันสละที่ดินและช่วยออกแรงสร้าง

ด้านการปกครองท่านจัดให้มีการรับคำร้องทุกข์ของชาวบ้านเนื่องจากสมัยนั้นไม่มีศาลตัดสินคดีความและสร้างเรือนขังผู้ต้องโทษด้วยไม้เป็นเรือนคอกตั้งอยู่ระหว่างวังเจ้าเมืองกับภูเขา (เขาหยงกง)

ด้านเศรษฐกิจสตูลเป็นเจ้าของเกาะน้อยใหญ่ มีสิทธิคุ้มครองเกาะรังนกนางแอ่นตั้งแต่ปากน้ำเปอร์ลิส ไปถึงเกาะพีพีหน้าเมืองกระบี่ สตูลจึงได้สมญานามว่า **"นครีสโตยมำบังสคารา"** แปลว่า สตูลเมืองแห่งสมุทรเทวา

ด้านศาสนาตนกูมูฮำหมัดอาเก็บได้สร้างมัสยิดขึ้นเป็นหลังแรก โดยมีหวันอูมา บินหวันอาดี หนึ่งในคนสนิทหลายคนที่ท่านชักชวนมาจากไทรบุรีเป็นผู้ดำเนินการและควบคุมการก่อสร้างอาคารมัสยิดใช้ช่างมลายูท่านมีวิธีการในการหาวัสดุก่อสร้างมาเองชนิดใช้งบประมาณของทางการน้อยมาก จนพูดว่าแทบจะไม่ใช้เลยก็ว่าได้ท่านมีวิธีการแยบยลยิ่ง

คือ ให้ช่างไปเลือกไม้ที่บ้านมะนัง นำมาขุดเรือและต่อเรือไปขายให้ชาวประมงพื้นบ้านที่ปากน้ำเมืองไทรบุรีแล้วแลกเอาวัสดุก่อสร้างประเภทอิฐ กระเบื้องหลังคา ปูนซีเมนต์ กลับมาดำเนินการก่อสร้าง ใช้เวลานาน ๓ ปี จึงแล้วเสร็จสมบูรณ์ โดยสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๓๙๐ และตั้งชื่อว่ามัสยิดเตองะห์ (มัศยิดกลาง) บ้างก็เรียกว่า มัสยิดอากีบีจากนั้นท่านก็จัดให้มีการสอนภาษาและศาสนาขึ้นที่มัสยิดและที่ละหมาดหลายแห่งมีกอฎีและสร้างที่ฝังศพของชาวมุสลิม

ตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บ ปกครองสตูลยาวนานถึง ๓๗ ปี กินเวลาถึง ๓ แผ่นดินคือ รัชกาลที่ ๓ รัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ จึงลาออกจากตำแหน่งให้บุตรชาย คือ ตนกูอิสมาแอล รับหน้าที่เป็นเจ้าเมืองแทน ในปี พ.ศ. ๒๔๑๙

ท่านได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาอภัยนุราชชาติรายาภักดีศรีอินทรวิยาหยา พระยาสตูล และตำแหน่งสุดท้ายที่ รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ พระราชทานยศให้ เป็นพระยาสมันตรัฐบุรินทร์จางวาง มีหน้าที่กำกับและให้คำปรึกษาแก่เจ้าเมือง

กล่าวได้ว่าพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตนกูมูฮำมัดอาเก็บ) คือผู้สร้างเมืองสตูลให้เป็นปึกแผ่นจนเมืองนี้ได้รับสมญานามว่านครีสโตย มำบังสคารา เป็นที่รู้จักของต่างบ้านต่างเมืองแถบทะเลช่องมะละกาเมืองสตูลจึงเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ศพของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ถูกฝังไว้บริเวณชั้นในของกุโบร์มัรโฮมเป็นสัดส่วนเฉพาะวงศ์ตระกูล **“สนูบุตร”** ของท่าน ซึ่งปัจจุบันคือกูโบร์สนูบุตรตั้งอยู่ริมถนนสตูลธานีฝั่งตรงข้ามสถานีตำรวจภูธรจังหวัดสตูล

พระบาทสมเด็จพระเจ้ามงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทราบดีว่าชาวมลายูไม่มีธรรมเนียมการใช้นามสกุล แต่จะอ้างอิงชื่อบิดาเป็นหลักจึงพระราชทานนามสกุล **“สะนูบุต”** (Sanuputra)ให้แก่พระพิไสยสิทธิสงคราม (ตนกูมะหะหมัด) กรมการพิเศษจังหวัดสตูล บุตรชายคนที่ ๓ ของพระยาอภัยนุราช (ตนกูอิสมาแอล)หลานปู่ของตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บเหลนของตนกูบิสนู ซึ่งเป็นพระยาอภัยนุราช เจ้าเมืองสตูลคนแรก

คำว่า **“สะนู”** กร่อนมาจากชื่อ **“ตนกูบิสนู”** นามสกุล **“สะนูบุตร”** ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๓๓ ภาค ๑ หน้า ๑๐๑๗ – ๑๐๒๕ เป็นลำดับที่ ๓๒๑๓ แต่ต่อมาทายาทเขียนเป็น **“สนูบุตร”** ดังที่รับทราบกัน

มหาอำมาตย์ตรีพระยาภูมินารถภักดี
ยุครัฐและประชาชนร่วมกันสร้างบ้านแปงเมือง

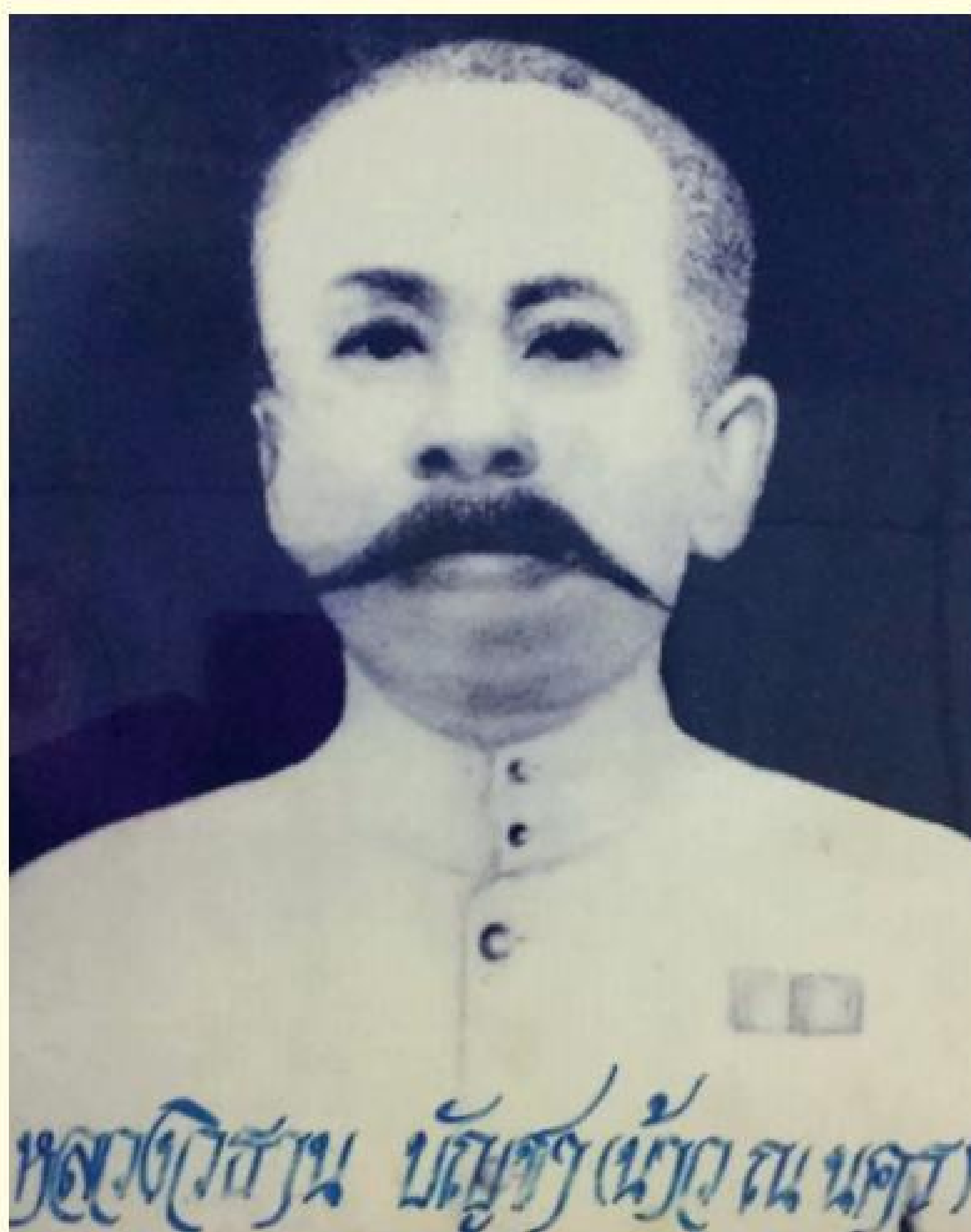
มาณี ฉัตรชัยวงศ์
สมบัติ เจริญขวัญ

พระยาภูมินารถภักดี เดิมชื่อ กูเด็น บิน กูแมะ คำว่า **"บิน"** แปลว่า **"เป็นบุตรชายของ"** ตามประเพณีของมลายูนั้นไม่มีนามสกุลแต่จะบอกชื่อบิดาไว้เพื่อให้จำแนกบุคคลได้เท่านั้นพระยาภูมินารถภักดีหรือกูเด็น บิน กูแมะ เป็นบุตรคนที่ ๖ ของนายกูแมะกับนางเจ๊ะจิ เกิดที่ตำบลอลอร์สตาร์ เมืองไทรบุรี เมื่อปี พ.ศ.๒๓๙๒ ในแผ่นดินรัชกาลที่ ๔

พระยาภูมินารถ เป็นพัศดีเรือนจำ เมืองไทรบุรี ต่อมาได้เลื่อนตำแหน่ง มีความก้าวหน้าในราชการได้เลื่อนตำแหน่งเป็นข้าราชการฝ่ายปกครองชั้นสูงของเมืองไทรบุรีซึ่งเป็นประสบการณ์สำคัญที่นำมาพัฒนาสตูล ได้มาช่วยปกครองเมืองสตูล เจ้าเมืองสตูลสมัยนั้นคือพระยาอภัยนุราช ตนกูอับดุลเราะห์มาน เมื่อเจ้าเมืองสตูลถึงแก่อนิจกรรมไม่มีผู้สืบเชื้อสายเจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ขณะนั้นยังไม่มีบรรดาศักดิ์เวลาลงนามในหนังสือราชการก็ใช้ว่าตนกูบาฮะรุดดิน บิน กูแมะ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.๑๑๖ ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ พระยาภูมินารถภักดีได้จัดการปกครองบ้านเมืองเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศสยามท่านได้จัดระบบการปกครองแบ่งส่วนราชการอย่างชัดเจนมีผู้รับผิดชอบฝ่ายงานต่างๆ เรียกว่าคณะกรรมการจังหวัด มีล่ามภาษาไทยซึ่งมีนายน้าว ณ นคร ผู้มีความรู้แตกฉานทั้งภาษาไทยและภาษามลายู จึงถูกขอตัวจากพังงามาช่วยราชการเพราะสมัยนั้นใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการพระยาภูมินารถภักดีต้องการให้มีล่ามภาษาไทยในสำนักงานราชการ แทนการใช้ภาษามลายูเพียงอย่างเดียวภายหลังนายน้าว ณ นคร ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นหลวงวิธานบัญชาพระยาภูมินารถภักดีจึงแบ่งเขตการปกครองเมืองสตูลออกเป็น ๒ อำเภอ กับ ๒ กิ่งอำเภอประกอบด้วย อำเภอมำบัง อำเภอสุไหงอุเป

กิ่งอำเภอละงู และกิ่งอำเภอดูสนเป็นการเตรียมการขยายท่าเรือสินค้าที่อำเภอสุไหงอุเปแต่ละอำเภอก็ให้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอขึ้นใหม่รวมทั้งสร้างสถานีตำรวจเพื่อรักษาความปลอดภัยแก่ราษฎรในทุกอำเภอนั้นด้วย สมัยนั้นยังไม่เรียกว่าอำเภอ แต่เรียกว่าเขตปกครองท่านแบ่งเขตปกครองออกเป็น๓เขตการปกครอง ได้แก่ มำบังนังคะรา ละงูและสูไงอูเปะฮฺแบ่งตำบลต่างๆ เป็น ๒๑ ตำบล และตำบลต่างๆ ตำบลในสมัยนั้นเรียกว่า **"มูกิม"** หรือ **"มูเก็ม"** แต่ละตำบลมีผู้ปกครองเรียกว่า กำนัน หรือ **"ปังฮูลู"** ตำบลหนึ่งๆ แบ่งย่อยออกเป็นหมู่บ้านสมัยนั้นเรียกว่า กำปง มีหัวหน้าหมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน เรียกว่า เกอตัว เป็นผู้ปกครองอีกชั้นหนึ่ง

ท่านจัดให้มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขขึ้นตั้งอยู่ที่ทำการไปรษณีย์ปัจจุบันมีการเดินสายโพลีเอสเตอร์ผ่านอำเภอทุ่งหว้าไปถึงจังหวัดตรัง ในตัวเมืองก็มีโทรศัพท์ใช้ติดต่อกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ได้ตั้งแต่ด่านศุลกากรเกาะนกไปถึงสถานีตำรวจฉลุง นอกจากนั้นยังมีการเดินสายโทรเลขไปถึงเมืองปะลิสโดยผ่านทางบ้านทุ่งมะปรัง ตำบลควนสะตอ และบ้านวังเกลียนของเมืองปะลิส สำหรับด้านคมนาคมได้ก่อสร้างขยายไปถึงบ้านวังประจันโดยแยกจากบ้านจีนไปทางบ้านกุบังปะโหลดจากบ้านจีนแยกไปบ้านควนโพธิ์และกรุยทางจากบ้านจีนไปยังบ้านดุสนตัดถนนจากตัวเมืองถึงท่าเรือศาลากันตงต่อไปถึงท่าเรือเกาะนก ตัดถนนจากอำเภอสุไหงอุเปไป กิ่งอำเภอละงูจากละงูไปยังบ้านปากบารา เป็นต้น ตัวเมืองสตูลมีท่าเรือสำคัญ ได้แก่ ท่าเรือเซ่งหิ้นหรือท่าเรือเหรียญทองปัจจุบันเลิกใช้แล้วเป็นท่าเรืออยู่ในตำบลมำบังนังคะรา ท่าเรือศาลากันตง ท่าเรือเกาะนก ตั้งอยู่ใจกลางตัวเมืองมีเรือกลไฟมาเทียบท่าได้ ต่อมาท่านขยายท่าเรือเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง คือ ท่าเรือคลองเส็นเต็นเนื่องจากลำคลองมีน้ำลึกและสามารถทะลุไปออกปากคลองเจ๊ะสมาดสู่ทะเลใช้เป็นท่าเรือบรรทุกขนถ่ายไม้โกงกาง ไม้แสมไปขายที่เกาะปีนัง

ด้านการศึกษา แม้ว่าพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนหลังแรกขึ้นในเมืองสตูลคือโรงเรียนไทยมลายูจัดเป็นโรงเรียนหลักสูตรพิเศษคือสอนทั้งภาษาไทยและภาษามลายู การศึกษาของจังหวัดสตูลจึงเริ่มเป็นปึกแผ่นนับแต่บัดนั้น จัดให้มีการจัดระบบการถือครองที่ดินของประชาชนโดยออกเป็นหลักฐานให้ยึดถือไว้มีการรังวัดปักหลักหินแสดงเขตที่ดินแต่ละเจ้าของการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน ได้พัฒนากิจการค้าระหว่างประเทศจนเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดสมัยหนึ่งอำเภอสุไหงอุเป (ทุ่งหว้า) มีท่าเรือใหญ่ มีเรือกลไฟแล่นไปมาระหว่างทุ่งหว้ากับปีนัง หลักฐานที่หลงเหลืออยู่ทุกวันนี้คือย่านตลาดทุ่งหว้ายังมีอาคารร้านค้าแบบเก่าที่พ่อค้าชาวจีนสร้าง ด้านภาษีอากรท่านได้ปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรภาษีศุลกากรในการส่งสินค้าออกที่สำคัญเมืองสตูลได้เก็บภาษีผูกขาดกิจการต่างๆ หลาย และมีการเก็บภาษีขาเข้าทำให้รัฐบาลมีรายได้สูงขึ้นสามารถนำมาพัฒนาบ้านเมืองได้มากมาย

ด้านศาสนาท่านปรับปรุงส่งเสริมบทบาทของกอฏีซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินคดีมรดกคดีครอบครัว หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือปฏิบัติผิดระเบียบจะมีการเปรียบเทียบปรับหรือจำคุกตามโทษานุโทษ พระยาภูมินารถภักดีได้จัดสร้างเรือนจำสมัยใหม่เลียนแบบเรือนจำซึ่งอังกฤษสร้างขึ้นที่เกาะปีนังปัจจุบันคือเรือนจำจังหวัดสตูลตั้งอยู่ที่ถนนยาตราสวัสดี เกี่ยวกับกิจการพยาบาลก็มีการขยายโรงพยาบาลสถานที่ผ่าตัดคนไข้จัดสร้างที่พักให้แพทย์จากที่เคยอยู่ในย่านชุมชนของตำบลมำบังนังคะรา ก็ให้มาอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่

ในบันทึกจดหมายเหตุ พระยาภูมินารถภักดี พ.ศ. ๒๔๓๙ - พ.ศ. ๒๔๔๓ มีหนังสือจากเจ้าเมืองหลายฉบับที่สั่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ไปช่วยทำงานต่างๆนั่นแสดงให้เห็นว่า พระยาภูมินารถภักดีบริหารจัดการบ้านเมืองในรูปแบบการปกครองแบบรัฐพึ่งพาอาศัยประชาชนรัฐและประชาชนร่วมกันสร้างบ้านแปงเมืองร่วมมือกันเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมถือเป็นแบบอย่างการปกครองท้องถิ่น ก็ว่าได้

พระยาภูมินารถภักดีได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอินทรวิชัยพระอินทรวิชัยและพระยาอินทรวิชัยตามลำดับจนกระทั่งได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อวยยศให้เป็นมหาอำมาตย์ตรี พระยาภูมินารถภักดีจางวางกำกับราชการเมืองสตูลและได้ออกจากราชการเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองสตูลรวมทั้งสิ้น ๑๔ ปี พระยาภูมินารถภักดีถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ รวมอายุ ๘๓ ปี ได้ทำพิธีฝังศพ ณ สุสานมากามาฮา ซึ่งเป็นที่ดินที่ท่านอุทิศไว้สำหรับฝังศพชาวมุสลิมทั่วไปชาวบ้านเรียกสุสานนี้ว่า **"สุสานพระยาภูมินารถ"** ตั้งอยู่ที่ถนนสตูลธานีซอย ๑๗ หรือที่เรียกกันว่าซอยกูโบร์

พระยาภูมินารถภักดีเป็นต้นตระกูล **"บินตำมะหงง"** เป็นนามสกุลที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่ อำมาตย์เอก พระยาอินทรวิไชย (กูเด็น บิน กูแมะ หรือ ตนกูบาฮารุดดิน) ผู้ว่าราชการเมืองสตูล เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ มีพระปรมาภิไธย **"วชิราวุธ ปร"** พระราชทานนามสกุล **"บินตำมะงง"** (ทรงสะกด **"บินตำมะงง"** ไม่มีตัว **"ห"**) และสะกดนามสกุลเป็นภาษาอังกฤษว่า **"Bin Tamangong"**

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (บุรินทร์ สมันตรัฐ)

จากเจ้าเมืองสู่รัฐมนตรีคนแรกของจังหวัดสตูล

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
สมบัติ เจริญขวัญ

อำมาตย์เอกพระยาสมันตรัฐบุรินทร์มีชื่อเดิมว่าตุ๋ย บินอับดุลลาห์ มีชื่อมุสลิมว่าหวันฮูเซ็นเป็นบุตรคนที่ ๑๒ ของหลวงโกชาอิศหาก (เกิด) กับนางเลี้ยบซึ่งมีเชื้อสายจีน เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๔ ที่ตำบลบางลำพูล่าง อ.คลองสานจ.ธนบุรี นามสกุล **"บินอับดุลลาห์"** ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ภายหลังได้เปลี่ยนเป็น **"สมันตรัฐ"** ในสมัยรัชกาลที่ ๘

ก่อนที่ท่านจะดำรงตำแหน่งปลัดเมืองสตูลท่านรับราชการครั้งแรกในตำแหน่งล่ามมลายู สังกัดกลาโหม และได้รับแต่งตั้งให้เป็นล่ามภาษามลายูในกองข้าหลวงมณฑลปัตตานีประจำหัวเมืองภาคใต้ที่อำเภอยะหริ่ง สายบุรีและหนองจิก ดำรงตำแหน่งเป็นขุนราชบริรักษ์ล่ามมณฑลปัตตานี และ ได้รับแต่งตั้งเป็นนายอำเภอเบตงขึ้นกับเมืองรามัน จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นปลัดเมืองสตูลและรับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระโกชาอิศหากซึ่งในขณะนั้นเมืองสตูลมีพระยาภูมินารถภักดีเป็นเจ้าเมือง

ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ พระยาภูมินารถภักดีเกษียณอายุราชการ ท่านจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลแทนและได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **"พระยาสมันตรัฐบุรินทร์"**

ในด้านการจัดการการศึกษา เร่งรัดให้จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อสอนหนังสือไทยขึ้นในตำบลต่างๆ แทนการสอนภาษามลายูเพียงอย่างเดียว จำนวน ๑๗ แห่ง เพื่อให้เด็กและเยาวชนทั้งชายหญิงสามารถเข้าเรียนหนังสือไทยได้ ท่านวางแผนกันพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้สอนวิชาการเกษตรและเตรียมพื้นที่นั้นสำหรับสามารถขยายการศึกษาในวันข้างหน้า ส่งผลให้ราษฎรชาวจังหวัดสตูลส่วนใหญ่อ่านออกเขียนได้ นอกจากนี้ท่านยังส่งเสริมให้ชาวมุสลิมนำบุตรหลานทั้งชายและหญิงเข้าเรียนหนังสือตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่กับการเรียนหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และลบล้างความเชื่อผิดๆ ที่ว่าชายหญิงเรียนร่วมกันจะเป็นบาป พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เห็นว่าโรงเรียนไทยมลายูซึ่งตั้งอยู่ใกล้ศาลาว่าการเมืองค่อนข้างคับแคบขยับขยายอาคารเรียนไม่ได้ จึงมอบที่ดินบริเวณหน้าเรือนจำจังหวัดสตูลให้สร้างอาคารเรียนจำนวน ๕ ห้องเรียน และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น **"สตูลวิทยา"** เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ชาวสตูลยกย่องท่านเป็น **"บิดาการประถมศึกษาเมืองสตูล"**

ด้านคมนาคม ได้ตัดถนนขึ้นหลายสาย ทั้งในตัวเมืองและต่างตำบลได้แก่ ถนนสายด่านเกาะนกถนนสายฉลุงถึงตำบลควนโพธิ์สายสนามบินเข้าหมู่บ้านท่าจีน ถึงบ้านเกตรีสายหมู่บ้านควนสตอถึงบ้านกุบังปะโหลดถนนสายละงูถึงอำเภอทุ่งหว้าถนนสายละงูถึงปากบารา ทำให้สามารถเดินทางติดต่อถึงกันได้โดยสะดวกรวดเร็วซึ่งถนนทุกสายดังกล่าวยังคงเป็นเส้นทางหลักของประชาชนมาจนถึงทุกวันนี้ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ได้สนับสนุนให้ชาวมุสลิมได้รับความเป็นธรรมในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวมรดกและทรัพย์สิน ให้เป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม โดยได้แต่งตั้งดาโต๊ะยุติธรรมขึ้นเป็นครั้งแรกในจังหวัดสตูลในเวลาเดียวกันท่านให้การดูแลใส่ใจและส่งเสริมศาสนาพุทธอย่างทั่วถึงเช่นเดียวกัน ทำให้ประชาชนทั้งสองศาสนามีความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน ให้เกียรติเคารพซึ่งกันและกัน สามารถอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

นอกจากเป็นนักพัฒนาแล้วพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ได้เรียบเรียงเป็นบทความ บทปาฐกถา บทวิทยุกระจายเสียงเพื่อเป็นความรู้และวิทยาทานแก่ผู้อื่นไว้หลายเรื่องทั้งให้ข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ เหมาะแก่การนำไปปฏิบัติพัฒนางานด้านการศึกษาและการดูแลสุขอนามัยแก่เยาวชนอีกด้วย

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลถึง ๑๘ ปี กระทั่ง พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านก็เกษียณอายุราชการแต่กระทรวงมหาดไทยได้ต่ออายุราชการให้ท่านจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังจากนั้นท่านใช้ชีวิตบั้นปลายอยู่ที่จังหวัดสตูล ภายหลังจากเกษียณอายุราชการนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา รัฐบาลประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งผู้แทนตำบล และสมาชิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ ถือเป็นการเลือกตั้งทางอ้อมโดยวิธีรวมเขตจังหวัดให้มีผู้แทนตำบลมาเลือกผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่งและต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ขณะท่านอายุ ๖๒ ปี ก็ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดสตูลเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลของพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาถึง ๓ ชุด คือ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ พ.ศ. ๒๔๗๘ และ พ.ศ. ๒๔๘๐ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีสั่งการกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๙๑ โปรดเกล้าฯแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

หลังจากนั้น ท่านได้เป็นที่ปรึกษาของกองประสานราชการ กระทรวงมหาดไทยและในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้รับเกียรติสูงสุดให้เป็นล่ามพิเศษ (ภาษามลายู) เมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลเดชฯ รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ เมื่ออายุ ๙๒ ปี ร่างของท่านฝังที่สุสานบากัรบาตาในซอย ๑๗ ถนนสตูลธานี ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

จากคุณงามความดีที่ท่านได้ทำมาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕ กระทรวงมหาดไทยจึงประกาศเกียรติคุณให้อำมาตย์เอกพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เป็น **"นักปกครอง นักบริหารดีเด่นในรอบ ๑๐๐ ปี ของกระทรวงมหาดไทย"**

นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ
รัฐมนตรีคนที่ ๒ ของสตูล

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
สมบัติ เจริญขวัญ

นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๓ ณ บ้านทำเนียบ ตำบลโกตา อำเภอละงู บิดาชื่อ นายเจ๊ะมูฮำมัด สะอาด มารดาชื่อ นางเจ๊ะรอมะห์ นามสกุลเดิม หวันสู นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้ศึกษาภาษามลายูจนสำเร็จชั้นปีที่ ๓ บริบูรณ์ มีความรู้ด้านภาษามลายูในขั้นดี นอกจากนั้นนายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ยังสนใจภาษาไทยเป็นอย่างมากจึงอุตสาหะเรียนรู้ ด้วยตนเอง จนมีความสามารถอ่านออกเขียนได้ระดับคล่องแคล่วทีเดียว เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ขณะอายุ ๑๔ ปี นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ เข้ารับราชการเป็นเสมียนศาลแขวงละงู แต่รับราชการเพียงปีเศษก็ขอลาออกเพื่อไปประกอบอาชีพค้าขายส่วนตัว ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล แต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาด้านศาสนาประจำอำเภอทุ่งหว้าและกิ่งอำเภอละงู อยู่ที่บ้านปากบารา ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ เดินทางไปทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๖๙ จึงเดินทางกลับประเทศไทย พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ผู้ว่าราชการสตูล ในขณะนั้น แต่งตั้งให้เป็นกอฎีทั่วไปทำหน้าที่ด้านกฎหมายครอบครัวอิสลาม ล่วงมาปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ก็มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นดาโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ขณะเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ หันเหชีวิตสู่การเมือง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙ และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูลเป็นครั้งแรกหากต่อมาวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ เกิดรัฐประหาร สภาผู้แทนราษฎรจึงถูกยุบ ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๙๑ มีการเลือกตั้ง นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ก็ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นครั้งที่ ๒ ครั้งนี้ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๙๕ นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูลสมัยที่ ๓ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

กล่าวได้ว่า นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ประสบความสำเร็จทางด้านการเมืองประชาชนจังหวัดสตูลไว้วางใจเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง ๓ สมัย เข้าร่วมรัฐบาลฐานะรัฐมนตรี ๒ ครั้ง เป็นนักการเมืองจากจังหวัดสตูลคนที่ ๒ ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีทำให้คนทั้งประเทศรู้จักจังหวัดสตูลมากยิ่งขึ้น นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ มีผลงานอีกมากมาย เช่น เป็นกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการนิติบัญญัติประจำกระทรวงยุติธรรมมีส่วนร่วมพิจารณากฎหมายครอบครัวมรดกตามหลักอิสลามที่ประกาศใช้ใน๔จังหวัดชายแดนภาคใต้

นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้ชื่อว่าเป็นผู้รอบรู้ หรือปราชญ์คนหนึ่งมีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนาอิสลามและภาษามลายู ได้แต่งหนังสือไว้หลายเล่มคนรุ่นหลังใช้ศึกษาอ้างอิง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษามากมาย เช่น เรื่องประวัติจังหวัดสตูลอาณาจักรศรีวิชัยกระจกไม่มีเงา เป็นอาทิ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ทางจังหวัดสตูล จะทำการรื้อถอนมัสยิดมำบังหลังเก่าหรือมัสยิดฮากีบี หรือที่เรียกกันอีกชื่อว่ามัสยิดเตองะห์ ซึ่งสร้างขึ้นสมัยตนกูมูฮำมัดอาเก็บเป็นเจ้าเมือง โบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดอายุนับถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็กว่า ๑๒๐ ปี เพื่อก่อสร้างมัสยิดมำบังหลังใหม่ นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ คัดค้านเพื่ออนุรักษ์มัสยิดหลังเก่าไว้ไม่ต้องการให้ราชการทำลายโบราณสถานของคู่บ้านคู่เมืองเจตนาให้หาที่ดินแปลงใหม่ก่อสร้างมัสยิดท่านจึงยื่นเรื่องต่อศาลจังหวัดสตูลปรากฏว่าศาลยกฟ้องให้ทางราชการดำเนินการก่อสร้างมัสยิดหลังใหม่ได้นั่นเป็นประวัติศาสตร์เมืองสตูลฉากหนึ่งที่น่าศึกษายิ่ง

นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ รวมอายุ ๙๖ ปี

นายสิวเจียง แซ่โกย
ครูผู้อุทิศเวลาเพื่อเยาวชน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
สมบัติ เจริญขวัญ

นายสิวเจียง แซ่โกย เกิด ณ มณฑลฮกเกี้ยน อำเภอแหล่งหนา ประเทศจีน เป็นบุตรนายจ้ายหลำ นางหย่งตี้ แซ่โกย ได้สมรสกับภรรยาเชื้อสายจีน มีบุตรธิดา จำนวน ๙ คน นายสิวเจียง แซ่โกย ได้รับการศึกษาระดับประถม ที่โรงเรียนประถมไคหมิงจนจบชั้นประถมปีที่ ๓ ก็ย้ายไป ศึกษาต่อโรงเรียนประถมเติ้งกาวปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้เข้าเรียน แผนกครู ณ วิทยาลัยจิใหม่ เมืองเอ้หมิง พร้อมได้เพิ่มเติม ความรู้พิเศษที่โรงเรียนหยินที

นายสิวเจียง แซ่โกย เริ่มชีวิตการทำงานเป็นครู ในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ และได้ร่วมก่อตั้งโรงเรียนจงหัว เพื่อให้ บุตรธิดาของชาวไทยเชื้อสายจีนได้ศึกษาภาษาจีนโดยเริ่ม แห่งแรกที่โรงพระโปเจ้าเก้ง ถนนสมันตประดิษฐ์ อำเภอเมืองสตูล

ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ โรงเรียนภาษาจีนทั่วประเทศ ถูกสั่งปิด แต่ท่านก็พยายามขออนุญาตเปิดใหม่เป็น **"โรงเรียน หมิงจง"** ประชาชนสนใจส่งลูกหลานมาเรียนมากขึ้น ต่อมา ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้โรงเรียน หมิงจงถูกยุบไป แต่นายสิวเจียง แซ่โกย ก็ยังสอนลูกศิษย์ ที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ โรงเรียนหมิงจงเปิดทำการสอน อีกและเปลี่ยนชื่อกลับมาเป็น **"โรงเรียนจงหัว"** ประชาชน ส่งลูกหลานมาเรียนมากขึ้นทุกปี

ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ – ๒๔๙๖ โรงเรียนประสบ ปัญหาทางการเมืองกรรมการโรงเรียนถูกกล่าวหาอย่าง ร้ายแรง และถูกเนรเทศออกนอกจังหวัดสตูล ชาวจีน ต่างกลัวมีเหตุการณ์เลวร้ายเกิดขึ้นผู้ปกครองไม่กล้าส่งลูก มาโรงเรียน โรงเรียนก็ไม่มีครูแต่นายสิวเจียงแซ่โกย ยังคง ทำการสอนตามปกติโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

ปี พ.ศ.๒๕๑๕ นายสิวเจียง แซ่โกย ได้รับอุบัติเหตุ จนทำให้ลำไส้ฉีกขาด ต้องเลิกอาชีพเป็นครูอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย

นายสิวเจียง แซ่โกย ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๗ รวมอายุ ๙๓ ปี

นายสิวเจียง แซ่โกย นับเป็นผู้มีคุณูประการ ด้านการศึกษาคนหนึ่งของชาวสตูลเป็นครูผู้เสียสละอุทิศ เวลาเพื่อพัฒนาการศึกษาของจังหวัดสตูลให้มีความเจริญ ก้าวหน้ารวมทั้งร่วมกับจังหวัดสตูลก่อสร้างสมาคมจงหัว เพื่อเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์และร่วมกิจการค้าขายของ ชาวจีนในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ด้วยความเป็นครูผู้เสียสละ ให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอและตลอดเวลา ท่านจึงได้รับ รางวัลและเหรียญเชิดชูเกียรติในฐานะครูที่ได้อุทิศเวลา ทั้งหมดเพื่อการศึกษาของเยาวชนจากรัฐบาลไต้หวัน

สตูลวิถี

แบบประสาบ้านบ้าน พันธุ์พื้นถิ่น
เคยหาเก็บ หากินตามถิ่นที่
กอปรและก่อวัฒนธรรมตามพอมี
เป็น, อยู่ในประเพณีวิถีสตูล ฯ

(กลอน ๘)

สตูลวิถี

ความสัมพันธ์ระหว่าง “มนุษย์” กับ “โลก”

หรน หัสมา
อุใบ หมัดหมุด

วิถีชีวิตของมนุษย์ไม่ว่ากลุ่มชนใดหรือชาติใดย่อมขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมที่อาศัยอยู่ คือ มนุษย์อยู่ในสภาวะแวดล้อมเหมือนกันย่อมมีวิถีชีวิตที่คล้ายกันหรือเหมือนกันในทางตรงกันข้ามหากอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ต่างกันวิถีชีวิตย่อมแตกต่างกัน

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกภายใต้สภาวะแวดล้อมของแต่ละกลุ่มชน จะเห็นได้ว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละกลุ่มชนย่อมมีความสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อมต่างๆ กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ

สตูลเป็นจังหวัดเล็กๆ อยู่ทางตอนใต้สุดด้านตะวันตกของประเทศไทย ฝั่งทะเลอันดามันมหาสมุทรอินเดีย มีพรหมแดนติดต่อกับประเทศสหพันธ์มาเลเซีย มีประชากรทั้งสิ้นประมาณสามแสนคน และมีชนกลุ่มน้อยสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่บนบกอาศัยอยู่บริเวณป่าและภูเขาทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของสตูลตามแนวรอยต่อกับจังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา กลุ่มที่เรียกว่ามานิ เซมัง หรือชาวบ้านสตูลจะเรียกว่าชาวป่า ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ในทะเล อาศัยอยู่ตามเกาะ อาดัง ราวี หลีเป๊ะและเกาะบูโหลน พวกนี้เรียกว่า อุรักละโว้ย หรือชาวสตูลเรียกว่าชาวเล ทั้งสองกลุ่มมีภาษาเป็นของตนเอง ลักษณะคล้ายๆ กับชาวมาเลย์มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม

ประชากรสตูลส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามประมาณ ๖๐ % ศาสนาพุทธประมาณ ๓๐ % และอีก ๑๐ % เป็นศาสนาอื่นๆ

ชาวสตูลมีสิ่งต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และบำรุงรักษาไว้ เป็นมรดกตกทอดสู่ชนรุ่นหลัง ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น มีอยู่สองประการสำคัญคือมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม เนื่องมาจากสตูลมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ประชาชนคนสตูลอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุข ไม่มีสถานการณ์และเหตุการณ์ร้ายแรงต่างๆ เพราะทุกคนมีความรัก สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่สำคัญชาวสตูลเคร่งครัดในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือและถือปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย ดังคำขวัญของจังหวัดสตูลที่ว่า **“สตูล สงบ สะอาด ธรรมชาติบริสุทธิ์”**

จากคำกล่าวข้างต้นที่ว่า สตูลมีมรดกที่สำคัญอยู่สองประการคือ

๑. มรดกทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ แร่ธาตุ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และพืชพรรณไม้ต่างๆมากมาย มรดกทางธรรมชาติชาวสตูลถือว่าเป็นมรดกที่ล้ำค่าทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในการดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้นชาวสตูลทุกคนมีความตระหนักเห็นคุณค่าและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ จึงร่วมกันอนุรักษ์บำรุงรักษาและพัฒนาให้คงอยู่สืบไป

๒. มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน สถาปัตยกรรม งานช่างท้องถิ่น วรรณกรรม การละเล่นพื้นบ้าน ศาสนาและพิธีกรรม คติ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีท้องถิ่นสตูล

ชาวสตูลมีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายๆ กับวัฒนธรรมของ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้อันได้แก่ สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ทั้งนี้เพราะประชากรบริเวณเขตพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ คตินิยม และโลกทัศน์ที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมในการดำเนินชีวิตจะยึดติดกับหลักศาสนา ตั้งแต่เกิดจนตายเพราะอิสลามคือวิถีชีวิต ส่วนชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสตูล ก็จะมีวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเหมือนกับจังหวัดอื่นๆในภาคใต้ ดังนั้นวัฒนธรรมของชาวสตูลที่น่าสนใจหรือเด่นเป็นเอกลักษณ์แปลกไปจากจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้จึงมีน้อย ได้แก่ วัฒนธรรมอาหารการกิน การแต่งกาย ภาษาและวรรณกรรม และคติ ความเชื่อ ค่านิยม

๑. วัฒนธรรมด้านอาหาร

การกินของชาวสตูลมีทั้งส่วนที่คล้ายกับจังหวัดอื่นและส่วนที่แตกต่าง ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอันสืบเนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์และเกิดจากความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนค่านิยมการกินของบุคคลในแต่ละท้องถิ่น

ชาวสตูลนิยมอาหารเช้าเป็นกาแฟดำ (โกปี๊) ใส่เฉพาะน้ำตาลและไม่ใส่นมหรือเรียกตามคนท้องถิ่นว่า โกปี๊อ้อ ทานคู่กับขนมพื้นเมืองที่ทำใหม่ทุกวัน (ขนมสด) เช่น ข้าวเหนียวปิ้ง ข้าวเหนียวสองดัง (อุดัง) ข้าวเหนียวมูล ข้าวเหนียวอัด โรตี ปาท่องโก๋ โรตีกาปาย ขนมเปียกปูน ขนมชั้น เป็นต้น

จากชนิดของขนมแสดงให้เห็นถึงความผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างมลายู,ไทย,จีน จนไม่สามารถแยกออกได้ว่า มีต้นกำเนิดมาจากเชื้อสายใด อาหารชนิดเดียวกันอาจใช้ในพิธีกรรมทั้งของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น ขนมเทียน ขนมไทย ต้มสามเหลี่ยม เป็นต้น สิ่งนี้เป็นลักษณะพหุวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดสตูลที่แตกต่างไปจากจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้

ผลจากการที่ชาวสตูลนิยมทานกาแฟจึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันสองข้างถนนไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือในหมู่บ้านจะมีร้านกาแฟสองข้างทางมากมาย มีทั้งร้านแบบทันสมัยและแบบสร้างเป็นเพิงริมทาง และจะเห็นผู้คนมานั่งดื่มชากาแฟทั้งเวลาเช้าและช่วงเย็นๆ หลังเลิกงานหรือเสร็จภารกิจประจำ สำหรับอาหารกลางวันและอาคารค่ำ ชาวสตูลนิยมทานข้าวเหมือนกับคนทั่วไปในภาคใต้แต่จะแตกต่างในเรื่องของกับข้าวเช่นจำพวกแกงต่างๆ ได้แก่

อาหารคาว ได้แก่

แกงตูมีหรือตอแมะ เป็นเครื่องที่ปรุงด้วยเครื่องเทศ น้ำกะทิ มะขามเปียก น้ำตาล เกลือ รสชาติไม่เผ็ดหวานมันหอมกะทิ เครื่องเทศ ชูกลิ่นด้วยใบสมุยหอม หรือเรียกว่าสมุยเทศ ผักที่นิยมคือใส่มะเขือยาวคู่กับปลา

แกงกุรุหม่า นิยมใช้เนื้อวัวและเนื้อไก่ ปรุงด้วยกะทิ มะพร้าวคั่วบดละเอียด พริกไทย หอมใหญ่ ไม่ใช้พริกขี้หนู ไม่นิยมใส่ผัก

แกงปัดจารี ใช้สับปะรด มะเขือยาว ผลมะม่วงหิมพานต์ ปรุงรสด้วย เครื่องเทศ กะทิ มะขามเปียก มะพร้าวคั่วบดละเอียด น้ำตาลทรายแดง รสชาติหวานมัน มีกลิ่นหอมเด่นของเครื่องเทศ

อาหารหวาน ได้แก่

ขนมต่างๆ เช่น ขนมทองพับ ชาวสตูลเรียกว่าขนมโกยเปต ขนมไข่ชาวสตูลเรียกว่า ขนมบูหลู ขนมถั่วอัด เรียกว่า ไทยหยา ขนมโกยบูดะ ขนมพริก

ลักษณะการรับประทานอาหารชาวมุสลิมจะนิยมนั่งพื้นล้อมวง มีน้ำล้างมือก่อนทานอาหาร เนื่องจากใช้มือ ไม่นิยมใช้ช้อน ปัจจุบันจะมีอยู่เฉพาะในหมู่บ้านชนบทและผู้เฒ่าผู้แก่

อาหารของพี่น้องชาวไทยเชื้อสายจีนใช้ในพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษ พี่น้องชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่หลายพื้นที่ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเมืองของแต่ละอำเภอเป็นอำเภอเมืองสตูล อำเภอละงู และอำเภอทุ่งหว้า

ประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของพี่น้องชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงปฏิบัติอยู่เป็นปัจจุบันปีละ ๓ ครั้ง คือเทศกาลตรุษจีน เชงเม้ง และสารทจีน อาหารที่ใช้เซ่นไหว้จะมีทั้งอาหารคาวหวานหลายอย่าง เช่น ข้าวสวย น้ำชา หมู เป็ด ไก่ และผลไม้ ส่วนขนมหวานได้แก่ ขนมไข่ ขนมทองพับหรือโกยเปด ซึ่งไม่แตกต่างไปจากของชาวพุทธและมุสลิม แต่มีขนมอยู่อย่างหนึ่งที่ต่างไปจากชาวพุทธและมุสลิมคือชาวไทยเชื้อสายจีนไม่ทำต้มสามเหลี่ยมแต่ทำขนมบ่ะจ่าง ซึ่งใช้ข้าวเหนียวเหมือนกัน

อาหารในเทศกาลสำคัญของชาวพุทธจะคล้ายหรือเหมือนกับชาวพุทธในจังหวัดอื่นๆ ของภาคใต้ เช่น ภูเก็ต สงขลา พัทลุง ตรัง ฯลฯ ในเทศกาลเดือนสิบจะทำ ต้ม ขนมลา ขนมเจาะหู ขนมเทียน ขนมพอง

๒. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

ชาวสตูลส่วนใหญ่จะแต่งกายคล้ายๆ หรือเหมือนกับชาวไทยในภาคใต้แต่ที่พิเศษคือชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล โดยผู้ชายนิยมนุ่งโสร่งหรือที่เรียกว่า **“ปาแลกัต หรือ ปาลีกัต”** เสื้อที่สวมอาจใช้เสื้อเชิ้ตแขนยาว หรือ เสื้อแขนกระบอก ตัดด้วยผ้าแพรหน้าอกผ่าลึกลงมาถึงกลางอก เรียกเสื้อแบบนี้ว่า **“ตะโละบลางา”** สวมหมวกกลมสีขาว หรือหมวก **“ซองเกาะ”** สีดำ สำหรับผู้ชายมุสลิมที่มีเชื้อสายเจ้าเมือง หรือฐานะดี จะสวมกางเกงขาบาน ทำจากผ้าแพรหรือผ้าเนื้อนิ่มอย่างดี เวลานุ่งจะใช้พันทบเอาไว้ สวมเสื้อตะโละบลางา สวมหมวกซองเกาะที่สีเข้ากับชุด บางครั้งอาจใช้ผ้าพันโพกศีรษะหรือ **“ตะงูโละ”** แทนหมวก การใช้ผ้าพันโพกศีรษะ จะแตกต่างกันตามฐานะและตระกูลบางครั้งผู้แต่งอาจเหน็บกริชด้วยก็ได้

ส่วนสตรีนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอก ตัวเสื้อยาวถึงใต้สะโพก ผ่าอกถึงกลางลำตัว เรียกว่า เสื้อ **“กะบายาลาโบ๊ะ”** หรือ กะบายาแบบตัวยาว หากตัวเสื้อสั้นถึงกลางสะโพก ผ่าอกตลอดเรียกว่า **“กะบายาแปซะ”** สมัยก่อนนิยมใช้กระดุมทำด้วยทองคำ ทำเป็นรูปดอกไม้ รูปผีเสื้อ กลัดติดไว้ ๕ เม็ด มีสร้อยทองร้อยติดไว้ทุกตัว เรียกกระดุมนี้ว่า **“เกรอซัง”** หรือ **“กรอซัง”** จึงมีชุดแต่งกายแบบ **“กรุง”** และ **“บันดุง”** นอกไปจากชุดกะบายาลาโบ๊ะ แต่ทุกวันนี้สตรีมุสลิมนิยมแต่งกายแบบมิดชิดตามหลักศาสนา จึงปกปิดอวัยวะทุกส่วนของร่างกายยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือ ที่เรียกว่า **“ชุดฮีญาบ”** ซึ่งเป็นชุดหลวมๆมีผ้าคลุมศีรษะ ถึงหน้าอก สวมรองเท้า ถุงเท้าด้วย มักเห็นสตรีแต่งกายชุดฮีญาบในชีวิตประจำวันทั่วไป

๓. ศาสนา ภาษา

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าชาวสตูลส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธและอื่นๆตามลำดับ มีสถานที่สำคัญทางศาสนาหลายแห่งทั้งวัดและมัสยิด ส่วนเรื่องภาษา ชาวสตูลมีมรดกทางวัฒนธรรมต้นภาษาที่มีลักษณะแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ สตูลจะมีภาษาถิ่นในสองลักษณะ คือ ภาษาไทยถิ่นใต้ กับภาษาถิ่นมลายู คล้ายกับสำเนียงสงขลาอันเนื่องมาจากมีพรมแดนติดต่อกัน ส่วนภาษาถิ่นมลายูชาวสตูลได้รับอิทธิพลจากประเทศมาเลเซีย เนื่องจากผู้ปกครองเมืองสตูลในอดีตสืบเชื้อสายมาจากเมืองไทรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชาวสตูลได้รับภาษาไทยถิ่นใต้ผสมผสานกับภาษาถิ่นมลายู

๔. คติความเชื่อ ค่านิยม

ชาวสตูลมีความเชื่อในเรื่องโชคลาภ เครื่องราง ของขลัง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ไม่แตกต่างจากจังหวัดอื่นในภาคใต้ จะเห็นได้ว่าบริเวณบ้านของชาวสตูลโดยเฉพาะที่นับถือศาสนาพุทธจะมีศาลพระภูมิเจ้าที่ ยกเว้นคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ไม่มีพระ ศาสนาอิสลามไม่นิยมรูปเคารพซึ่งเป็นบทบัญญัติในหลักการของศาสนาอิสลาม และคนไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงยึดมั่นต่อความเชื่อของตน ดังเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้า และการไหว้บรรพบุรุษ นอกจากนี้เราจะเห็นสถานที่หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ชาวสตูลเคารพบูชา ไปบนบานศาลกล่าว เพื่อให้มีโชคลาภหรือพ้นโพยภัยต่างๆ ในบริเวณป่าและภูเขา ตลอดจนข้างทางสัญจรและในเมืองหลายแห่ง ทั้งนี้ชาวสตูลเชื่อว่าสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้สามารถช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองให้ประสบความสำเร็จและมีความสงบสุขในชีวิตและชุมชนที่เขาอาศัยอยู่

การสร้างอัตลักษณ์ของสตูลมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่ได้รับการถ่ายทอดตัวตนจากคนรุ่นแล้วรุ่นเล่า มิได้เป็นเพียงการทำเพียงแต่หน้าที่ แต่ยังแฝงนัยของการให้ การสานต่อ และการมองถึงอนาคต การอยู่ร่วมกันของอดีตและปัจจุบันอย่างไม่ขัดเขินเป็นการผสมผสานที่ลงตัว จึงกล่าวได้ว่าแผ่นดินสตูลได้สร้างสมความเชื่อ อุดมการณ์ วัฒนธรรม ด้วยการเรียงร้อยอย่างลงตัว **“สตูลวิถี”**

พหุลักษณ์

หลากหลาย – แต่หมาย ‘ร่วม’
ขณะ ‘รวม’ พหุลักษณ์
ต่างเผ่าและเหล่าพรรค
ก็หลอมเป็นพหุเรา ฯ

(กาพย์ยานี ๑๑)

พหุลักษณ์
สิ่งยึดโยงความหลากหลายที่หมายร่วมของความเป็นสตูล

อุใบ หมัดหมุด
มาณี ฉัตรชัยวงศ์
สุชฎา พรหมแก้ว

ปาเต๊ะ : ผืนผ้า พัสตราภรณ์ ที่ถักทอการแต่งกายตามวิถีสตูล

ชาวสตูลส่วนใหญ่รู้จักผ้าบาติก ในนามของชื่อผ้าปาเต๊ะ ที่ได้รับอิทธิพลมาจาก อินโดนีเซีย มาเลเซีย เผยแพร่เข้าสู่สตูล ซึ่งอาจเป็นอิทธิพลทางการค้าและศาสนา บาติกทางตอนใต้ของประเทศไทยจะนิยมเขียนภาพดอกไม้ ใบไม้ ภาพสัตว์ และลวดลายเครือเถาต่างๆ มีลักษณะเฉพาะถิ่น มีลักษณะพิเศษในเรื่องของสีสัน และลวดลาย

วัฒนธรรมที่แตกต่างกันนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ที่หลากหลายรูปแบบ เทคนิคและแนวความคิด การดึงเอารากเหง้าทางวัฒนธรรมให้อยู่ในงานศิลปะถือเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ถูกใช้ให้เป็นแรงขับเคลื่อนสู่การสร้างสรรค์งานเหมาะสมและตรงใจกับผู้สวมใส่ ที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

จากผ้าผืนสู่การแต่งกายของคนสตูลจะเป็นการผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม ซึ่งปัจจุบันชาวสตูลยังคงรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายไว้อย่างหลากหลายลงตัว โดยปรับเปลี่ยนรายละเอียดให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยชุดแต่งกายที่นำเสนอจะเป็นการแต่งกายของคนสตูล เมื่อสมัยร้อยกว่าปีมาแล้วซึ่งเป็นการผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม

ประวัติวัฒนธรรมการแต่งกาย

ขอเกริ่นนำถึงเปอรานากัน (มลายู : Peranakan) หรือ บ้าบ๋า – ย่าหยา คือกลุ่มลูกครึ่งมลายู – จีน ที่มีวัฒนธรรมผสมผสานและสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมา โดยเป็นการนำเอาส่วนดีระหว่างจีนและมลายูมารวมกัน โดยชื่อ **“เปอรานากัน”** มีความหมายว่า “เกิดขึ้นในแถบฝั่งอันดามัน”

เปอรานากัน เป็นกลุ่มชาวจีนที่มีเชื้อสายมลายู เนื่องจากในอดีตกลุ่มพ่อค้าชาวจีนโดยเฉพาะกลุ่มฮกเกี้ยนเดินทางเข้ามาค้าขายในบริเวณดินแดนคาบสมุทรมลายู และตัดสินใจตั้งถิ่นฐานในเมือง มะละกาประเทศมาเลเซีย ในตอนต้นทศวรรษที่ ๑๔ โดยแต่งงานกับชาวมลายูท้องถิ่น โดยภรรยาชาวมลายูจะเป็นผู้ดูแลกิจการการค้าที่นี่ แม้แต่คนในระดับพระราชวงศ์ก็มีสัมพันธไมตรีระหว่างกันระหว่างสุลต่านมะละกากับจักรพรรดิราชวงศ์หมิง โดยในปี ค.ศ. ๑๔๖๐ สุลต่านมันโซชาห์ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงฮังลีโปแห่งราชวงศ์หมิงและทรงประทับบนภูเขาจีน หรือ บูกิตจีนา (Bukit Cina) พร้อมเชื้อพระวงศ์อีก ๕๐๐ พระองค์

สำหรับสายเลือดใหม่ของชายชาวจีนกับหญิงมลายูหากเป็นชายจะได้รับการเรียกขานว่า บ้าบ๋า หรือบ้าบ๋า (Baba) ส่วนผู้หญิงจะเรียกว่า ย่าหยา (Nyonya) และเมื่อคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากขึ้นก็ได้สร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมของบรรพบุรุษ โดยมาผสมผสานกันเป็นวัฒนธรรมใหม่ เมื่อพวกเขาอพยพไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ก็ได้นำวัฒนธรรมของตนกระจายไปด้วยวัฒนธรรมใหม่นี้จึงถูก เรียกรวมๆ ว่า จีนช่องแคบ

ต่อมาเมื่อสมัยอาณานิคมดัตช์ ช่วงต้นทศวรรษ ๑,๘๐๐ ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามามากขึ้นจนทำให้เลือดมลายูของชาวเปอรานากันจางลง จนรุ่นหลังแทบจะเป็นจีนเต็มตัวไปแล้วแต่ก็ไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมผสมผสานของชาวเปอรานากันจืดจางลงไปเลย การผสมผสานนี้ยังมีให้เห็นในการแต่งกายแบบมลายู เช่น ซารุง กะบายา และชุดย่าหยา ซึ่งถือเป็นการแต่งกายอันสวยงามที่ผสมผสานรูปแบบของชาวจีนและมลายูเข้าด้วยกันอย่างงดงาม ฝ่ายหญิงใส่เสื้อฉลุลายดอกไม้ รอบคอ เอว และปลายแขนอย่างงดงาม นิยมนุ่งผ้าซิ่นปาเต๊ะ ฝ่ายชายยังคงแต่งกาย คล้ายรูปแบบจีนดั้งเดิม อาหารแบบเฉพาะตัว และภาษาที่ผสมผสานคำทั้งมลายู จีน และอังกฤษไว้ด้วยกัน ด้วยการรับเอาวัฒนธรรมอันหลากหลายเข้ามาคำเรียกของชาวเปอรานากันนั้น จึงแบ่งเป็นชายและหญิง โดยรับต่อภาษาต่างๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมในจังหวัดสตูล

คนกลุ่มนี้อยู่ในแถบจังหวัดอันดามัน ซึ่งจังหวัดสตูล โดยมีบรรพบุรุษอพยพมาจากไทรบุรี เคดะ ปีนัง และมะละกา โดยคนกลุ่มนี้มี วัฒนธรรมใกล้เคียงกับกลุ่มเปอรานากันในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และ สิงคโปร์ ชาวเปอรานากันในไทยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ ที่เจือไปด้วยคำศัพท์จากภาษามาเลย์ จีน และอังกฤษ ชาวเปอรานากันในสตูล นิยมเรียกกันว่า บ้าบ๋า ได้ทั้งชายและหญิง นอกจากนี้ยังชาวไทยพื้นเมือง และชาวไทยเชื้อสายมลายูมีการแต่งกายที่ได้รับอิทธิพลจากบรรพบุรุษ และยังคงสืบเจตนารมณ์ที่ดีงาม ผ่านผ้าปาเต๊ะมาทุกยุคทุกสมัย แต่หญิงสูงศักดิ์ถึงหญิงสามัญชนใช้กันมาอย่างยาวนาน

รูปแบบการแต่งกายและเครื่องประดับ

การแต่งกายของคนสตูลจะเป็นการผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม ซึ่งปัจจุบันชาวสตูลยังคงรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีขาวไทยพื้นเมือง ชาวไทยเชื้อสายมลายู และชาวไทยเชื้อสายจีน โดยปรับเปลี่ยนรายละเอียดให้เหมาะสมกับยุคสมัย ผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม

ชุดเสื้อคอตั้งแขนจีบ ชุดนี้ใช้ได้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ ใช้ในชีวิตประจำวัน ในโอกาสไปตลาด ไปวัด ไปไหว้พระที่ศาลเจ้า ผ้านุ่งเป็นผ้าปาเต๊ะ ตัวเสื้อความยาวระดับเอวชายเสื้อแต่งขอบด้วยลูกไม้ คอตั้งติดคอผ่าหน้าติดกระดุมทอง หรือเข็มกลัดแถว แขนเสื้อยาวจีบปลายแขน มีกระเป๋าใบใหญ่สองข้าง

ชุดกะบายา หรือย่าหยา เป็นชุดลำลอง ตัวเสื้อตัดด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าป่านรูเบีย แขนยาว เข้าเอวรัดรูป ปักลายฉลุทั้งที่คอเสื้อ ชายเสื้อ และปลายแขน ตัวเสื้อด้านหน้าปลายแหลมยาว ความยาวตัวเสื้อจะอยู่ระดับสะโพกบน ปกเสื้อด้านหน้าแบะออกสำหรับติดโกสังหรือกระดุมทองฝังเพชรที่ร้อยเชื่อมด้วยสร้อยทอง ส่วนผ้านุ่งปัจจุบันนิยมใช้ผ้าปาเต๊ะปักเลื่อม เพื่อสนับสนุนงานฝีมือของกลุ่มแม่บ้านในชุมชน

นอกจากนี้อาจจะมีการแต่งทรงผม และเครื่องประดับ กล่าวคือ ทรงผม เกล้าผมทรงสูง ด้านหน้าเรียบตึง ด้านหลังโป่งออกเรียก ชักอีโบย เกล้ามวยไว้บนศีรษะ ส่วนด้านข้างสองข้างดึงให้โป่งออกเรียกว่า อีเปง มวยด้านบนดึงขึ้นเป็นรูปหอยโข่งใช้ดอกมะลิหรือดอกพุดตูมประดับรอบมวยผมแล้วปักปิ่นทอง

ปัจจุบันผ้าปาเต๊ะ ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในจังหวัดสตูล ทั้งชาวไทยพื้นเมือง ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมลายู นำมาประยุกต์เข้ากับเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ทั้งชายและหญิง ในรูปแบบที่ต่างออกไปให้เข้ากับบุคลิกและความคล่องตัวในการใช้ชีวิต อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดสตูลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกระตุ้นการใช้ประโยชน์จากผ้าปาเต๊ะอย่างคุ้มค่า เป็นการสานต่อและต่อยอดสิ่งเดิมให้คงอยู่ควบคู่กับสตูลสืบไป

ขนมต้มใบกะพ้อ ตูปะ : ขนมที่สื่อวัฒนธรรมของชาวสตูล

สตูลเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม และความหลากหลายของวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งวัฒนธรรมมีทั้งแบบดั้งเดิมของชาวพื้นเมือง คือ สิ่งศักสิทธิ์ (ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น) ผีสางนางไม้ รวมถึงบรรพบุรุษ และวัฒนธรรมใหม่ที่รับเข้ามาคือ การนับถือศาสนาพุทธ การนับถือศาสนาอิสลามตามแบบอย่างของชาวอาหรับ และการนับถือศาสนาพราหมณ์ตามแบบอย่างของอินเดีย

หนึ่งในประเพณีของชาวไทยพื้นเมืองจังหวัดของสตูลที่มีการปฏิบัติกันมาช้านาน คือ ประเพณีสารทเดือนสิบ ซึ่งเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์โดยผสมผสานความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามาด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติที่ล่วงลับ ช่วงระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมของประเพณีสารทเดือนสิบจะมีขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ ถึง แรม ๑๕ ค่ำ ของทุกปี

ส่วนชาวไทยมุสลิมมีประเพณีที่ปฏิบัติกันมาช้านานและปฏิบัติเป็นประจำทุกปี คือ ประเพณีวันอีด หรือ วันฮารีรายอ ซึ่งเป็นวันเฉลิมฉลองเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทยมุสลิม ในวันนี้ชาวไทยมุสลิมจะไปเยี่ยมเยียนพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่ออภัยต่อกันในสิ่งที่ผ่านมา ในตอนเช้าของวันฮารีรายอ ชาวไทยมุสลิมจะตื่นนอนแต่เช้าตรู่ โดยเฉพาะผู้หญิงจะจัดบ้านเรือนให้สะอาด จัดเตรียมอาหาร และขนมต่างๆ ไว้ต้อนรับเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และเดินทางไปละหมาดที่มัสยิด อีกทั้งชาวไทยเชื่อสายจีน ดำรงพิธีกรรม งานเทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตรุษจีน เช็งเม้ง สารทจีน เป็นต้น ที่แฝงไว้ด้วยนัยของการดำรงวิชีวิตของความเป็นปัจเจกเรื่อยมา

ทั้งวันสารทเดือนสิบ วันอีด หรือเทศกาลของชาวไทยเชื้อสายจีน จะมีการทำขนมต้มใบกะพ้อ หรือ นาสิมานิส หรือที่ชาวใต้เรียกกันสั้นๆ ว่า **"ต้ม"** ส่วนชาวมุสลิมจะเรียกขนมชนิดนี้ว่า **"ตูปะ"** หรือ **"ตูปัต"** ในวันสารทเดือนสิบก็จะนำขนมต้มใบกะพ้อไปวัด ส่วนในวันอีดก็จะนำไปมัสยิด และแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง

ปริมาตรสุทธิ์ 250 มล.
ปริมาตรสุทธิ์ 250 มล.

ขนมต้ม เป็นขนมที่มีหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เข้ามาพร้อมกับศาสนาพราหมณ์และลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า โดยเชื่อกันว่าพระพิฆเนศโปรดขนมนี้มาก ครั้งหนึ่งเสวยเข้าไปเต็มพุงเมื่อขี่หนูกลับวิมาน ระหว่างทางหนูมาเจองูตกใจจึงหยุดทันที พระพิฆเนศตกจากหลังหนู พุงแตก พระพิฆเนศเสียดายขนมจึงกอบเข้าใส่พุงใหม่แล้วเอาซากงูที่ตีตายแล้วมาพันพุงไว้ แล้วจึงกลับไปวิมาน ต่อมาได้มีบทบาทสำคัญในพิธีบวงสรวงเทวดา ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น ยกเสาเอก ตั้งศาลพระภูมิ ในประเพณีสู่ขอแต่โบราณในบางท้องที่ใช้ขนมต้มด้วย ดังมีเพลงพวงมาลัยร้องเล่นว่า

"โอ้ละเหยลอยมา ลอยมาแล้วก็ลอยไป
พ่อแม่ท่านเลี้ยงมายาก จะกินขันหมากให้ได้
ไม่ได้กินหนมต้มอมน้ำตาล น้องไม่รับประทานของใคร
พวงเจ้าเอ๋ยมาลัย ถอยหลังกลับไปเถิดเอย"

ขนมต้มดั้งเดิมไม่ได้ห่อด้วยใบกะพ้อ แต่ต่อมาเมื่อขนมต้มได้แพร่หลายมายังภาคใต้ ก็มีการปรับเปลี่ยนโดยการนำใบกะพ้อ ซึ่งเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดทางภาคใต้ ชนิดเดียวกับปาล์ม มีต้นเป็นกอ ใบเป็นรูปใบพัด ใบสีเขียวเข้ม เมื่อเติบโตไประยะหนึ่งจะเกิดหน่อตามบริเวณโคนต้นมากมาย ดอกสีขาว ผลสุกสีแดง เมื่อนำใบมาใช้ห่อข้าวเหนียวจึงมีชื่อเรียกว่า **"ขนมต้มใบกะพ้อ"** หรือ **"ตูปะ"** ขนมต้มใบกะพ้อเป็นขนมที่เป็นสัญลักษณ์ของความรักใคร่กลมเกลียวกัน เพราะการทำขนมต้องช่วยกันหลายแรงจึงจะเสร็จ

โต๊ะหยงกง : ความเชื่อ สิ่งเคารพของชาวสตูล

โต๊ะหยงกงหรือ โต๊ะยะกง อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสตูล อยู่ใกล้ๆ คฤหาสน์กูเด็น บนหน้าผาภูเขาเล็กๆ ชื่อคล้ายภาษาจีนแต่เป็นศาลของอิสลามศักดิ์สิทธิ์มาก เขาโต๊ะหยงกง ถือเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์มีทวดชื่อ **"โต๊ะ หยงกง"** สถิตย์อยู่ ณ บริเวณเพิงหินที่ใช้เป็นที่ทำพิธี บนบานและแก้บน เล่าลือว่าเมื่อบนบานอย่างใดมักจะบันดาลให้เป็นไปตามประสงค์ จึงเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านในจังหวัดสตูล เนื่องจากเป็นศาลเจ้าแขกจึงมีข้อห้ามนำหมูไปเซ่นไหว้ ชาวบ้านต่างให้ความเคารพนับถือ มีถ้ำและที่เหนือถ้ำเสมือนที่สิงสถิตของเทพเจ้า โดยปัจจุบันชาวบ้านเรียก เขาโต๊ะหยงกงว่า **"เขาม้าขาว"**

เขาโต๊ะหยงกงตั้งอยู่บริเวณถ้ำใกล้ๆ เพิงหิน มีลำน้ำตาลีไกลไหลผ่าน เมื่อก่อนชาวบ้านจะแล่นเรือลอดถ้ำไปทะลุด้านหลังเขา หรือถ้าน้ำแห้ง ก็เดินไปได้เช่นกัน ปัจจุบันทางเทศบาลได้ตัดถนน รถแล่นผ่านได้สะดวก ใกล้ๆ เพิงหินจะเห็นหินรูปร่างคล้ายหัวเรือ เล่ากันว่าเป็นเรือของโต๊ะหยงกงที่มาจอดรออยู่ มีตำนานเล่ากันมาหลายสำนวนว่า

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีพ่อค้าชาวจีนคนหนึ่งชื่อว่า **"หยงกง"** เดินทางเข้ามาค้าขายในเมืองไทย และได้รู้จักสนิทชิดชอบกับเจ้าผู้ครอบเมืองนามว่า **"รายาอาวัง"**

ซึ่งปกครองบ้านเมืองอย่างสงบสุขมาเป็นเวลานาน อยู่มาคราวหนึ่ง รายาอาวังมีคำสั่งให้โต๊ะหยงกงเข้าเฝ้า บอกเรื่องที่พระองค์จะสู่ขอเจ้าหญิงปุตรี เมื่อได้รับทราบดังนั้น โต๊ะหยงกงก็ใคร่ที่จะจัดหาของขวัญที่มีค่าให้กับเจ้าเมือง จึงทูลลาไปเมืองจีน

เมื่อเดินทางกลับมาอีกครั้ง ก็ได้นำสินค้าและของขวัญอันล้ำค่าหวังจะมอบให้เจ้าเมืองแต่ปรากฏว่ากำหนดการแต่งงานนั้นไม่แน่นอนเสียแล้ว เพราะเหตุว่ามีเจ้าชายมาสู่ขอเจ้าหญิงปุตรีหลายคนและต่างกำลังช่วงชิงกันอยู่ โต๊ะหยงกงได้แต่ทอดสมอดูเหตุการณ์ เจ้าชายที่มาขอเจ้าหญิงปุตรีมีด้วยกัน ๓ คน ได้แก่ รายาวังสา รายากลวง และรายาอาวัง เมื่อตกลงกันไม่ได้ก็เกิดต่อสู้กันจนเรื่องราวถึงเทพยดาผู้ปกปักรักษา เมื่อห้ามปรามแล้วไม่เชื่อฟัง จึงสาปเป็นภูเขาหินมาจนทุกวันนี้

โต๊ะหยงกง ได้กลายเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์มีผู้คนนับถือบูชาเป็นอันมาก ตั้งอยู่ในเขตตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูลรายาวังสาก็ถูกสาปเป็นภูเขาลูกหนึ่งในบริเวณตำบลฉลุง ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นชื่อ **"เขาพญาวังสา"** รายากลวง ก็ถูกสาปเป็นภูเขาลูกหนึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของตำบลพิมานและเจ้าหญิงปุตรีถูกสาปเป็นภูเขาอีกเช่นกันเรียกว่า **"บูเก็ตปุตรี"** หรือเขาเกตรีในปัจจุบัน ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านเกตรี ตำบลเกตรี อำเภอเมืองสตูล

โต๊ะหยงกงเป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดสตูลทั้งชาวไทยพื้นเมือง ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมลายูเนื่องจากบนบานอย่างใดมักจะบันดาลให้เป็นไปตามประสงค์ ชาวบ้านนิยมบนให้ลูกหลานสอบเข้าเรียนต่อได้ เป็นศาลเจ้าแขกจึงมีข้อห้ามนำหมูไปเซ่นไหว้แก้บน นิยมแก้บนด้วยไก่ปากทอง(ไก่ต้มปากไก่ปิดด้วยทองคำเปลว) ข้าวเหนียวเหลืองกับแกงไก่(ข้าวเหนียวมูลใส่สีขมิ้น) แกงแพะ จุดกำยาน ธูปเทียน ถวายดอกไม้ ชาวเมืองต่างให้ความเคารพนับถือ ในอดีตมีชาวบ้านที่ไปแก้บนเล่าสู่กันฟังว่า ขณะที่กำลังแก้บนอยู่มีงูสองตัวคล้ายกับงูสามเหลี่ยม สีลายเหลืองทอง ปรากฏ ให้เห็นไม่ทำร้ายใคร ร่ำลือกันว่าคือโต๊ะหยงกง ปัจจุบันชาวบ้านเรียก เขาโต๊ะหยงกงว่า เขาม้าขาวอีกชื่อหนึ่ง เนื่องจากมีรูปปั้นม้าขาวที่คนนำมาแก้บนตั้งอยู่หน้าถ้ำ

นอกจากโต๊ะหยงกงเป็นแหล่งที่พึ่งทางใจของคนในจังหวัดสตูลแล้ว ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงพหุวัฒนธรรมให้กับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน นักท่องเที่ยว และผู้สนใจ เข้ามาศึกษาและเปลี่ยนรู้ถึงความหลากหลาย ความต่างที่อยู่รวมกันเป็นหนึ่งเดียว

ทรัพย์แห่งดิน สินของฟ้า

หนึ่งเดียว ที่ได้รับทรัพย์ของดิน
หนึ่งถิ่น ที่สินฟ้ามาเอื้อให้
เพียงหนึ่ง ซึ่งเปี่ยมค่าต่อไผท
เป็นหนึ่งนำภูมิใจใน 'สตูล' ฯ

(กลอน ๘)

กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูล
ความงดงามและบอบบางใต้ชะง่อนผา

สมยศ ทุ่งหว้า

กล้วยไม้รองเท้านารีหรือ ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Lady's Slipper ได้ชื่อนี้จากลักษณะดอกที่ขอบปากงองุ้มเข้าหากันคล้ายหัวรองเท้าไม้ของชาวดัตช์

หนังสือพฤกษชาติเล่มแรกซึ่งออกโดยสมาคมพฤกษชาติแห่งประเทศไทยในความอุปถัมภ์ของกระทรวงเกษตราธิการ พ.ศ. ๒๔๙๒ ใช้คำว่า **"รองเท้าแตะนารี"** ส่วนในเล่มต่อมามีการใช้ทั้ง **"รองเท้าแตะนารี" "รองเท้านาง"** และ **"รองเท้านารี"**

การที่ดอกและใบมีรูปทรงสีสันแปลกตาและสามารถใช้เป็นไม้ประดับได้ กล้วยไม้รองเท้านารีจึงได้รับความนิยมนำมาปลูกเลี้ยง ปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์เพื่อการค้ากันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น บางประเทศในยุโรปและเอเชีย ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งส่งออกกล้วยไม้รองเท้านารีที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกไม่แพ้ไม้ดอกไม้ประดับประเภทอื่นๆ

กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูลหรือรองเท้านารีดอกขาว (Paphiopedilum (Rchb. f.) Stein) เป็น ๑ ใน ๑๗ ชนิดหรือสายพันธุ์ที่พบว่ามีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย (สุภาภรณ์ สาชาติ, ๒๕๕๘) มีชื่ออื่นคือ รองเท้านารีกระบี่ รองเท้านารีช่องอ่างทอง (ภาคใต้) รองเท้านารีดอกขาว (กรุงเทพฯ) ลักษณะก้านช่อดอกมีขนาดสูงอย่างน้อย ๑๕ เซนติเมตรขึ้นไป ฟอร์มดอกจะต้องสมมาตรกันทั้งซ้ายขวา ดอกกว้างขนาด ๕ ซม. เป็นสีขาวสะอาดตา มีจุดประไม่มากนัก กลีบดอกมีลักษณะแผ่ออกและปลายหยัก เมื่อบานเต็มที่จะมีลักษณะแบบทรงกลม กลีบหนางุ้มมาด้านหน้า โคนกลีบมีจุดประสีม่วงเข้มเล็กน้อย โล่จะมีสีขาว ส่วนตรงกลางเป็นร่องและมีแต้มสีเหลืองเข้ม

มีการค้นพบกล้วยไม้รองเท้านารีพันธุ์นี้ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๑ ที่จังหวัดสตูล จึงตั้งชื่อกล้วยไม้ตามสีของดอกและสถานที่พบว่า **'ขาวสตูล'** โดยธรรมชาติ กล้วยไม้ชนิดนี้ใบจะบอบช้ำง่ายจึงเจริญเติบโตภายใต้ร่มไม้ใหญ่หรือใต้ชะง่อนหินทำให้ฝนที่ตกลงมาไม่โดนใบโดยตรง นับเป็นวิธีป้องกันการช้ำของใบประการหนึ่ง รวมทั้งการที่แสงส่องผ่านพุ่มไม้ไม่มากเกินไป ก็ช่วยให้รองเท้านารีขาวสตูลเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีอีกประการ

ในประเทศไทยจะพบรองเท้านารีขาวสตูลตามป่าดิบเขาหรือบริเวณที่เป็นเขาหินปูนแถบชายฝั่งทะเลและเกาะแก่งต่างๆ ของจังหวัดภาคใต้ โดยเป็นป่าเขาหินปูนที่มีความสูง ๑๐ – ๓๐ เมตร หรือมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ๒๐๐ เมตร นอกจากพบที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราแล้วยังพบกระจายอยู่ในจังหวัดอื่นๆ อีกด้วย ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช แต่พบไม่มากเท่าจังหวัดสตูล ลักษณะเด่นของรองเท้านารีขาวสตูลที่พบในจังหวัดสตูลคือ มีต้นและดอกขนาดเล็ก ลักษณะดอกค่อนข้างกลม ส่วนที่พบในจังหวัดกระบี่และรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดตรังนั้นดอกและต้นค่อนข้างโตกว่า ลักษณะดอกและกลีบดอกจะแผ่ขยายออกกว่าแหล่งอื่นๆ นอกจากนี้ ในจังหวัดกระบี่พบลูกผสมของรองเท้านารีขาวสตูลกับรองเท้านารีเหลืองพังงาหรือเหลืองตรังที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติ ทั้งบนเกาะและบริเวณชายฝั่งดอกรองเท้านารีลูกผสมนี้มีความหลากหลายมาก

ส่วนมากลูกกล้วยไม้ที่ได้จากการติดฝัก ต้นที่ได้แต่ละต้นจะมีความสวยงามไม่เหมือนกัน ปัจจุบันจึงมีการคัดสายพันธุ์รองเท้านารีขาวสตูลที่สวยงามสมบูรณ์ไปทำไม้ขวดจำหน่าย ผู้ที่คัดสายพันธุ์ได้พันธุ์ที่สวยจนได้รับรางวัลเกียรตินิยม คือคุณอรรณพ มากสอน จากจังหวัดสุพรรณบุรี ได้กล้วยไม้ขาวสตูลชื่อไหมแก้วและ พิมพิลาส ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ และ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ตามลำดับ

การขยายพันธุ์รองเท้านารีที่นิยมปฏิบัติมี ๒ วิธี คือ การเพาะเมล็ดในสภาพปลอดเชื้อ และ การแยกหน่อ ซึ่งวิธีการแยกหน่อจะให้จำนวนต้นน้อยกว่าการเพาะเมล็ด แต่ต้นที่ได้ตรงตามพันธุ์เดิม ขนาดใหญ่ ออกดอกเร็วและเลี้ยงง่าย การขยายพันธุ์รองเท้านารีด้วยวิธีการเพาะเมล็ดในสภาพปลอดเชื้อบนอาหารวุ้นสังเคราะห์ ต้นที่ได้จะมีลักษณะแตกต่างจากต้นเดิมขึ้นอยู่กับพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่นำมาผสมเกสร การขยายพันธุ์วิธีนี้เป็นที่นิยมมากเพราะสามารถผลิตได้จำนวนมาก แต่ต้องใช้เวลานาน

ด้านการตลาด จากที่มีผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำแบบสอบถามกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกล้วยไม้ตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป รองเท้านารีขาวสตูลเป็น ๑ ใน ๕ ของกล้วยไม้ประเภทนี้ที่ได้รับความนิยมมาก ส่วนอีก ๔ ชนิด ได้แก่ กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองตรัง กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองปราจีน กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ และ กล้วยไม้รองเท้านารีฝาหอย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งพบว่า ตลาดมีความต้องการกล้วยไม้รองเท้านารีชนิดที่พบทางภาคใต้ของประเทศไทยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองตรัง กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูล กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ กล้วยไม้รองเท้านารีช่องอ่างทอง กล้วยไม้รองเท้านารีขาวชุมพร กล้วยไม้รองเท้านารีคางกบใต้ กล้วยไม้รองเท้านารีม่วงสงขลา ส่วนระยะกล้วยไม้รองเท้านารีที่ตลาดต้องการ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ กล้วยไม้รองเท้านารีระยะออกดอก กล้วยไม้รองเท้านารีระยะไม้ขวด กล้วยไม้รองเท้านารีระยะไม้นิ้ว กล้วยไม้รองเท้านารีระยะไม้รุ่น

งานวิจัยทั้งสองชิ้นแสดงให้เห็นว่า ในบรรดากล้วยไม้รองเท้านารีด้วยกันนั้นกล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูลได้รับความนิยมในลำดับต้นๆ ทีเดียว โดยตลาดเป้าหมายของศูนย์ฯ มี ๔ กลุ่มคือ สมาชิกชมรมกล้วยไม้รองเท้านารีแห่งประเทศไทย ผู้จำหน่ายกล้วยไม้รองเท้านารี กลุ่มผู้ปลูกเลี้ยง

กล้วยไม้ทั่วไป และกลุ่มชุมชนที่ต้องการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้รองเท้านารีเพื่อเป็นสินค้าของชุมชน ทั้งนี้พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ขนาดตลาดกล้วยไม้รองเท้านารีพันธุ์ชนิดที่พบในภาคใต้เท่ากับ ๒๘,๓๕๐ ต้น ต่อเดือน เรียงตามลำดับเป็นระยะไม้รุ่น ระยะไม้ออกดอก ระยะไม้นิ้ว และระยะไม้ขวด ตามลำดับ

จากเดิมความนิยมในการปลูกเลี้ยงรองเท้านารีอยู่ในวงแคบๆ มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่เลี้ยงเป็นงานอดิเรก ผู้ที่ปลูกเลี้ยงสำเร็จจนออกดอก มักไม่มีการเผยแพร่ความรู้เทคนิคการปลูกเลี้ยงให้กับผู้อื่น ทำให้มีการจำหน่ายต้นในราคาที่สูง ต่อมาเมื่อมีการลักลอบนำรองเท้านารีพันธุ์ป่ามาจำหน่ายกันมากขึ้น จึงมีผู้สนใจเพาะเลี้ยงรองเท้านารีกัน มีการทดลองปลูกเลี้ยงในโรงเรือนแบบต่างๆ และนำวัสดุที่หาได้ในแต่ละท้องถิ่น มาดัดแปลงเป็นเครื่องปลูก การผลิตรองเท้านารีจึงมีทั้งผลิตเป็นไม้กระถาง ปลูกลงแปลงเพื่อตัดดอกจำหน่าย หรือผลิตเป็นลูกไม้เพาะเมล็ดส่งจำหน่ายในต่างประเทศ

การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีเริ่มต้นโดยชาวตะวันตก และนาย จอห์น โดมินีย์ เป็นผู้ผสมพันธุ์สำเร็จครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๑๒ สำหรับกล้วยไม้รองเท้านารีในประเทศไทยยังไม่พบหลักฐานว่าเริ่มมีการผสมพันธุ์ครั้งแรกตั้งแต่เมื่อไร แต่ในระยะหลังมีการผสมพันธุ์ขึ้นมา ทำให้ได้กล้วยไม้รองเท้านารีที่มีความสวยงามหลายพันธุ์ กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูลก็เช่นกันได้มีการผสมพันธุ์ออกมาให้มีลักษณะต่างๆ ดังนั้นจึงพบว่าการเลี้ยงกล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูลโดยทั่วไป หรือที่มีการขายในท้องตลาดจึงมีลักษณะไม่เหมือนกับพันธุ์แท้

กล้วยไม้รองเท้านารีพันธุ์แท้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มพืชป่าที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข ๑ ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกำหนดชนิดสัตว์ป่าและพืชที่กำลังจะสูญพันธุ์ (CITES) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกในอนุสัญญานี้ด้วย ดังนั้น การส่งออกพืชดังกล่าวไปต่างประเทศจะต้องขอใบอนุญาตให้กับพืชที่จะส่งจากสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตรก่อน

สำหรับประเทศไทย ถึงแม้ในช่วง ๓๐ – ๔๐ ปีที่ผ่านมา คนไทยให้ความสนใจกล้วยไม้รองเท้านารีกันมากขึ้น เริ่มปรับปรุงพันธุ์และผสมพันธุ์กันอย่างจริงจัง โดยการนำพันธุ์แท้มาคัดเลือกลักษณะดีเด่นจนได้ลูกผสมพันธุ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพไม่แพ้พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ แต่จากการที่ประเทศไทยเป็นแหล่งกำเนิดรองเท้านารีที่สำคัญแห่งหนึ่ง จึงจำเป็นต้องพัฒนาพันธุ์ต่อไป เพื่อใช้ประโยชน์ได้ทั้งเป็นไม้ตัดดอกและไม้กระถาง อันจะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยต่อไป

ข้าวพันธุ์อัลฮัมดุลิลละห์
ผลผลิตที่พระผู้เป็นเจ้าประทาน

สมยศ ทุ่งหว้า

"ข้าวพันธุ์อัลฮัมดุลิลละห์" เป็นพันธุ์ข้าวที่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูลนิยมปลูกและนิยมบริโภคมานาน ยาวนานมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี บอกเล่าต่อๆ กันมาว่า ชาวไทยมุสลิมบ้านโคกพิลา อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูลได้นำพันธุ์ข้าวอัลฮัมดุลิลละห์จากเกาะลังกาวี ประเทศมาเลเซียมาปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น แต่ต่อมากลับมีการแพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดสตูล รวมทั้งกระจายไปถึงจังหวัดพัทลุงด้วย โดยชาวพัทลุงเรียกข้าวพันธุ์นี้ว่า **"ข้าวขาวสตูล"**

ข้าวชนิดนี้เป็นข้าวที่ปรับตัวตามสภาพแวดล้อม ทนต่อความเป็นกรดของดินทางภาคใต้ได้ดี ลำต้นแข็งแรง ต้านทานโรคและแมลง ระแง้ถี่ รวงแน่น จึงทำให้นิยมปลูกกัน ชาวไทยพื้นเมืองโดยเฉพาะชาวมุสลิมนิยมรับประทานข้าวพันธุ์นี้เนื่องจากมีรสชาติอร่อย หวานมัน อิ่มนาน คุณค่าทางอาหารสูง ปัจจุบันจึงมีการจำหน่ายทั้งในท้องถิ่นและประเทศมาเลเซีย

หมู่บ้านที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองพันธุ์นี้ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมืองสตูล เช่น บ้านทุ่ง ในตำบลฉลุง หมู่บ้านต่างๆ ในตำบลเกตรีและบ้านโคกพิลา ตำบลควนโพธิ์

ชื่อข้าวพันธุ์นี้ชื่อมาจากภาษาอาหรับ **"อัลฮัม"** หมายถึงพระผู้เป็นเจ้า **"ลิลละห์"** แปลว่า ขอบพระคุณ เมื่อนำมารวมกันจึงแปลว่าขอบคุณพระเจ้า มีความหมายถึง พันธุ์ข้าวที่พระผู้เป็นเจ้าประทานผลผลิตตอบแทนความเหน็ดเหนื่อยของชาวนา จึงเรียกพันธุ์ข้าวนี้ว่า **"อัลฮัมดูลิลละห์"** ชาวบ้านทั่วไปนิยมเรียกสั้นๆ ว่า ข้าวอัลฮัมฯ เป็นข้าวไวแสง เริ่มหว่านกล้าประมาณเดือนกรกฎาคม ปักดำสิงหาคม เก็บเกี่ยวธันวาคมถึงมกราคม ถ้าพื้นที่ไหนมีแหล่งน้ำเพียงพอก็สามารถปลูกข้าวนาปรังต่อไปได้

นอกจากจะรับประทานเป็นข้าวหุงปกติแล้ว ในปัจจุบันได้มีการนำข้าวอัลฮัมฯ ไปแปรรูปต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าได้ด้วย เช่น การทำขนมจีนดังได้กล่าวแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ทำขนมทองพับได้ดี นอกจากนี้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูลได้มีการศึกษาและแปรรูปต้นอ่อนเป็นน้ำต้นอ่อนข้าวอัลฮัมฯเพื่อเข้าสู่การผลิตในเชิงธุรกิจเนื่องจากต้นอ่อนจะได้คุณค่าทางอาหารสูง ทางวิทยาลัยฯได้นำเอาข้าวอัลฮัมฯ ผลผลิตในจังหวัดสตูลมาใช้ในการผลิตน้ำต้นอ่อนแทนต้นอ่อนข้าวสาลีซึ่งต้องนำเข้ามาจากที่อื่น เป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวท้องถิ่นและลดต้นทุนการผลิตน้ำต้นอ่อนไปในตัว

น้ำต้นอ่อนข้าวอัลฮัมฯยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพมาก มีทั้งวิตามินซี วิตามินอี คลอโรฟิลล์ที่มีสารช่วยกระตุ้นการเจริญและซ่อมแซมเนื้อเยื่อ ช่วยสร้างเม็ดเลือดแดงและเบต้ากลูแคน ที่มีคุณสมบัติที่ช่วยให้สุขภาพดี ลดความดันโลหิต ช่วยขับพิษในร่างกาย เหมาะสำหรับคนที่รักสุขภาพเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังได้นำน้ำต้นข้าวอัลฮัมฯ มาแปรรูปเป็นไอติมโบราณรสอร่อยทานได้อีกด้วย

จำปาดะ
ผลไม้อัตลักษณ์ประจำถิ่นสตูล

สมยศ ทุ่งหว้า

คนไทยรู้จักขนุนเป็นอย่างดี ส่วนจำปาดะนั้นมีคนอีกมากมายที่ไม่รู้จัก

จำปาดะกับขนุนมีความใกล้ชิดกันทางพันธุกรรม ทำให้มีการผสมข้ามพันธุ์หรือกลายพันธุ์เกิดเป็นจำปาดะขนุนซึ่งปัจจุบันพบที่จังหวัดสตูลและที่ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา อาจกล่าวได้ว่า **'จำปาดะ'** เป็นไม้ผลประจำภาคใต้ของประเทศไทยก็คงไม่ผิด เพราะเราจะพบเห็นจำปาดะในทุกจังหวัดตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมา

ทั้งนี้จำปาดะสามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มพันธุ์ คือ ประเภทแรกจำปาดะขนุน มีลักษณะเนื้อนิ่มเหลว ยวงมักไม่เต็มผล แกะยวงจากเปลือกค่อนข้างยาก ติดผลตลอดปีแบบไม่มีรุ่น ขนาดโตกว่าจำปาดะประเภทที่สองคือจำปาดะพื้นเมือง ซึ่งมีต้นขนาดใหญ่กว่าจำปาดะขนุน ออกดอกช่วงฤดูแล้ง ออกผลปีละรุ่น ลักษณะภายนอกมีเปลือกบางและหนามตื้นกว่าขนุน มียวงเต็มผลหรือไม่ลีบ ติดผลดกมาก บางครั้งติดผลเต็มรอบลำต้น เปลือกหนาแต่ฉีกหรือแกะออกจากยวงได้ง่าย รสหวานจัด กลิ่นแรง เนื้อเหลว เมล็ดกลม และถ้าต้มสุกแล้วจะรับประทานได้รสชาติอร่อยกว่าจำปาดะขนุน

จำปาดะ (Champedak or Cempedak) มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Artocarpus integer (Thunb.) Merr. (Moraceae) จัดเป็นไม้ผลสกุลเดียวกับขนุน มีถิ่นกำเนิดอยู่ในคาบสมุทรมลายู อินโดนีเซีย และ เกาะนิวกินี เป็นไม้ยืนต้นสูงประมาณ ๒๐ เมตร เปลือกลำต้นมีสีน้ำตาลปนเทา ใบเดี่ยวมีลักษณะคล้ายรูปไข่ ยาวประมาณ ๕ – ๑๒ เซนติเมตร กว้าง ๒.๕ ถึง ๑๒ เซนติเมตร ใบเป็นมัน มีขนปกคลุมแผ่นใบ มียางขาวขุ่น ดอกตัวผู้มีสีขาวหรือเหลือง ลักษณะคล้ายกระบอกมีขนาดประมาณ ๓ – ๓.๕ เซนติเมตร ก้านยาวประมาณ ๓ – ๖ เซนติเมตร สำหรับดอกตัวเมียมีขนาด ๑.๕ เซนติเมตร ก้านยาวประมาณ ๓ – ๖ เซนติเมตร เช่นกัน ผลมีลักษณะเป็นผลกลุ่มคล้ายขนุนแต่มีขนาดเล็กกว่า ออกผลตามลำต้นและตามกิ่ง รูปร่างผลรูปทรงกระบอก เมื่อสุกผลนิ่ม กลิ่นหอมแรงและรสชาติหวานจัด ยวงหรือเนื้อหุ้มเมล็ด (ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า**"ยุม"**) ไม่ค่อยหลุดออกจากแกนผล เนื้อผลจำปาดะสามารถนำมารับประทานสด

และนำมาแปรรูปทำอาหารได้หลากหลาย ส่วนเมล็ดนำไปต้มให้สุกรับประทานได้หรือนำมาใช้แกงเช่นแกงไตปลา เส้นใยของจำปาดะเป็นเส้นใยที่ละลายน้ำได้ สามารถขับไขมันและสารพิษออกจากร่างกาย เนื้อผลมีแคโรทีนและน้ำตาลสูง ในเมล็ดอุดมด้วยสารแมนโนส (mannose) ซึ่งเป็นคาร์โบไฮเดรตประเภทน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยว (monosaccharide) ชนิดน้ำตาลแอลโดส (aldose) ที่มีคาร์บอน ๖ อะตอม (hexose) ในธรรมชาติเป็นส่วนประกอบในผลไม้บางชนิด น้ำตาลแมนโนสส่งเสริมการเจริญของจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในลำไส้ นอกจากนี้ยังมีสมบัติต้านการอักเสบ ใช้ในการรักษาโรคติดเชื้อในกระเพาะอาหารและลำไส้ ป้องกันโรคไขข้ออักเสบ วัตถุประสงค์หลักของน้ำตาลแมนโนสคือการป้องกันและรักษาโรคทางเดินปัสสาวะ (ข้อมูลจาก foodnetworksolution.com) เนื้อผลอ่อนช่วยฝาดสมาน แก้ท้องเสีย เนื้อผลสุกบำรุงกำลัง เป็นยาระบายอ่อนๆ เมล็ดช่วยขับน้ำนมในสตรีหลังคลอดและบำรุงร่างกาย

คุณค่าบางประการของจำปาดะ

ผลสุก: รับประทานสดเป็นผลไม้ รสหวานจัด หอม ชุ่มปากชุ่มคอ จนบางคนรับประทานแล้วหยุดไม่ได้ทีเดียว ในภาคใต้นิยมนำไปทำจำปาดะทอด โดยใช้เนื้อและเมล็ดคลุกกับแป้ง น้ำตาล ไข่ นม งา แล้วนำไปทอดน้ำมัน นอกจากนี้ยังใช้ทำเป็นขนมหวาน เช่น ข้าวต้มมัดไส้จำปาดะ เป็นสูตรเดียวกันกับข้าวต้มมัดทั่วไป แต่ต้องแกะเอาเมล็ดออกนำเนื้อมาใช้แทนกล้วย หรือใช้ทำเป็นข้าวตอกน้ำกะทิจำปาดะ แกงบวดจำปาดะ เป็นต้น

เนื้อผลสุกใช้เป็นยาระบายอ่อนๆ ช่วยบำรุงร่างกาย มีวิตามิน เอ สูง จึงช่วยบำรุงและรักษาสายตาได้เป็นอย่างดี เส้นใยของผลสุกสามารถช่วยขับไขมันและสารพิษออกไปจากร่างกายได้ เนื้อผลอ่อน ช่วยแก้ท้องเสีย ช่วยฝาดสมาน

เมล็ด: ใช้ทำอาหารคาว เช่น ใส่แกงไตปลา แกงคั่วกะทิ นำไปต้มหรือเผาเพื่อรับประทานได้ บางคนนิยมรับประทานเมล็ดมากกว่าเนื้อเสียอีก นอกจากนี้ยังช่วยขับน้ำนมของสตรีหลังคลอดและช่วยบำรุงร่างกายได้ด้วย

เปลือก: ช่วยป้องกันการเกิดโรคมะเร็งและช่วยรักษาโรคมาลาเรียได้

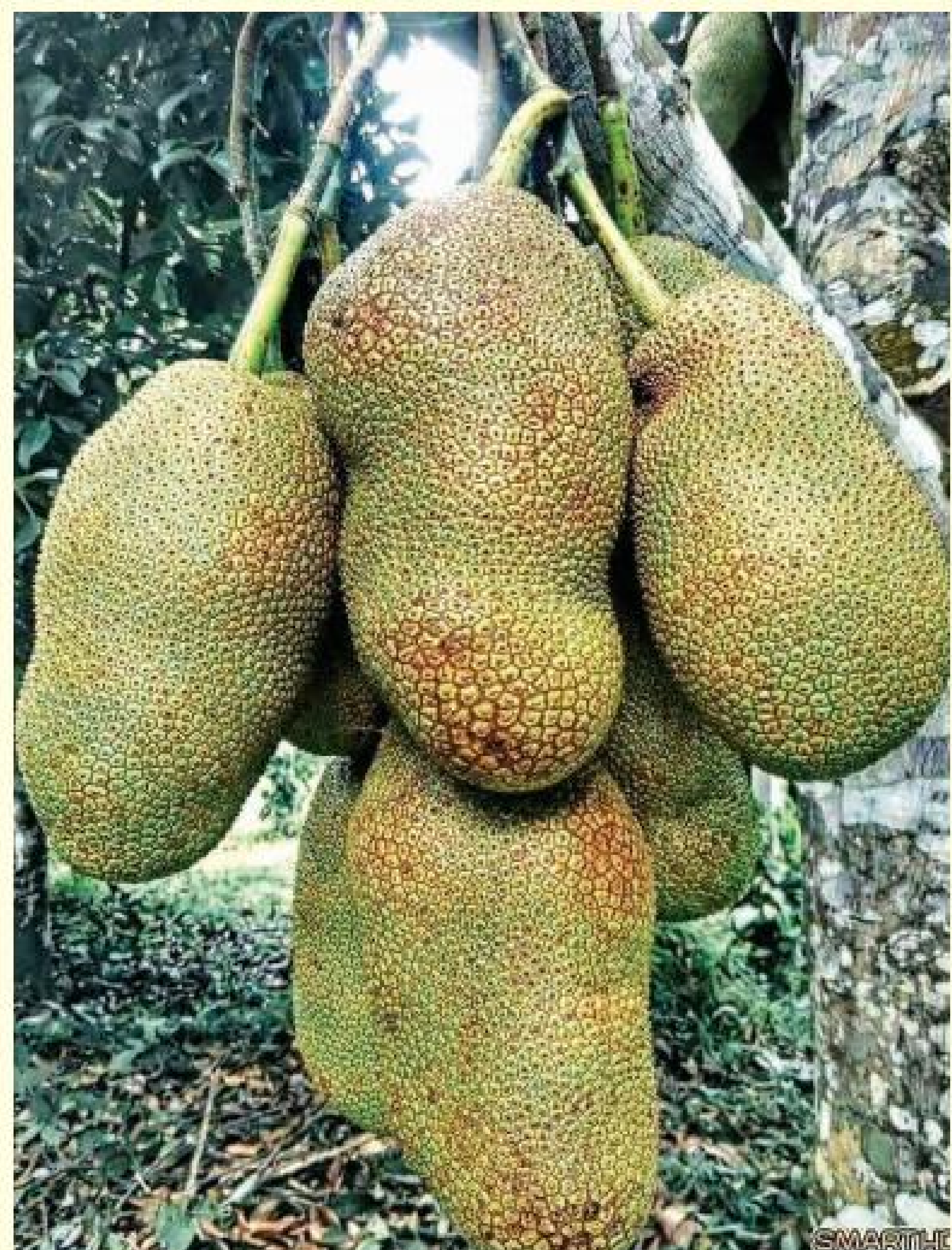
ราก: ในมาเลเซียมีการใช้รากของจำปาดะเป็นส่วนผสมของยาสมุนไพรดั้งเดิมที่ใช้สำหรับหญิงเพิ่งคลอดบุตร

ใบอ่อน: ใช้เป็นผักจิ้มหรือรับประทานร่วมกับส้มตำได้

ต้น: แก่นของจำปาดะนำไปย้อมสีจีวรพระหรือเป็นสีย้อมผลิตภัณฑ์อื่นๆ ส่วนลำต้นสามารถใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ เป็นวัสดุก่อสร้าง อุปกรณ์ทำเกษตร

จำปาดะสามารถรับประทานสดๆ หรือนำไปแปรรูปเป็นอาหารที่หลากหลายเมนู เช่น จำปาดะกวน จำปาดะทอด แกงบวดจำปาดะ ข้าวเหนียวจำปาดะ ข้าวเกรียบจำปาดะ เค้กจำปาดะ คุกกี้จากซังจำปาดะ สมูทตี้จำปาดะ เป็นต้น

หากในจังหวัดสตูลมีความพิเศษกว่าจังหวัดอื่นๆ อยู่หลายประการจนอาจจะบอกว่าจำปาดะเป็นไม้ผลประจำจังหวัดสตูลก็คงไม่น่าเกลียดอะไร สันนิษฐานว่าสตูลมีการปลูกจำปาดะมาก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๓ – ๒๔๘๙) โดยมีหลักฐานสนับสนุนแนวคิดนี้คือ พบต้นจำปาดะในอำเภอควนโดนที่มีอายุมากกว่า ๘๐ ปี ปลูกอยู่

สภาพพื้นที่ของสตูลเป็นที่ราบเชิงเขา มีภูเขาล้อมรอบ มวลดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติประกอบกับมีลำคลองไหลผ่านหลายสายจึงเหมาะแก่การปลูกไม้ผล โดยเฉพาะจำปาดะซึ่งเจริญเติบโตได้ดีในสภาพพื้นที่และสภาพอากาศแบบนี้

การปลูกจำปาดะในช่วงแรกมักปลูกเป็นสวนขนาดเล็กในบริเวณบ้านผสมผสานกับไม้ผลอื่นๆ เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น แต่ต่อมา เมื่อจำปาดะได้รับความนิยมสูง จนเป็นไม้ผลเชิงการค้าจึงมีการพัฒนาการปลูกเป็นลักษณะสวนเฉพาะแทน

กล่าวกันว่าการปลูกจำปาดะในเชิงการค้าครั้งแรกของจังหวัดสตูลอยู่ที่สวนบริเวณหลังศาลากลางจังหวัด ซึ่งเรียกกันว่า **'สวนจำปาดะ'** เป็นของ นายอารีย์ ลิ่มกุลพงศ์ และพันธุ์จำปาดะสวนนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ถูกขยายต่อจนแพร่หลายออกไปยังพื้นที่อื่นๆ

พื้นที่จังหวัดสตูลปลูกจำปาดะกันโดยทั่วไปรวมประมาณ ๑,๑๐๐ ถึง ๑,๓๐๐ ไร่ แต่จะปลูกมากในอำเภอควนโดน และ อำเภอควนกาหลง จนถือว่าเป็นผลไม้ประจำจังหวัด

ช่วงที่จำปาดะสุกมากอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม จำปาดะที่ใช้รับประทานผลสดมีลักษณะผลทรงยาวรี เต่งตึง หนามเรียบ เปลือกบาง ยวงใหญ่ เนื้อหนา เมล็ดเล็ก จำนวนยวงต่อผลมาก รสชาติหวาน เส้นใยน้อย ไม่เป็นแป้ง ไม่ฉ่ำน้ำ มีกลิ่นปานกลาง แกนยวงเล็ก ยวงติดกับแกนออกมาเกือบทั้งหมด เนื้อมีสีเหลืองทอง เหลืองนวล หรือสีจำปา ซึ่งจะแตกต่างกันตามลักษณะแต่ละพันธุ์

การดูแลรักษาผลจำปาดะโดยเกษตรกรห่อผลด้วย **"โคระ"** ซึ่งทำจากใบมะพร้าวมาสานลักษณะลายขัดเป็นรูปทรงรีในขณะที่ใบมะพร้าวยังเขียวอยู่ เมื่อสานแล้วจะมีลักษณะข้างในกลวงมีขนาดพอเหมาะที่จะบรรจุผลจำปาดะตอนมีผลโตแล้ว จากนั้นก็ปล่อยให้โคระแห้งเป็นสีน้ำตาลแล้วนำไปแขวนเพื่อห่อผลขณะผลยังเล็กอายุประมาณ ๒๐ – ๓๐ วัน เมื่อแขวนแล้วโคระจะขยายตัวยืดออกตามขนาดของผลจนผลสุก ป้องกันศัตรูมาทำลายผล จากประสบการณ์ของเกษตรกรพบว่าการใส่โคระตอนที่

แห้งเป็นสีน้ำตาลจะกันแมลงได้ดี แต่ถ้าแขวนตอนที่ยังเป็นสีเขียวแมลงยังคงเข้าทำลายอยู่ดี แล้วปล่อยทิ้งไว้จนโตเต็มที่ คือ ผลจำปาดะมีน้ำหนักระหว่าง ๖๐๐ ถึง ๓,๕๐๐ กรัม น้ำหนักของเนื้อ ๑๐๐ ถึง ๑,๒๐๐ กรัม

อย่างไรก็ตามเนื่องจากจำปาดะในพื้นที่จังหวัดสตูลมีหลายพันธุ์ แต่ละพันธุ์มีลักษณะและรสชาติที่ต่างกัน ดังนั้นจังหวัดสตูลจึงได้จัดงาน **"วันจำปาดะและของดีเมืองสตูล"** ขึ้น เพื่อเป็นการขยายพันธุ์จำปาดะพันธุ์ดีและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จังหวัดสตูลได้จัดงาน **"วันจำปาดะและของดีเมืองสตูล"** เป็นครั้งแรกที่อำเภอเมืองสตูล แล้วก็เปลี่ยนสถานที่จัดงานมาเป็นบริเวณอำเภอควนโดนในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ หลังจากนั้นวันจำปาดะและของดีเมืองสตูลที่อำเภอควนโดนก็ยังยืนเป็นงานสำคัญงานหนึ่งประจำจังหวัดสตูลมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกจำปาดะเป็นเชิงการค้ามากขึ้นเนื่องจากผู้คนรู้จักและนิยมบริโภคอย่างแพร่หลายขึ้นทั้งในจังหวัดสตูลและจังหวัดใกล้เคียง จนเป็นผลไม้ที่เป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นของจังหวัดสตูล สร้างชื่อเสียงและสร้างรายได้ให้เกษตรกรจังหวัดสตูลเป็นอย่างมาก

จากการสำรวจพันธ์จำปาดะในอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล พบว่ามีจำนวน ๗ พันธุ์ ได้แก่

พันธุ์พื้นเมือง ความสูงของต้น ๑๐ – ๕ เมตร ผลขนาด ๒ – ๘ กก. ยวงขนาดเล็กถึงปานกลาง เหมาะสำหรับการแปรรูป

ขวัญสตูล ทรงพุ่มกว้าง ต้นสูง ๘ – ๑๒ เมตร ใบค่อนข้างกลม ก้านผลยาวปานกลาง น้ำหนักผล ๒ – ๕ กก. ผลรูปทรงกระบอก เมื่อสุกเต็มที่แล้วหนามค่อนข้างเรียบ ร่องหนามเข้มเห็นชัดเจน ยวงใหญ่ มีสีเหลืองส้มหรือจำปา เนื้อหนารสหวาน แต่กลิ่นไม่จัด เปลือกบาง เมล็ดค่อนข้างเล็ก แกนยวงเล็ก เมื่อผ่าผลออกมาบริโภคยวงติดกับแกนออกมาเกือบทั้งหมด การปอกจำปาดะทำได้ง่ายกว่าปอกขนุนมาก เพียงแค่ใช้มีดกรีดจากขั้วลงมาจนสุดผลแล้วก็ใช้มือแบะ เนื้อจำปาดะก็จะปลิ้นหลุดออกมา ให้จับที่ขั้วดึงทีเดียวให้เปลือกหลุดก็จะได้ยวงจำปาดะติดกันออกมาเป็นพวง

สตูลสีทอง ทรงพุ่มกว้าง ใบค่อนข้างเรียวยาวสีเขียวเข้ม เส้นใบนูนชัดเจน ก้านผลยาวปานกลาง น้ำหนักผล ๒ – ๕ กก. ผลรูปทรงกระบอก เมื่อสุกเต็มที่แล้วหนามแหลมนูนชัดเจน เปลือกบาง ยวงขนาดปานกลาง เนื้อหนามีสีส้มเข้ม รสหวานฉ่ำ มีกลิ่นแรง เมล็ดค่อนข้างเล็ก แกนยวงเล็ก เมื่อผ่าผลออกมาบริโภคยวงติดกับแกนออกมาเกือบทั้งหมด

น้ำดอกไม้ ทรงพุ่มกว้าง ลักษณะใบยาวเรียว เส้นใบชัด ก้านผลยาว ผลขนาดปานกลาง น้ำหนักผลประมาณ ๓ – ๕ กก. ผลเป็นรูปทรงกระบอก หนามนูนชัดเจน ยวงมีลักษณะกลม ยวงแน่น เนื้อหนา มีสีเหลือง

ทองเกษตร ทรงพุ่มแคบ ต้นสูงประมาณ ๑๐ – ๒๐ เมตร ลักษณะใบยาวใหญ่สีเขียวเข้ม เริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุ ๔ ปี ก้านผลสั้น ผลขนาดปานกลาง น้ำหนักผลประมาณ ๓ – ๕ กก. ผลเป็นรูปทรงกระบอกเมื่อสุกเต็มที่แล้วหนามมีขนาดเล็ก นูน หนามแน่น ยวงขนาดปานกลาง เนื้อมีสีเหลือง หนาปานกลาง เมื่อผ่าผลยวงจะติดกับแกนออกมาเกือบทั้งหมด เหมาะสำหรับรับประทานผลสุกและทอด

ดอกโดน ทรงพุ่มกว้าง ต้นสูงประมาณ ๘ – ๑๒ เมตร ลักษณะใบเรียวเล็ก ยาว สีเขียวเข้ม เส้นใบชัดเจน ก้านผลยาว ผลขนาดปานกลางรูปแบบทรงกระบอก หนามนูน ยวงเยอะ เนื้อแห้งหนาปานกลาง น้ำหนักผลประมาณ ๓ – ๕ กก. เหมาะสำหรับรับประทานสุกและทอด

วังทอง ทรงพุ่มกว้าง ความสูงของต้น ๑๐ – ๑๕ เมตร ใบยาวเรียว สีเขียวเข้ม หนามกรวยตื้น ผลขนาดปานกลาง น้ำหนักประมาณ ๒ – ๕ กก. เปลือกบางแข็ง ยวงขนาดปานกลาง เนื้อแห้งและหนาปานกลาง รสชาติหวาน เมื่อผลสุกเก็บได้นาน ๒ – ๓ วัน

จำปาดะทั้ง ๗ พันธุ์ มีเนื้อผล สีสัน และรสชาติเฉพาะตัว แต่มีลักษณะรวมคือ **"ยวงใหญ่ เมล็ดเล็กเนื้อหนา เส้นใยน้อย ไม่ฉ่ำน้ำ รสชาติหวานหอม"** หากพันธุ์ที่นิยมนำมารับประทานกันมาก คือ พันธุ์ขวัญสตูลและพันธุ์วังทอง เพราะมีลักษณะเด่นที่เนื้อหนา ไม่เละ รสชาติหวานและมีกลิ่นไม่จัด

ด้วยเอกลักษณ์และความนิยมดังกล่าว จังหวัดสตูลร่วมกับองค์การบริหารจังหวัดสตูลและชมรมไม้ผลอำเภอควนโดนจึงยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จำปาดะสตูลเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑ และกรมทรัพย์สินทางปัญญาประกาศขึ้นทะเบียนเลขที่ สช ๖๒๑๐๐๑๒๓ มีผลตั้งแต่วันที่ยื่นขอ

จากเอกสารแนบท้ายประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลงวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ระบุลักษณะเฉพาะของจำปาดะสตูลว่า "ผลรูปทรงกระบอก ยาว ผลสุกเปลือกผลจะนิ่ม สีเปลือกเป็นสีน้ำตาลอมเหลือง เปลือกบาง ผิวตึง หนามเรียบ เนื้อหนามีสีส้มอมเหลือง (สีจำปา) สีเหลืองทอง หรือสีเหลืองนวล รสชาติหวานหอม มีกลิ่นหอม เส้นใยน้อย ไม่เป็นแป้ง จำนวนยวงต่อผลมาก ยวงใหญ่ แกนยวงเล็ก เมล็ดเล็กและซังน้อย ความหวานอยู่ในช่วง ๒๑ – ๓๒ องศา-บริกซ์ ปลูกในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดสตูล ประกอบด้วยพันธุ์การค้า เช่น พันธุ์ขวัญสตูล พันธุ์สตูลสีทอง พันธุ์น้ำดอกไม้ พันธุ์ทองเกษตร พันธุ์ดอกโดน และ พันธุ์วังทองเป็นต้น"

ว่ากันถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) นั้นมีความสำคัญในฐานะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเชื่อมโยง (Links) ระหว่างปัจจัยสำคัญสองประการ คือ ธรรมชาติและมนุษย์ กล่าวคือ ชุมชนได้อาศัยคุณสมบัติพิเศษหรือลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ หรือวัตถุดิบเฉพาะในพื้นที่ ประกอบด้วยทักษะความชำนาญและภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ ผลิตสินค้าในท้องถิ่นของตนขึ้นมา ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษจากพื้นที่ดังกล่าว คุณลักษณะพิเศษนี้อาจหมายถึง คุณภาพ ชื่อเสียงและได้รับความนิยม หรือ คุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น กล่าวคือ ผู้เป็นเจ้าของไม่ใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่เป็นกลุ่มชุมชนที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ผลิตที่อาศัยอยู่ในสถานที่หรือแหล่งภูมิศาสตร์ และผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้นที่มีสิทธิผลิตสินค้าดังกล่าวโดยใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์นั้นได้และไม่สามารถนำสิทธิที่ได้รับไปอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ต่อ ผู้ผลิตอื่นๆ ที่อยู่นอกแหล่งภูมิศาสตร์จะไม่สามารถผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์เดียวกันมาแข่งขันได้ สิทธิในลักษณะดังกล่าวนี้นักวิชาการบางท่านเรียกว่า **"สิทธิชุมชน"**

"จำปาดะสตูล" จะต้องปลูกในพื้นที่ของจังหวัดสตูลและตามกระบวนการที่กำหนด ทั้งนี้กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกจำปาดะสตูล รวมทั้งต้องมีหลักฐานกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

วิจิตรใจ

อ่าสวยด้วยศาสตร์ศิลป์
อ่าชีวินด้วยศิลป์สาร
อิ่มตาในตระการ
มานิมิตวิจิตรใจ ฯ

(กาพย์ยานี ๑๑)

คฤหาสน์กูเด็น - "บ้านเจ้าคุณภูมิ"
สถาปัตยกรรมผสมผสานยุโรปและไทย"

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

"คฤหาสน์กูเด็น" เรียกตามชื่อผู้สร้างคฤหาสน์หลังนี้คือ **"กูเด็น บิน กูแมะ"** (พระยาภูมินารถภักดี) เจ้าเมืองสตูลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๑ – ๒๔๕๙

เริ่มก่อสร้างปีใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่คาดว่าน่าจะสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ หลังจากพระยาภูมินารถภักดีได้รับการโปรดเกล้าฯแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว จุดประสงค์ที่สร้างอาคารหลังนี้ก็เพื่อเป็นบ้านพัก เรือนรับรองแขกบ้านแขกเมือง ใช้เป็นศูนย์กลางการปกครองเมืองสตูล และเพื่อเป็นที่ประทับแรมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ที่ทรงมีหมายกำหนดการเสด็จเยี่ยมจังหวัดสตูลครั้งเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘

เดิมเรียกสถานที่ที่ตั้งอยู่ว่า ตำบลมำบัง อำเภอมำบัง เมืองสโตยมำบัง ในปัจจุบันแม้ตั้งอยู่ที่แห่งเดียวกัน แต่สถานที่ตั้งใช้ตามแบบผังเมืองยุคใหม่ คือ ถนนสตูลธานี ซอย ๕ ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

สมัยก่อนถ้าถามชาวบ้านว่าคฤหาสน์กูเด็นอยู่ที่ไหนเขาคงไม่รู้จัก เพราะชาวบ้านเรียกว่า **"ศาลากลางเก่า"** เป็นส่วนใหญ่ และยังเรียกชื่ออื่นๆ กันด้วย เช่น บ้านเจ้าเมือง บ้านเจ้าคุณภูมิ บ้านพระยาภูมินารถภักดี และสภาก็เคยเรียก

คฤหาสน์กูเด็นมีกำแพงล้อมรอบทั้ง ๔ ด้าน แต่ละด้านสูง ๒.๕ เมตร และในเวลาต่อมา พื้นที่บริเวณริมกำแพงด้านทิศใต้ก็ถูกใช้สร้างสำนักงานที่ดินจังหวัด และบ้านพักของเจ้าพนักงาน แต่ปัจจุบันสำนักงานที่ดินถูกรื้อออกไป แล้วสร้างกำแพงใหม่ขึ้นมาทดแทน จึงเหลือกำแพงดั้งเดิมเพียงบางด้านเท่านั้น ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงอาณาเขตต้องกล่าวถึงอาณาเขตเดิมด้วย

อาณาเขตเดิมก่อนปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ทิศเหนือติดที่ดินของบ้าน นายสงวน และนางมาศ ณ นคร

ทิศใต้ติดบ้านของ พระยาพิมลสัตยารักษ์ (ตนกูมะหะหมัด) รองเจ้าเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ยังมีซากบันไดเหลือให้เห็นอยู่

ทิศตะวันตกติดบ้านของนางตวนปีะ ภรรยาอีกท่านของพระยาพิมลสัตยารักษ์ ปัจจุบันรื้อถอนซากบ้านไปแล้ว

ทิศตะวันออกติดที่ดินพระยาภูมินารถภักดี ประตูทางเข้าอยู่ทางด้านนี้ มีกำแพงกั้น ที่กำแพงมีช่องเล็งปืน ๓ ช่อง เจาะกว้าง ๕ เซนติเมตร มองจากด้านนอกกำแพงสูง ๒๒ เซนติเมตร ถ้ามองจากด้านในช่องเล็งปืนจะผายออกในรูปทรงปิระมิด ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง ๒๖x๒๖ เซนติเมตร จากคำบอกเล่าของผู้จำเหตุการณ์ได้หลายท่าน บอกว่าภายในกำแพงมีอาคาร ๓ หลังคือ คฤหาสน์กูเด็นโรงรถ และโรงม้า มีแขกยามชาวอินเดียเฝ้ายามอยู่ประจำ

อาณาเขตหลังปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ในเขตพื้นที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๑๕ ตารางวา ทิศเหนือจดที่ดินและบ้านหลังปูเต๊ะ ซึ่งเป็นบ้านทายาทนายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ อดีต ส.ส. สตูล ๓ สมัย ซึ่งซื้อจากตระกูล ณ นคร เจ้าของเดิม บ้านหลังปูเต๊ะเป็นอาคารรุ่นเดียวกับคฤหาสน์กูเด็น กำแพงด้านนี้คงสภาพเดิมมากที่สุด

ทิศใต้ ในบริเวณกำแพงเดิม เคยสร้างสำนักงานที่ดินจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๐ ปัจจุบันได้จัดทำเป็นลานออกกำลังกายของเทศบาลเมืองสตูล

ทิศตะวันออกเป็นที่ดินเอกชน ถัดออกไปก็เป็นถนนสตูลธานี

ทิศตะวันตกติดกับถนนเรืองฤทธิ์จรูญ

ลักษณะของคฤหาสน์ รูปทรงเป็นตึก ๒ ชั้น มี ๑๐ ห้อง ตัวตึกทั้งหมดเป็นอาคารสถาปัตยกรรมยุโรปแบบโคโรเนียล สร้างในช่วงเดียวกับบ้านตึกแถวบนถนนบุรีวานิช พื้นคฤหาสน์ยกสูงกว่าพื้นดิน ๑ เมตร ประตูหน้าต่างเป็นรูปโค้ง บานหน้าต่างเป็นแผ่นไม้ชิ้นเล็กๆ ทำเป็นบานเกล็ดตามแนวนอน แสดงถึงอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบโรมัน หน้าต่างแบบนี้ปรากฏอยู่ตามบ้านรุ่นเดียวกันมากมาย อันแสดงถึงศิลปะการก่อสร้างของคนไทยในสมัยนั้น หลังคาทรงปั้นหยาแบบไทย กระเบื้องหลังคาใช้กระเบื้องกาบกล้วย กระเบื้องชนิดนี้เป็นกระเบื้องดินเผาทำเป็นรูปกาบกล้วย ช่องลมที่หน้าต่างตึกชั้นบนตกแต่งเป็นรูปดาวตามอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบอิสลาม ส่วนประกอบภายในส่วนใหญ่เป็นไม้ ได้แก่ เพดาน พื้นชั้นบน บานประตูหน้าต่าง ลูกกรง และราวบันได ส่วนพื้นชั้นล่างเป็นกระเบื้องดินเผาแผ่นใหญ่ คฤหาสน์กูเด็นจึงต่างจากคฤหาสน์ทรงฝรั่งทั่วไป สถาปนิกผู้ออกแบบอาคารเป็นชาวปีนัง วัสดุก่อสร้างและช่างก็มาจากปีนัง

องค์ประกอบภายในอาคาร พื้นชั้นล่างปูด้วยกระเบื้องดินเผาแผ่นใหญ่ ขนาด ๒๔ x ๒๔ นิ้ว แต่ด้านหน้าเป็นพื้นคอนกรีตขัดมัน เสามุขด้านหน้าชั้นล่าง เป็นเสาขนาดใหญ่ ย่อมุมไม้สิบสองอันเป็นศิลปะของไทย พื้นชั้นบนปูด้วยไม้กระดานขนาด ๑ x ๘ นิ้ว

บันได เป็นฐานคอนกรีต ทำขึ้นสูง ๑ เมตร ซึ่งเป็นบันไดขึ้นไปยังตัวอาคาร อยู่ตรงมุขด้านหน้า ภายในตัวอาคารชั้นล่างมีบันไดเพื่อขึ้นไปชั้นบน ๒ บันได เป็นลูกกรงไม้กลึงสวยงามมาก

ประตู ทำเป็นแบบ ๒ บาน มีบานเกร็ด ทำเป็นแผ่นเล็กๆ แนวนอนด้วยไม้กระดาน ขอบบนเป็นรูปโค้ง ขอบล่างเป็นมุมฉาก

หน้าต่างชั้นล่าง ทำเป็นแบบ ๒ บาน เหมือนประตู มีบานเกร็ดทำด้วยไม้กระดานชิ้นเล็กๆ เหมือนกัน ด้านบนเป็นช่องกระจก ตอนล่างใช้ลูกกรงไม้กลึงทุกช่อง

ฝาด้านใน โดยทั่วไปเป็นฝาไม้กระดาน ตอนบนตีไม้ขัดตาข้าวพองด้วยไม้ขนาด ๑x๒นิ้ว แต่บางส่วนโดยเฉพาะฝาห้องโถงใช้เหล็กดัดที่สั่งมาจากต่างประเทศ มีลวดลายสวยงามมาก

อาคารหลังนี้มีห้องหลักทั้งชั้นบนและชั้นล่าง ๑๒ ห้อง ชั้นล่าง ๖ ห้อง ชั้นบน ๖ ห้อง การใช้ห้องต่างๆ แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละสมัย เช่น สมัยแรกสร้าง พระยาภูมินารถภักดีใช้เป็นที่พักด้วย เป็นศูนย์ราชการด้วย

เมื่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ ใกล้หมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินมา ทรงยกเลิกหมายกำหนดการเสด็จจังหวัดสตูล อาคารหลังนี้จึงใช้เป็นบ้านพักรับรองแขกบ้านแขกเมือง เป็นทั้งบ้านพักและเป็นศาลาว่าการเมืองสตูลไปในตัว ช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา สงครามโลกครั้งที่ ๒ ราวปี พ.ศ. ๒๔๘๔ คฤหาสน์กูเด็นถูกใช้เป็นกองบัญชาการทหารญี่ปุ่นที่รัฐบาลไทยเวลานั้นคือรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น การใช้คฤหาสน์กูเด็นเป็นกองบัญชาการอยู่ในสมัยที่หลวงเรืองฤทธิ์รักษ์ราษฎร์ (เช่ง หัชชวณิช) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๗)

เป็นสำนักงานเทศบาล ไม่ปรากฏหลักฐานยืนยัน มีเพียงคำบอกเล่าว่าเคยใช้เป็นสำนักงานเทศบาลครั้งหนึ่ง

ใช้เป็นศาลากลางจังหวัดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๐๖

เป็นที่ว่าการอำเภอเมืองสตูลในปี พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๐๙

เป็นโรงเรียนเทศบาล ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๒

แล้วจึงเป็นสำนักงานกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ. รมน.) ปี พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๓๐

ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๒ **"กรมศิลปกร"** ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติได้รับการบูรณะคืนสภาพสมบูรณ์เหมือนเมื่อแรกสร้าง

วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้คฤหาสน์กูเด็นเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสตูลจนถึงวันนี้

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จประกอบพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสตูล เมื่อวันศุกร์ ที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๓ ให้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์เอกอัครราชูปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทย เนื่องในวันมรดกไทย พุทธศักราช ๒๕๔๓

ชิโนโปรตุกีส

ตึกเก่าบนแผ่นดิน ๕๐๐ ล้านปี”

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

ตึกสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล เป็นตึกรูปแบบสถาปัตยกรรมผสมผสานระหว่าง โปรตุเกส จีน และมลายู ที่หาดูได้ในแถบจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามัน เช่น ภูเก็ต กระบี่ ตรัง สตูล เท่านั้น

สำหรับจังหวัดสตูลมีแต่ที่อำเภอทุ่งหว้าและอำเภอเมืองสตูล กล่าวเฉพาะอาคารเก่าที่อำเภอทุ่งหว้า อาคารกลุ่มนี้มีประมาณ ๑๐๐ คูหา ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหว้า มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของอำเภอทุ่งหว้าเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบัน ส่วนใหญ่ช่วงบนได้ถูกดัดแปลงไป เพราะชำรุดบ้าง เพราะเจ้าของต้องการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ช่วงล่าง เช่น เสาและผนังยังอยู่ในสภาพเดิม บางหลังยังมีอยู่ครบทุกส่วน หลังคามุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยซึ่งเป็นกระเบื้องเดิมที่ใช้มุงมาตั้งแต่สมัยสร้างอาคารทีเดียว

ตึกชิโนโปรตุกีสที่ทุ่งหว้า สร้างและออกแบบโดยนายช่างจีนที่มาจากปีนัง วัสดุก่อสร้างเกือบทั้งหมด ก็ขนมาจากปีนัง ชาวบ้านเล่าว่า เมื่อปูนซีเมนต์มาถึงสุไหงอุเปแข็งตัวหมดแล้ว ต้องนำไปตำในครกตำข้าว จึงนำไปใช้ก่ออิฐฉาบปูน และต้องใช้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากในยุคนั้น เสาและคานแบบชิโนโปรตุกีส ไม่มีการใช้เหล็กเสริม ที่เกาะปีนังและแหลมมลายูยังไม่มีโรงงานปูนซีเมนต์ สันนิษฐานว่าซื้อมาจากอังกฤษอีกต่อหนึ่ง

อิฐที่ใช้ก่อกำแพงและผนังขนาดกว้าง ๓ นิ้ว หนัก ๓ กิโลกรัม กระเบื้องมุงหลังคาเป็นแผ่นเล็ก แบบจีน เรียกว่ากระเบื้องกาบกล้วย กระเบื้องพื้นขนาดใหญ่และกระเบื้องที่จุดอื่น เช่น บริเวณทำบัวปิดคานไม้ จะมีขนาดบางกว่ากระเบื้องพื้น เหล็กเส้นบางส่วน เช่น ลูกกรงหน้าต่าง ก็ล้วนนำเข้าจากปีนัง หินแกรนิตที่หัวเสา คู่ที่ ๑ จากด้านหน้ารับน้ำหนักของคานไม้แข็งขนาดใหญ่ก็ขนมาจากปีนัง หินแกรนิตชนิดนี้สีขาวแกมเหลือง ซึ่งภาคใต้ของประเทศไทยไม่มีไม้เนื้อแข็งที่ทำคานใช้ในท้องถิ่นรอบๆ สุไหงอุเป ทรายสำหรับก่ออิฐและฉาบปูนได้จากเกาะใกล้เคียงที่มีชายหาดเป็นทรายน้ำเค็มจากเกาะหมู (ปัจจุบันคือเกาะสุกร จังหวัดตรัง) หรือนำมาจากบริเวณใกล้ๆ ที่มีทราย ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงสุไหงอุเป ไม่มีลำธารขนาดใหญ่จึงไม่มีทรายน้ำจืด ต้องนำทรายมาล้างประมาณ ๖ เดือน บางอาคารยังมีคราบเกลือติดอยู่ตามกำแพง

พื้นชั้นล่าง โดยทั่วไปเทคอนกรีตขัดมัน บางตอนปูกระเบื้องข้าวหลามตัดขนาดใหญ่เหมือนคฤหาสน์กูเด็น พื้นชั้นบนปูกระดาน ฝาภายในใช้ไม้กระดานตียืน ประตูหน้าต่างเป็นแบบสองบาน ใส่บานเกร็ดไม้ตีขวาง การตกแต่งภายใน ส่วนใหญ่เป็นศิลปกรรมแบบจีน

ตึกชิโนโปรตุกีสบ่งบอกถึงหลากหลายวัฒนธรรม ผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น โค้งทางเดินข้างล่างหน้าอาคารสร้างให้เดิน กันแดด กันฝน หรือหน้าต่างชั้นสอง สร้างติดริมผนังด้านหน้ามาจากการก่อสร้างของโปรตุเกส หัวเสารับน้ำหนักคานไม้เนื้อแข็งขนาดใหญ่ มาจากหินแกรนิตของจีน ชนิดเดียวกับป้ายฮวงซุ้ย ประตูหน้าบ้านเป็นแบบจีน บริเวณที่ว่าง

ภายในบ้าน ใช้เป็นที่สำหรับล้างจาน วางโอ่งน้ำ (เต้เจ้) หรือหลังคาสูงโปร่งได้แนวคิดมาจากการสร้างบ้านของคนมลายู เพราะทำให้เย็นสบายเนื่องจากภาคใต้ของไทยอากาศร้อนชื้น

ชาวบ้านบางกลุ่มสันนิษฐานว่าตึกชิโนโปรตุกีสที่ทุ่งหว้าสร้างมานานประมาณ ๑๕๐ ปีเศษ หรือมากกว่า เนื่องจากหลักฐานที่ค้นพบบอกว่าในช่วงที่พระยาภูมินารถภักดีเข้ามาสุไหงอุเปนั้น ได้ตัดถนนจากสี่แยกต้นแคไปบ้านโพธิ์ (ทางไปตรัง) สายหนึ่ง จากสี่แยกต้นแคไปหนองใหญ่ (ทางไปละงู) สายหนึ่ง และ จากสี่แยกต้นแคไปที่ว่าการอำเภอสุไหงอุเป (สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งหว้าในปัจจุบัน) อีกสายหนึ่ง กับขยายถนนเดิม คือ สายสี่แยกต้นแคไปท่าเรือสุไหงอุเปให้กว้างขึ้น คาดว่าน่าจะมีบ้านเรือนปลูกสร้างตามแนวถนนในช่วงนี้

แต่มีชาวบ้านบางกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นว่าตึกชิโนโปรตุกีสส่วนหนึ่งได้ก่อสร้างครั้งแรกโดยอังกฤษ เนื่องจากสมัยก่อนเมื่อเกาะปีนังถูกปกครองโดยอังกฤษ การติดต่อระหว่างสุไหงอุเปกับเกาะปีนังสะดวกมาก ชาวบ้านเล่าว่าอังกฤษคิดว่าสุไหงอุเปเป็นของอังกฤษด้วย และเป็นเมืองในประเทศเดียวกันกับปีนัง จึงไม่เข้มงวด ตรวจตรา ไม่มีการควบคุม จึงมีชาวจีนย้ายถิ่นจากปีนังเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ทุ่งหว้า และได้สร้างที่อยู่อาศัยทำมาค้าขายจนร่ำรวย และตึกบางส่วนก็อาจสร้างโดยพระยาภูมินารถภักดี ขณะเป็นเจ้าเมืองสตูลด้วย

ตึกชิโนโปรตุกีสที่ทุ่งหว้ามีสองแบบ คือ เป็นลักษณะตึกแถวหรือห้องแถวทั้ง ๒ ชั้นและชั้นเดียว เริ่มต้นก่อสร้างครั้งแรกทางทิศตะวันตกของถนน โดยเริ่มจากทางด้านใต้ก่อนคือก่อสร้างจากที่ไกลเข้ามา และก่อสร้างโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในสมัยนั้น มีแผนผังที่กำหนดเอาไว้ก่อนแล้ว บริเวณนี้เรียกว่าหัวลาด หรือบางทีเรียกว่า ตึกหลวง สร้างชั้นเดียว ๔ หลัง สร้าง ๒ ชั้น ๖ หลัง ราคาขายชั้นเดียว ๓๐๐ บาท สองชั้น ราคา ๕๐๐ บาท ราคาต่างกันเนื่องจากพื้นที่ใช้สอยของอาคารไม่เท่ากัน ตึกเหล่านี้ในอดีตเคยเป็นร้านขายยาสมุนไพร ร้านขายของชำ ที่พักอาศัย ส่วนอาคารหลังอื่นๆ สร้างโดยเอกชน

ตึกสร้างพิเศษคือตึกคู่ที่สร้างโดยมีเสาคู่หน้าและคู่ ๒ ตรงกัน ภายในอาคารที่ยาว ๑๑-๑๒ เมตร และรับน้ำหนักอาคารชั้น ๒ โดยใช้ผนังแทนเสา ในเสาไม่เสริมเหล็ก เสารับน้ำหนักชั้น ๒ ผนังหนา ๓๓ เซนติเมตร ตลอดแนวสูงมากกว่า ๔ เมตร ช่างที่รับจ้างฝีมือดี เจ้าของอาคารมีฐานะดี มีพื้นที่ใช้สอยด้านหลังต่างหาก ภายในตัวอาคารนี้ มีการตกแต่งภายในอย่างดี เสาและม่านบังตาแกะสลักไม้ที่ยังคงเหลือ ภายในบ้านเป็นที่โล่งไม่มีหลังคา มีบ่อน้ำที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบันนี้ บริเวณบ่อน้ำเรียกตามภาษาจีนฮกเกี้ยนว่าจิ่มแจ้ หน้าบ้านใช้ประตูบานไม้ มีกุญแจคล้องประตู ปัจจุบันใช้ประตูบานเหล็กแทน

หน้าบ้านตึกคู่ จะเห็นซุ้มทางเดินเท้าชาวบ้านเรียกว่าหง่อก่ากี่ หง่อมาจากภาษาจีนฮกเกี้ยน แปลว่า ๕ ก่ากี่ มาจากภาษามลายู kaki หมายถึง เท้า (foot) หง่อก่ากี่ จึงหมายถึง ทางเดินกว้างห้าฟุตโดยประมาณแต่จริงๆ แล้วจะมากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้ ด้านหลังบ้านตึกคู่ ประตูทางออกถูกดัดแปลงเป็นหน้าต่าง บริเวณที่ติดกับอาคารนี้เป็นบ่อนกาสิโนแต่ลักษณะของอาคารบ่อนนี้ไม่ทราบได้ เนื่องจากได้รื้อถอนไปก่อน ปัจจุบันเป็นที่ราชพัสดุ และเป็นที่ตั้งห้องสมุดประชาชนกับการศึกษานอกโรงเรียน

คติบ้าน นิทานเมือง

เอกลักษณ์, คุณค่าซึ่งปรากฏ
คือกำหนดนิยามเป็นนามบ้าน
คติเมืองเลืองลือชื่อตำนาน
คือบทกล่าวเล่าขานนิทานคน ฯ

(กลอน ๘)

เกาะลังกาวี

นางกาวี และ ลังกาวี ประวัติศาสตร์สตูลอันแยกไม่ออก

บรรจง ทองสร้าง

เกาะลังกาวี ชื่อนี้แม้ในปัจจุบันจะไม่ได้อยู่ในเขตจังหวัดสตูลของประเทศไทยแล้วก็ตาม แต่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สตูลอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากเป็นเกาะในพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางทะเลเมื่อคราวสยามต้องปราบกบฏเมืองไทรบุรี โดยในขณะนั้นสตูลเป็นหมู่บ้านหนึ่งของเมืองไทรบุรี ซึ่งเหตุการณ์ปราบเมืองไทรบุรีปรากฏอยู่ในหลักฐานสำคัญ ๕ แหล่ง คือ พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ จดหมายหลวงอุดมสมบัติ พงศาวดารเมืองไทรบุรี ฉบับศาลาลูกขุนแผนที่เดินทัพสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และในศิลาจารึก ๑ หลัก คือจารึกวัดพระเชตุพน

ในพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๒ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ปรากฏชื่อ **"เกาะนางกาวี"** คราวพระยานครศรีธรรมราชยกทัพไปปราบเมืองไทรบุรีครั้งที่ตนกูปะแงรันคิดไปชวนพม่ามาทำสงครามกับไทยๆ จึงต้องจัดทัพลงปราบ จนพระยาไทรบุรีหนีไปอยู่เกาะหมาก ความว่า

> "...ครั้น ณ เดือน สาม แรม แปดค่ำ เจ้าพระยาไทรก็หนีไปอยู่เกาะหมาก บุตรหลานศรีตะวันกรมการหนีไปอยู่ "เกาะนางกาวี" เจ้าพระยานครจัดให้นายฉิมนายปานน้องๆ หลายคน คุมเรือรบเจ็ดสิบลำไปตี "เกาะนางกาวี" ได้ พวกแขกหนีกระจัดกระจายไป..."

เกาะนางกาหวี และเกาะตะรุเตา ในแผนที่เดินทัพสมันต้นรัตนโกสินทร์
(ที่มา : Phasuk, S and Stott, P. ๒๐๐๔.p. ๘๙)๓

ล่วงมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๓ ปรากฏความใน **"จดหมายหลวงอุดมสมบัติ"** ได้ระบุรายละเอียดในการแยกเมืองไทรบุรีออกเป็น ๔ หัวเมือง คือ ไทรบุรี ปะลิส กุปังปาสู และ เมืองสตูล โดยเมืองสตูลนั้นให้ ตนกูมูฮำหมัดอาเก็บ เป็นผู้ว่าราชการเมือง **"เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ ซึ่งนับเป็นปีเริ่มต้นประวัติศาสตร์เมืองสตูล"** ที่เริ่มขึ้นหลังจากจบเหตุการณ์ปราบเมืองไทรบุรี ดังปรากฏในจดหมายหลวงอุดมสมบัตินี้

ชื่อบ้านนามเมืองของจังหวัดสตูล ที่ปรากฏในจดหมายหลวงอุดมสมบัติมีหลายสถานที่ เช่น เกาะนางกาวี ละงู เกาะยาว เกาะชนัก เกาะโบย เกาะหมาก ปตูบาหรา จากชื่อดังกล่าวพบว่า ตรงกับชื่อปัจจุบันเกือบสมบูรณ์ เว้นแต่ **"ปตูบาหรา"** แต่ก็ยังคงความหมาย **"ปตู"** คือ ทางเข้าทางออก ซึ่งความหมายตรงกับคำว่า **"ปาก"** นั่นเอง

พิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับ **"เกาะนางกาวี"** ในตอนหนึ่ง (ปรากฏชื่อนี้อยู่อย่างน้อย ๔ แห่ง)

จดหมายฉบับนี้เขียนเมื่อวัน พฤหัสบดี เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ ปีจอ สัมฤทธิศก ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๘๑

> "...อ้ายหวันจิกะหนำให้เรือเข้าไปที่บ้านอ่าวกระบี่ ๒ ลำ ขึ้นไปหานายแขก ซึ่งอยู่ ณ บ้านอ่าวกระบี่บอกว่า อ้ายหวันจิกะหนำให้หาลงไป จะให้ไปเป็นเจ้าเมืองละงู นายแขกซึ่งอยู่บ้านอ่าวกระบี่ว่าจึงจะค่อยไป เป็นชายหญิงใหญ่น้อย ๑๒ คน กับเรือ ๑๓ ลำ แต่นายแขกบ้านอ่าวกระบี่นั้นพาครอบครัวหนีไปได้ อ้ายหวันจิกะหนำให้เอาครอบครัวซึ่งกวาดได้ไปนั้น ผ่อนไปไว้ "เกาะนางกาวี" แล้วอ้ายหวันจิกะหนำพากันมาทอดอยู่ที่เกาะยาว..."

จดหมายหลวงอุดมสมบัติที่บรรยายถึงเหตุการณ์การปราบเมืองไทรบุรีนั้น ไปสอดคล้องกับแผนที่หลายแผ่นที่พบในพระตำหนักพระองค์เจ้าอัพพันตรีปชาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ (พบแผนที่จำนวน ๑๗ แผ่น) จากการศึกษาของ ดร.สันทนีย์ ผาสุก พบว่า เป็นแผนที่เดินทัพสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ที่บอกชื่อบ้านนามเมือง ผังเมือง ทางน้ำ ระยะทางระหว่างเมือง ทั่วทั้งอุษาคเนย์ และมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปราบเมืองไทรบุรีในครั้งนี้ โดยเฉพาะเกาะ **"นางกาหวี"** ดังภาพ

เกาะนางกาหวี และเกาะตะรุเตา ในแผนที่เดินทัพสมันต้นรัตนโกสินทร์
(**ที่มา** : Phasuk, S and Stott, P. ๒๐๐๔.p. ๘๒) ๔

ชื่อเกาะ **"นางกาวี"** ปรากฏอยู่ในแผนที่ ๒ แผ่นโดยแผ่นหนึ่งเขียนชื่อไว้ด้านใต้เกาะ อีกแผ่นเขียนไว้บนเกาะ แสดงว่าเป็นแผนที่คนละแผ่น ที่ระบุชื่อตรงกัน คือเกาะ **"นางกาวี"** ตั้งอยู่ด้านใต้ของเกาะตะรุเตา ตอนเหนือของเกาะหมาก และด้านตะวันตกของปากน้ำละงู ซึ่งสอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้งตามภูมิศาสตร์จริง

นอกจากนั้นชื่อ **"เกาะนางกาวี"** ยังปรากฏในพงศาวดารเมืองไทรบุรี ฉบับศาลาลูกขุน ในเหตุการณ์ที่น้องเจ้าพระยาไทรบุรีร่วมกับหวันมาลีเข้าตีเมืองไทรบุรีแล้วยึดเมืองไว้ได้ ดังนี้

ปีจอ สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๐๐ ตนกูมัดสาอัดบุตรตนกูโดด น้องเจ้าพระยาไทรบุรีปะงรัน แต่ต่างมารดากับหวันมาลี มาเกลี้ยกล่อมแขก **"เกาะนางกาวี"** และแขกเมืองไทรบุรีเข้าด้วย แล้วรบชิงเอาเมืองไทรบุรีไว้ได้

จากเอกสาร ๓ ฉบับ คือ จดหมายหลวงอุดมสมบัติ พงศาวดารเมืองไทรบุรี และพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดในเหตุการณ์เดียวกันคือ เหตุการณ์ปราบเมืองไทรบุรีในสมัยรัชกาลที่ ๒ และ ๓ ต่างกล่าวถึงชื่อ **"เกาะนางกาวี"** ตรงกัน

นอกจากนั้นในศิลาจารึก ที่คอสองเฉลียงพระระเบียงล้อมอุโบสถทั้ง ๔ ด้านของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ที่ระบุทำเนียบหัวเมืองและผู้ครองเมืองพบว่าใน ๑๙๔ เมือง (เดิมมี ๔๗๔ เมือง) ของสยามนั้นมีเมืองทางใต้ที่อยู่ในเขตหรือบริเวณจังหวัดสตูลในปัจจุบัน จำนวน ๙ เมือง รวมถึง **"เมืองเกาะนางกาวี"** อยู่ด้วย

> "...เมืองมะนาวา ๑ เมืองละงู ๑ เมืองปะหลิด ๑ เมืองเกาะนางกาวี ๑ แขกขึ้นไทร ๕ เมือง..."

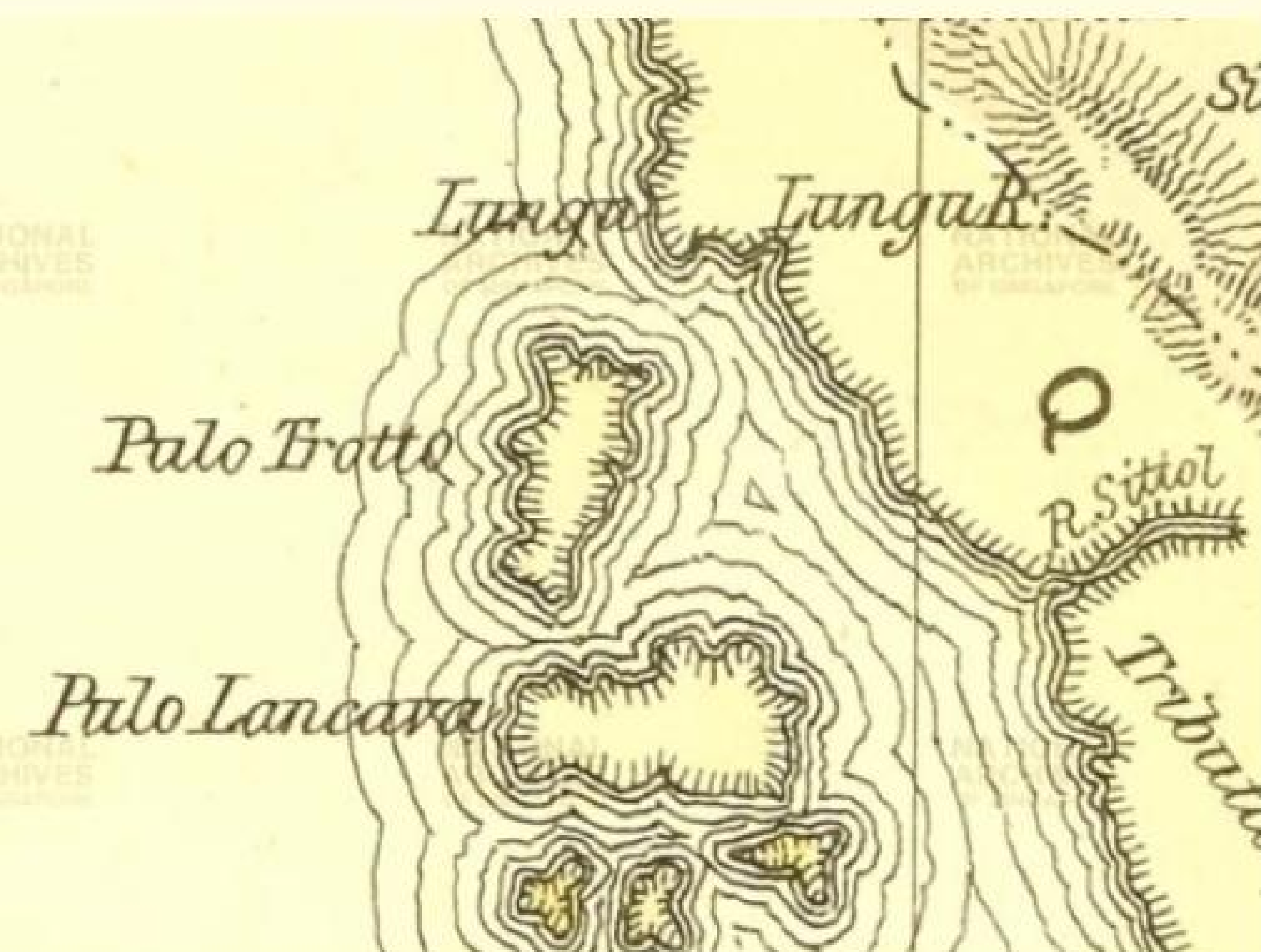
เมื่อตรวจสอบเอกสารในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสแหลมมลายูในคราว ร.ศ. ๑๐๙ นั้น ในจดหมายเหตุการณ์การเดินทางที่บันทึกโดย กรมพระสมมตอมรพันธุ์ พบว่า **"เกาะนางกาวี"** เปลี่ยนเป็น **"เกาะลังกาวี"** แล้ว

วันที่ ๙ (พฤษภาคม) ออกเรือพระที่นั่งอุบลบุรพทิศจากปากน้ำเมืองตรัง เวลาบ่ายสี่โมงถึง **"เกาะตรูเตา"** แขวงเมืองไทรบุรี เรือพระที่นั่งเข้าทอดบังเกาะ

วันที่ ๑๐ เวลาเช้า ออกเรือพระที่นั่งจาก **"เกาะตรูเตา"** มา **"เกาะลังกาวี"** เรือพระที่นั่งทอดบัง **"เกาะลังกาวี"** พอสงบพยุแลฝนแล้ว ออกเรือพระที่นั่งต่อมาอีกเข้าในอ่าวคัวใน **"เกาะลังกาวี"** นั่นเอง...ที่ **"เกาะลังกาวี"** นี้ เปนแขวงเมืองไทรบุรี พระยาฤทธิสงครามรามภักดี เจ้าเมืองไทรบุรีลงเรือกลไปมาคอยรับเสด็จอยู่

รายชื่อเมืองต่างๆ ที่ อยู่ในขอบขัณฑสีมาของไทยในช่วงรัชกาลที่ ๔ - ๖ ที่ปรากฏในประกาศพระราชพิธีตรุษ ในรัชกาลที่ ๔ และ ๕ รวมถึง ประกาศพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ รัชกาลที่ ๖ มีชื่อเมืองแถบจังหวัดสตูลและใกล้เคียง ดังนี้

กะลามุตา กาวี กัญญาทีปะ ปลิศสตูล ละงู กะปังปาสู

"เมือง" ที่ปรากฏในพระราชพิธีต้องเป็นเมืองที่มีอยู่จริง และอาลักษณ์จะต้องเขียนหรือจารให้ถูกต้อง ผิดเพี้ยนไปไม่ได้

กาวี จึงสอดคล้องทั้งในจดหมายหลวงอุดมสมบัติ แผนที่เดินทัพ ประกาศพระราชพิธีตรุษ และประกาศพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ ซึ่งเป็นพระราชพิธีโบราณที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ จัดขึ้นเพื่อจะให้เป็นสวัสดิมงคลแก่พระนคร พระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ ตลอดจนอาณาราษฎรโดยทั่วไป

นางกาวี ชื่อนี้ที่สนใจเพราะการเปลี่ยนมาเป็น **"ลังกาวี"** ชื่อเดิมเปลี่ยนไปเพียง ๑ พยางค์ คือ **"นาง"** เปลี่ยนเป็น **"ลัง"** โดย **"กาวี"** ยังคงรูปเดิม

"นางกาวี" เปลี่ยนมาเป็น **"ลังกาวี"** ตั้งแต่เมื่อไหร่ น่าจะเป็นหัวข้อถกเถียงและสืบค้นกันต่อไป

นิทานเมือง

ชื่อบ้าน คือเรื่องเล่าของสภาพแวดล้อมและถิ่นฐานคน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

จังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบสลับกับภูเขา พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออก เป็นเนินเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อนอยู่มากมาย โดยมีทิวเขานครศรีธรรมราชแบ่งเขตจังหวัดสตูลกับจังหวัดสงขลา และทิวเขาสันกาลาคีรีแบ่งเขตประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นต้นน้ำของลำคลองหลายสาย และทิศตะวันตกติดต่อกับทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ชายฝั่งทะเลเริ่มต้นที่อำเภอเมืองสตูลเป็นแนวยาวถึงอำเภอทุ่งหว้า มีภูเขาน้อยใหญ่กระจัดกระจายอยู่ในตอนล่างและชายฝั่งตะวันตก

การตั้งถิ่นฐานของชาวสตูลในยุคแรกๆ นั้นอาศัยอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง แล้วค่อยๆ ขยายลึกเข้าไปจนถึงบริเวณที่ราบเชิงเขา ดังนั้นบ้านเรือนที่ตั้งของชุมชนจึงถูกตั้งชื่อตามลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน อาศัยสภาพแวดล้อม พิจารณาว่าแถบนั้นๆ มีอะไรเด่นบ้าง หรืออีกทางก็อาจตั้งตามชื่อของคนที่ก่อตั้งชุมชนก็เป็นได้ ในจังหวัดสตูลซึ่งมีประชากรมุสลิมเป็นหลัก หมู่บ้านส่วนใหญ่ จึงมีชื่อเป็นภาษามลายู

ปัจจุบัน หมู่บ้านบางส่วนเปลี่ยนชื่อไปบ้างแล้ว แต่ก็ยังคงเค้าและความหมายเดิม มีน้อยมากที่เปลี่ยนจนไม่เหลือร่องรอยเดิม

ชื่อบ้านนามเมืองต่อไปนี้เป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่บน "ควน" มาจากภาษามลายูว่า "ฆัวร" (Guar) แปลว่า ควนเนินดิน

ควนโพธิ์ เป็นชื่อหมู่บ้านและตำบล ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสตูล มาจากภาษามลายูว่า ฆัวร บูดี (Guar Budi) คำว่า ฆัวร (Guar) แปลว่าควนเนินดิน บูดี (Budi) แปลว่าต้นโพธิ์

เมื่อก่อนบริเวณแห่งนี้เป็นทุ่งปาดังกลิง เป็นท้องทะเลอันกว้างใหญ่มีเรือสำเภาเข้ามา ผู้ที่มากับเรือสำเภามองขึ้นไปบนเนินควนเห็นต้นโพธิ์ต้นใหญ่อยู่บนเนินจึงเรียกบริเวณนี้ว่า "ควนโพธิ์" ปัจจุบันยังคงความหมายเดิม

ควนโดน เป็นชื่อหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ เดิมชื่อ "ฆัวรกะโดน" (Guar Kadon) คำว่าฆัวร (Guar) แปลว่าควนเนินดิน ภาษาใต้หมายถึง เนินเขาเล็กๆ ส่วนกะโดน (Kadon) หมายถึง ไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง คือต้นกระโดน ซึ่งขึ้นอยู่บริเวณเนินเป็นจำนวนมาก สมัยก่อนมีมากบริเวณที่ตั้งโรงเรียนบ้านควนโดนและโรงเรียนควนโดนวิทยา จึงเรียกชุมชนนี้ว่าบ้านควนกะโดน นานๆ เข้าก็กร่อนคำเป็น ควนโดน ซึ่งยังคงความหมายเดิม

บ้านควน เป็นชื่อหมู่บ้านและตำบลตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสตูล **"บ้านควน"** มาจากภาษามลายูว่า **"กำปงฆัวร"** (Kampung Guar) กำปง แปลว่า หมู่บ้าน ส่วนฆัวร แปลว่าควนเนินดิน

ตำบลบ้านควนมีพื้นที่ หมู่ที่ ๔ เป็นหมู่บ้านเดียวที่อยู่บนเนินสูงหรือควนต่ำ เมื่อมีการจัดตั้งตำบลขึ้น จึงใช้ชื่อพื้นที่หมู่ ๔ ตั้งเป็นชื่อตำบลซึ่งยังคงความหมายเดิม

หมู่บ้านต่อไปนี้ล้วนมีที่ตั้งอยู่ริมน้ำ ลำคลอง

สุไหงมูโซ๊ะ ชื่อหมู่บ้านขึ้นต่อตำบลแหลมสน อำเภอละงู เป็นเกาะเล็กๆ ในทะเลอันดามัน มาจาก คำว่า สุไหง (Sungai) แปลว่า แม่น้ำลำคลอง ส่วนคำ มูโซ๊ะ (Musuh) แปลว่า ข้าศึก ศัตรู สุไหงมูโซ๊ะ จึงแปลว่า คลองศัตรู (ไม่ทราบความเป็นมา)

สุไหงมาตี ชื่อหมู่บ้านขึ้นต่อตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล มาจากชื่อคลองสายหนึ่งที่ตื้นเขิน สุไหง (Sungai) เป็นภาษามลายู แปลว่าแม่น้ำลำคลอง มาตี (mati) แปลว่าตาย สุไหง ดังนั้นสุไหงมาตี จึงแปลว่าคลองตาย

หมู่บ้านนี้เดิมชื่อสุไหงมาตี สมัยรัฐนิยมจอมพล ป.พิบูลสงคราม เปลี่ยนเป็น **"บ้านคลองตาย"** ปัจจุบัน เปลี่ยนกลับมาเป็นชื่อเดิม **"บ้านสุไหงมาตี"** เมื่อก่อนมีลำคลองเล็กๆ แยกมาจากคลองกาเนะ ตัดผ่านถนน บ้านควน - ฉลุง ไปบรรจบกับคลองฉลุง ต่อมาลำคลองตื้นเขินเกิดจากปัญหาน้ำท่วมทำให้เกิดการทับถมของดินที่มาพร้อมกับน้ำ นานเข้าเส้นทางน้ำถูกตัดขาด คลองสายนี้ก็ถึงทางตัน จึงเรียกคลองนี้ว่า คลองตาย

ท่าน้ำเค็มใต้ เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่ตำบลท่าแพ หมู่ที่ ๑๐ อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ประมาณ ๑๐๐ กว่าปีมาแล้ว มีคนกลุ่มหนึ่งมาตั้งชุมชนเล็กๆ ขึ้นบริเวณริมคลองน้ำเค็ม และใช้การสัญจรไปมาทางเท้า เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีถนนหนทาง ต่อมาเมื่อชุมชนเติบโตขึ้นเรื่อยๆ มีการขยายเขตหมู่บ้าน เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้าน จึงเรียกกันว่า **"บ้านคลองน้ำเค็ม"** ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น **"บ้านท่าน้ำเค็มใต้"**

ท่าจีน เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๒ ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล กลุ่มคนชุดแรกที่เข้ามาอยู่ที่นี่ คือ ชาวจีน คนจีนมาจากบ้านเขาจีน เพื่อประกอบอาชีพเกษตร พอมีทุนจึงย้ายไปที่ใหม่ใกล้ๆ ลำคลองที่มีป่าชายเลนขึ้นหนาแน่น ประกอบอาชีพตัดไม้โกงกาง ส่งไปขายรัฐปีนังประเทศมาเลเซีย ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า บ้านท่าจีน

ท่าคลอง เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๔ ตำบลฉลุง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล กว่า ๒๐๐ ปีมาแล้ว มีชาวจีนรุ่นแรกๆ จากประเทศจีน ล่องเรือไปตามชายทะเลเข้าคลองมำบัง จนมาถึงบ้านจีน (ตำบลฉลุง) เห็นว่าทำเลที่นี่เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำสวนทำไร่ จึงตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลอง (ปัจจุบันเรียกว่าคลองฉลุง) เป็นชุมชนใหญ่ มีสุสานจีน มีโรงพระจีน ตั้งอยู่ริมคลองเยื้องมัสยิด ภายหลังไฟไหม้ ไม่มีการก่อสร้างขึ้นใหม่ มีสำนักสงฆ์ อยู่ใกล้ๆ กัน ต่อมามีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้น จึงใช้ชื่อหมู่บ้านว่า บ้านท่าคลอง

ตาลีไกล เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล **"ตาลีไกล"** เพี้ยนมาจากภาษามลายูออกเสียง ตาลี กายต์ (tali kait) ซึ่ง tali แปลว่า เชือก, ด้าย, สาย ส่วน kait แปลว่า เบ็ด, ตะขอ ดังนั้นตาลีไกล จึงแปลว่าเชือกเบ็ด หรือสายเบ็ด ก่อนสร้างถนนสี่เลน บ้านเรือนของชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งคลองทั้งสองข้างทางถนนยนตรการ

กำธร อยู่ต่ำกว่าระดับถนน ประมาณ ๒ – ๓ เมตร บริเวณตรงคลองเล็กๆ ใต้สะพานชาวบ้านเรียก ห้วยเป็นลำห้วย ที่แยกมาจากคลองกาเนะ ผู้คนนิยมมาตกปลากันมาก โดยเฉพาะช่วงหน้าฝน มีฝูงปลาจำนวนมากเวียนว่ายกันมาตามกระแสน้ำจากลำคลองดุสน มาบรรจบคลองฉลุง และลำคลองกาเนะ และแยกเป็นลำห้วยที่บ้านตาลี่ไกล เมื่อก่อนผู้คนที่เดินทางผ่านเส้นทางนี้ หากมองไปสองข้างทางตลิ่งจะเห็นสายเบ็ดและคันเบ็ด เต็มไปหมด ที่ตรงนี้จึงถูกขานนามตามสายตาที่มองเห็นเป็นประจำว่าคลองสายเบ็ด (Sugai Tali Kait)

ชาวบ้านบอกว่า ปัจจุบันนี้ ลำห้วยตาลี่ไกลมีน้ำตลอดทั้งปี ยังมีชาวบ้านมาตกปลาที่นี่เหมือนเดิมแต่ไม่คึกคักเช่นเมื่อก่อน นอกจากนี้ห้วยตาลี่ไกลเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวชุมชนบ้านตาลี่ไกลอีกด้วย เพราะหลายครัวเรือนที่อาศัยอยู่ริมห้วย ปลูกพืชผัก เป็นอาชีพ

ชื่อของหมู่บ้านจังหวัดสตูลที่หมายถึงที่พักอาศัย

ภาษามลายู คำว่า บากัน (bagan) แปลว่า **"ที่พัก"** หรือ บริเวณที่พักอาศัย มีหลายหมู่บ้านในจังหวัดสตูลที่มีความเป็นมาเป็นที่พักอาศัยของผู้คน จึงใช้คำ ขึ้นต้นด้วย **"บากัน"**

บากันเคย เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลตันหยงโป อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล บ้าน **"บากันเคย"** ในอดีตเป็นพื้นที่ที่พัก ที่หลบฝน หลบพายุของชาวประมง พื้นที่ดังกล่าวกองทัพญี่ปุ่นเคยยกพลขึ้นบกสมัยสงครามโลกที่ ๒ ในการทำสงครามกับเมืองไทรบุรีในสมัยนั้น (รัฐเคดาร์ ประเทศมาเลเซียปัจจุบัน) ชาวบ้านที่บ้านบากันเคย มีอาชีพรุน (จับ) กุ้งเคย (กุ้งตัวเล็ก) เพื่อนำมาทำกะปิ เพราะว่าพื้นที่แถบบากันเคยมีกุ้งเคยเป็นจำนวนมาก "เคย" เป็นภาษาไทยถิ่นใต้แปลว่า **"กะปิ"** ดังนั้น **"บากันเคย"** จึงหมายถึงที่พักเพื่อทำกะปิ สอดคล้องกับอาชีพของชาวบ้าน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า **"บากันเคย"**

สำหรับหมู่บ้านของจังหวัดสตูลที่ตั้งอยู่บนแผ่นดินที่เป็นแหลมยื่นไปในทะเลอันดามัน ชื่อหมู่บ้านเหล่านี้ยังคงใช้ชื่อหมู่บ้านเป็นภาษามลายู

ตันหยงกลิง ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะสาหร่ายอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ตันหยงกลิง แปลว่า แหลมพวกกะลิงหรือแขกกะลิง คำว่า ตันหยง (tanjung) แปลว่าแหลม คำว่า กลิง มาจาก Kalinga เป็นชาวอินเดียผิวคล้ำร่างเล็กถิ่นเดิมอยู่ที่แคว้น Kalinga ทางตอนใต้ของอินเดียคนภาคใต้นิยมเรียกเทศขี้หนู เมื่อก่อนมาอาศัยอยู่บนเกาะนี้เป็นจำนวนมาก

บากันใหญ่ เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล ที่มาของชื่อ จากคำบอกเล่าของชาวบ้านเมื่อก่อน คนที่มีอาชีพตัดไม้ทำฟืน ได้มาตัดไม้ที่นี่และได้สร้างที่พักอาศัยชั่วคราว นานเข้าก็สร้างบ้านอยู่ที่บากันใหญ่

ตันหยงกาโบย (Tanjung Gabus) ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลปูยูอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล บ้านตันหยงกาโบยมีที่ตั้งบนแผ่นดิน มีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล ตันหยง (Tanjung) เป็นภาษามลายู แปลว่า แหลม ส่วนคำว่า **"กาโบย"** หมายถึง หอยแมลงภู่ หากเดินทางมาจากเมืองปะลิสหรือเมืองไทรบุรี ก่อนเข้าสู่เมืองสตูล ต้องผ่านและเห็นหัวแหลมนี้ก่อน

ตันหยงโป เป็นทั้งชื่อบ้านและตำบล ขึ้นต่ออำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล พื้นที่เป็นแหลมทอดยาวออกไปในทะเล มีป่าชายเลนขึ้นอยู่รอบหมู่บ้าน ในส่วนพื้นที่บนแหลมมีไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านเรียกว่า **"ต้นปาบ"** มีลักษณะคล้ายต้นมะม่วง มีผลแบนๆ คล้ายลูกสะบ้า ตันหยงโป มาจากภาษามลายู Tanjung Pauh แปลว่า แหลมต้นปาบ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่เรียกตำบลนี้ว่า บ้านตันหยงโป

มีหลายหมู่บ้านที่มีที่ตั้งเป็นท้องทุ่ง ชื่อบ้านนามเมืองของหมู่บ้านต่อไปนี้ล้วนมี ทุ่ง

บ้านทุ่งสะโบ๊ะ ชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลทุ่งบุหลัง อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ทุ่งสะโบ๊ะ มาจากภาษามลายู ปาดังเซอระโบ๊ะ (Padang Serbuk) แปลว่า ทุ่งฝุ่น (ปาดังแปลว่าทุ่งส่วนคำเซอระโบ๊ะแปลว่าฝุ่น) จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุคนหนึ่งเล่าว่า บริเวณทุ่งแห่งนี้มีมากว่า ๒๐๐ ปีมาแล้ว มีตั้งแต่ สามี ภรรยา คู่หนึ่ง สามีชื่อ นายหมาด ภรรยาชื่อ นางเทศ ได้อพยพมาจากรัฐไทรบุรี ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเดินทางมาโดยเรือพาย ระหว่างเดินทางสองสามีภรรยาเหน็ดเหนื่อยกับการพายเรือ เลยได้แวะพักผ่อนที่เกาะแห่งนี้ นายหมาดได้เห็นสภาพพื้นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ น่าจะเหมาะกับการทำนา และปลูกมะพร้าว นายหมาดเลยตัดสินใจว่าที่นี่เหมาะที่จะเป็นที่อยู่อาศัย จึงเริ่มปลูกสร้างบ้าน และได้บุกเบิก พื้นที่ทำนา ทำสวนมะพร้าว ต่อมานายหมาดและนางเทศ ก็กลับไปชวนญาติและเพื่อนบ้านประมาณ ๗ ครัวเรือน มาอยู่ด้วย จากนั้นได้มีลูกหลานและได้สร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

บ้านทุ่งบุหลัง ตั้งอยู่หมู่ ๕ บ้านทุ่งบุหลัง ตำบลทุ่งบุหลัง อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล บ้านทุ่งบุหลังสันนิษฐานว่าเป็นชื่อที่เรียกจากต้นไม้ชนิดหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่มากในบริเวณนี้ คือ **"ต้นบุหลัง"** ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า **"ทุ่งบุหลัง"** มาถึงปัจจุบัน

บ้านทุ่งนุ้ย ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๒ ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เดิมชื่อ บ้านปาดังเกอร์จิล (Padang kecil) ภาษามลายู ปาดัง (Padang) แปลว่า ทุ่ง เกอร์จิล (kecil) แปลว่าเล็ก **"ทุ่งนุ้ย"** เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ของเมืองสตูล ได้มีการตั้งถิ่นฐานกันมาประมาณ ๖ ชั่วอายุคน เดิมเรียกว่า **"บ้านช่องด่าน"** เป็นทางผ่านคนเดินเท้าจากสงขลามาสตูลหรือจากสตูลไปสงขลา ชาวบ้านดั้งเดิมมีประมาณ ๑๕ ครัวเรือน ตั้งบ้านเรือนที่บ้านน้ำหรา เนื่องจากบ้านเป็นที่ผ่านสัญจรไปมามีโจรผู้ร้ายชุกชุมมาก ชาวบ้าน (นับถือศาสนาอิสลาม) จึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้าน **"ช่องด่าน"** มาเริ่มต้นบุกเบิกทำมาหากินในพื้นที่บริเวณนี้ ซึ่งยังเป็นป่าพื้นที่ราบที่ยังไม่สมบูรณ์ มีการเล่าสืบต่อกันมาว่าชาวบ้านที่ย้ายมาอยู่ในพื้นที่นี้ได้เข้าป่าล่าสัตว์หลงป่า ไปเจอทุ่งเล็กๆ กลางป่ามีสัตว์มากมายไปกินน้ำในทุ่งดังกล่าว ชาวบ้านจึงตั้งชื่อบริเวณนี้ว่า บ้านปาดังเกอร์จิล ภายหลังเรียกเป็น **"บ้านทุ่งนุ้ย"** (นุ้ย ภาษาพื้นถิ่น หมายถึง เล็ก)

บ้านทุ่งมะปรัง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ทุ่งมะปรัง มีทุ่งเล็กๆ อยู่ในหมู่บ้านเนื้อที่ประมาณ ๑ งาน เล่ากันว่า กลางทุ่งมีบ่อน้ำคล้ายปลัก เนื้อที่ประมาณ ๕๕ เมตร มีผู้เห็นคล้ายลิงผุดขึ้นมาสภาพคล้ายคน เห็นอยู่ประมาณ ๔ – ๕ นาทีก็หายไป จากนั้นมีผู้คนไปเซ่นสังเวย ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการแสดงอาเพศ ใครไปสร้างความไม่ดี หรือสิ่งสกปรกต่างๆ จะมีอาการปวดท้อง จุกเสียด เป็นไข้ หากถูกอาถรรพ์นี้ ต้องไปบอกกล่าว ขออภัยแล้วอาการจะหาย ชาวบ้านเชื่อถือมาตลอดหลายสิบปี จนถึงบัดนี้ชาวบ้านเลิกเชื่อถือ และขณะนี้ปลักได้ตื้นเขินหมดแล้ว มะปรังมาจาก ชื่อโต๊ะปรัง ซึ่งชาวบ้านทั่วไปนับถือ

ชื่อบ้านนามเมืองต่อไปนี้มีชื่อคล้ายคลึงกันแต่ความเป็นมาต่างกัน

กาแบง ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่ในตำบลแหลมสนอำเภอละงูมาจากภาษามลายู เฆอแบง (gebeng) รากศัพท์เดิม เป็นภาษาอังกฤษ cabin หมายถึง ส่วนกลางของลำเรือ ตามตำนานเรือสำเภาล่ม ส่วนกลางของลำเรือลอยมาติดที่หมู่บ้านกาแบง

กาลันบาตู ชื่อหมู่บ้านซึ่งพ้องกัน ๒ ที่ คือ ตั้งอยู่ในตำบลควนขัน อำเภอเมืองสตูล หมู่บ้านหนึ่ง และตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๑ ตำบลตำมะลัง อำเภอเมืองสตูลอีกที่หนึ่ง

กาลันบาตู มาจากคำว่า ปังกาลันบาตู (Pangkaland Batu) แปลว่าท่าหิน (ปังกาลัน แปลว่า ท่า ท่าเรือ ส่วนบาตู แปลว่า หิน) ต่อมาบ้านกาลันบาตู ตำบลตำมะลัง ถูกเรียกว่า ท่าส้ม เนื่องจากมีต้นมะขามเก่าแก่ขึ้นเด่นอยู่บริเวณริมคลอง ผู้คนที่สัญจรทางเรือเรียกกันว่า ท่าส้ม จนเป็นที่รู้จักกันอีกชื่อหนึ่ง

กาลันยีตัน ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่ในตำบลเจ๊ะบิลังอำเภอเมืองสตูลมาจากคำเดิมปังกาลันยีตัน (Pangkalan Jintan) แปลว่าท่าต้นยี่หร่า (ยินตันแปลว่าต้นยี่หร่า)

กาเนะ ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่ในตำบลเกตรี อำเภอเมืองสตูลกาเนะ (kaneh) แปลว่า ต้นชะมวงเป็นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง

กาลูบี ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่ในตำบลบ้านควนอำเภอเมืองสตูลกาลูบี (kalubi) แปลว่าต้นกะลุมพีหรือหลุมพี เป็นไม้กอชอบขึ้นในพื้นที่ป่าพรุหรือที่ชื้นแฉะ ออกลูกเป็นผลคล้ายระกำ

กาดุ ชื่อเดิมของบ้านควนขัน ตำบลควนขัน ขึ้นต่ออำเภอเมืองสตูล กาดุ (kadok) แปลว่า ต้นชะพลู เมื่อเปลี่ยนเป็นภาษาไทยความหมายไม่เหมือนเดิม

หัวกาหมิง เป็นชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล มีตำนานเล่าขานต่อกันมา ว่ามีชาย ๒ คนเข้ามาหาของป่าเพื่อขาย และเกิดหลงทาง จึงนอนในป่า เมื่อหลับก็ฝันว่า ถ้าเขาต้องการออกจากป่า ต้องนำแพะมาเชือดสังเวย เป็นเรื่องแปลกที่ชาย ๒ คน นี้ฝันในเรื่องเดียวกัน พอรุ่งเช้าชายทั้ง ๒ คนก็เดินออกจากป่าอย่างมาปลอดภัย แล้วเขาได้นำแพะมาเชือดตามคำฝัน ซึ่งทำให้ป่าบริเวณนั้นอุดมสมบูรณ์ จึงได้ชักชวนเพื่อนบ้านเข้ามาหากินในบริเวณนี้ เลยตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า **"บ้านหัวกาหมิง"** มาจนถึงปัจจุบัน

กาหมิง มาจากภาษามลายูกัมบิง (kambing) แปลว่า แพะ ภายหลังเติมคำว่าหัว (ศีรษะ) เป็นหัวกาหมิง แปลว่า หัวแพะ

หมู่บ้านในจังหวัดสตูลต่อไปนี้เมื่อก่อนสร้างศาลาไว้เพื่อใช้ทำกิจกรรมหรือที่พักริมทาง

บ้านศาลากันตง ชื่อชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสตูลเป็นท่าจอดเรือที่สร้างขึ้นสมัยพระยาอภัยนุราช (**"พระยาอภัยนุราช"** เป็นบรรดาศักดิ์และราชทินนาม ของตนกูบิสนู) ผู้ปกครองตำบลสโตย-ละงูคนแรก มาจากภาษามลายู ปังกาลันฆันตง (Pangkalan Gantung) แปลว่า ท่าเรือแขวน ใช้เก็บเรือไว้โดยการโยงไว้ด้วยโซ่ในโรงเรือของท่าน บริเวณท่าเรือนี้เคยมีบ้านเป็นที่พำนักของท่าน ซึ่งร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ดูร่มรื่น ในประวัติเมืองสตูลบอกไว้ว่าพระยาอภัยนุราชผู้นี้พักอยู่ใกล้ๆ ท่าเรือนี้เป็นประจำ บริเวณตรงนี้ภายหลังเป็นที่พักของเครือญาติ และ ผู้ใกล้ชิด ตระกูลฮะอุรา อยู่ตรงข้ามวิทยาลัยเทคนิคในปัจจุบัน ภายหลังคำว่าปังกาลันฆันตงเพี้ยนมาเป็นศาลากันตง

บ้านศาลากระเบื้อง ภาษามลายูเรียกว่า กำปงบาไลซามี บาไลแปลว่าศาลา ซามี แปลว่าพระสงฆ์ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านหน้าเมือง คือ หมู่ที่ ๖ ตำบลคลองขุดเดิมชื่อบ้านศาลากระเบื้อง บ้านศาลากระเบื้องเป็นชุมชนที่เป็นชาวไทยพุทธอาศัยอยู่มาช้านานกว่า ร้อยปี เมื่อก่อนหมู่บ้านนี้ไม่มีวัดที่จะประกอบศาสนกิจ ชาวบ้านจึงได้สร้างศาลาขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบพิธีทางศาสนา ศาลาดังกล่าวเป็นหลังเดียวในบริเวณนั้นที่มุงกระเบื้อง จึงเป็นที่มาของคำว่า **"บ้านศาลากระเบื้อง"** ต่อมาเมื่อมีชาวบ้านมาอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้สร้างวัดขึ้นมา ตั้งชื่อวัดว่า วัดหน้าเมือง ส่วนศาลากระเบื้อง ก็ใช้เป็นที่พักริมทางไปโดยปริยาย หลายปีต่อๆ มา คนรุ่นหลังจะเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านหน้าเมืองตามชื่อวัด ส่วนคนรุ่นเก่ายังเรียกบ้านศาลากระเบื้อง ในที่สุด ก็ถูกกล่าวขานน้อยลง และ เรียกขาน บ้านหน้าเมืองแทน

พจนารถ

เลอค่าภาษาศิลป์
เป็นรูปลิ้นชีวินศาสตร์
ล้ำบทพจนารถ
เอกลักษณ์นครา ฯ

(กาพย์ยานี ๑๑)

ภาษาถิ่นควนโดน
สำเนียงที่มากับกลุ่มทหารของเมืองไทรบุรี

วีไลลักษณ์ ทองช่วย

กุโบร์นาปริก เป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนและภาษาถิ่น อำเภอควนโดน ณ จุดนี้เป็นเพียงคำบอกเล่าต่อๆ กันมา ไม่มีหลักฐานยืนยันที่แน่นอนว่า ในปลายรัชกาลที่ ๑ มูเก็มสโตย เป็นตำบลหนึ่งของเมืองไทรบุรี มี **"โจรสลัดแดง"** ได้พาพรรคพวกกลุ่มที่ ๑ มาตั้งค่ายอยู่ใต้ต้นมะขามใหญ่ริมคลองมำบัง เพื่อเก็บส่วยจากชาวบ้าน และกลุ่มที่ ๒ ไปตั้งค่ายเก็บส่วยที่คลองมำบังริมเชิงเขาลูกหนึ่ง

จากเหตุการณ์ดังกล่าวประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ทำให้นายหยาขี้เรื้อนลุกขึ้นมาต่อสู้ แต่สู้ไม่ได้จึงหนีจากมูเก็มสโตยไปเมืองไทรบุรี นายหยาถูกจับกุม นายหยาพยายามที่จะเข้าพบเจ้าเมืองไทรบุรี เพื่อเล่าเรื่องความเดือดร้อนของชาวบ้านให้ฟัง เมื่อพระยาไทรบุรี (พระยาไทรบุรีพระยารัตนสงครามรามราชภักดีศรีสุลต่านมะหะหมัดรัตนราชบดินทร์สุริบทวังษาพระยาไทรบุรี (ตนกูมะแงรัน) ทราบเรื่องจึงประกาศหาผู้กล้าหาญไปปราบโจรสลัดแดง ประกาศอยู่เป็นเวลานาน ในที่สุด ดาโต๊ะลักษมณาปะดุกาต่วน (ซาฮัดซอและห์) เดินทางมาจากเมืองมะละกาเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับเมืองไทรบุรี เห็นประกาศจึงอาสาไปปราบโจร

ดาโต๊ะลักษมณาขอช้าง ๗ เชือก พร้อมเสบียงอาหาร ทหารและอาวุธ ออกเดินทางมุ่งสู่มูเก็มสโตยโดยผ่านทางปะลิส มาทางกาถีบูเก็ตและวังเกรียน ผ่านบ้านวังประจัน หมู่ ๒ บ้านทุ่งมะปรัง หมู่ ๑ ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จนถึงบ้านบูเก็ตยามู หมู่ ๗ ตำบลควนโดน

และได้หยุดพักแล้วออกสำรวจพื้นที่ราบกว้างมีภูเขาและลำคลองมีความอุดมสมบูรณ์ จึงหยุดตั้งฐานทัพ ณ บริเวณเชิงเขาพร้อมทั้งตัดไม้ถางป่า ทำการเพาะปลูก ตั้งค่าย ณ จุดนี้ เวลาผ่านไปไม่นานพืชผักที่ปลูกไว้เริ่มออกผล ทหารได้ตัดไม้ไผ่มาต่อเป็นแพแล้วบรรทุกพืชผัก เสบียงอาหาร สัมภาระและอาวุธ ล่องแพไปตามลำคลองมำบังมาถึงด่านเก็บส่วยของโจรสลัดแดง โจรใต้ให้หยุดแพเพื่อเก็บส่วย ทหารของดาโต๊ะลักษมณาได้โอกาสเอาอาวุธออกมาต่อสู้กับโจรสลัดแดง โจรสู้ไม่ได้จึงหนีออกจากค่ายลงเรือมุ่งสู่ทะเล ดาโต๊ะลักษมณาให้ทหารตามไปแต่เกิดพายุ ทหารจึงหลบอยู่ที่เกาะแห่งหนึ่งปัจจุบันคือเกาะลักษมณา เมื่อพายุสงบทหารขึ้นฝั่งมายึดค่ายโจรสลัดแดงได้ จึงได้ตั้งค่ายที่เชิงเขาและได้มีการเลี้ยงฉลองกัน ต่อมาภูเขาลูกนี้ได้เรียกว่า **"บูเก็ตยามู"** มาจากภาษามลายูท้องถิ่น คำว่า **"บูเก็ต"** แปลว่าภูเขา **"ยามู"** แปลว่า การเลี้ยง ต่อมาจึงได้มีการตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า **"บ้านบูเก็ตยามู"** ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่ ๗ ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

จากการตั้งถิ่นฐานของทหาร ณ จุดนี้ก็มีการใช้ภาษาในการสื่อสารเช่นกัน จากจุดนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่ามีการตั้งชุมชนขึ้นด้วยเหตุนี้ ภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวบ้านจึงเข้ามาพร้อมกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเช่นกัน ดังนั้นจึงมีการสันนิษฐานว่า ภาษาถิ่นเดิมของคนในชุมชนนี้ (ที่เป็นต้นตอของชาวควนโดน) จึงมีพื้นฐานของคำมาจากภาษามลายูดั้งเดิมที่มากับกลุ่มทหารของเมืองไทรบุรี

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดชายแดนใต้ที่มีอาณาเขตบางส่วนติดต่อกับ จังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา และรัฐปะลิสของประเทศมาเลเซีย ทำให้ชาวจังหวัดสตูลได้รับวัฒนธรรมทางภาษาจากกลุ่มชนต่างๆ ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสตูลจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างภาษาของชนหลายกลุ่ม และที่มีลักษณะโดดเด่นมากก็คือ การผสมผสานระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสตูลกับภาษามลายูถิ่นที่รู้จักกันในนาม **"ภาษาส่ำสาม"**

จากวัฒนธรรมทางภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสตูล ในอดีตชาวสตูลได้ใช้คำถิ่นมลายูพูดสื่อสารในชีวิตประจำวันปะปนไปกับภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสตูล แต่ปัจจุบันลักษณะการใช้คำยืมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาใช้ภาษาถิ่นใต้และภาษาไทยมลายูกันมากขึ้น ทำให้มีการใช้คำยืมภาษามลายูน้อยลง เมื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนดังกล่าวพบว่า อายุเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการใช้ภาษาต่างกันหรืออีกนัยหนึ่งว่าผู้พูดที่อยู่ในวัยที่ต่างกันย่อมใช้ภาษาต่างกับผู้พูดที่เป็นเด็กย่อมใช้ภาษาต่างกันกับผู้พูดที่เป็นผู้ใหญ่โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นวัยที่ตื่นเต้นกับการเปลี่ยนแปลงพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามาใช้ในภาษาพูดของตนเองเป็นวัยที่ไวต่อการรับคำใหม่ใช้คำใหม่หรือคำแสลง ส่วนวัยผู้สูงอายุอาจจะไม่สนใจในความเปลี่ยนแปลงมากนักและพอใจที่จะใช้ภาษาที่ตนเคยใช้มามากกว่า

ควนโดนในยุคปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลภาษาถิ่นควนโดนจากเอกสารและการลงพื้นที่ต่างๆ เพื่อเก็บข้อมูล สรุปได้ดังนี้เดิมควนโดนเป็นกิ่งอำเภอดุสน ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภอควนโดนเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑ ไทยแบ่งการปกครองเป็น ๔ ตำบล ๓๐ หมู่บ้าน ชุมชนควนโดนจะมีการใช้ภาษาที่มีลักษณะแตกต่างไปจากภาษาถิ่นพื้นที่ทั่วๆ ไปคือ ภาษาถิ่นควนโดนจะออกเสียงท้ายคำหรือประโยคเป็นเสียงสูงและภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่จะมีรากฐานมาจากภาษามลายู เช่น คำว่า นูหรี หมายถึง การทำบุญ

เหตุปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา

๑. สภาพสังคมของอำเภอควนโดน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือมีการคมนาคมสะดวกสบาย มีการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ ทำให้คนในสังคมได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปและภาษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะผู้ใช้ภาษาที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๓๐ ปี จึงเป็นกลุ่มที่ไวต่อการรับสิ่งใหม่ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษามากกว่ากลุ่มอายุที่สูงกว่า ๓๐ ปี

๒. อิทธิพลจากการศึกษา เนื่องจากผู้ใช้ภาษาในอำเภอควนโดนที่มีอายุระหว่าง ๑๕-๓๐ ปี เป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาในสถาบันการศึกษาและไวต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพราะในระบบการเรียนการสอนต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการติดต่อสื่อสารกัน ทำให้การใช้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยหันมาใช้คำที่เป็นภาษาไทย จึงทำให้มีความเข้าใจตรงกันได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้เช่นกัน

๓. ค่านิยมของผู้ใช้ภาษาในจังหวัดสตูล ส่วนใหญ่นิยมฝึกให้ลูกหลานของตนพูดภาษาไทยมาตรฐาน เพราะเกรงว่าถ้าให้พูดภาษาไทยถิ่นจังหวัดสตูลแล้วลูกหลานของตนจะพูดภาษาไทยมาตรฐานที่ไม่ชัดเจน และยังมีค่านิยมว่าถ้าให้ลูกหลานพูดภาษาไทยมลายู (ภาษาไทยกรุงเทพ) เป็นการยกฐานะของสังคมว่าเป็นผู้มีตระกูล มีการศึกษาดี จึงส่งผลให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

๔. อิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของประเพณีและการละเล่นบางอย่างที่หายไป ซึ่งปัจจุบันการแสดงหรือประเพณีการละเล่นและเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างได้สูญหายไปแล้วหรือเลิกใช้แล้ว ทำให้เด็กรุ่นใหม่ไม่เคยพบเห็นและไม่รู้จักสิ่งเหล่านั้น ส่งผลให้สิ่งเหล่านั้นและคนเรียกชื่อสิ่งเหล่านั้นมีแนวโน้มที่จะหายไปในที่สุด

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความสนใจของชุมชนในพื้นที่ อำเภอควนโดน ปรากฏว่าชุมชนคนควนโดนมีความสนใจในเรื่องของภาษาท้องถิ่น ที่ปัจจุบันมีคนใช้น้อยลงและมีเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญในการใช้ภาษาถิ่นควนโดน จึงทำให้ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐในควนโดนให้ความสำคัญในเรื่องของการรณรงค์ให้คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นให้มากขึ้นโดยการตั้งคำขวัญของอำเภอว่า **"สำเนียงโดดเด่น ร่มเย็นชลประทาน จำปาดะหอมหวาน อุทยานทะเลบันชายแดน"** จากคำขวัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า

ชาวควนโดนให้ความสำคัญเรื่องของภาษาถิ่น ซึ่งมีสำเนียงเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แต่ปัจจุบันเยาวชนยุคใหม่ไม่สนใจที่จะใช้ภาษาถิ่นอย่างภาคภูมิใจ

ดังนั้นชุมชนอำเภอควนโดนจึงสนใจที่จะมาร่วมกันที่จะหาแนวทางอย่างไรที่จะทำให้เยาวชนและคนในพื้นที่มีความตระหนักในคุณค่าของภาษาถิ่นควนโดน และความภาคภูมิใจในการใช้ภาษาถิ่นควนโดน

อัตลักษณ์ภาษาถิ่นควนโดน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างภาษาถิ่นควนโดนที่แยกออกเป็นหมวดๆ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย หมวดสัตว์ หมวดพืชผัก ต้นไม้ ผลไม้ หมวดการเรียกเครือญาติ ด้านอาหาร ตามรายละเอียด ดังนี้

ภาษาถิ่นอำเภอควนโดน : ด้านอาหาร

ภาษากลาง	ภาษาถิ่น
ทองม้วน	ขนมเปต
น้ำแข็งใส	น้ำแข็งขูด
ไอศครีม	ไอติม
ขนมไข่	ขนมบาบลู, บาฮูล
ขนมดอกจอก	ขนมรังต้อ
ปาท่องโก๋	ตีโก้, จ่าโก้ย, เจ๊ผะโกย
กาแฟดำ	โกปี้
ขนมสอดไส้	ขนมค้อม, โดลนห้อ
ขนมเทียน	หนมเทียน, หนุมลาปาด
ขนมเจาะหู	หนุมแนหรัม
ข้าวต้มมัด	เหนียวหอกล้วย
ขนมลอดช่อง	หนมจอน้อย
ขนมโค	ขนมโลกโดน
ป๊อปคอน	ข้าวต้อก, กะโต้ก, ต่อก
ขนมกล้วยแขก	ขนมกอเด๊าะ
ขนมโค	โหลกโค, หนุมโค
แป้งข้าวหมาก	ตาโป๊ะ
ซาลาเปา	ขนมเป้า
ขนมใบบัว	ขนมจูจ้อ
ขนมขี้มอด	ซาฆอน
ขนมถ้วย	อาปุ้ม
ข้าวเหนียวห่อกุ้ง	เหนียวกุ้ง
ขนมถังแตก	หนมบาเละ
ขนมแห้ง(ขนมกุ้ง)	โกบ
ข้าวผัด	ข้าวคั่ว
น้ำพริก	น้ำชุบ
ขนมจีน	หนมจีน, ลาซา, หละส้า
มะพร้าวคั่ว	คีเซ๊ะ
สาหร่ายทะเล	ลาโตด
กะปิ	เคย

ภาษาถิ่นอำเภอควนโดน : หมวดการเรียกเครือญาติ

ภาษากลาง	ภาษาถิ่น
ปู่, ตา	โต๊ะ, โต๊ะชาย, โต๊ะมัน, โต๊ะหวัน, หวัน
ย่า, ยาย	โต๊ะหญิง, โต๊ะ
ทวด	โต๊ะแหนะ, แนะ
พ่อ	ป๊ะ, หย๊ะ, อาย๊ะ
แม่	ม๊ะ
พี่ชาย	บัง
พี่สาว	ก๊ะ
น้า	สู, ชู้, จู ต๋า
อา	หวา, ว้า, ม๊ะสู, สู
ลูกเขย	โหลกเขย, บังเขย
ลูกสะใภ้	โหลกพาย, พาย
ป้า	งี๊ะ, ม๊ะหวา, ม๊ะหยัง
ลุง	งี๊ะ, หยัง, หวา,หลัง
น้องสาว	อาเด๊ะ
น้องชาย	อาเด๊ะ
เข้าสุนัต	ตัดขก, เป็นแขก
คู่หมั้น	ตูหนัง
เลี้ยงอาหารในงาน	ยาม่
สถานนะเมียหลวงกับเมียน้อย	มะคู่
การนั่งคู่ของบ่าวสาว	ตาหนิ่ง
สุสาน	กุโบร์
ศพ	มาหยัต
เครือญาติ	บีสัน
ทำบุญ	นูหรี
เดือนรอมฎอน	เดือนบวช
ละหมาด	มาหยัง
การบริจาคเงิน	จ่ายซากาต
งานเมาลิด	งานเมาโลด

ภาษาถิ่นอำเภอควนโดน : หมวดพืชผักต้นไม้ ผลไม้ และสัตว์

ภาษากลาง	ภาษาถิ่น
ลูกตะลิงปิง	ลีหมิง
ขมิ้น	ขี้หมิ้น
ผักกาดขาว	รอบ๊ะ
เงาะ	ต้นราโบ๊ท
มะเขือ	ลูกเขือ
กระเทียม	หัวเทียม
เถาวัลย์	ย่านดูหลัน
เพาะเมล็ด	กำปอ, กาปอ
ผลไม้ไม่สมบูรณ์	แปตอด
ต้นเพกา	ม้องไส
ฟักเขียว	ขี้พร้า
มะอึก	ลูกอึก
มะขาม	ลูกส้อม
มะม่วงหิมพานต์	ยาโร้ย
ฟักทอง	น้ำเต้า, โลกเต้าเทศ
มะละกอ	แตหลา
สมุย	สุม หรุย

ภาษากลาง	ภาษาถิ่น
กล้วยไม้	กล้วยมูสัง, กล้วยหมู
ต้นราชพฤกษ์	แตงมามะ
มะยม	จะรุ่ไหม, จะรุไทม
ชะมด	มูสัง
กิ้งกือ	ผึ้งกือ, ผึ้งกื้อ
งูจงอาง	บังโด๊ะ
ปะการัง	กาหรัง
ปลาฉลาม	ปลายู่
ปลาชะโด	ปลาช่อนไช
ผีเสื้อ	มงงามา
หิ่งห้อย	มงกลิมกลิบ
จิ้งเหลน	จังเหลน
แพะ	กาหมิง
จิ้งจก	ตีนจ๊อก
ตัวนิ่ม	หลิน
ลูกอ๊อด	ลูกเขียด

ภาษาถิ่นอำเภอควนโดน : หมวดเครื่องแต่งกาย

ภาษากลาง	ภาษาถิ่น
กระเป๋า	เป๋า
นาฬิกา	นากาลูกยาม
ต่างหู	ตะบัง, ตะพัง, ตุ้มหู
กางเกง	เกง
สร้อยคอ	สายคอ
สร้อยมือ	กำไล, สายมือ
รองเท้า	เกือก,กาโสด
เข็มขัด	สายเอว
ผ้าคลุมใหญ่	รีโด๊ะ
เครา	ยาโฆด
ผมหยิก	ผมกูด
ผ้าห่ม	ผ้าคลุม
สวมใส่	ปาโก้
กางเกงขายาว	ตโคน
จี้ (สร้อยคอ)	โลกปอน
เสื้อคอกลม	ปาไน๊
ผ้าขาวม้า	ผ้าชุบ,ผ้ายาว
เข็มกลัด	ลูกกระสัง, ลูกกาสัง, กอสิ้ง
กำไล	กุมไล, กุมไหล
เสื้อ	นับเพลา
หมวก	ลูกหมวก, กะเปี๊ยะ
กางเกง	แนบเพลา
ผ้าคลุมผม	ผ้าดาร๊ะ
รองเท้าหนัง	เกือกแบแล๊ต

ภาษาถิ่นอำเภอควนโดน : หมวดเครื่องมือเครื่องใช้

ภาษากลาง	ภาษาถิ่น
แก้ว	ต้อแหล
กะลา	พรก
ลูกตุ้มถ่วงเบ็ด	จารุป
บันได	กได
จักรยานยนต์	มุตู
เครื่องบิน	พ่อเหาะ
รถสามล้อ	รถสามล้อ
จานเล็ก	บีหร่ำ
สว่าน	จรู
ตะหลิว	ชอนชี
ขัน	กระบวย
กะละมัง	จาป๊ะ, โคม
ทัพพี	จวัก
กระสอบป่าน	ฆูหนี
กระสอบ ทำจากใบลาน	กาหรง
ตะกร้า	กะสง
มีด	เบ้ด
ถังน้ำ	ตีหมา
ตะหลิว	ซอเดาะ, ช้อนฉี้
ตะปู	เหล็กโคน
ไม้สอยปลายงอ	ไม้จังขอ
หนังสติก	ปางนู, นู
บุ้งกี๋	ซากี๊
ตะเกียงเจ้าพายุ	ตะเกียงโย๊ะ

บันทึกชีวิต

โดยคติชน	บนมิติใจ
จึงระบุไว้	ให้ยุวจำ
เล่นและประดิษฐ์	คิดและกระทำ
สืบกลนำ	ล้ำประลุกาล ฯ

(มาณวกฉันท์)

ดาระ
วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมมุสลิม

เกษร ปะลาวัน

การละเล่นพื้นบ้าน เป็นการเล่นที่สืบทอดกันมาแต่โบราณของทุกจังหวัด การเล่นเริ่มมาตั้งแต่กาลครั้งไหน คงไม่มีใครทราบได้ จะมีการละเล่นแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของชนชาติหรือท้องถิ่นนั้นๆ การละเล่นมีหลายอย่างต่างๆ กัน สะท้อนภาพของสังคมไทยในด้านต่างๆ เช่น สภาพความเป็นอยู่ อาชีพ

การละเล่นของจังหวัดสตูลไม่สามารถลำดับให้เห็นพัฒนาการตามกาลเวลาได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้สมัยก่อนจะเรียนรู้การละเล่นโดยไม่มีการเรียนการสอน ถ่ายทอดเข้าสู่กระแสชีวิตโดยการจดจำสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่จะใช้เป็นข้อมูลในการสร้างลำดับอายุสมัยของการละเล่นแต่ละอย่างได้

การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสตูลมีหลายอย่าง ที่เป็นที่นิยมเล่น ในหมู่บ้าน ซึ่งเชื่อว่าทุกคนจะต้องผ่านวัยเด็กมาแล้วกันทั้งนั้น หรือบางคนอาจจะกำลังอยู่ในช่วงนี้ก็ได้ แต่ในปัจจุบันสังคม มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสตูลนั้นเลือนหายไปจึงเป็นเรื่องน่าเสียดายที่คนรุ่นต่อมาอาจไม่ทราบถึงการละเล่นของจังหวัดสตูลที่สนุกสนาน เพราะไม่รู้ถึงวิธีการเล่นและประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้าน จึงควรบันทึกการละเล่นของจังหวัดสตูลที่เป็นหนึ่งเดียวของประเทศไทยเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมการละเล่นของหมู่บ้านและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายให้เป็นที่รู้จักเพื่อชนรุ่นหลังสืบไป

ดาระ : ศิลปะการแสดงพื้นบ้านสตูล

ดาระ เป็นศิลปะการแสดงประเภทร่ายรำพื้นบ้านของจังหวัดสตูล เป็นที่รู้จักกันในจังหวัดสตูลเมื่อประมาณ ๓-๔ ชั่วอายุคน การแสดงดาระมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมมุสลิม ทั้งในพิธีกรรมความเชื่อและเพื่อความบันเทิง เป็นการแสดงที่เก่าแก่ของชุมชนผู้นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล สันนิษฐานว่าดาระมีถิ่นกำเนิดในหมู่บ้านเล็กๆ แขวงเมืองฮัมดาระ ตนเมาพ์ ประเทศซาอุดิอาระเบีย และได้เข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยผ่านทางประเทศมาเลเซีย จากพ่อค้าและนักท่องเที่ยวในสมัยนั้น ถิ่นที่นิยมเล่นดาระมากในสมัยนั้นคืออำเภอเมือง ตำบลแป-ระ (อำเภอท่าแพ) และตำบลควนโดน (อำเภอควนโดน)ประวัติการสืบทอดศิลปะการแสดงดาระ มี ๔ รุ่น คือ

การฝึกหัดรุ่นแรก ชื่อ โต๊ะครูเปี๊ยะ เป็นครูดาระคนแรก ในตำบลควนโดน

รุ่นที่ ๒ นายทอง มาลินี ฝึกการแสดงดาระกับ โต๊ะครูเปี๊ยะ เมื่ออายุ ๑๓ ปี

รุ่นที่ ๓ นางสมศรี ชอบกิจ เริ่มฝึกการแสดงศิลปะพื้นบ้านดาระมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ กับนายทอง มาลินีและนายโสย สามัญ ปราชญ์ชาวบ้าน

รุ่นที่ ๔ นางเกษร ปะลาวัน และนางยูสรี โส๊ะเต่ง ฝึกการแสดงศิลปะพื้นบ้านดาระ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ กับนางสมศรี ชอบกิจ

ปัจจุบันมีคณะนักแสดงดาระ ๒ คณะ คือ คณะของวิทยาลัยชุมชนสตูล และคณะของโรงเรียนควนโดนวิทยา

การแสดง ดาระ อาศัยการขับร้องด้วยถ้อยคำอันงดงามเป็นการดำเนินเนื้อความ ลักษณะรูปแบบการแสดงเป็นลักษณะการ **"ร้อง รำ ทำเพลง"** อัตลักษณ์เฉพาะทางการแสดงประกอบด้วยองค์ประสานที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ๓ ส่วน คือ นักร้อง นักรำ และ นักดนตรี

นักร้องหรือผู้ขับร้องจะเป็นผู้ดำเนินบทเพลงเพื่อกำหนดท่าร่ายรำและกำหนดทิศทางกระสวนทำนองกลองของนักดนตรีไปพร้อมกันบทเพลงดาระตามประวัติ มีทั้งสิ้น ๔๔ เพลง สามารถบันทึกเนื้อเพลงและความหมายไว้ มีจำนวน ๓๙ เพลง เพลงที่นำมาใช้สำหรับการแสดงดาระในปัจจุบันมีการใช้เพียง ๕ เพลง การเรียกชื่อเพลงจะใช้คำร้องในท่อนแรกของทุกเพลงเป็นชื่อเพลง ลำดับขั้นตอนการขับร้อง นักร้องจะกล่าวชื่อเพลงทุกเพลงที่ใช้ในการขับร้อง หลังจากนั้นกลองรำมะนา มีจังหวะส่ง เพื่อนำเข้าเนื้อร้อง ผู้ร้องจึงเริ่มร้องในท่อนแรก ร้องตามลำดับดังนี้คือ เพลงตะบะงะเจ๊ะ เพลงอมมาจารีกำ เพลงดียาโดนียา เพลงซีฟาดดารีกันตง และเพลงฮอดามี

นักรำหรือนักแสดงดาระการร่ายรำจะเป็นลักษณะการเกี้ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิงไม่จำกัดจำนวนนักแสดงเพียงให้เหมาะสมกับสถานที่การแสดงเท่านั้นการแต่งกายนักแสดงชาย สวมหมวกกะเปี๊ยะ หรือ ซองเกาะ บางทีสวมซะตะงันผ้าโพกแบบเจ้าบ่าวมุสลิม สวมเสื้อคอตั้ง เรียกว่า โตะระหงา หรือ ตะโละบลางา ไม่สวมรองเท้า การแต่งกายนักแสดงหญิงสวมเสื้อแขนกระบอกยาวเรียกว่า **"เกอรบายาบันตง"** ลักษณะเสื้อเรียกอีกอย่างว่า **"เสื้อบานง"** ได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซีย หรือชวา เสื้อนิยมใช้ผ้าลูกไม้ นุ่งปาเต๊ะยาวกรอมเท้า เลือกให้เหมาะกับสีเสื้อ ที่ตัวใช้ผ้าบางคลุมไหล่เรียกว่าผ้าสไบ

นักดนตรี เป็นผู้นำจังหวะในการรำและร้อง เครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวที่นักดนตรีใช้ ประกอบจังหวะคือ กลองรำมะนาหรือเรียกกันในท้องถิ่นว่า **"กลองดาระ"** ส่วนมากใช้จำนวน ๔ ใบ

บูสุ
การละเล่นหนึ่งเดียวของจังหวัดสตูล

วิไลลักษณ์ ทองช่วย
มาณี ฉัตรชัยวงศ์

"บูสุ" เป็นภาษามลายู แปลว่า **"เหม็น"** บูสุ อีกความหมายหนึ่ง คือ **"สุดท้าย"** เป็นการละเล่นพื้นเมืองชนิดหนึ่งของจังหวัดสตูล สมัยก่อนเด็กๆ ชอบเล่นกันมากเพราะเล่นได้หลายคน ยามว่าก็ชวนกันมาเล่นกัน ผู้เขียนจำได้ว่าในวัยเด็กผู้เขียนและเพื่อนๆ จับกลุ่มเล่น บูสุ กันแทบทุกวันก็ว่าได้เพราะอุปกรณ์ที่ใช้เล่นก็หาง่าย คือลูกฟุตบอลพลาสติกลูกเล็กๆ ก้อนอิฐ หรือไม้ขนาดพอสมควร สำหรับวางเพื่อทอยลูกบอลเล็กให้สัมผัส ผู้เล่นไม่จำกัดเพศ วัย จำนวนต้องเหมาะสมกับสถานที่ สำหรับเด็กนอกเมืองหาลูกบอลไม่ได้ เอาขี้ยางมาปั้นเป็นก้อนให้กลม ใช้แทนลูกบอล

วิธีเล่น

แบ่งผู้เล่นเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายละ เท่าๆ กัน จับฉลากว่าฝ่ายใดเล่นก่อน อีกฝ่ายหนึ่งตั้งรับ เล่นจากท่าที่ ๑ - ๑๐ แต่ละท่ามี ชื่อต่างกัน ได้แก่ ท่าที่ ๑ เรียกว่า ลูกบูสุ ท่าที่ ๒ ลูกมือเดียว ท่าที่ ๓ ลูกสองมือ ท่าที่ ๔ ลูกตบอก ท่าที่ ๕ ลูกซีกู ท่าที่ ๖ ลูกดีดแขน ท่าที่ ๗ ลูกตบเพียะ ท่าที่ ๘ ลูกเท้าเอว ท่าที่ ๙ ลูกกังกัง และ ท่าที่ ๑๐ ลูกเซปะ(เตะ)

โดยเล่นทีละคน ตีบอลตามขั้นตอนของการเล่นจนหมด ถ้าผู้ใดตีบอลไปแล้วผู้เล่นฝ่ายรับ รับไม่ได้ ลูกบอลตีไปไกลเพียงใด เอาจุดที่ลูกบอลตก เป็นจุดเริ่มต้น ทอยลูกบอลไปหาเสาหลัก (ก้อนอิฐ หรือ ไม้) การวางหลักตั้งขีดเส้นด้านหน้าหลัก ๑ เส้น เพื่อให้ผู้เล่นตีบอลให้พ้นเส้นคือว่าผ่าน มีสิทธิตีลูกบอลต่อไป ในแต่ละท่า ให้ตี ๓ ครั้ง จึงได้ ๑ คะแนน หากฝ่ายรับทอยลูกไม่ถูกหลัก ถือว่าผู้เล่นนั้นตายเหมือนกัน และฝ่ายเล่นก็จะเล่นท่าต่อไป หากฝ่ายเล่นตีลูกตายทุกคน ก็จะเปลี่ยนข้าง ฝ่ายรับจะเป็นผู้เล่นต่อไป สลับกันเลื่อยๆ จนเหนื่อย และหยุดไปเอง ผู้เล่น เล่นท่าที่ ๑ ถึง ๑๐ ได้ก่อนก็จะชนะ

มีอีกกติกาหนึ่ง ถ้าผู้เล่นตีลูกบอลไปแล้วฝ่ายตรงข้ามรับลูกบอลได้โดยไม่ตกถึงพื้น ทำให้ฝ่ายเล่นตายหมดต้องเปลี่ยนให้อีกฝ่ายเล่น

ดังนั้นสำหรับความหมายของ บูสุ สำหรับการละเล่นนี้คงจะหมายถึง **"สุดท้าย"**

วันนี้ผู้เขียนถึงบางอ้อ ว่า นอกจากได้รับความสนุกสนานสมัครสมานสามัคคีแล้ว ยังได้ฝึกให้เป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักทางหนีทีไล่ รู้แพ้รู้ชนะ รู้อภัย สร้างเสริมปัญญา

อยากรู้จัง ใครหนอที่คิดการละเล่นนี้ขึ้นมา

ระบำว่าวควายสตูล
จากลีลาจุฬาเล่นลมสู่ท่วงท่าระบำว่าวควาย

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
วิไลลักษณ์ ทองช่วย

ที่มาของระบำว่าว

ใน ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ทางจังหวัดสตูลได้เป็นเจ้าภาพในการแข่งขันว่าวนานาชาติโดยมีประเทศต่างๆ ที่มีอาณาเขตติดกับมหาสมุทรแปซิฟิก ฯลฯ ซึ่งได้จัดเป็นปีแรกโดยใช้ชื่องานว่าการแข่งขันว่าวนานาชาติครั้งที่ ๑ โรงเรียนสตูลวิทยาซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสตูลก็ต้องรับเป็นเจ้าภาพในพิธีการต่างๆ รวมทั้งการแสดงเปิดสนามในงานครั้งนี้

ครูสุรัสดา รักษ์ยศ ซึ่งขณะนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนวิชานาฏศิลป์อยู่ที่โรงเรียนสตูลวิทยาได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมประชุมและดำเนินการเกี่ยวกับการแสดงในพิธีเปิดประธานศูนย์วัฒนธรรมสตูลคือผู้อำนวยการโรงเรียนสตูลวิทยาโดยตำแหน่งก็ได้มอบหมายให้ครูสุรัสดารับผิดชอบการแสดงในครั้งนั้นซึ่งไม่ได้กำหนดว่าจะเป็นการแสดงอะไรให้ไปคิดเตรียมมา ทำให้ครูสุรัสดาค่อนข้างจะเครียดและหนักใจเพราะเป็นงานใหญ่มากเป็นหน้าตาของจังหวัดและศูนย์วัฒนธรรม

ครูสุรัสดาเล่าว่า ช่วงหนึ่งก่อนถึงกำหนดวันงานประมาณ ๒ เดือน ครูได้ไปพักผ่อนที่บ้านลูกศิษย์ที่เกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ได้ไปนอนเล่นที่ริมหาดเล็กๆ มีโขดหินกระจายอยู่ทั่ว ขณะที่นอนพักผ่อนอยู่ก็เห็นว่าวจุฬาตัวหนึ่งกำลังลอยเล่นลมอยู่บนท้องฟ้า ขณะนั้นมีลมพัดอยู่ตลอดเวลา เห็นว่าวจุฬาตัวนี้เล่นลมฉวัดเฉวียนไปมาตามแรงลม เจ้าของว่าว

คงปล่อยมาจากที่ใดที่หนึ่งซึ่งมองไม่เห็นต้นสายป่านเพราะมีโขดหินบังอยู่ ชั่วขณะนั้น ความคิดหนึ่งก็ผุดขึ้นในใจของครูสุรัสดา ท่าทางของว่าวที่ล้อเล่นลมนั้นมีทั้งแช่มช้า อ่อนช้อย รวดเร็ว หุนหัน ดูมันช่างงดงามนัก เราน่าจะนำมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ คิดได้ดังนั้นวันรุ่งขึ้นก็กลับสตูลและเริ่มคิดท่ารำมาเรื่อยๆ แล้วนำเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนสตูลวิทยาว่าการแสดงจะตั้งชื่อว่าระบำว่าวควาย เนื่องจากว่าว่าวควายเป็นว่าวประจำท้องถิ่นของจังหวัดสตูล มีการแข่งขันกันมาเป็นเวลายาวนาน จึงคิดว่าเหมาะสมแล้วที่จะนำเอาว่าวนี้แหละมาเป็นการแสดงให้ดูมีชีวิตชีวาพร้อมกับความประณีตสวยงามของท่ารำและเครื่องแต่งกายซึ่งทางผู้ใหญ่ก็เห็นดีด้วย หลังจากนั้นก็ได้ดำเนินการเรื่องการเรียบเรียงดนตรีประกอบท่ารำซึ่งได้นักดนตรีจากอำเภอหาดใหญ่มาเป็นผู้เรียบเรียงให้ โดยให้แยกเป็นจังหวะช้าเร็วสลับกันซึ่งก็ออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบตามความต้องการ

ในที่สุดการแสดงระบำว่าควายก็ได้เปิดตัวในงานแข่งขันว่าวนานาชาติครั้งที่ ๑ ณ สนามบินจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นที่จัดแข่งขันว่าวในทุกๆ ปี ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีและได้นำออกไปแสดงในหลายๆ งาน ต่อจากนั้นก็กลายเป็นระบำประจำจังหวัดสตูลก็ว่าได้

ว่าวควาย

ว่าวควาย เป็นว่าวชนิดหนึ่งที่ชาวสตูลนิยมเล่นกันมาก เล่นกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย นิยมเล่นกันหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ โดยเฉพาะในเดือน ธันวาคม-เมษายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูร้อนของจังหวัดสตูล อากาศปลอดโปร่ง มีลมพัดแรงส่งว่าวให้ลอยขึ้นสูงสุดๆ สุดปลายเชือก เมื่อติดลมบนแล้วก็ลอยอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน

ว่าวควายเป็นว่าวสัญลักษณ์จังหวัดสตูล ที่ใช้เล่นกันมาก ความเป็นมาของว่าวควาย นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง ชาวนากับควาย เพื่อนึกถึงบุญคุณของควายที่ทำประโยชน์ให้กับชาวนา

ความโดดเด่นของว่าวควายก็คือ มีรูปลักษณ์ผสมผสานระหว่างว่าวจุฬาและว่าววงเดือน ปรับเปลี่ยนวงเดือนให้เป็นหัวควายช่วงล่างเป็นรูปเขาโง้ง และมีหูทั้งสองข้าง ล่างสุดเป็นหัวควาย มีแอกทำให้ส่งเสียงดัง เมื่อว่าวควายถูกปล่อยขึ้นไปบนฟ้าแล้ว ไม่อยู่นิ่ง หัวส่ายไปมา คล้ายควายกำลังกินหญ้า

สำหรับจังหวัดสตูลแล้ว นอกจากเป็นจังหวัดที่โดดเด่นด้านธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลายและที่โด่งดังและรู้จักทั่วนานาชาติ ก็คือ **'งานว่าวประเพณีจังหวัดสตูล'** ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี จัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙

กล่าวคือ **'งานว่าวประเพณีจังหวัดสตูล'** เกิดจากดำริของคณะครูโรงเรียนสตูลวิทยา บุคคลสำคัญ ที่ถือได้ว่าเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันและการละเล่นว่าวควายของสตูล นายกลั่น มุสิกะประยูร นายเปรม บัวเพ็ชร์ นายจัด มีบุญ นายภักดิ์ เทพเกลี้ยง และ นายนพ ชูสิงห์ ครูโรงเรียนอนุบาลสตูล คณะครูดังกล่าวได้เห็นวิถีชีวิตชาวบ้านวัดหน้าเมืองบ้านคลองขุดและบ้านท่าจีนนิยมเล่นว่าวกันมาก จึงคิด ชักชวนชาวบ้านละแวกนั้นมาเล่นว่าว บริเวณสนามบินของกองทัพอากาศตำบลคลองขุด

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ คณะครูโรงเรียนสตูลวิทยา ระดมผู้คนที่สนใจการแข่งขันว่าวได้จำนวนนับร้อยคน นับว่าเป็นครั้งแรกของการจัดแข่งว่าว ต่อมาจังหวัดสตูลจึงได้จัดให้การแข่งขันว่าว เป็นประเพณีของจังหวัดสตูลขึ้น ซึ่งจะจัดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีการแข่งขัน ว่าวขึ้นสูง ว่าวเสียงดัง ว่าวสวยงาม และการประกวดแข่งขันการทำว่าวมีนักแข่งว่าวจากจังหวัดใกล้เคียงและจากประเทศมาเลเซียเข้าร่วมแข่งขัน

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ จังหวัดสตูลได้เป็นเจ้าภาพในการแข่งขันว่าวนานาชาติโดยมีประเทศต่างๆ ที่มีอาณาเขตติดกับมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งนายอิทธิพล ภานุวัฒน์ภิญโญ ครูโรงเรียนสตูลวิทยา เป็นผู้ประสานงานกับต่างชาติให้มาเข้าร่วมแข่งขัน โดยใช้ชื่องานว่าการแข่งขันว่าวนานาชาติครั้งที่ ๑ นับได้ว่าจังหวัดสตูลได้เป็นเจ้าภาพการจัดแข่งขันระดับนานาชาติเป็นครั้งแรก ในการจัดงานครั้งนี้มีการแสดง **"ระบำว่าวควาย"** พิธีเปิดงานว่าวเป็นครั้งแรก เป็นการแสดงหนึ่งเดียวของประเทศเทศไทย ผู้คิดค้น ระบำว่าวควาย คือ อาจารย์สุรัสดา รักษ์ยศ ครูนาฏศิลป์ โรงเรียนสตูลวิทยา ในขณะนั้น ประดิษฐ์คิดค้นดนตรีและท่ารำ ที่สวยงามให้กับนางพญาว่าวควายและบริวาร อย่างสง่างาม มีมนต์ขลัง ยากจะหาผู้ใดเทียบได้จนสืบสานมาถึงปัจจุบัน

ท่ารำระบำว่าวควาย เป็นการจินตนาการจากลีลาการเคลื่อนไหวของว่าวขณะเล่นลมอยู่บนท้องฟ้า ประหนึ่งนางพญาที่กรีดกรายร่ายรำอย่างมีความสุข ลีลาท่ารำก็จะมีท่าที่อ่อนช้อย แช่มช้าและรวดเร็วดุดัน เช่นเดียวกับว่าวเมื่อลมอ่อนและมีลมแรง ตัวว่าวก็จะฉวัดเฉวียนไปตามแรงลม ส่วนดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง เป็นเครื่องดนตรีสากลแต่ปรับสำเนียงให้เป็นสำเนียงของดนตรีพื้นเมืองทั้งของภาคใต้และภาคกลาง เนื่องจากประเพณีการเล่นว่าวมีทั้งภาคกลางและภาคใต้ สำหรับเครื่องแต่งกายก็ให้มีสัญลักษณ์ของว่าวควาย ก็คือกระบังหน้ามีเขาควายประกอบชุดก็มีผ้าโปร่งแทนปีกว่าว ส่วนอื่นๆ ก็ออกแบบเพื่อความสวยงาม โดยเฉพาะตัวนางพญาก็จะเพิ่มความอลังการเข้าไปให้สมกับเป็นนางพญา

ระบำชุดนี้เกิดจากการจินตนาการของผู้คิดประดิษฐ์เอง ต้องการให้มีนางพญาว่าวและเหล่าบริวารออกมาร่ายรำถวายเจ้าสมุทรเทวา ซึ่งจะออกมาร่ายรำกันปีละ ๑ ครั้งในฤดูมรสุม

ชาติพันธุ์

ต่างกลุ่ม ต่างก้าน ย่านเถา
เป็นเนื้อเชื้อเผ่าเก่าแก่
ล้วนค่าชราชแร
มอบแด่ดิน,ฟ้ามานาน ฯ

(กลอน ๖)

ชนพื้นเมือง
ชีวิตในเวิ้งทะเลและแนวภูเขา

บรรจง ทองสร้าง

เมื่อเข้าสู่สมัยโฮโลซีน (Holocene epoch : Holocene แปลว่า ใหม่ทั้งหมด) อากาศโลกอบอุ่นขึ้นทำให้น้ำแข็งละลายเข้าท่วมพื้นที่ชายฝั่งโดยเมื่อ ๙,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นกว่าเดิมโดยอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางปัจจุบันประมาณ ๒๓ เมตร และเมื่อเข้าสู่ช่วงเวลา ๖,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ ปี ในสมัยโฮโลซีนตอนกลาง ระดับน้ำทะเลเข้าท่วมแผ่นดินสูงกว่าระดับน้ำทะเลปัจจุบันประมาณ ๘ เมตร หลังจากนั้นจึงลดระดับลงและคงที่เท่ากับระดับน้ำทะเลปานกลางปัจจุบันเมื่อประมาณ ๑,๔๐๐ ปีที่ผ่านมา โดยในช่วงเวลาประมาณ ๒,๓๔๐ ปีที่ผ่านมานั้น พื้นที่คาบสมุทรสทิงพระฝั่งตะวันออกที่อยู่ในแนวละติจูดเดียวกับจังหวัดสตูลนั้นยังมีสภาพเป็นทะเล ดังนั้นพื้นราบของจังหวัดสตูลในช่วงเวลานั้นก็ยังคงเป็นทะเล มนุษย์ที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่สตูลจึงต้องใช้ถ้ำเป็นที่พักอาศัย ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ แสดงที่อยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ภายในถ้ำอุไรทอง อำเภอละงู จังหวัดสตูล

จากภาพที่ ๑ เป็นร่องรอยการกัดเซาะเขาหินปูนของระดับน้ำทะเลโบราณที่ความสูงประมาณ ๑.๕ เมตร จากพื้นดิน และภาพที่ ๒ เป็นร่องรอยการกัดเซาะของระดับน้ำทะเลโบราณที่ความสูงประมาณ ๑๐ เมตร ของเขาหินปูนถ้ำอุไรทอง อำเภอละงู จังหวัดสตูล จากหลักฐานดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในสมัยโบราณน้ำทะเลเข้าท่วมพื้นที่บริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรไทยโดยคงระดับน้ำอยู่นานอย่างน้อย ๒ ครั้ง จึงทำให้เห็นร่องรอยการกัดเซาะชัดเจน โดยแนวการกัดเซาะที่ระดับความสูงประมาณ ๑๐ เมตรนั้นสอดคล้องกับข้อมูลการเข้าท่วมของน้ำทะเลในสมัยโฮโลซีนตอนกลางเมื่อประมาณ ๖,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา โดยยืนระดับอยู่นานระยะหนึ่งจนสามารถเห็นแนวการกัดเซาะชัดเจนตามภาพที่ ๓ หลังจาก ๔,๐๐๐ ปีแล้วได้ลดระดับลงแล้วยืนระดับอยู่อีกช่วงเวลาหนึ่งจนสามารถเห็นแนวกัดเซาะตามภาพที่ ๒ หรือในทางกลับกันอาจจะยืนระดับที่ความสูง ๑.๕ เมตร ก่อนจะเพิ่มระดับไปอยู่ที่ ๑๐ เมตร ซึ่งจะต้องมีการศึกษากันต่อไป

เมื่อพื้นราบน้ำทะเลเข้าท่วม ทำให้มนุษย์ชนเผ่าพื้นเมืองเดิมที่เข้ามาอาศัยอยู่แถบนี้ จึงต้องเข้าอาศัยอยู่ในถ้ำตามภูเขาหินปูนต่างๆ ที่กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดสตูล คนกลุ่มนี้จึงมีพื้นฐานการดำรงชีวิตอยู่ในทะเลกับแนวภูเขามาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยโฮโลซีนตอนกลาง โดยความสามารถดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดสู่รุ่นปัจจุบันดังที่พบว่า **“เซมัง”** สามารถอาศัยอยู่ในป่าตามแนวเทือกเขาบรรทัดโดยไม่ได้รับอันตรายจนสูญพันธุ์ไปเช่นเดียวกับ **“ชาวน้ำ”** หรือ **“อูรักลาโว๊ย”** ที่อาศัยอยู่ตามหมู่เกาะต่างๆ ในอ่าวอันดามันในปัจจุบัน

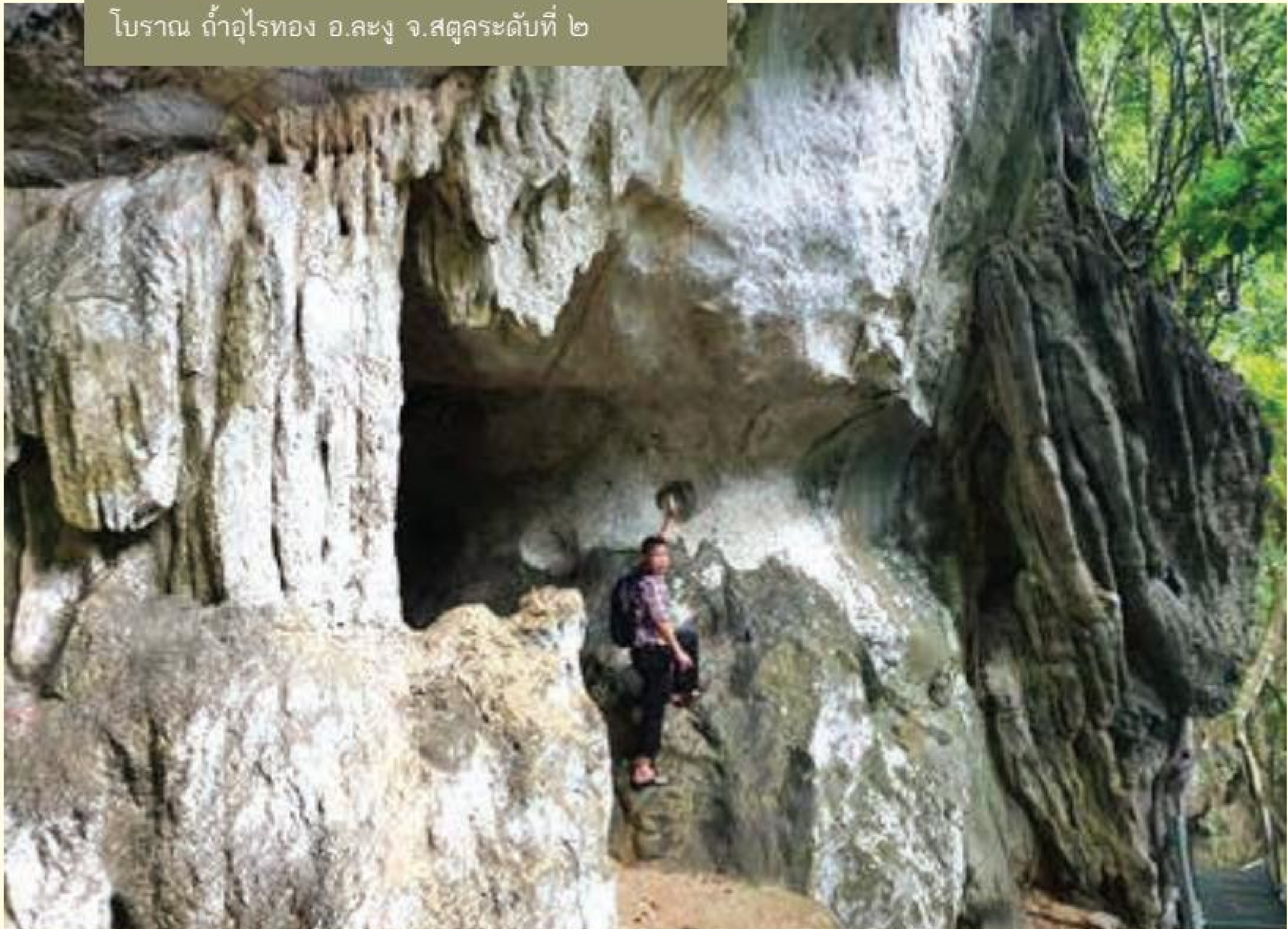

ภาพที่ ๒ แสดงร่องรอยการกัดเซาะของระดับน้ำทะเลโบราณ ถ้ำอุไรทอง อ.ละงู จ.สตูลระดับที่ ๑

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบตามถ้ำต่างๆ ในเขตจังหวัดสตูล เช่น เครื่องมือสะเก็ดหิน ที่เขาโต๊ะพญาวัง อำเภอเมืองจังหวัดสตูล หินลับ ค้อนหิน ก้อนหินรูปทรงหลายเหลี่ยม เศษภาชนะดินเผา บริเวณเขาโต๊ะนางดำ อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล รวมถึงชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ เปลือกหอย ตามถ้ำต่างๆ ในเขตอำเภอละงู อำเภอควนกาหลง และอำเภอมะนัง ชี้ให้เห็นว่าได้มีมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสตูลเมื่อประมาณ ๕,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับระยะการยืนระดับสูงสุดของน้ำทะเลในสมัยโฮโลซีนตอนกลาง

จากการที่แผ่นดินของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เชื่อมเป็นแผ่นดินเดียวกันในช่วงปลายของสมัยไพลสโตซีน เมื่อประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา ทำให้มนุษย์ที่อพยพมาจากแอฟริกาสามารถเดินทางไปถึงกันทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะต่างๆและเมื่อระดับน้ำทะเลสูงขึ้นเข้าท่วมไหล่ทวีปซุนดาทำให้เกิดทะเลอ่าวไทย และแยกหมู่เกาะต่างๆ ออกจากกัน ทำให้มนุษย์รุ่นแรกจึงถูกแยกออกจากกันตั้งแต่ประมาณ ๖,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา และมีพัฒนาการแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด จำเพาะในแหลมมลายูนั้น จากการศึกษาของ วอลเตอร์ วิลเลียม สคีต (Walter William Skeat) และชาร์ลส์ ออตโต แบลกเด็น(Charles Otto Blagden) ได้แบ่งชนพื้นเมืองออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

ภาพที่ ๓ แสดงร่องรอยการกัดเซาะของระดับน้ำทะเลโบราณ ถ้ำอุไรทอง อ.ละงู จ.สตูลระดับที่ ๒

๑. เซมัง(Semang) จัดเป็นกลุ่มย่อยในตระกูลนิกริโต (Negrito) โดยยังมีเรียกชื่อกลุ่มย่อยๆ อื่นอีก ได้แก่ พะงัน (Pangan) มะนิก(Manik) เมนิ (Meni) หรือ เม็นดิ (Mendi) จัดเป็นชาวเงาะในแหลมมลายูกลุ่มแรก ลักษณะตัวค่อนข้างเตี้ย ผิวดำเข้มหรือค่อนไปทางน้ำตาลไหม้ ริมฝีปากหนา ซี่ฟันสั้นโต จมูกแบนกว้างและเส้นผมหยิกทั้งแบบขมวดกลมเป็นก้นหอย หยิกหย็อง หรือหยิกฟูเป็นกระเซิง กลุ่มนี้คือนิโกรเผ่าพันธุ์หนึ่ง

๒. ซาไก (Sakai) จัดเป็นกลุ่มดราวิโด-ออสเตรเลียน (Dravido-Australian) หมายถึง ชาวเกาะทะเลใต้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ซีนอย (Senio) ในตระกูลออสโตรเนเชียน (Austronesian : Austro หมายถึง ทิศใต้ ลมใต้ และ nesian หมายถึง เกาะ) กลุ่มนี้อพยพมาจากทะเลใต้ อาศัยอยู่ตอนกลางของประเทศมลายู จัดเป็นชาวเงาะในแหลมมลายูกลุ่มที่สอง มีลักษณะผมหยิกเป็นลอน หรือคดไปคดมา ไม่หยิกกดหนังศีรษะแบบเซมัง ผิวออกเหลือง นอกจากนั้นยังหมายรวมถึง ดยัค บาตั๊ก ชาวเล จากุน ด้วย

๓. จากุน (Jakun) เป็นมลายูดั้งเดิม อาศัยอยู่ทางตอนล่างหรือปลายแหลมมลายู ได้แก่ ชาวเล หรือ ชาวน้ำ แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยอีกมาก โดยจากุนไม่ถือว่าเป็นเงาะป่า ผิวสีทองแดง เส้นผมตรงดำเกลี้ยงแบบมองโกล กระดูกแก้มสูง ตาเอียงเล็กน้อย

ภาพที่ ๔ และ ๕ ต่างอพยพมาเจอกันบนคาบสมุทรมลายู
ที่มา : เซมัง แถบอำเภอมะนัง จังหวัดสตูล
ถ่ายเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

จากการศึกษาของ โรแลนด์บี ดิกซอน (Roland B.Dixon) นั้นพบว่า ลูกผสมที่เกิดจากกลุ่มออสโตลอยด์และนิกรอยด์เดิม กับ นิกริโตปาเลอัลไปน์ (นิกริโตปาเลอัลไปน์ ยังมีพันธุ์บริสุทธิ์อยู่ในหมู่เกาะอันดามัน ส่วนกลุ่มนิกรอยด์ยังคงรักษาพันธุ์ดั้งเดิมอยู่แถบเมือกเขาในพม่า เช่น พวก ชิน (Chin) และมีมากในมณฑลอัสสัมและทั่วๆ ไปในอินเดีย) เกิดเป็น **"เซมัง"** และ **"เซมังเดิม"** เมื่อไปผสมซ้ำกับปาเลอัลไปน์อีกพวกหนึ่งคือกะเหรี่ยงที่อพยพลงมาทางใต้จึงเกิดเป็น **"ซาไก"** และจากการศึกษาของนายแพทย์สมศักดิ์ สุวรรณสมบูรณ์ที่ตรวจกลุ่มเลือดของคนไทย คนชวาและคนจีนพบว่ากลุ่มเลือดของคนไทยมีเปอร์เซ็นต์ความถี่ของยีนส์เหมือนกับของชาวเกาะชวา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนายแพทย์ประเวศ วะสี ที่พบว่ามีเฮโมโกลบินอี (Hgb.E) ในเลือดของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมีมากเช่นเดียวกับที่พบในกลุ่มของชาวมอญ ละว้า และเขมร แต่แทบไม่พบในคนจีน จากข้อมูลดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ชาติพันธุ์ของคนในคาบสมุทรมลายูนั้น เกิดการผสมผสานระหว่างกลุ่มชนที่อพยพมาขึ้นฝั่งอย่างหลากหลาย และมีความใกล้ชิดกันทางสายเลือดของบรรพบุรุษของทุกสายที่ผสมกันขึ้นมา

หลังจากนั้นก็มีมนุษย์ในชาติพันธุ์อื่นๆ ได้เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งโดยการเดินทางเลียบชายฝั่ง การเดินทางทางบกในแผ่นดินใหญ่ และการอาศัยลมล่องเรือมาขึ้นฝั่งทั้งจากอินเดีย อาหรับ จีน จึงทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานถาวรขึ้น โดยเฉพาะลมอุกาที่พัดจีนมาขึ้นฝั่ง และลมพัทยา ที่พัดอินเดียและโลกอาหรับมาขึ้นฝั่ง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่นำเอาลัทธิความเชื่อ รูปแบบการปกครอง และองค์ความรู้ต่างๆ มาขึ้นฝั่งและเกิดการผสมผสานชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทั่วทั้งคาบสมุทรมลายู

ผลจากการล่องเรือมาขึ้นฝั่งของชนชาติต่างๆ ได้ก่อให้เกิดเมืองท่าการค้าขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสมาพันธรัฐศรีวิชัย ที่มีเมืองท่าการค้าชายฝั่งทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกของแหลมมลายู การค้ากับจีนที่เจริญรุ่งเรืองมาก และเนื่องจากจีนเป็นประเทศใหญ่ เป็นตลาดการค้าที่สำคัญของโลกในยุคนั้น (รวมถึงยุคนี้) อาณาจักร **"ลังกาสุกะ"** (หลังยาซิว) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปัตตานีทางฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเชื่อมต่อกับรัฐเคดะห์ หรือ ไทรบุรี หรือเมือง **"กฎาหะ"** ทางฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นเมืองท่าการค้ามาแต่ครั้งโบราณด้วยกันทั้ง ๒ เมืองนั้น ได้ให้ราชทูตส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงจีน เมื่อ พ.ศ. ๑๐๙๕ – ๑๐๙๗ สมัยจักรพรรดิเอวียน รวมถึงราชทูตจากประเทศอื่นๆ ซึ่งจีนได้วาดภาพและบันทึกรายละเอียดเก็บไว้จนถึงปัจจุบัน

ภาพ : ราชทูตจาก "หลังยาซิว" หรือ "ลังกาสุกะ" ที่เดินทางไปส่งราชบรรณาการแก่จักรพรรดิเอวียน

ที่มา : http://azizstan.info/index.php/๙๑-history/๑๘๒๔๒-๑๕๐๓ (๐๔/๐๖/๖๒)

จากภาพพบว่าราชทูตจาก **"ลังกาสุกะ"** มีลักษณะ **"ผมหยิก ผิวคล้ำ"** ไม่ใส่เสื้อ ไม่สวมรองเท้า นุ่งโจงกระเบน ซึ่งต่างโดยสิ้นเชิง เมื่อเทียบกับราชทูตจากเมืองอื่นๆ จึงเป็นไปได้ว่าราชทูตดังกล่าวคือ **"ชนพื้นเมืองเดิม"** ที่เข้ามาอยู่ก่อนที่จะได้รับอารยธรรมโดยเฉพาะจากอินเดีย ที่ขึ้นฝั่งมามีอิทธิพลทางความเชื่อต่อกลุ่มชนในคาบสมุทรมลายูเมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา

อาจารย์อมรา ศรีสุชาติ ให้ความหมายของ **"กฎาหะทวีป"** ว่าเป็น **"ถิ่นที่อยู่อาศัยของคนผิวคล้ำ"** ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของราชทูตของหลังยาซิว ที่ไปเมืองจีนในช่วง พ.ศ. ๑๐๙๕ – ๑๐๙๗

ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๒๖๗ เจ้าเมืองไชยา (จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ได้นำของไปถวายพระเจ้ากรุงจีนเป็นจำนวนมากและ หนึ่งในนั้นคือ **"ชนพื้นเมือง"** ที่อาศัยอยู่แถบเมืองไชยา

"....ปีที่ ๑๒ (พ.ศ.๑๒๖๗) เดือนกรกฎาคม ในสมัยรัชกาลหมิงหวาง ฮ่องเต้เสี้ยนจง (พ.ศ.๑๒๕๕-๑๒๙๘) ราชวงศ์ถัง มีบันทึกว่า พระราชโอรสของมหาจักรพรรดิแห่งสหราชอาณาจักรเสียม กรุงศรีโพธิ์(ไชยา) เป็นหัวหน้าขุนนาง ควบคุมคณะราชทูตเดินทางไปยังมหาอาณาจักรจีน คณะราชทูต ได้นำชนพื้นเมือง คนเงาะสองคนเป็นหญิงหนึ่งคน และผู้ชายหนึ่งคน มีนักดนตรีคนพื้นเมืองหนึ่งคณะ มีนกแก้วห้าสี ๑ ตัว ถวายแด่ฮ่องเต้เสี้ยนจง แห่งมหาอาณาจักรจีน ฮ่องเต้ได้แต่งตั้งให้พระราชโอรสของมหาจักรพรรดิแห่งสหราชอาณาจักรเสียม มีตำแหน่งเป็นนายพล(โช-ชุน) พร้อมกับได้ถวายผ้าแพรไหม ๑๐๐ ม้วน ให้แก่มหาจักรพรรดิแห่งสหราชอาณาจักรเสียมด้วย..."

บริเวณเขา เพ-ลา (แปลว่าพลู) อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ติดกับอำเภอไชยาทางตอนเหนือ มีชนพื้นเมืองเดิมอยู่อาศัย ผิวแห้งเป็นขุย คนแถบนั้นเรียก **"พวกขี้ปุย"** คือ ผิวที่แห้งเป็นขุย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ เจ้าเมืองไชยา (สมัยนั้น) นำไปถวายให้กับพระเจ้ากรุงจีน โดยเมื่อพิจารณาจากบันทึกจีน ใน ๒ เหตุการณ์ดังที่กล่าวมา พบว่า ชนพื้นเมืองเดิมที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่บนคาบสมุทรมลายูนั้น นอกจากจะพบหลักฐานทางโบราณคดีในรูปของเครื่องมือเครื่องใช้ ชิ้นส่วนกระดูกแล้ว ยังยืนยันการมีอยู่จากบันทึกในจีน และเป็นกลุ่มที่มีผลต่อความสัมพันธ์ทางการเมืองและการค้าระหว่างกลุ่มเมืองชายฝั่งบนคาบสมุทรมลายูและมหาอำนาจจีนในยุคนั้นด้วย

ชนพื้นเมืองในเขตจังหวัดสตูล รู้จักการใช้เสื้อผ้า การพูดภาษาไทย และการกินข้าวเป็นอาหาร จากกลุ่มคนที่เข้าป่าก่อน พ.ศ. ๒๕๒๓ ในยุคที่มีการต่อสู้กันทางความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการปกครอง เมื่อกลุ่มคนในเมืองเดินทางเข้าป่าแล้วไปพบกับชนพื้นเมืองเดิม จึงเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนและเกื้อกูลกัน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจึงทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตของชนพื้นเมืองเริ่มเปลี่ยนแปลงไป และเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงใหญ่อีกครั้งในห้วงเวลาประมาณ ๑ ทศวรรษที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันและสืบต่อในอนาคต เมื่อการท่องเที่ยวล่องแก่งป่าต้นน้ำได้รับความนิยม ชนพื้นเมืองที่อยู่ตามป่าต้นน้ำแบบเร่ร่อนก็เริ่มลงหลักปักฐาน สร้างทับที่อยู่ถาวร โดยวิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีของนักท่องเที่ยวที่มาจากภายนอก ไม่นับ

"ชาวเล" ตามเกาะแก่งที่เปลี่ยนแปลงไปก่อนหน้านี้แล้วเมื่อ **"เกาะหลีเป๊ะ"** เลื่องชื่อด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อฐานทรัพยากร ได้ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของมนุษย์ดึกดำบรรพ์จากแอฟริกากระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และฝั่งทะเลด้านตะวันตกของประเทศไทย โดยเฉพาะในแถบจังหวัดสตูล ตรัง พัทลุง ตรงพื้นที่รอยต่อมีชนพื้นเมืองที่ยังดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม เมื่อ ๕,๐๐๐ ปีที่ผ่านมาเป็นอย่างน้อยมาจนถึงปัจจุบันโดยปรากฏหลักฐานการดำรงอยู่ทั้งเครื่องมือหิน กระดูกมนุษย์ กระดูกสัตว์ และเปลือกหอยทะเลตามถ้ำโถงต่างๆ รวมถึงอักษรและภาพที่บันทึกโดยชาวจีนในยุคสมัยที่เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างชาติพันธุ์ที่เริ่มอพยพมาขึ้นฝั่งในช่วงต้นพุทธกาล การดำรงอยู่ของชนพื้นเมืองดังกล่าว จึงเป็นประวัติศาสตร์ที่ยังมีชีวิตที่โลดแล่นมายาวนานจนล่วงเข้าศตวรรษที่ ๒๑ ของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ส่วนจะดำเนินต่อไปอย่างไรนั้น ช่วยกันคิดครับ

บันทึกฟ้า จารึกดิน

บันทึก ณ แผ่นฟ้า
และศิลาก็ตราตรึง
ห้วงกาลสกัด, กลึง
ขณะหนึ่ง อดีตเรา ฯ

(อินทรวิเชียรฉันท์ ๑๑)

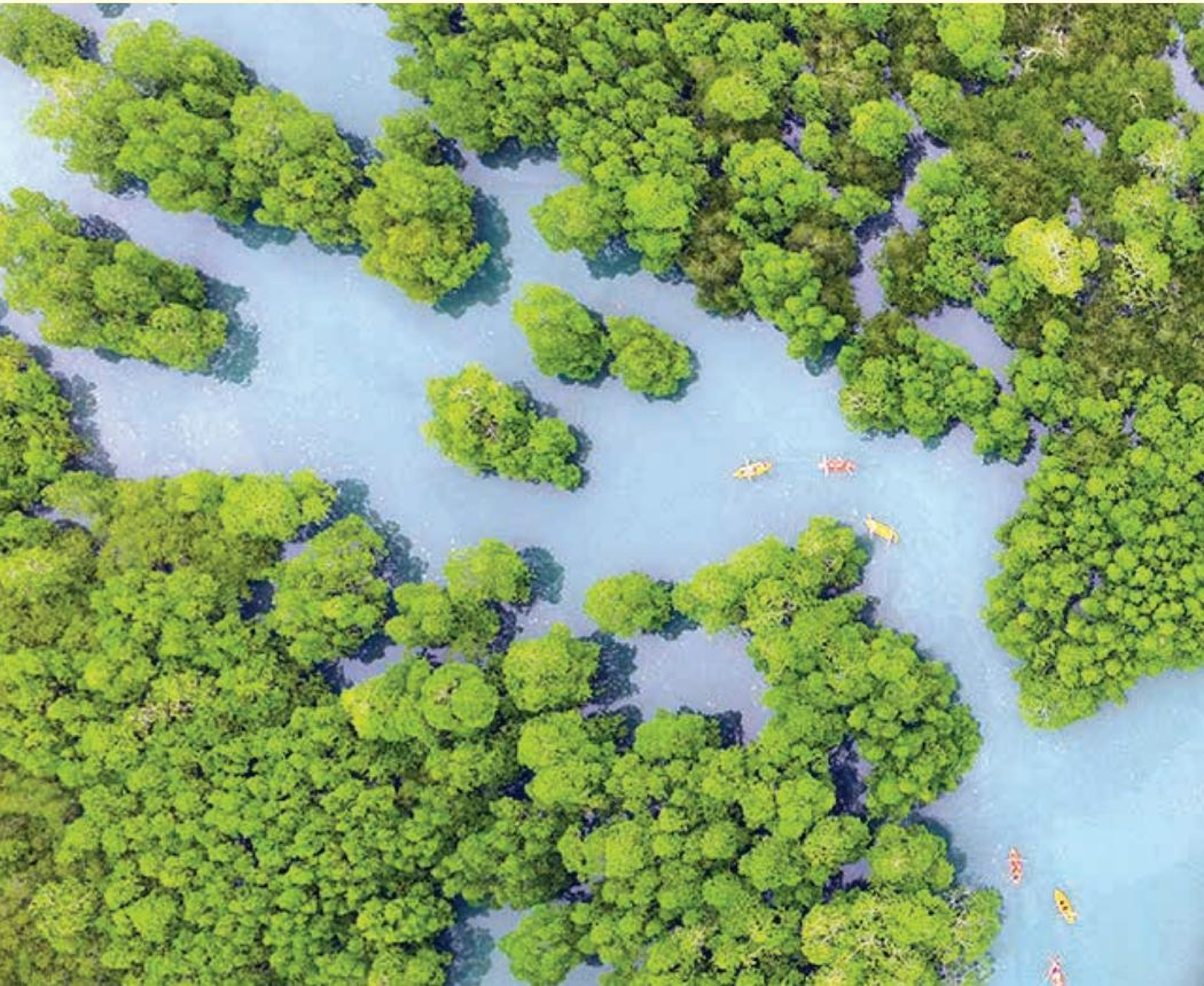

อุทยานธรณีโลกสตูล
ความรุ่มรวยทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตผู้คน

ณรงฤทธิ์ ทุ่งปรือ
อุใบ หมัดหมุด

อุทยานธรณีโลกสตูล (Satun UNESCO Global Geopark) คือพื้นที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา เป็นบันทึกหลักฐานของโลกใต้ทะเลเมื่อ ๕๕๐ ล้านปีก่อน ที่อุดมไปด้วยสิ่งมีชีวิตยุคเก่า เกิดเป็นแหล่งสร้างออกซิเจนให้กับโลกในช่วงเวลานั้น ต่อมาเปลือกโลกยกตัวขึ้น ก่อเกิดเป็นเทือกเขาและถ้ำ โดยพื้นที่เหล่านี้ได้รับการบริหารจัดการแบบองค์รวม ประกอบด้วย การอนุรักษ์ การให้การศึกษาและพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้ชุมชนเรียนรู้และเข้าใจ มีความภาคภูมิใจในพื้นที่ตัวเอง สร้างอาชีพ เศรษฐกิจท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา ใช้มรดกธรณีวิทยาเชื่อมโยงกับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอื่นๆ

อุทยานธรณีโลกสตูล ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ครอบคลุม ๔ อำเภอ คือ ทุ่งหว้า มะนัง ละงู และอำเภอเมืองสตูล ปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีการค้นพบฟอสซิลช้างดึกดำบรรพ์สกุลสเตโกดอนอายุ ๑.๘ ล้านปี และฟอสซิล

แรด กวาง เต่า ในถ้ำวังกล้วย ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น **"ถ้ำเลสเตโกดอน"** อบต.ทุ่งหว้าจึงได้สร้างศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ช้างดึกดำบรรพ์ทุ่งหว้าขึ้นมา เพื่อจัดแสดงเรื่องราวข้อมูลของซากดึกดำบรรพ์เหล่านั้นเพื่อเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยว ต่อมา พ.ศ. ๒๕๕๔ จังหวัดสตูลได้ดำเนินการจัดตั้งอุทยานธรณี โดยกำหนดพื้นที่อุทยานธรณี ตั้งหน่วยงานบริหารจัดการ จัดทำแผนบริหารจัดการ และดำเนินการตามแผนฯ ประกาศจัดตั้งอุทยานธรณีสตูล (Satun Geopark) เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ มีพื้นที่ครอบคลุม ๒,๕๙๗.๒๑ ตารางกิโลเมตร

วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเสนอให้อุทยานธรณีสตูลเป็นสมาชิกอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geoparks) ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ ได้รับการรับรองจากยูเนสโกให้เป็นอุทยานธรณีโลกสตูล วันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ประโยชน์การเป็นสมาชิกอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก : เป็นการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ผ่านการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ของการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านคุณค่าของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และด้านการท่องเที่ยวซึ่งจะดึงดูดนักท่องเที่ยวนำรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นและประเทศ ประชากรในพื้นที่มีงานทำ มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชากรในพื้นที่เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าได้รับการปกป้องคุ้มครอง เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

สตูลดินแดนแห่งมหายุคพาลีโอโซอิก

อีกหนึ่งการค้นพบสำคัญที่ทำให้อุทยานธรณีสตูลก้าวขึ้นสู่อุทยานธรณีโลกก็คือ การค้นพบฟอสซิลของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ใน **"มหายุคพาลีโอโซอิก"** ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ ยุค ได้แก่ แคมเบรียน ออร์โดวิเชียน ไซรูเลียน ดีโวเนียน คาร์บอนิเฟอรัส และเพอร์เมียน

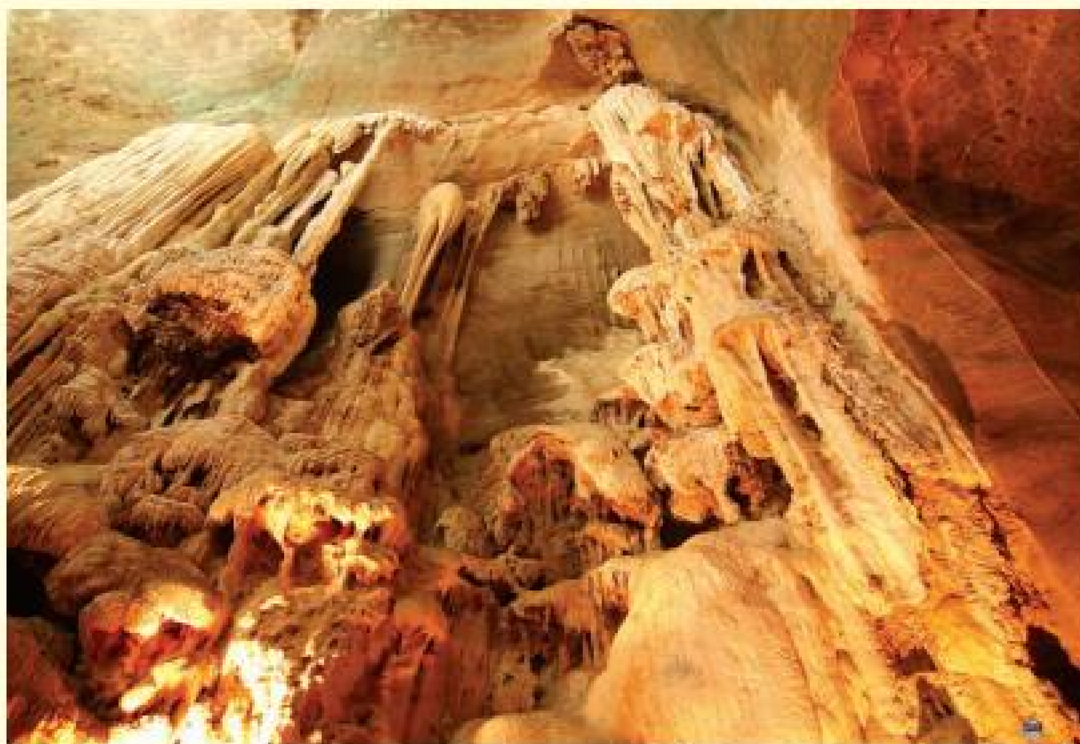
แผ่นดินอุทยานธรณีสตูลก่อร่างขึ้นมาจากผืนทะเลเมื่อกว่า ๕๐๐ ล้านปี หรือยุคแคมเบียนอันอุดมด้วยสัตว์รูปร่างแปลกๆ หลายชนิดที่ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นทรายใต้ท้องทะเล บางชนิดรูปร่างคล้ายแมงดาทะเลปัจจุบันที่เรียกว่า **"ไทรโลไบท์"** ซึ่งมีหลักฐานเป็นซากดึกดำบรรพ์บริเวณเกาะตะรุเตา

นอติลอยด์ คือกลุ่มหอยทะเล ในชั้นย่อย นอติลอยด์ที่มีเปลือกห่อหุ้มภายนอกซึ่งรู้จักกันดีก็คือหอยงวงช้างในปัจจุบัน พบลักษณะเด่นของมันในช่วงต้นมหายุคพาลีโอโซอิกมีฐานะสัตว์นักล่าโดยได้พัฒนาเปลือกกระดอง ทั้งรูปแบบและรูปร่างอย่างหลากหลาย พบเป็นซากดึกดำบรรพ์ประมาณ ๒,๕๐๐ ชนิด แต่อยู่รอดมาจนถึงปัจจุบันเพียง ๖ ชนิดเท่านั้น

ปลาหมึกกลุ่มนอติลอยด์ (nautiloids) เป็นปลาหมึกกลุ่มแรกในโลก ตั้งแต่ยุคแคมเบรียนเมื่อ ๕๐๐ ล้านปีมาแล้ว ปลาหมึกกับหอยมีบรรพบุรุษร่วมกัน แต่ปลาหมึกเป็นกลุ่มที่เปลือกมีวิวัฒนาการแบ่งออกเป็นห้องๆ ทำให้ลอยตัวได้ วิวัฒนาการต่อมา คือ การที่เปลือกค่อยๆม้วนงอจนขดเป็นวง ซึ่งก้าวหน้าไปถึงขั้นวงขดนั้นเม้มซ้อนกัน ทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวในการเคลื่อนที่ ด้วยขนาดและประสิทธิภาพในการเคลื่อนที่ ปลาหมึกนอติลอยด์พวกที่มีเปลือกเหยียดตรง ครองความเป็นนักล่าไร้เทียมทานในทะเลยุคออร์โดวิเชียน เมื่อประมาณ ๔๘๐ – ๔๔๐ ล้านปี แต่ต่อมาปลาหมึกกลุ่มนี้กลับสูญพันธุ์ไปหมดในเหตุการณ์ mass extinction ครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลก ตอนปลายยุคเพอร์เมียน (๒๕๐ ล้านปี) ส่วนพวกเหลือรอด เป็นพวกเปลือกขด และท้ายที่สุดหลังจากผ่านเหตุการณ์ mass extinction อีก ๒ ครั้ง มี ๒ สกุลเท่านั้นที่เหลือรอดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็คือหอยงวงช้าง (nautilus) นั่นเอง

ลำดับชั้นหินเขาน้อย-บ้านทุ่งเสม็ด ตำบลกำแพง อำเภอละงู เป็นเนินเขาเตี้ยๆ ที่มีซากฟอสซิลหลากหลายอยู่ในเนื้อหินแทบทุกตารางเมตร ไม่ว่าจะเป็น พลับพลึงทะเล แบรคคิโอพอด (หอยกาบคู่) ไทรโลไบต์ (สัตว์ที่มีรยางค์เป็นข้อปล้องต้นตระกูลแมงดาทะเลโบราณ) และ แกรปโตไลต์ สัตว์ทะเลขนาดเล็กมีลักษณะเป็นเส้น เมื่อส่องดูด้วยแว่นขยายจะเห็นเป็นหยักคล้ายฟันเลื่อย อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม ฟอสซิลแกรปโตไลต์จะดูคล้ายรอยขีดเขียนบนก้อนหิน

แหล่งหินที่ต่อเนื่องจากแหล่งลำดับชั้นหินแบบฉบับเขาน้อยไปทางตะวันออกเป็นระยะทางประมาณ ๕๐๐ เมตร ถูกคลุมด้วยอาคารสี่เสา หลังคาสังกะสี มีขนาดพื้นที่ประมาณ ๒๐ × ๒๐ ตารางเมตร ลักษณะเป็นหินโผล่คล้ายจอมปลวกขนาดใหญ่ มีชั้นหินบางเรียงซ้อนกันสวยงาม ดูแปลกตา เป็นหินปูนสีแดง มีโครงสร้างคล้ายรอยระแหงโคลน ด้านบนชั้นหินมีลักษณะเดียวกับหมวดหินป่าแก่แบบฉบับเขาน้อย

แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น

ท่องเที่ยวและเรียนรู้ข้ามกาลเวลา

ณรงฤทธิ์ ทุ่งปรือ
อุใบ หมัดหมุด

ถ้ำเลสเตโกดอน อำเภอทุ่งหว้า

ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ชาวบ้านจาก อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ๕ คน นำโดย **"นายยุทธนันท์ แก้วพิทักษ์"** ได้เข้าไปดำหากุ้งก้ามกรามใน **"ถ้ำวังกล้วย"** ที่ตั้งอยู่ในเขตบ้านคีรีวง ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล แล้วบังเอิญได้พบฟอสซิลชิ้นหนึ่ง มีสีน้ำตาลไหม้ น้ำหนัก ๕.๓ กิโลกรัม ยาว ๔๔ เซนติเมตร สูง ๑๖ เซนติเมตร ตอนนั้นยังไม่รู้ว่ามันคือฟอสซิลอะไรและมีความสำคัญอย่างไร

เมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ พบว่านั่นคือกระดูกฟันกรามของช้าง **"สเตโกดอน"** ที่มีชีวิตอยู่ในยุคไมโอซีนตอนปลายถึงต้นยุคไพลสโตซีน มีอายุประมาณ ๑.๘ ล้านปี เป็นช้างรุ่นที่ ๖ ในวิวัฒนาการของสัตว์ตระกูลช้าง มีอายุเก่าแก่กว่าช้าง **"แมมมอธ"** (รุ่นที่ ๘ - อายุราว ๒๐,๐๐๐ ปี) เป็นอีกหนึ่งการค้นพบซากดึกดำบรรพ์ของไทย

หลังจากนั้น **"นายณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรือ"** หรือ **"นายกโอเล่ย์"** นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า เจ้าของพื้นที่ เล็งเห็นความสำคัญของฟอสซิลดังกล่าว จึงนำทีมชาวบ้านพัฒนาถ้ำวังกล้วยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมกับเรียกขานถ้ำแห่งนี้เสียใหม่ว่า **"ถ้ำเลสเตโกดอน"** ตามลักษณะของถ้ำที่มีธารน้ำไหลผ่าน ผนวกกับชื่อของซากฟอสซิลกรามช้างสเตโกดอนที่พบในถ้ำแห่งนี้

ถ้ำเลสเตโกดอนถือเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อของจังหวัดสตูล การเข้าไปเที่ยวในถ้ำเลสเตโกดอน นักท่องเที่ยวต้องนั่งเรือคายักเข้าไป ภายในนั้นมีหินงอก หินย้อยตามเพดานและผนังถ้ำ หินประกายเพชร หินที่มีสายน้ำไหลผ่านดูคล้ายม่านน้ำตกเล็กๆ เสาหิน หินรูปหลอด ทำนบหิน ดูงดงามอย่างยิ่ง

ถ้ำเลสเตโกดอนเป็น **"ถ้ำเป็น"** จึงห้ามนักท่องเที่ยวแตะ จับ สัมผัส หินงอกหินย้อยที่กำลังเติบโตมีชีวิตภายในถ้ำนั้นอย่างเด็ดขาด

ลักษณะเด่นของแหล่ง : เป็นแหล่งที่มีลักษณะธรณีสัณฐานประเภทถ้ำที่สวยงามและมีความยาวมาก ที่สำคัญที่สุดเป็นแหล่งที่พบฟอสซิลของช้างสเตโกดอนที่เดียวในจังหวัดสตูล

สะพานข้ามกาลเวลาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา อำเภอละงู

เขาโต๊ะหงายเป็นภูเขาลูกโดดๆ มีขนาดพื้นที่ประมาณ ๖๐๐×๓๐๐ ตารางเมตร ด้านเหนือจรดพื้นที่ราบ ส่วนด้านใต้เป็นผาชันยื่นออกไปในทะเล ด้านตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอ่าวหาดทรายโค้งเว้าเข้าไปในแผ่นดินและเป็นที่ตั้งที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ด้านตะวันตก ด้านใต้ และด้านตะวันออกเป็นผาชันติดทะเล มีสะพานเดินเท้าจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราเลียบไปตามชายฝั่งผาชันด้านตะวันออก แล้วโค้งไปทางตะวันตกผ่านเขตรอยต่อระหว่างหินปูนสีเทากับหินทรายสีแดง

แม้จะไม่มีหลักฐานซากดึกดำบรรพ์ แต่จากการเปรียบเทียบลำดับชั้นหินนั้นกล่าวได้ว่า หินปูนสีเทาเป็นหินปูนกลุ่มหินทุ่งสงยุคออร์โดวิเชียน ส่วนหินทรายสีแดงเป็นหินทรายกลุ่มหินตะรุเตายุคแคมเบรียน โดยระนาบสัมผัสระหว่างกลุ่มหินทั้งสองนั้นเป็นระนาบรอยเลื่อนที่มีการวางตัวเอียงเทไปทางทิศตะวันออก และจากการที่ชั้นหินทรายสีแดงมีการวางตัวไปทางตะวันออกเฉียงเหนือด้วยมุมเอียงเท ๒๒ องศาแล้วค่อยๆ เพิ่มการเอียงเทมากขึ้นๆ จนอยู่ในแนวตั้งฉากที่บริเวณด้านใต้ของระนาบรอยเลื่อนนั้น ทำให้กล่าวได้ว่าเป็นรอยเลื่อนปกติ และหากนักท่องเที่ยวเดินบนสะพานจากด้านหินปูนสีเทาข้ามไปยัง

ด้านหินทรายสีแดง ถือได้ว่ากำลังมีอายุมากขึ้นจากยุคออร์โดวิเชียนไปเป็นยุคแคมเบรียนโดยผ่านระนาบรอยเลื่อนที่กำหนดเป็น **"เขตข้ามกาลเวลาเขาโต๊ะหงาย"**

ชั้นหินทรายสีแดงยุคแคมเบรียน (กลุ่มหินตะรุเตา) เหล่านี้มีหินปูนยุคออร์โดวิเชียน (กลุ่มหินทุ่งสง) วางตัวปิดทับอยู่ด้านบน ทำให้เห็นรอยสัมผัสแบบรอยเลื่อนปกติระหว่างกลุ่มหินทั้งสองที่มีอายุแตกต่างกัน ประกอบกับทัศนียภาพที่เป็น

หน้าผาสูงชันและท้องทะเลสุดลูกหูลูกตา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราจึงได้สร้างสะพานเดินเท้ารอบภูเขาด้านติดทะเล และให้ฉายานามว่า **"สะพานข้ามกาลเวลา"**

ด้วยเหตุนี้อุทยานธรณีสตูลร่วมกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา และจังหวัดสตูลจึงมีแนวคิดจัดพิธีวิวาห์หมู่ข้ามกาลเวลา เพื่อสร้างเรื่องราวให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ และเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรณีวิทยา แหล่งนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้และสืบสานประเพณีวิวาห์หมู่ข้ามกาลเวลากันสืบไป

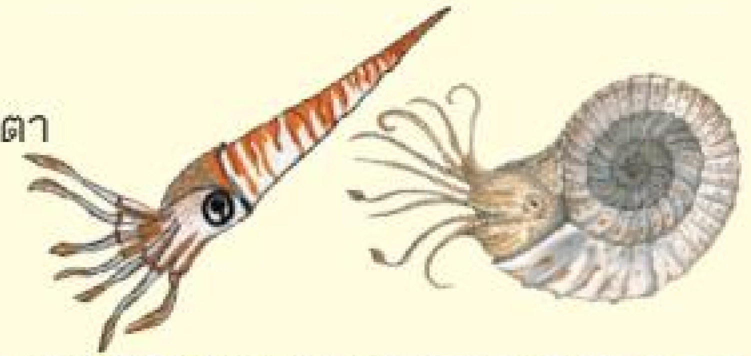
ลักษณะเด่นของแหล่ง : มีสะพานทอดตัวไปตามขอบของเขาโต๊ะหงาย เหมาะกับการเดินชมวิวและเรียนรู้ เนื่องจากเป็นพื้นที่หนึ่งไม่กี่แห่งบนโลกที่มีหินสองยุคเฉือนกันอย่างชัดเจน คือหินทรายยุคแคมเบรียน และหินปูนยุคออร์โดวิเชียน

ปราสาทหินพันยอด อำเภอละงู

ปราสาทหินพันยอดเกิดจากน้ำใต้ดินกัดเซาะและละลายหินปูนที่อยู่ใต้ดิน จนเกิดเป็นรูโพรงจำนวนมาก ซึ่งรูโพรงดังกล่าวขยายขนาดขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นเทือกเขาหินปูนเกาะเขาใหญ่ เพดานของโพรงที่อยู่ในถ้ำหินปูนถูกน้ำฝนกัดเซาะเบาบางลงเรื่อยๆ จนกระทั่งรับน้ำฝนไว้ไม่ไหว เกิดการยุบตัวลงมากลายเป็นหลุมยุบในภูเขา ซึ่งก็คือบริเวณปราสาทหินพันยอด นั่นเอง

ปราสาทหินพันยอดพบ นอติลอยด์ เป็นสัตว์จำพวกหอย กลุ่มเดียวกับหมึก ลำตัวภายในเปลือกจะมีช่องว่างที่มีผนังแบ่งเป็นห้องๆ มีท่อกลางลำตัวทะลุเชื่อมห้องทุกห้องในเปลือก ลักษณะเปลือกมีทั้งแบบที่เป็นแท่งตรงคล้ายกรวย และแบบม้วนขดเกลียวเป็นวง มีอายุประมาณ ๔๗๐ ล้านปี

ลักษณะเด่นของแหล่ง : เป็นปราสาทหินปูน มีความสวยงามแปลกตา และหลุมยุบที่เกิดจากน้ำฝนกัดกร่อน และทะเลกัดเซาะตั้งแต่หลายล้านปี

ถ้ำภูผาเพชร อำเภอมะนัง

เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ หินงอกหินย้อยภายในถ้ำมีความวิจิตรตระการตาเป็นอย่างยิ่ง บางบริเวณยังมีน้ำหยดก่อเกิดหินงอกหินย้อยอยู่ตลอดทั้งปี นอกจากนี้ผนังถ้ำบางแห่งยังพบซากดึกดำบรรพ์ของแบคทีเรีย (สโตรมาโตไลท์) และหมึกทะเลโบราณ (นอติลอยด์) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าหินปูนบริเวณถ้ำภูผาเพชรนี้มีอายุอยู่ในช่วงยุคออร์โดวิเชียน หรือเมื่อประมาณ ๔๕๐ ล้านปีมาแล้ว และยังพบเศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผา บ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์

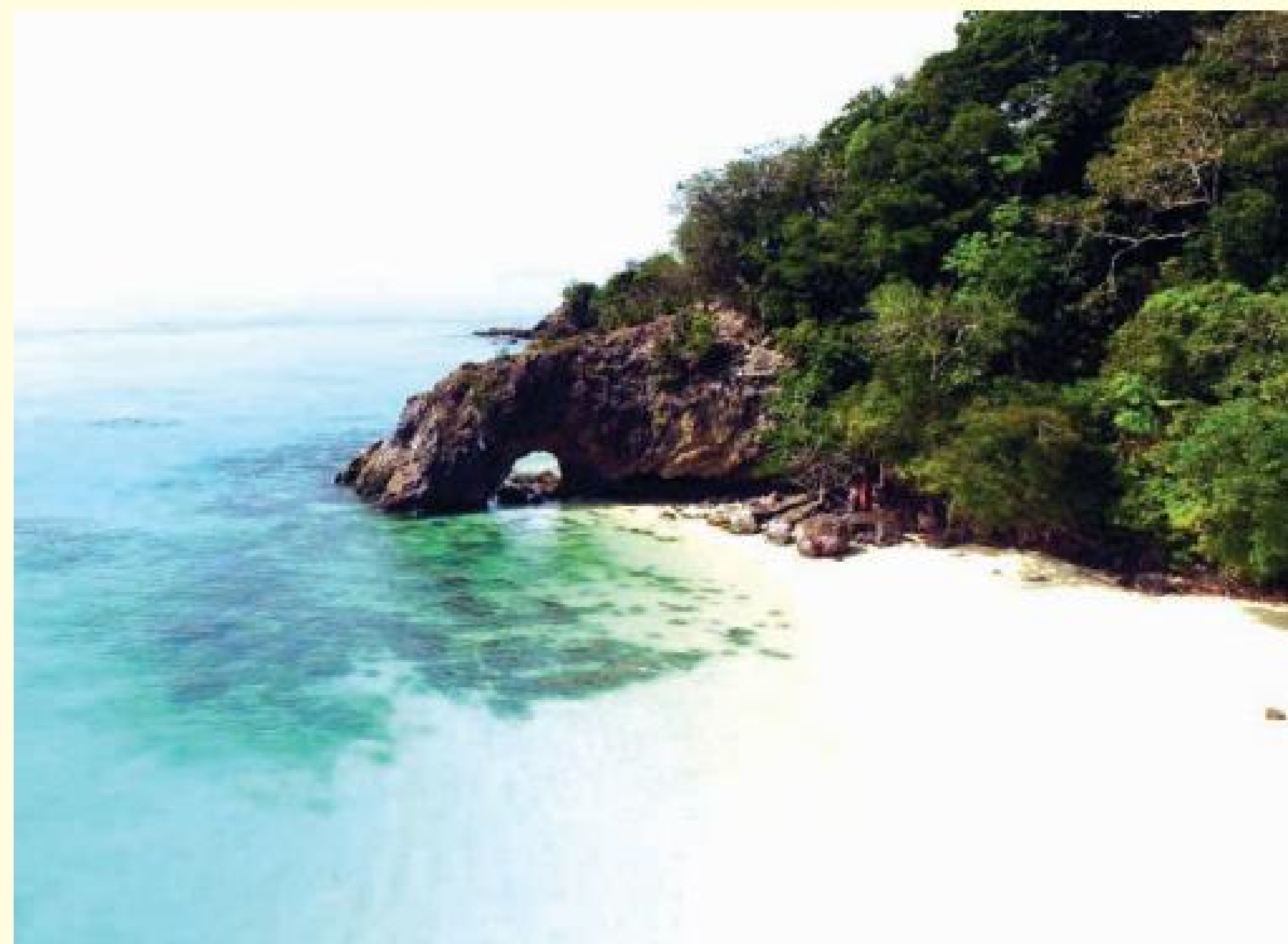
ลักษณะเด่นของแหล่ง : เป็นถ้ำที่มีขนาดใหญ่ หินงอกหินย้อยสวยงามแปลกตา ลานหินมรกตวิจิตรตระการตา

เกาะไข่ อำเภอเมืองสตูล

"เกาะไข่" เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสตูลในเชิงการท่องเที่ยว เป็นจุดกึ่งกลางในการแล่นเรือจากท่าเทียบเรือปากบารากับเกาะหลีเป๊ะ รายล้อมด้วยน้ำทะเลใสสีมรกต หัวแหลมมีลักษณะผาชัน ด้านเหนือมีซุ้มหินชายฝั่ง นักท่องเที่ยวมักไม่พลาดที่จะแวะมาชื่นชมความงดงามของเกาะไข่

เกาะไข่ ตั้งอยู่ในเขตตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ห่างจากท่าเทียบเรือปากบาราไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นระยะทางเรือประมาณ ๓๓ กิโลเมตร มีขนาดความยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร กว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร เห็นเป็นเกาะหินขนาดเล็กสองเกาะห่างกันประมาณ ๒๕๐ เมตร มีสันดอนทรายเชื่อมระหว่างสองเกาะ หินส่วนใหญ่เป็นหินทราย มีโครงสร้างรอยแตกฉีกหลายทิศทาง ในช่องรอยแตกดังกล่าวมักมีสารเหล็กออกไซด์เข้าไปสะสมตัวอยู่และมีความแข็งแรงทนทานต่อการสึกกร่อนสูงกว่าเนื้อหินทราย บางบริเวณจึงพบโครงร่างตาข่ายสามมิติของเหล็กออกไซด์โดยที่เนื้อหินได้สึกกร่อนหลุดออกไปหมดแล้ว เกาะด้านเหนือมีซุ้มหินชายฝั่งเกิดจากคลื่นทะเลซัด มีลักษณะที่สวยงามแปลกตา มีลักษณะเด่นเป็นซุ้มหินที่เกิดจากการกัดเซาะของน้ำทะเล และหาดทรายที่ขาวสะอาด

เกาะตะรุเตา อำเภอเมืองสตูล

เกาะตะรุเตาอยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา มีชายหาดที่ขาวสะอาด ได้แก่ หาดพันเตมะละกา เป็นที่ตั้งของอุทยาน หาดเมาะและ และหาดอาดัง พื้นที่แหล่งอยู่ทางด้านใต้ของอ่าวเมาะและ ซึ่งเป็นอ่าวกว้างประมาณ ๘๐๐ เมตร แนวหาดทรายโค้งเว้าเข้าหาแผ่นดินเล็กน้อย พื้นที่แห่งนี้เป็นโขดหินทรายครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๕๐ x ๓๐๐ ตารางเมตร เป็นพื้นที่แบบฉบับของกลุ่มหินตะรุเตา ชายหาดเป็นหินทรายสีแดง พบซากดึกดำบรรพ์จำนวนมาก และพบโครงสร้างทางธรณีวิทยา ทั้งโครงสร้างปฐมภูมิและโครงสร้างทุติยภูมิที่มีคุณค่าทางวิชาการธรณีวิทยา ประกอบด้วยหินทรายสีน้ำตาล สีน้ำตาลเทา สลับด้วยหินทรายแป้งและหินดินดาน มีความหนาประมาณ ๓๐๐ เมตร พบซากดึกดำบรรพ์ของไทรโลไบต์หลายชนิด ได้แก่ Lichengia tarutaoensis, Lophosaukia cf. jiangnanensis, Micragnostus sp., Quadraticephalusplanulatus, Leiostegiid, Shumardiid, Szechuanella cf. damujingensis, Thailandiumsolum และ Tsinania cf. nomas ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงยุคแคมเบรียนตอนปลาย มีลักษณะเด่นเป็นเกาะที่มีธรรมชาติบริสุทธ์ มีป่าไม้ หาดทราย และแหล่งฟอสซิล

ศูนย์ศรัทธา

‘ศรัทธา’ คือทางสร้างทิศ วาดค่าลิขิต
ชีวิตเชิญล่วงห้วงกาล
พ้นโลกภัยรุกทุกข์ลาญ คุ้มเหย้าวิญญาณ
โดยมั่นบัญญัติศรัทธา ฯ

(กาพย์ฉบัง ๑๖)

ศูนย์รวมใจ
ถนนแห่งสายใยเชื่อมสายสัมพันธ์

อุใบ หมัดหมุด
ช่อมาลี นาคบรรพต
ชะอุ่ม พิศาลสินธุ์

"แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก" คงเป็นวลีที่หลายคนเคยพูดหรือหลายคนคงเคยได้ยินในเชิงบริบททางสังคม การจะหาพื้นที่แสดงปรากฏการณ์ที่สะท้อนเรื่องราวดังกล่าวนั้น คงเป็นเรื่องกึ่งมโนทัศน์ที่มนุษย์พยายามไปให้ถึง การเดินทางของเรื่องราวที่เรียงร้อยวิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดสตูลเป็นนัยของการแสดงภาพสะท้อนของสายใยแห่งสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ที่ให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยของกลุ่มคนไทยเชื้อสายมลายู คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยพื้นเมือง ที่ถักทอร้อยเรียงความสวยงามของภาพการดำรงชีวิตตามวิถีแห่งศาสนบัญญัติแบบเรียบง่ายบนถนนเส้นเดียวกันที่ทอดยาว กลายเป็นถนนที่เป็นตัวชี้วัดว่าคนไทยในสตูลไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ภายใต้ความหลากหลายของพหุวัฒนธรรม ความท้าทายของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ที่ต้องสยบยอมต่อแรงใจ แรงศรัทธา ของผู้คนในจังหวัดสตูลที่มีต่อศาสนา และพิธีกรรมผ่านศาสนาสถานที่เป็นศูนย์รวมใจของคนในจังหวัดสตูล

จุดเริ่มต้นของเรื่องนี้ตั้งอยู่บนถนนสตูลธานีทอดยาวไปถึงถนนศุลกานุกูล อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ระยะทางเพียงไม่เกิน ๑ กิโลเมตร กลายเป็นถนนที่ได้รวบรวมศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัดสตูลทั้ง ๓ เชื้อชาติ เริ่มต้นด้วยมัสยิดมำบังที่ตั้งตระหง่าน สง่างาม ท้าทายสายตาผู้คนที่มาท่องเที่ยวต้องหันกลับไปมองแทบทุกราย ถือเป็นศาสนสถานที่ว่าจะกลายเป็นสัญญาแห่งวิถีความเป็นอิสลาม อย่างเด่นชัด เลยจากมัสยิดมำบังสิ้นถนนสตูลธานีจะเจอสามแยก เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าโปเจ้เก้ง ศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยเชื้อสายจีน ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ความศรัทธาอย่างแรงกล้าผ่านเทศกาลที่สำคัญตามวัฒนธรรมฐานรากดั้งเดิม จากนั้นเดินทางต่อไปทางขวาถนนสมันตประดิษฐ์ แล้วเลี้ยวซ้ายต่อไปยังถนนศุลกานุกูล วัดชนาธิปเฉลิม วัดคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดสตูลที่เรียงร้อยความเชื่อ ความศรัทธาตามประเพณีของผู้คนไว้อย่างเหนียวแน่นและยาวนาน

มัสยิดมำบัง

มัสยิดมำบัง ตั้งสง่าโดดเด่นด้วยหอคอยเป็นยอดโดมสูงสีทอง มัสยิดมำบังเป็นมัสยิดกลางตัวเมืองสตูล เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นศูนย์รวมในการปฏิบัติศาสนกิจของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล หอคอยหรือหออาซาน ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของมัสยิด ซึ่งแต่เดิมไว้ใช้ตะโกนบอกให้มุสลิมละหมาด มัสยิดมำบัง มีชื่อเดิมว่า **"มัสยิดเตองะห์"** หรือ **"มัสยิดอากีบี"** ได้สร้างในสมัยเจ้าเมืองสตูลคนแรก (ตนกูมูฮัมหมัดอาเก็บ) ซึ่งได้รับราชทินนามเป็นพระยาอภัยนุราช และพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ในปี พ.ศ. ๒๓๘๒ โดยรัชกาลที่ ๓ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองของสตูลคนแรกซึ่งเจ้าเมืองสตูลได้ปรึกษากับหวันโอมาร์ บิน หวันซาดี และข้าราชการ ให้สร้างมัสยิดถาวรขึ้น ได้ช่างผู้เขียนแบบแปลนมาจากเมืองมะละกา ซึ่งได้เงินทุนการก่อสร้างจากการขายเรือมาด (ตีเมาซูด๊ะห์) นำไปขายที่เมืองไทรบุรี เพื่อซื้ออิฐกระเบื้องลูกฟูกมุงหลังคา กระเบื้องปูพื้น และขนกลับมาก่อสร้างที่สตูล ซึ่งใช้เวลาหลายปี ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้รื้อและจัดสร้างใหม่ รูปทรงมัสยิดเป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเสด็จเปิดเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดมำบังแห่งนี้คือ มีโดมเดียวรูปคล้ายบัวตูมหรือ **"เรือ"** ในหมากรุกไทย บนยอดโดมมีสัญลักษณ์ดาวและพระจันทร์เสี้ยวแสดงถึงสัญลักษณ์การเผยแพร่ศาสนาอิสลาม เป็นทรงสถาปัตยกรรมสมัยใหม่โดดเด่นสวยงามสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ชั้น โดยชั้นใต้ดิน ๑ ชั้น ใช้เป็นห้องประชุมและห้องสมุด ชั้นกลางใช้ละหมาดปูนพื้นด้วยหินขัดผนังก่ออิฐถือปูนสลับกับอิฐโปร่งสีน้ำตาลเพื่อระบายอากาศแล้วตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบ ส่วนหลังคาเทคอนกรีตปูด้วยกระเบื้องดินเผา ตัวโดมมีลักษณะเป็นเฟือง ๘ เฟือง ประดับกระจกสีทองจากอิตาลี ซึ่งออกแบบโดยนายจริญ ลิ่มสกุล สถาปนิกชื่อดังของภาคใต้ (เริ่มก่อสร้างราวปี พ.ศ. ๒๕๒๒) ที่ได้แรงบัลดาลใจและศึกษางานออกแบบมัสยิดทั้งที่ตะวันออกกลางและมาเลเซียหลายแห่ง ในที่สุดก็ได้แบบมัสยิดมำบังเป็นมัสยิดไร้กาลเวลา เพราะมันสวยสง่างามอยู่เสมอ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ตอนสร้างเสร็จใหม่ๆ สวยทันสมัยอย่างไร ผ่านไป ๓๘ ปี ก็ยังสวยทันสมัยอยู่อย่างนั้น

วัดชนาธิปเฉลิม

วัดชนาธิปเฉลิมเดิมชื่อวัดมำบัง ในอดีตเมืองสตูลเป็นเพียงชุมชนขนาดเล็ก ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มริมคลองมำบัง มีชื่อเรียกชุมชนว่า **"บ้านมำบัง"** ตามชื่อของลำน้ำ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม รองลงมาเป็นชาวจีนและชุมชนชาวพุทธ ซึ่งจะตั้งบ้านเรือนปะปนในชุมชนของมุสลิมและชาวจีน แต่จะเป็นชุมชนขนาดเล็ก และสันนิษฐานว่าคงจะมีการสร้างศาสนสถาน คือวัดมำบังขึ้นในชุมชนเพื่อประกอบพิธีกรรมมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๕ แต่ก็ไม่พบหรือปรากฏหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้าง จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๔๙ เป็นต้นมาก็เริ่มมีข้อมูลเกี่ยวกับวัดเด่นชัดขึ้น เช่น นามเจ้าอาวาสที่ได้รับแต่งตั้งเป็นองค์แรกคือ พระอธิการชู (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๙-๒๔๖๐) สถานที่ตั้งของวัดมำบังในอดีตแวดล้อมไปด้วยป่าละเมาะและป่าชายเลน ด้านหลังวัดจรดคลองมำบัง มีดงจากขึ้นหนาแน่น เวลาน้ำขึ้นจะท่วมถึงบริเวณวัด จนมีเรื่องเล่ากันว่ามีจระเข้จากคลองมำบัง ขึ้นมาคาบไก่ของวัดไปกิน สัตว์เลื้อยคลานจำพวกงูก็มีชุกชุม มีงูเหลือม งูปล้องทอง ซึ่งมักจะเข้าไปพันตามขื่อตามคาหรือตามแปกุฏิของพระเณรอยู่เป็นประจำ และประการสำคัญพื้นที่ของวัดเดิมนั้นเคยเป็นที่ฝังศพของชาวจีน ตลอดถึงศพของชาวมุสลิมด้วย บริเวณวัดส่วนใหญ่ในอดีตหรือบางส่วนในปัจจุบันจะมีน้ำท่วมเป็นประจำ พื้นที่ที่ใช้เพื่อการสร้างเสนาสนะที่จำเป็น เช่น กุฏิ หอฉัน ศาลาบำเพ็ญบุญ จะใช้เฉพาะส่วนหน้าของวัดเท่านั้น

ก่อนหน้าที่วัดมำบังจะได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมานั้น ไม่เคยมีการอุปสมบทในเขตเมืองสตูลมาก่อนเลย เพราะนอกจากไม่มีวัดใดในสตูลมีวิสุงคามสีมาแล้ว ชาวจีนซึ่งส่วนมากนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานซึ่งไม่นิยมการบวชแบบไทยซึ่งเป็นพุทธหินยาน ส่วนชาวไทยเมื่อประสงค์จะอุปสมบทมักจะเดินทางมาที่จังหวัดสงขลา ดังนั้นเมื่อวัดมำบังได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว วัดก็ได้สร้างศรัทธาเลื่อมใสชักจูงเหล่ากุลบุตรในชุมชนให้เข้ามาอุปสมบท ในระยะเริ่มได้นิมนต์พระอุปัชฌาย์มาจากสงขลา

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ พระอธิการแสง ต้องเดินทางกลับไปดูแลวัดที่บ้านเกิดจังหวัดนครศรีธรรมราช พระเปรื่อง รองเจ้าอาวาสจึงได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นเจ้าอาวาส รูปที่ ๕

(พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๕๐๓) และในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ และนับเป็นพระอุปัชฌาย์รูปแรกของจังหวัดสตูล ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ประเทศไทยเข้าสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย เมืองสตูลได้เป็นจังหวัดสตูลอย่างสมบูรณ์แบบ ไม่ต้องขึ้นตรงต่อมณฑลนครศรีธรรมราชแต่ในส่วนของคณะสงฆ์ในระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครองยังคงขึ้นตรงต่อคณะมณฑลคือมณฑลนครศรีธรรมราช-ภูเก็ตเช่นเดิม

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ทางราชการได้เปลี่ยนชื่ออำเภอมำบังเป็นอำเภอเมืองสตูล เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ที่ประสงค์ให้อำเภอที่ตั้งศาลากลางจังหวัดเป็นอำเภอเมืองเหมือนกันทั่วประเทศ ส่วนตำบลมำบังเป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองสตูลเปลี่ยนเป็นตำบลพิมาน และจากการเปลี่ยนชื่อจากตำบลมำบังเป็นตำบลพิมาน ทำให้เจ้าคณะมณฑลฯ พิจารณาเปลี่ยนชื่อวัดมำบังเป็นวัดชนาธิปเฉลิม เพื่อให้เป็นไปตามรัฐนิยมในเวลานั้น

ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ การก่อสร้างพระอุโบสถก็แล้วเสร็จ ซึ่งได้เริ่มการก่อสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ แล้วด้วยเหตุปัจจัยหลักคือขาดงบประมาณในการก่อสร้าง เพราะกำลังศรัทธาของชาวพุทธในสตูลมีน้อย ถึงขนาดพระสงฆ์สามเณรออกบิณฑบาตแทบไม่พอฉัน อีกประการหนึ่งคือการก่อสร้างที่เป็นอาคารขนาดใหญ่และองค์ประกอบหลักเป็นไม้ ซึ่งในเวลานั้นเป็นงานที่ยากและหนักมาก วัสดุก่อสร้างหายากและขาดแคลน กอปรกับราคาแพง ทางวัดทำได้ก็แค่การออกแบบแปลนและเตรียมการก่อสร้างอยู่เรื่อยมา โชคดีในห้วงเวลานั้นตรงกับทางราชการได้จัดส่งนักโทษทางการเมืองมากักตัวไว้ที่เกาะตะรุเตา จึงมีการถางป่าและบุกเบิกพื้นที่เพื่อสร้างสถานที่กักกันนักโทษการเมือง ทำให้ทางวัดได้รับบริจาควัสดุไม้มาส่วนหนึ่งเพื่อทำเสาและโครงสร้างพระอุโบสถ ซึ่งจากการเล่าของคนเฒ่าคนแก่ว่าไม้เหล่านั้นได้ถูกขนมาทางเรือ ซึ่งกว่าจะได้มาลำบากเหนื่อยยากแสนสาหัส ส่วนพื้นไม้กระดานและฝาผนังเป็นไม้สักที่นำมาจากภาคเหนือโดยลำเลียงมาทางรถไฟมาถึงสถานีควนเนียง จากนั้นก็ลำเลียงต่อมาตามถนนสายสตูล-ควนเนียง ซึ่งมีสภาพเป็นถนนดินลูกรัง และด้วยแรงศรัทธาของชาวบ้านและเหล่าข้าราชการต่างพร้อมใจกันสนับสนุนแรงกายแรงใจและกำลังทรัพย์อย่างเต็มความสามารถ ทำให้ในปี พ.ศ ๒๔๘๓ พระอุโบสถก็แล้วเสร็จ และได้รับการผูกพัทธสีมาฝังลูกนิมิต ซึ่งถือว่าเป็นงานผูกพัทธสีมาและฝังลูกนิมิตครั้งแรกของจังหวัดสตูล เสมือนหนึ่งแสดงว่าการประดิษฐานของพระพุทธศาสนาลงบนแผ่นดินของเมืองสตูลได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์แล้ว

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ คณะสงฆ์เมืองสตูลได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นคณะสงฆ์จังหวัด โดยพระครูอรรถเมธีขันติภาณี สังฆปาโมกข์ (เปรื่อง ฐิตาโก) ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะจังหวัดสตูล นับเป็นเจ้าคณะจังหวัดรูปแรกของจังหวัดสตูล วัดชนาธิปเฉลิม เป็นพระอารามที่เก่าแก่ เป็นศูนย์กลางของความเจริญของพระพุทธศาสนา ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

วัดชนาธิปเฉลิม ถือเป็นวัดแห่งแรกของจังหวัดสตูล สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๒๕ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดชนาธิปเฉลิม เป็นที่รวมน้ำใจของชาวพุทธศาสนามาร่วม ๑๐๐ กว่าปี พระอุโบสถของวัดสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓ มีลักษณะเด่นแตกต่างจากพระอุโบสถทั่วไปคือ เป็นอาคารทรง ๒ ชั้น ชั้นล่างก่อด้วยอิฐถือปูน ใช้เป็นศาลาการเปรียญ ชั้นบนเป็นอาคารไม้ใช้ประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ ด้านหน้าพระอุโบสถเป็นระเบียงมีบันไดทั้ง ๒ ข้าง เสา บานหน้าต่างแกะสลักเป็นรูปเครือเถา วัดชนาธิปเฉลิมแห่งนี้ได้รับการประกาศเป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดสตูล ร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสตูล และในปัจจุบันมีโรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดชนาธิปเฉลิม) อยู่ติดกับวัดซึ่งล้อมรอบด้วยคลองจำนวน ๓ สาย คือคลองมำบัง คลองเส็นเต็น และคลองตายาย วัดชนาธิปเฉลิมแห่งนี้อีกยังมีความสำคัญคือมวลสารวัตถุจากโบราณสถานและโบราณวัตถุในวัดชนาธิปเฉลิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) ได้ทรงนำมาเป็นส่วนประกอบของวัตถุมงคล **"พระสมเด็จจิตรลดา"** ปัจจุบันวัดชนาธิปเฉลิมเป็นวัดที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดสตูล

ศาลเจ้าโปเจ้าเก้ง

ศาลเจ้าโป้เจ้เก้ง เป็นศาลเจ้าแห่งแรกของเมืองสตูล สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๔๓๓ นายลีกาอวดได้อัญเชิญพระโปเซ็งไต่เต่หรือไต่เต่เฮียจ้อ จากเกาะปีนัง มาเป็นองค์พระประธานจวบจนทุกวันนี้ คำว่าโปเจ้าเก้ง เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน จำแนกคำได้ดังนี้ โป แปลว่า คุ้มครองรักษา เจ้ แปลว่า ข้ามพ้นทุกข์ เก้ง แปลว่า ศาลเจ้า ความหมายโดยองค์รวมคือ **"ศาลเจ้าที่ช่วยคุ้มครองให้คนมีสุขแคล้วคลาดจากทุกข์"**

กล่าวกันว่าคนจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองสตูลตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์หรือปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนใหญ่อพยพมาจากเกาะปีนัง เข้ามาประกอบอาชีพขายถ่าน และค้าขายในย่านชุมชนในเมืองสตูล มีชาวจีนฮกเกี้ยนกลุ่มใหญ่ ตั้งบ้านเรือนใกล้กัน หัวหน้ากลุ่มคือ **"นายลีกาอวด"** ร่วมกันตั้งศาลเจ้าจีนขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สมัยพระยาอภัยนุราช (ตนกูบินอับดุลเราะห์มาน) ศาลเจ้าหลังแรกตั้งอยู่ตรงบริเวณปากทางเข้าตลาดสดเทศบาลเมืองสตูล ตรงจุดเริ่มต้นถนนติรสถิตย์ ฝั่งตรงข้ามธนาคารกสิกรไทยสาขาสตูล บนถนนศุลกานุกูล ปัจจุบันนี้ย้ายมาตั้งบนถนนสมันตประดิษฐ์ เป็นที่ดินของนายลีกาอวด คหบดีผู้ใจบุญ (ขุนพูนพานิช ผู้เป็นต้นตระกูลพูนพานิช ในจังหวัดสตูล)

นอกจากนี้ศาลเจ้าโปเจ้าเก้งยังเป็นที่รวบรวมตำรับยา ๑๐๔ สูตร ได้รับการเก็บรักษาอย่างดี ซึ่งชุมชนแรกเริ่มของชาวจีนในเมืองมำบังนคราตั้งอยู่ริมท่าเรือ ท่านี้เป็นท่าค้าขายถูกเรียกชื่อภายหลังว่าท่าเซ่งหิ้น ในช่วงที่กั่ว เซ่ง หิ้นเป็น

"กปิตันจีนา" (Captain China = Kapitan Cina = หัวหน้าชาวจีน) ในสมัยพระยาภูมินารถภักดี หลัง พ.ศ. ๒๕๐๘ ถูกเรียกว่า **"ท่าเหรียญทอง"** ตามชื่อโรงแรมเหรียญทองที่เพิ่งสร้างใหม่ยามนั้น

ชุมชนจีนตั้งอยู่บนที่ดอนแคบๆ ท่ามกลางพื้นที่ชุ่มน้ำ บ้านเรือนส่วนใหญ่ถูกปลูกสร้างด้วยไม้กลมฝาเป็นไม้ไผ่สานที่เรียกว่าฝาขัดแตะ หลังคามุงจาก เมื่อมีชุมชนจีนก็ต้องมีศาลเจ้าเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เนื่องจากเวลานั้นสตูลเป็นเมืองเล็กๆ ไม่มีบริการทางการแพทย์ใดๆ เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่มีหมอรักษา ชาวจีนจึงตั้งศาลเจ้าเพื่อบูชาเทพเจ้าที่เป็น **"แพทย์"** เพื่อช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยของตนโปเซ่งไต่เต่เป็นเทพที่เคยเป็นมนุษย์และเป็นแพทย์เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ เกิดในสมัยฮ่องเต้ซ่งไท่จงตาย

สมัยซ่งเจินจงแห่ง ราชวงศ์ซ่งเหนือ (พ.ศ.๑๕๒๒ – ๑๕๗๙) โปเซ่งไต่เต่ ชาวเมืองจ่วนจิว มณฑลฝูเจี้ยน ได้ชื่อว่าเป็นหมอเทวดา มีชื่อเมื่อแรกเกิดว่า **"หงอเทา"** ร่ำเรียนวิชาจับชีพจรและการรักษาวิชาแพทย์แผนจีนจากอาจารย์ซึ่งมีตำรับยาจีนสืบต่อๆ กันมานานนับร้อยปี ทำการรักษาผู้คนจนมีชื่อเสียงเลื่องลือ ครั้งหนึ่งพระมารดาของฮ่องเต้ซ่งเจินจงประชวร ให้มหาดเล็กมาตามไปรักษาพระอาการ หงอเทาไม่สามารถจับชีพจรของพระราชชนนีได้ด้วยกฎมณเฑียรบาล จึงต้องใช้เส้นด้ายโยงจากมือคนไข้มายังมือของหมอ ขันทีแกล้งโยงเส้นด้ายผูกกับขาโต๊ะเพื่อลองวิชา หงอเทาก็รู้ หมอหงอเทาสามารถรักษาจนพระอาการทุเลาลงทันที ทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่ว

หงอเทาเสียชีวิตในวัย ๕๙ ปี ขณะปีนเขาไปเก็บตัวยาสมุนไพรต่างๆ มาใช้รักษาผู้คน ชาวบ้านจึงสร้างศาลไว้สักการะบูชา ต่อมาได้กลายเป็นตำนาน ผู้คนเชื่อว่าท่านจุติไปเป็นเทพมีนามว่า **"หงอจินหยิน"** และ **"โปเซ่งไต่เต่"** เพื่อโปรดสัตว์รักษาคนเจ็บไข้ให้หายป่วย ชาวจีนจึงสร้างศาลเจ้าขนาดเล็กหลังคามุงจากตั้งอยู่ที่ท่าเซ่งหิ้น ตรงจุดซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงแรมเหรียญทองในปัจจุบัน ที่นี่มีตำรับยาของหงอจินหยินที่สืบทอดมานานนับพันปีถึง ๑๐๔ ตำรับ ไว้ให้ผู้คนที่สนใจไว้มาศึกษากันอย่างแพร่หลาย

นอกจากมัสยิดมำบัง ศาลเจ้าโปเจ้าเก้ง และวัดชนาธิปเฉลิม แล้วยังมีประชาชนส่วนหนึ่งของจังหวัดสตูลที่ยังนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งมีพิธีกรรมตามความเชื่อในคริสตศาสนาเรียกว่า "ศีลศักดิ์สิทธิ์" อันหมายถึงเครื่องหมายภายนอกที่พระเยซูคริสต์ทรงตั้งขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยผู้นับถือศาสนาคริสต์ในจังหวัดสตูล มีความเชื่อว่าศีลศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องหมายและเครื่องมือนำความรอด เป็นพระคุณ หรือของประทานจากพระเป็นเจ้า เพื่อให้เราได้รับความรอดปลอดภัย สร้างความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างพระกับมนุษย์ เพื่อช่วยให้ได้มีส่วนในความศักดิ์สิทธิ์ และสัมผัสกับความรักของพระเจ้า โดยมีข้อมูลพอสังเขปที่เกี่ยวข้องดังนี้

โบสถ์คริสต์จังหวัดสตูล

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีมิชชันนารีมาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่จังหวัดสตูล แต่มาได้เพียงเขตพื้นที่ฉลุง ซึ่งเป็นชาวจีน ๒ ครอบครัว อพยพย้ายมาจากอินโดนีเซียมาอยู่ฉลุง จีนในพื้นที่กับพวกมิชชันนารี ไม่สัมพันธ์กัน การเผยแพร่ศาสนาคริสต์มาไม่ถึงในเมือง เมื่อมีคณะมิชชันนารี มาเปิดโรงพยาบาลโรคเรื้อนที่สายบุรี คุณป้ายุคล สัจจกุล ซึ่งอาศัยในเขตอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล มีความศรัทธาเชื่อมั่นในพระเจ้า (ป้ายุคล เพิ่งเสียชีวิตปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ด้วยอายุ ๙๐ ปี) ป้ายุคลจึงเป็นผู้จุดประกายคริสต์ในเมือง โดยคณะมิชชันนารีจากอังกฤษ (Oversea Missionary Fellowship) นิกายโปรแตสแตนท์

ต่อมาลุงสิงห์ สุวรรณกิจ มรรคทายก เป็นเจ้าของร้านอาหารแสงเทียน คุณยายวิไล นเรนทรราช ครอบครัวโกม้อ เปิดร้านขายยาจันดีโอสถที่อำเภอควนโดน แป๊ะกาติน พ่อของร้านเมลี่สตูล เชื่อในพระเจ้า บุคคลเหล่านี้มีแนวคิดในการให้มีโบสถ์ โดยมีลุงสิงห์ สุวรรณกิจ ร้านอาหารแสงเทียนเป็นหลักในการดำเนินการ เป็นตัวตั้งตัวตีรวบรวมปัจจัย ซึ่งบุตรชายชื่อนายสมศักดิ์ สุวรรณกิจ ได้ดำเนินการต่อ

โบสถ์คริสต์หลังแรกตั้งที่ สหกรณ์สาธารณสุขจังหวัด ตรงข้ามเรือนจำในปัจจุบัน โดยคุณสมศักดิ์ สุวรรณกิจ ซึ่งได้แบ่งพื้นที่ให้ และสมาชิกช่วยกันร่วมระดมทุน สร้างเป็นบ้านไม้หลังเดียว ขนาด ๗ x ๑๒ เมตร ภายหลัง พื้นที่แห่งนี้แพ้คดีการครอบครองพื้นที่ให้กับโรงพยาบาลสตูล ช่วงต่อสู้คดี สมาชิกจึงคิดซื้อพื้นที่ใหม่ (คือพื้นที่ในปัจจุบัน) จำนวน ๓ ห้อง เป็นที่ดินเปล่าจากคุณนาถ บินตำมะหงง โดยทยอยสร้างต่อเติม เป็น ๔ ระยะ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗ – ๒๕๕๐

อาคารโบสถ์คริสตจักรทั้งหมดนี้ ได้รับงบสนับสนุนจากสมาชิกคริสตจักร ภายในประเทศ และภายนอกประเทศ เช่น อเมริกา สิงคโปร์ สมทบบางส่วน อาคารเปี่ยมพระพร ๒๐๐๗ งบสนับสนุนภายในประเทศทั้งหมด โบสถ์คริสต์ในจังหวัดสตูล มีหลายแห่งทั่วจังหวัด เช่น

๑) คริสตจักรจังหวัดสตูล สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ที่นี่เป็นโบสถ์คริสตจักรแห่งแรกในจังหวัดสตูล นิกายโปรแตสแตนท์ เพราะเป็นคริสตจักร ตั้งแต่ยังไม่มีโบสถ์

๒) คริสตจักรความหวังสตูล เป็นคริสตจักรอิสระ เป็นโปรแตสแตนท์ สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย คริสตจักรความหวัง

๓) คริสตจักร ด้านข้างโรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ เพิ่งเปิดใหม่ได้ ๒ ปี (โดยชาวเกาหลี) สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สมาชิกส่วนใหญ่มาจาก อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

๔) คริสตจักรความรักสตูล ตั้งอยู่ที่โคกพะยอม ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล โดยมีนายวุฒิ เป็นแกนหลัก แยกตัวมาจากคริสตจักรความหวังสตูล ข้างโรงแรมโรสอินท์

คริสตจักรจังหวัดสตูล มีโบสถ์เครือข่ายระดับอำเภอ เช่น อำเภอทุ่งหว้า อำเภอควนกาหลง และอำเภอละงู มีอิสระในการดำเนินงาน แต่ก็ประสานงานนโยบายกับส่วนกลาง และเป็นเสาหลักในกิจกรรมคริสตจักรที่สำคัญ เช่น อันดามันแห่งรัก (จัดที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดภูเก็ต และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา) โดยมีกิจกรรมที่ทำประจำคือ

๑) กลุ่มประชุมที่บ้านหรือโบสถ์ จะอบรมสอนผู้นำ ประมาณ ๑๕ คน ในวันอาทิตย์ ผู้นำจะออกเผยแผ่ เยี่ยมเยียน เลี้ยงดู ฟูมฟัก ให้ความรู้ เยี่ยมเยียนบ้าน ให้เดินตามรอยพระเยซู ในวันพุธ หรือวันพฤหัสบดี และ

๒) กลุ่มอธิษฐานรวม ในคืนวันศุกร์

สีสันวันสารท

ด้วยหัวใจ - คารวะตระกูลเกิด
และทูนเทิดวิถีเผ่าทุกราวเรื่อง
ประจงธูปบูชาผองรากของเมือง
ให้ฟูเฟื่องของสีสันวันสารท ฯ

(กลอน ๘)

วันสารทจีน
บ่อเกิดแห่งประเพณีและอัตลักษณ์

ช่อมาลี นาคบรรพต

ในรอบหนึ่งปีชาวจีนจะมีไหว้เจ้าใหญ่ ๘ ครั้ง เรียกว่าไหว้ ๘ เทศกาลโป๊ะโจ่ย การไหว้สารทจีนเป็น การไหว้ครั้งที่ ๕ ตรงกับวันที่ ๑๕ เดือน ๗ ซึ่งถือกันว่าเป็นเดือนผี เป็นเดือนที่ประตูนรกปิดเปิด ให้ผีทั้งหลายมารับกุศลผลบุญได้ ประตูนรกจะปิดในวันที่ ๓๐ เดือน ๗ เป็นเวลา ๑ เดือน เมื่อบรรดาผีเปรตนรกที่หิวโหยเหล่านี้ออกมาถึงโลกมนุษย์ ก็พยายามเสาะแสวงหาอาหารกินเพื่อประทังความหิว จึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่ทำการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณเหล่านี้ สมัยเริ่มแรก มนุษย์ไม่ว่าผู้ดีมีจนต่างพยายามเซ่นไหว้ผีเปรตเหล่านี้เป็นเวลาทุกๆ วันที่ประตูนรกยังเปิดอยู่ ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองมาก ต่อมาจึงเริ่มเปลี่ยนมาเป็นเซ่นไหว้กันทีละครัวเรือนสองครัวเรือน หรือเซ่นไหว้หมุนเวียนกันไป ตามหมู่บ้านต่างๆ ได้จัดเป็นเวรให้แต่ละครอบครัวผลัดเปลี่ยนกันเซ่นไหว้จนครบกำหนด ๑ เดือน ประตูนรกปิดก็เป็นอันจบพิธี เมื่อไหว้ไปนานวันเข้ามนุษย์ก็รู้สึกถึงความสิ้นเปลืองและความเหนื่อยยากในการเซ่นไหว้ จึงได้มีการรวบรวมพิธีการเซ่นไหว้ทั้งหมดมาเป็นแค่วันเดียว เป็นวันที่ ๑๕ เดือน ๗ เป็นธรรมเนียมและพิธีการมาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้นวันที่ ๑๕ เดือน ๗ จึงเป็นวันที่เซ็งฮีไต๋ตี่จะตรวจดูบัญชีวิญญาณคนตาย ส่งวิญญาณดีขึ้นสวรรค์ และส่งวิญญาณร้ายลงนรก ตามตำนานเล่ากันมาว่าชายหนุ่มผู้หนึ่งมีชื่อว่า "มู่เหลียน" เป็นคนที่เคร่งครัดในพุทธศาสนามาก ผดกับมารดาที่ เป็นคนใจบาปหยาบช้า เพราะไม่เคยเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก มีจริง ดังนั้นตลอดชีวิตของนางไม่ยอมทำบุญทานใดๆ เลย มีอยู่ปีหนึ่งในช่วงกินเจ เดือนเก้านางเกิดความหมั่นไส้ผู้คนนุ่งขาวห่มขาวถือศีลกินเจ นึกอยู่ในใจว่าคนเหล่านี้ช่างงมงายสิ้นดี สวรรค์-นรก อยู่ที่ใจต่างหากไม่ได้อยู่ที่การกระทำสักหน่อย นางไม่เพียงแค่นึกเท่านั้น มิหนำซ้ำยังให้มู่หลียนบุตรชายของตนไปเชื้อเชิญผู้ที่กินเจทั้งหลายมากินอาหารที่บ้านโดยตนจะทำอาหารเจเลี้ยงหนึ่งมื้อผู้ที่กินเจต่างอนุโมทนาที่ทราบข่าวมารดามู่เหลียนเกิดศรัทธาในบุญกุศลเป็นครั้งแรก จึงพากันให้เกียรติมากินอาหารเจที่บ้านของมู่เหลียน แต่หาทราบไม่ว่าในน้ำแกงเจมีน้ำมันหมูเจือปนอยู่ การกระทำของมารดามู่เหลียน ครั้งนี้เป็นกรรมหนัก หลังจากที่ตายไปต้องไปตกนรกอเวจีขุมลึกที่สุดได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัสฝ่ายมู่เหลียนมีความคิดถึงมารดามาก จึงได้ถอดกายทิพย์ลงไปในนรกภูมิถึงรู้ว่ามารดาของตนกำลังอดอยาก จึงป้อนอาหารแก่มารดาที่หิวโหย แต่ได้ถูกบรรดาผีที่อดอยากทั้งหลายพากันรุมแย่งไปกินหมด มีอยู่คราวหนึ่งเพิ่งจะป้อนข้าวเข้าปาก เม็ดข้าวสุกกลับลุกเป็นไฟเผาไหม้ริมฝีปากจนพอง ความกตัญญูและสงสารมารดาที่ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส มู่เหลียนได้เข้าไปขอร้องพญาเหงี่ยมล่ออ๊อง (ท้าวมัจจุราช) ว่าตนจะขอรับโทษแทนมารดาของตนเอง แต่ก่อนที่มู่เหลียนจะถูกลงโทษด้วยการโยนร่างลงไปต้มในกระทะทองแดง พระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมาโปรดไว้ทันท่วงที โดยกล่าวสดุดีที่มู่เหลียนมีความกตัญญูกตเวที แต่กรรมของผู้ใดก็ต้องเป็นของผู้นั้น พระพุทธเจ้าจึงมอบคัมภีร์ผูกหนึ่งให้เพื่อเอาไว้ท่อง เพราะถ้าท่องคัมภีร์นี้แล้ว จะสามารถเรียกเซียนทุกทิศทาง

มาช่วยผู้มีพระคุณหลุดพ้นจากการ อดอยากและทุกข์ทรมานต่างๆ ได้ คัมภีร์นี้ชื่อว่า **“คัมภีร์อิ๋วหลันเผิน”** พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้มู่เหลียนสวดมนต์ อิ๋วหลันเผินและถวายอาหารพิเศษทุกวันที่ ๑๕ เดือน ๗ ของทุกปี จึงจะสามารถช่วยมารดาของเขาให้พ้นโทษได้ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ชาวจีนได้ถือปฏิบัติเป็นประเพณีนอกจากนี้ ยังมีการเซ่นไหว้ โดยการนำอาหารและกระดาษเงินไปวางไว้ที่หน้าบ้าน หรือตามทางแยกที่ไม่ไกลนัก ใช้เบนความสนใจของบรรดาสัมภเวสีที่กำลังจะผ่านมาใกล้เคหะสถานของตน

อาหาร คือ รากเหง้าแห่งอารยธรรม เป็นบ่อเกิดประเพณีและอัตลักษณ์ สตูลยามนี้จึงไม่ได้มีดีแค่ เกาะแก่งน่ายล ธรณีโลกที่อัศจรรย์ แต่ยังฟุ้งหอมด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมที่คนรุ่นหลังสามารถสัมผัสได้ อาหารและขนมสตูลมีพื้นฐานมาจากความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นเมือง ชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวไทยมุสลิม ถูกนำมาหลอมรวมกันจนเกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรม ทำให้นิยมนำขนมบางชนิดมาใช้ในงานเทศกาลต่างๆ เหมือนๆ กัน ผสมปนกันจนไม่รู้ว่าต้นตอมาจากชนชาติใด ขนมบางอย่างก็เรียกเหมือนกัน บางอย่างก็แตกต่างกันตามภาษาของตน

ในที่นี้ จะพูดถึงอาหารของชาวจีนจังหวัดสตูล ซึ่งนิยมใช้ในเทศกาลต่างๆ เพื่อใช้เป็นขนมไหว้บรรพบุรุษ และแจกญาติพี่น้องเพื่อนฝูง อันถือเป็นขนมมงคล

อาหารไหว้วันตรุษจีน

ตรุษจีน คือ วันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจีน เชื่อกันว่าประเพณีนี้มีมานานกว่าสี่พันปีแล้ว จัดขึ้นเพื่อฉลองเทศกาลฤดูใบไม้ผลิ เดิมทีไม่ได้เรียกว่าเทศกาลตรุษจีน แต่จะเรียกต่างชื่อกันไปตามยุคสมัย

อาหารคาว หวาน มงคลจีน ตามแบบฉบับแท้ๆ กินแล้วรวยรับตรุษจีน

ผัดปลาหมึก หรือคั่วหยิ่วหู

อาหารคาวหลักที่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสตูล ถือว่าในเทศกาลสำคัญ ได้แก่ วันตรุษจีน วันเช็งเม้ง วันสารทจีน หรือ ชิกโง่ยปั่ว (ทำบุญเดือน ๗) อาหารสำหรับจัดพิธีไหว้บรรพบุรุษที่ขาดไม่ได้ และทำกันทุกบ้าน คือ ผัดปลาหมึกหรือคั่วหยิ่วหู มีส่วนผสมสำคัญคือ ปลาหมึกแห้ง กะหล่ำปลี มันแกว เนื้อหมูสามชั้นต้มสุก หน่อไม้ ต้นหอม คื่นฉ่าย ทุกอย่างจะนำมาหั่นฝอย แล้วเอาไปผัดรวมกัน

ผัดปลาหมึกหรือคั่วหยิ่วหู เรียกเป็นภาษาจีนฮกเกี้ยนว่า หยิ่วหูฉ๊า เป็นอาหารที่มีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ เพราะส่วนประกอบที่นำมาปรุงมีความหมายในความเชื่อ คือ

หมู หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ มีกินมีใช้
ปลาหมึก หมายถึง เหลือกิน เหลือใช้ อุดมสมบูรณ์
ผักต่างๆ หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์
หน่อไม้ หมายถึง การอวยพรให้ร่ำรวยเป็นสุข

ความหมายของขนมไหว้ตรุษจีน

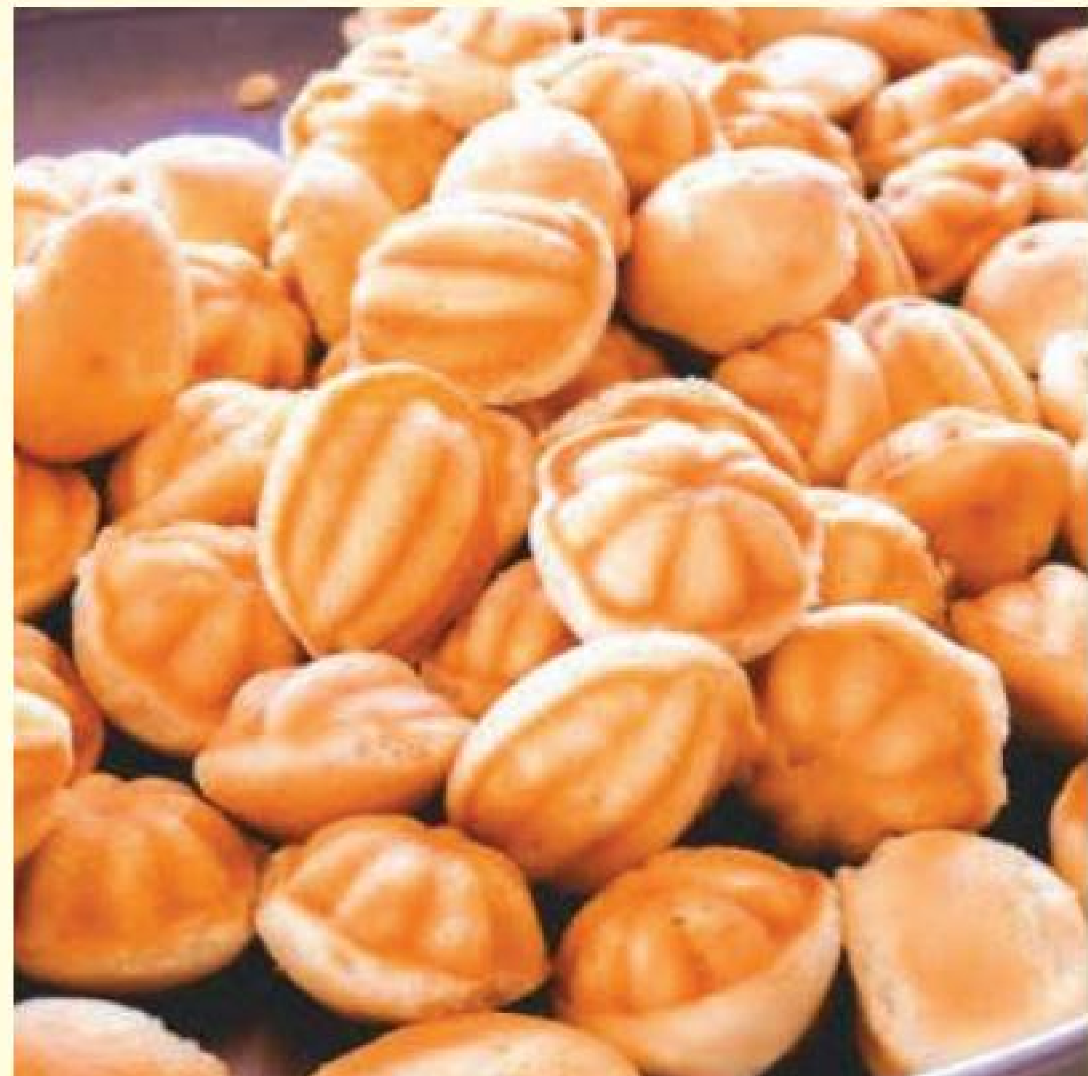
ขนมเข่ง คือ ความหวานชื่น ราบรื่นในชีวิต ขนมเข่งที่ใส่ในชะลอม หมายถึง ความหวานชื่นอันสมบูรณ์ เป็นขนมยอดฮิตที่ขาดไม่ได้เลย

ขนมเข่งเป็นของไหว้เจ้าไหว้บรรพบุรุษที่อยู่คู่กับคนจีนมาช้านาน แม้จะมีขนมอีกหลายอย่างที่ใช้ไหว้เจ้า แต่มีเพียงขนมเข่งเท่านั้นที่เป็นขนมซึ่งถ่ายทอดมาจากเมืองจีนแท้ๆ

ขนมเทียน คือ ขนมที่ปรับปรุงดัดแปลงมาจากขนมใส่ไส้ ขนมท้องถิ่นของไทย เปลี่ยนจากแป้งข้าวเจ้าผสมกะทิมาเป็นแป้งข้าวเหนียวแทน มีความหมายว่า หวานชื่นราบรื่น รูปลักษณ์เป็นกรวยแหลมมีลักษณะเป็นมงคลเหมือนเจดีย์

เมื่อมีขนมเข่งก็ต้องมีขนมเทียน เพราะเป็นขนมที่ใช้ไหว้คู่กัน คนจีนมีความเชื่อว่า ขนมเทียนนั้นหมายถึงความสว่าง รุ่งเรืองดังแสงเทียน เหมือนชื่อขนมนั่นเอง ขนมเทียน มี ๒ แบบ เป็นแบบไม่มีไส้ และมีไส้

ขนมไข่ คือ ความเจริญเติบโต คนไทยทั่วไปเรียกว่า ขนมไข่ แต่คนจีนและคนมุสลิมเรียกเหมือนกันว่าขนมบูหลู

ขนมถ้วยฟู คือ ความเพิ่มพูน รุ่งเรือง เฟื่องฟู

ขนมทองพับ ชาวจีนเรียกว่า ขนมกาเปด ชาวมุสลิมเรียกขนมโกยเปด เป็นขนม มงคล เชื่อกันว่าจะมีเงินใช้อย่างเหลือล้นไม่รู้จักหมดจักสิ้น

ขนมผิง ชาวจีน และมุสลิมเรียกเหมือนกันว่า ขนมบังเกด ภาษาทั่วไปเรียกว่าขนมผิง เป็นขนมที่ถูกเชื่อมโยงกับความรักในแง่มุมของความอบอุ่น เพราะเมื่อเอ่ยถึงคำว่า ผิง เรามักจะนึกถึงความอบอุ่นนั่นเอง

ขนมดอกจอก เป็นขนมที่มีรูปทรงคล้ายดอกจอกที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในน้ำ รูปทรงสวยงาม มีความหมายถึงสดชื่น ความกลมเกลียว สมัครสมาน ชาวจีนเรียกว่า ขนมซารั้ง ชาวมุสลิมเรียกว่า โกยซาร่าง

ขนมกี่จ่าง หมายถึง ความเหนียวแน่น สดใส คนไทยเชื้อสายจีนจะนำมากินคู่กับเนื้อไก่ เป็ดและเนื้อหมูผัดซีอิ้ว ซึ่งเป็นไก่ เป็ด หมู ที่ใช้ไหว้บรรพบุรุษแล้วฉีกเลาะเอาแต่เนื้อมาผัดซีอิ้วรวมกัน เรียกว่า ไก่ค่อง

ขนมอังกู๊ หรือ ขนมเต่าแดง ตามความหมายในภาษาจีน อัง คือ สีแดง เป็นสีแห่งความเป็นมงคล ส่วน กู๊ คือ เต่า หมายถึง อายุมั่นขวัญยืน ดังนั้น อังกู๊ จึงเป็นหนึ่งในขนมมงคลที่คนสตูลเชื้อสายจีน นำมาใช้ประกอบพิธีบวงสรวงเทพเจ้า พิธีไหว้บรรพบุรุษ ในวันตรุษ วันสารท วันไหว้เทวดา งานแต่งงาน แบบบาบ๋า และพิธีมั่วโง้ย

ขนมแป๊ะกู้ หรือ ขนมเต่าขาว นอกจากขนมเต่าสีแดงแล้ว สามารถทำได้อีกหลากหลายสีตามความต้องการของผู้ทำ แต่หากเป็นงานอวมงคลคืองานไหว้หน้าศพ จะต้องใช้ขนมเต่าที่มีสีขาวเท่านั้น

ข้าวเหนียวกวน เปรียบเสมือนตัวแทนของความสามัคคีในครอบครัว จึงเป็นหนึ่งในขนมมงคลที่คนสตูลเชื้อสายจีนนำมาใช้ประกอบพิธีไหว้บรรพบุรุษ ในวันตรุษ วันสารท และใช้ไหว้ในงานอวมงคล ไหว้หน้าศพ

เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง

อาจจะเป็นไปได้ว่าตำนานสะท้อนถึงประเพณีการขจัดโรคระบาด และก่อเกิดพิธีกรรมขับไล่สิ่งชั่วร้าย คนจีนเชื่อว่า เลขคี่เป็นพลังหยาง เลขคู่เป็นพลังหยิน วัน ๕ ค่ำ เดือน ๕ เท่ากับพลังหยางซ้อนกัน ประกอบกับเป็นฤดูร้อน คนจีนบางกลุ่มถือว่าเป็นวันที่แรงมาก มีพลังแรงมาก มีความร้อนทวีคูณ ต้องป้องกันไม่ให้พลังทั้งจากความร้อนของอากาศ หรือฤดูกาล หรือฟ้าดินมาทำร้ายมนุษย์

บ๊ะจ่างเป็นอาหารมงคลของชาวจีน ใช้สำหรับไหว้ในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง เทศกาลตวนอู่ หรือ เทศกาลต่วนหงอ ซึ่งไหว้กันเป็นประจำทุกปี เพื่อรำลึกถึงขุนนางตงฉิน ชวี เอวี๋ยน ที่กระโดดน้ำปลิดชีวิต เพราะท้อแท้ที่ไม่สามารถช่วยแคว้นของตนได้ เดิมชาวบ้านทุกคนร่วมใจกันโปรยเมล็ดข้าวและธัญพืชต่างๆ ลงไปในน้ำ แต่เพราะประเทศจีนต้องพบเจอกับพิบัติภัยต่างๆ นานาอยู่บ่อยๆ ดังนั้นเพื่อไม่ให้สิ้นเปลือง ประเพณีการโยนอาหารลงน้ำ จึงได้เปลี่ยนมาเป็นห่อใบไผ่และนำไปเซ่นไหว้แทน

เทศกาลไหว้ขนมอี๊

ชาวจีนให้ความสำคัญกับเทศกาลตังโจ่ยไม่แพ้วันตรุษจีน เพราะถือเสมือนเทศกาลสิ้นปี ผู้คนจะปิดร้านรวงและบ้านเรือน ทำบุญตามวัดหรือไหว้เจ้า เอกลักษณ์ที่สำคัญในเทศกาลนี้ คือ ผู้คนจะปั้นและกินขนมที่มีลักษณะคล้ายขนมบัวลอยของไทย (ออกเสียงสำเนียงแต้จิ๋วว่า อี๊) ซึ่งทำจากแป้งและต้มกับน้ำเชื่อม เพื่อเพิ่มความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย

ในแต่ละภูมิภาคของจีนจะกินขนมชนิดนี้และเรียกชื่อแตกต่างออกไป เช่น ทางเหนือ จะกินเกี๊ยวน้ำ ทางใต้จะกินขนมชนิดนี้ที่มีลูกใหญ่และเรียกว่า **"ถ่างหยวน"** โดยมีความเชื่อว่า เมื่อรับประทานแล้วคนในครอบครัวจะรักผูกพันกันยิ่งขึ้น เพราะเมื่อถึงเทศกาลนี้ ญาติพี่น้องที่จากไปอยู่แต่ละที่ จะหวนคืนกลับบ้านมาอยู่พร้อมหน้ากันอีกครั้ง อีกทั้งยังเชื่อว่าการทำขนมบัวลอย หรือ ขนมอี๊ มาไหว้ฟ้าดิน ปึงเถ่ากง ตี่จู่เอี๊ย (เจ้าที่) เป็นการขอบคุณที่ได้ช่วยให้ชีวิตของสมาชิกทุกคนในครอบครัวดำรงมาอย่างราบรื่นตลอดปี เป็นมงคลที่อายุเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งปี และเพื่อขอพรให้ช่วยคุ้มครองคนในครอบครัวด้วย

เทศกาลนี้ยังมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งแบบไทยว่า เทศกาลไหว้ขนมบัวลอย ซึ่งประเพณีการรับประทานขนมบัวลอยนี้ก็ยังคงปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

สมัยก่อน ชาวแต้จิ๋วทำขนมอี๊ไว้เลี้ยงแขกที่มาเยี่ยมเยือน ซึ่งเป็นแขกพิเศษ เช่น ผู้หลักผู้ใหญ่ เจ้านายคนใหญ่คนโต ขุนนางข้าราชการ บุคคลอันเป็นที่เคารพนับถือ เพื่อนใหม่ เขยคนใหม่ ญาติใหม่ที่เพิ่งเกี่ยวดองกัน คนในครอบครัวที่ไปได้ดิบได้ดีในต่างแดนแล้วนานทีปีหนกลับมาเยี่ยมบ้านสักครั้ง เจ้าของบ้านจะเตรียมขนมอี๊นี้ไว้เลี้ยงรับรองแขกผู้มีเกียรติเหล่านี้ ชาวแต้จิ๋วบางพวกพิถีพิถันขนาดว่าต้องมีไข่ไก่ต้มใส่ไปด้วยอีก ๒ – ๔ ฟอง เรียกว่า **"ตีอี๊นึ่ง"** (甜丸汤 เสียงแต้จิ๋ว) หรือ ขนมอี๊ไข่หวาน

เทศกาลไหว้ขนมอี๊ หรือ เทศกาลตังโจ่ย คือ วันเปลี่ยนเทศกาลเป็นฤดูหนาว มีลักษณะเป็นวันที่พระอาทิตย์จะส่องแสงสั้นที่สุดหรือวันที่เป็นจุดสูงสุดในฤดูหนาว โดยเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย ถือเป็นเทศกาลสุดท้ายของชาวไทยเชื้อสายจีนในรอบหนึ่งปีปฏิทิน

ซินเจียหยู่อี่ ซินนี้ฮวดไช้
Happy
chinese

วันสารทไทย

ความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพชน

นวรัตน์ ลิ่มสกุล

"สารท" เป็นการทำบุญกลางปีของไทย ตรงกับวันสิ้นเดือน ๑๐ หรือวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ซึ่งเป็นฤดูที่พืชพันธุ์ธัญชาติและผลไม้สุก ข้าวและต้นผลไม้ที่ปลูกไว้กำลังให้ผลเป็นครั้งแรกในฤดูนี้ ในภาคใต้มีประเพณีทำบุญวันสารทเดือนสิบถือเป็นงานบุญประเพณีที่สำคัญของชาวไทยพุทธ ไม่ว่าลูกหลานหรือญาติพี่น้องของคนในครอบครัวจะไปทำงานอยู่แห่งหนตำบลใด มักจะต้องลางานหรือหยุดงานเดินทางกลับบ้านเกิด เพื่อมากราบไหว้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และผู้ที่เคารพนับถือ เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณ รวมทั้งจะได้ทำบุญให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วทั้งพ่อแม่ปู่ย่าตายายและญาติพี่น้องที่ต้องตกนรก เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยทำไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือเรียกว่าเปรตนั้น จะได้รับการปล่อยตัวมาจากนรกในทุกวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ เพื่อมาขอรับส่วนบุญจากลูกหลานญาติพี่น้องยังโลกมนุษย์ ที่ได้เตรียมการอุทิศไว้ให้เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ล่วงลับ หรือที่เรียกกันว่า **"วันรับตายาย"** หรือเป็นวันบุญแรก หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังนรกในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ **"วันส่งตายาย"** หรือเป็นวันบุญหลังหรือบุญใหญ่

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดสตูล เริ่มขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ เรียกกันว่า **"วันหฺมฺรับเล็ก"** หรือ **"วันรับตายาย"** ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำเดือนสิบ เชื่อกันว่าเป็นวันแรกที่วิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ได้รับอนุญาตให้กลับมาเยี่ยมลูกหลาน มีการจัดหฺมฺรับเล็กและหลองหฺมฺรับ (ฉลอง) ในคืนเดียวกันบางวัดจะจัดกิจกรรมเพื่อให้ลูกหลานเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเพื่อความสนุกสนาน รุ่งเช้าจึงทำการแห่ขบวนหฺมฺรับเข้าวัดทั้งนี้ลูกหลานจะจัดอาหารคาวหวาน ไปทำบุญที่วัดเพื่อถวายพระและถือเป็นการต้อนรับบรรพบุรุษที่มารับบุญด้วย

วันจ่าย ตรงกับวันแรม ๑๓ ค่ำเดือนสิบ เป็นวันที่ต้องตระเตรียมข้าวของสำหรับจัดหฺมฺรับ โดยไปตลาดเพื่อจัดจ่ายข้าวของเป็นการพิเศษกว่าวันอื่นๆ

วันยกหฺมฺรับ ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำเดือนสิบ เป็นวันที่ลูกหลานร่วมกันแบกหาม หรือ ทูนหฺมฺรับที่จัดเตรียมเรียบร้อยแล้ว ไปถวายพระที่วัด อาจจะรวมกลุ่มคน บ้านใกล้เรือนเคียงไปเป็นกลุ่มหรือบางทีอาจจะจัดเป็นขบวนแห่เพื่อความคึกคักสนุกสนาน

วันหุมฺรับใหญ่ หรือวันหลองหุมฺรับ ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำเดือนสิบ เป็นวันที่นำอาหารคาวหวานไปทำบุญเลี้ยงพระที่วัดครั้งใหญ่ ทำพิธีบังสุกุล อุทิศส่วนกุศลให้บรรพชน และตั้งหลา (ศาลา) เปรตเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณที่ไม่มีลูกหลานมาทำบุญให้ ขณะเดียวกัน ก็ทำพิธีฉลองสมโภชหุมฺรับที่ยกมา สีสันของวันนี้จะอยู่ที่กิจกรรมที่เรียกว่า **"ชิงเปรต"** จะมีการแย่งอาหารและขนมที่ตั้งเปรตไว้นั้นอย่างสนุกสนานแล้วนำมากิน ถือว่าได้กุศลแรงและเป็นสิริมงคล หลังเสร็จสิ้นการชิงเปรตแล้วส่วนหนึ่งก็จะรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกันที่วัดหรือต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้านด้วยใจที่อิ่มบุญ

การจัดหุมฺรับเป็นการเตรียมเสบียงอาหารบรรจุในภาชนะ เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ในช่วงเทศกาลเดือนสิบ เป็นการอุทิศส่วนกุศล ให้แก่บรรพชน หรือญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ได้นำกลับไปใช้สอยในนรกภูมิ หลังจากถูกปล่อยตัวมาอยู่ในเมืองมนุษย์ช่วงเวลาหนึ่ง และต้องถึงเวลา กลับไปใช้กรรมตามเดิม ฉะนั้น บรรดาลูกหลาน ก็จะต้องจัดเตรียม สิ่งของเครื่องใช้อาหาร ฯลฯ มิให้ขาดตกบกพร่อง แล้วบรรจงจัดลงภาชนะ ตกแต่งประดับประดา ด้วยดอกไม้ให้สวยงาม เพื่อทำในสิ่งที่ดีที่สุด ให้บรรพบุรุษ ด้วยใจที่เปี่ยมไปด้วยความรัก ความผูกพัน และความกตัญญู การจัดหุมฺรับแต่เดิมใช้กระบุงเตี้ยๆ ขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ แต่ภายหลังใช้ภาชนะได้หลายชนิด เช่น กระจาด ถาด กะละมัง ถัง หรือ กระเชอ

การจัดหุมฺรับ ชั้นแรกใส่ข้าวสารรองกระบุงแล้วใส่หอม กระเทียม พริก เกลือ กะปิ น้ำตาล และเครื่องปรุงอาหารคาว หวานที่เก็บไว้ได้นานๆ เช่น มะพร้าว ฟัก มัน กล้วย (ที่ยังไม่สุก) อ้อย ข้าวโพด ข่า ตะไคร้ ขมิ้น และพืชผักอื่นๆ นอกจากนั้นก็ใส่ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันก๊าดได้ ไม้ขีดไฟ หม้อ กระทะ ถ้วยชาม เข็ม ด้ายเครื่องเชี่ยนหมาก ได้แก่ หมาก พลู ปูน กานพลู การบูร พิมเสน สีเสียด ยาเส้น บุหรี่ ยาสามัญประจำบ้าน ธูปเทียน แล้วใส่สิ่งอันเป็นหัวใจอันสำคัญของหุมฺรับคือ ขนม ๕ อย่างมี ดังนี้

ขนมลา เป็นสัญลักษณ์แทนแพรพรรณเครื่องนุ่งห่ม

ขนมพอง เป็นสัญลักษณ์แทนแพสำหรับบุรพชน ใช้ล่องข้ามห้วงมหรรณพ

ขนมบ้า เป็นสัญลักษณ์แทนสะบ้า สำหรับบุรพชนจะได้ใช้เล่นสะบ้า ในวัน สงกรานต์

ขนมกง (ขนมไข่ปลา) เป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องประดับ

ขนมดีซำ เป็นสัญลักษณ์แทนเงินเบี้ย สำหรับใช้สอย

สวรรค์ตะรุเตา

ประดับเมฆ ประดับฟ้า มาตกแต่ง
ระยิบแสงทะเลใสก็ไหวส่อง
เหมือนนิมิตมนตร์สวรรค์กลั่นทำนอง
เป็นภาพของตะรุเตาอันตรึงตรา ฯ

(กลอน ๘)

สวรรค์ตะรุเตา

สวรรค์สวนทางกับนรก ที่ "ตะรุเตา"

มาณี ฉัตรชัยวงศ์
อัศวยุช เทศอาเส็น

"เกาะตะรุเตา" เป็นเกาะใหญ่และสำคัญที่สุดในอุทยานแห่งชาติตะรุเตาซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย มีชื่อเสียงทางด้านประวัติศาสตร์และความสวยงาม ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน บริเวณช่องแคบมะละกา มหาสมุทรอินเดีย ในท้องที่ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

อุทยานแห่งชาติตะรุเตาอยู่ห่างจากตัวเมืองสตูลไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๔๐ กิโลเมตร และห่างจากฝั่งที่ท่าเรือปากบาราประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อย ๕๑ เกาะโดยแบ่งเป็นหมู่เกาะใหญ่ ๒ หมู่เกาะ คือ หมู่เกาะตะรุเตาและหมู่เกาะอาดัง-ราวี เกาะสำคัญขนาดใหญ่มี ๗ เกาะ ได้แก่เกาะตะรุเตา เกาะอาดัง เกาะราวี เกาะดง เกาะหลีเป๊ะ เกาะเหล็ก และเกาะกลาง เฉพาะเกาะตะรุเตาเกาะเดียวมีเนื้อที่ประมาณ ๑๕๑ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔๔.๔๕ ไร่ ส่วนยาวจากเหนือไปใต้ยาวประมาณ

๒๕ กิโลเมตร ส่วนกว้างประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเกาะอาดังกับจังหวัดสตูล แนวเขตด้านใต้ของอุทยานติดกับเส้นเขตแดนในทะเลระหว่างประเทศไทยและสหพันธรัฐมาเลเซีย

ลักษณะรูปร่างของเกาะตะรุเตาคล้ายนิ้วหัวแม่มือตัดท่อนเลยโคนนิ้ว ลักษณะป่องตรงกลางแล้วค่อยๆ สอบเรียวไปทางทิศเหนือสุด พื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะตะรุเตาเป็นภูเขาสลับซับซ้อนมีความลาดชันสูง ชายฝั่งทางด้านตะวันออกส่วนมากจะเป็นหน้าผาสูงชันสลับกับอ่าวและหาดทรายโคลนทางด้านตะวันตกจะมีหน้าผา เฉพาะทางด้านเหนือบริเวณแหลมตันหยงมะระ (ด้านหัวเกาะ) มีพื้นราบและหุบเขาบ้างเล็กน้อย ที่ราบอยู่เป็นหย่อมๆ ทางเทือกเขาหลังอ่าว

เกาะตะรุเตามีป่าที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด มีพันธุ์ไม้นานาชนิด ได้แก่ หลุมพอ ตะเคียนทอง ยางขาว ยางแดง จัดเป็นไม้ที่มีคุณภาพดีของภาคใต้ ป่าของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาเป็นทั้งป่าดงดิบ ป่าผสมผลัดใบ ป่าเขาหินปูน ป่าชายหาด ป่าพรุ ป่าชายเลน ป่ารุ่นสอง และมีไม้แคระ ไม้พุ่ม บนเกาะมีสัตว์ป่า สัตว์เลื้อยคลาน นก พืช และสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปูปลา สัตว์น้ำจืดชุกชุม

ภูเขาและป่าไม้ครอบคลุมพื้นที่ของเกาะเกือบหมด มีถ้ำมากมาย ที่มีชื่อเสียงได้แก่ถ้ำจระเข้ ตั้งอยู่ใกล้อ่าวพันเตมะละกา ถ้ำฤษีและถ้ำอื่นๆ รวมทั้งน้ำตก นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุต่างๆ หลายชนิด ภูเขาและป่าไม้บนเกาะตะรุเตา เป็นต้นกำเนิดของต้นน้ำลำธารสายสั้นๆ ลำธารเหล่านี้มีน้ำไหลผ่านตลอดปี ไม่เคยเหือดแห้งเพราะสภาพต้นน้ำยังอุดมสมบูรณ์ น้ำในลำธารใสจืดสนิทบริโภคได้ ลำธารเหล่านี้ไหลลงสู่ทะเลและอ่าวต่างๆ ซึ่งมีอยู่เรียงรายรอบเกาะ เช่น อ่าวพันเตมะละกา อ่าวสน อ่าวจาก อ่าวตะโละโต๊ะโป๊ะ อ่าวนกแก้ว อ่าวตะโละอุดัง อ่าวตะโละวาว อ่าวพันเตซูรัต อ่าวหินงาม อ่าวตาเพน

จากที่มีจำนวนอ่าวเป็นจำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกเกาะนี้ว่า **"ตะโละเตรา"** ซึ่งเป็นภาษามลายูแปลว่า **"อ่าวมาก"** ภายหลังเพี้ยนเป็น **"ตะรุเตา"**

อ่าวแต่ละแห่งมีสภาพธรรมชาติต่างกัน เช่น บ้างมีหาดทรายขาวยาวเหยียดสุดลูกหูลูกตา บ้างก็เป็นโขดหินโตรกผาเว้าแหว่งลาดชัน ถ้าขึ้นไปบนยอดผาได้จะมองเห็นทิวทัศน์ได้ไกล บางอ่าวก็ดารดาษด้วยก้อนหินน้อยใหญ่เรียงรายแทนเม็ดทราย น่าจะเรียกว่าหาดหิน หินมีขนาดต่างๆ เป็นรูปก้อนกลม รูปไข่ทรงรี ผิวเรียบลื่นเป็นมัน สารพัดสีทั้งดำฟ้า น้ำตาลแดงหรือผสมผสานกันเป็นริ้วลายธรรมชาติที่สวยงามวิจิตรบรรจง ซึ่งภายหลังมีการศึกษาและพบว่าหินในหมู่เกาะตะรุเตาเป็นหินที่เกิดในยุคแคมเบรียม (ประมาณ ๖๐๐ ล้านปี) พบซากดึกดำบรรพ์ในกลุ่มหินตะรุเตาซึ่งเชื่อว่าเป็นหินที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดของ ประเทศไทย มีลักษณะเป็นหินทรายสีแดงจนถึงสีน้ำตาล หินดินดานสีแดงและหินดินดานปนหินทรายกลุ่มหินนี้พบมากทางภาคใต้ด้วยเหตุนี้พื้นที่เกาะตะรุเตาจึงถูกจัดให้อยู่ในเขตอุทยานธรณีโลกสตูล

ชาวบ้านที่เกาะเล่าว่าเมื่อครั้งกระโน้นแม้ตะรุเตาจะเป็นเกาะกลางทะเลลึกแต่ก็มีวัวป่า ควายป่า หมูป่า แม้กระทั่งเสือลายพาดกลอน เสือดำ ลิงค่าง กระจง จระเข้ ให้นักนิยมไพรประลองฝีมือได้ทุกเวลา ส่วนทางด้านใต้สุดของเกาะก็มีรังนกคือ นกนางแอ่นอาศัยทำรังอยู่เป็นจำนวนมาก มีนายอากรผูกขาดเก็บรังนกเป็นรายได้สรรพากรอย่างหนึ่ง บริเวณเกาะน้ำลึกมากเป็นที่อาศัยของปลาตัวใหญ่ๆ และชุกชุมมาก ฉลามร้ายก็มักอาศัยอยู่บริเวณนี้แม้ปลาวาฬและโลมาก็มักจะโผล่ขึ้นบริเวณนี้เสมอ

เมื่อก่อนชาวประมงที่มาลงอวนทำโป๊ะน้ำลึกบริเวณเกาะนี้ได้ปลาตัวใหญ่ๆ มากมาย แม้ชาวต่างประเทศจากปะลิสก็มักวกลำเข้ามาลักลอบจับปลาในบริเวณเกาะนี้มิได้ขาด ปลาบริเวณนี้จึงนับเป็นสินในน้ำของชาติอันมีค่ามหาศาล เมื่อก่อนปลาจาระเม็ดตัวโตซึ่งอาจหาทานได้ที่นี่โดยไม่ต้องซื้อหา ในขณะที่วิ่งเรือในทะเลจะได้ปลาขนาดยาวเป็นวามารับประทานโดยมิได้ตั้งใจเลย ส่วนมากเป็นปลาอินทรีย์ซึ่งมีมากบริเวณนี้

มีชาวประมงบางคนใช้วัตถุระเบิดเป็นเครื่องมือในการจับปลา เป็นวิธีจับปลาที่ลงทุนน้อยและง่ายมาก ซึ่งเป็นการทำลายฝูงปลานั่นคือเมื่อทิ้งระเบิดลงในน้ำที่แน่ใจว่ามีฝูงปลามาก ปลาตัวใดที่อยู่ในรัศมีระเบิดก็จะถึงแก่ความตายทันทีไม่ว่าปลาเล็กปลาใหญ่ เมื่อใกล้ตายมักลอยขึ้นมาเหนือพื้นน้ำแล้วผู้ระเบิดปลาก็จับเอาตามสบาย ปลาที่จับไม่ทันเมื่อตายสนิทก็จมลงสู่ก้นทะเลเป็นอาหารของฉลามต่อไป การกระทำเช่นนี้เป็นการทำลายเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรงปลาอาจสูญพันธ์ไปอย่างรวดเร็วหรือไม่ก็หนีไปอยู่ที่อื่นยังเป็นการทำลายอาชีพของตนอีกด้วย ถึงแม้ว่าทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้จับกุมผู้มีอาชีพทางนี้มาลงโทษแล้วหลายต่อหลายรายแต่ก็ยังหาเข็ดหลาบไม่บางรายที่จับไม่ได้ก็ถูกกรรมสนองคือถูกระเบิดที่ตนใช้ระเบิดฝูงปลาถึงตายหรือบาดเจ็บก็มี

เกาะตะรุเตาต่างจากเกาะอื่นด้วยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ถ้ามองจากแผ่นดินใหญ่ดูคล้ายกับว่าภูเขาโผล่ขึ้นมาเหนือทะเลเป็นแนวยาวเหยียดทีเดียว นั่นคือดูเหมือนแผ่นดินใหญ่ๆ ที่มีน้ำล้อมรอบ ถ้าเรายืนอยู่ทางฝั่งตะวันตกของสตูลมองตรงไปที่เกาะตะรุเตาจะเห็นเกาะตะรุเตาทอดยาวเหยียดขึ้นมาเหนือทะเลพาดจากเหนือไปทางใต้ สีดำทะมึนตัดกับท้องฟ้าสีน้ำเงิน ฉากหลังเป็นทิวเขาโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำจริงๆ และจะเห็นเกาะอีกเกาะหนึ่งอยู่ใกล้กันจนเหมือนต่อติดกันเหมือนเป็นเกาะเดียวกัน เกาะนั้นคือเกาะลังกาวีของมาเลเซียซึ่งอยู่ห่างกันราว ๕ กิโลเมตร แต่หากดูตามแผนที่ของจังหวัด

สตูลจะมองเห็นเป็นเกาะใหญ่ที่สุดอยู่กลางทะเลอันดามัน ห่างจากฝั่งประมาณ ๔๐ กม.

พูดถึงเกาะลังกาวีในทางประวัติศาสตร์ เกาะลังกาวีเคยเป็นของไทยมาก่อน ตั้งแต่สตูลยังมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของไทรบุรี เมื่อมีฐานะเป็นเมืองแล้วก็อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นหัวเมืองใหญ่ทางปักษ์ใต้ ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการปกครองหัวเมือง ร.ศ.๑๑๖ ตรงกับพ.ศ. ๒๔๔๐ ให้รวมเมืองสตูลขึ้นกับมณฑลไทรบุรี ล่วงมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ประเทศไทยถูกบีบคั้นทางการเมืองจากฝ่ายอังกฤษต้องยกรัฐกลันตัน ตรังกานู รวมทั้งพื้นที่บางส่วนของมณฑลไทรบุรีและเมืองปะลิส ให้กับอังกฤษซึ่งปกครองเมืองมลายูอยู่ ส่วนพื้นที่ที่เป็นเมืองสตูลก็ให้ถือกำหนดแนวภูเขาเป็นพรมแดนโดยถือสันปันน้ำแบ่งเขตกับฝ่ายไทย ก็คือจังหวัดสตูลทุกวันนี้ ตั้งแต่นั้นมาเกาะตะรุเตาและเกาะลังกาวีสองพี่น้องต้องพลัดพรากจากกันไป

เมื่อก่อนบริเวณอ่าวมะขามกับอ่าวตะโล๊ะอุดัง (ตะโล๊ะ ภาษามลายูแปลว่าอ่าว อุดัง แปลว่า กุ้ง) ทั้งสองอ่าวมีกระท่อมทับชาวประมงตั้งอยู่เรียงรายตามชายหาด สำหรับใช้เป็นที่พักแรมในฤดูจับปลา บนเกาะมีบ่อน้ำจืดและน้ำตกเล็กๆ ไม่ไกลจากอ่าวอุดังนักมีต้นมะพร้าว ต้นยางพารา มีที่ราบและน้ำจืดอยู่บนเกาะพอเพียงที่จะอยู่อาศัยได้ เดิมมีราษฎรอาศัยอยู่ประมาณ ๒๐๐ คนเศษ แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ หมู่บ้าน ต่อมาในพ.ศ. ๒๔๘๒ กรมราชทัณฑ์ได้ออกพระราชกฤษฎีกาหวงห้ามเกาะตะรุเตาและตั้งเป็นนิคมฝึกอาชีพขึ้น พลเมืองที่อาศัยอยู่ในเกาะนี้จึงอพยพไปอยู่ที่อื่น

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๙ เกาะตะรุเตาเริ่มมีพระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นโจรผู้ร้ายโดยกรมราชทัณฑ์ได้เลือกบรรดาเกาะต่างๆ ในประเทศไทย เห็นว่าเกาะตะรุเตาเป็นเกาะที่เหมาะสมเพราะตั้งอยู่ห่างไกลจากฝั่ง ป้องกันการหลบหนีและสามารถที่จะพัฒนาเกาะให้เจริญขึ้น ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๘๐ หลวงพิธานทัณฑภัยได้เป็นหัวหน้านำผู้คุมและนักโทษไปสำรวจบุกเบิกโดยไปขึ้นที่อ่าวตะโล๊ะอุดังและอ่าวตะโละวาว หลังจากเดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เกาะตะรุเตาก็แปรสภาพมาเป็น ทัณฑสถานและเป็นนิคมฝึกอาชีพของนักโทษเด็ดขาดและนักโทษผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย

พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินบนเกาะนี้เพื่อประโยชน์แก่การราชทัณฑ์โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๕๖๖ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ เมื่อปลาย ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ รัฐบาลได้ส่งนักโทษการเมืองจากคดีกบฏบวรเดช (พ.ศ. ๒๔๗๖) และ กบฏนายสิบ (พ.ศ. ๒๔๗๘) จำนวน ๗๐ นาย มายังเกาะตะรุเตา ซึ่งถูกกักบริเวณไว้ที่อ่าวตะโละอุดัง โดยจำนวนนักโทษทั้งหมดมีราว ๓,๐๐๐คน

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘ เกิดสงครามเอเชียบูรพาส่งผลให้เกาะตะรุเตาถูกตัดขาดออกจากแผ่นดินใหญ่ เกิดปัญหาขาดแคลนอาหาร ยาและเครื่องใช้ต่างๆ ต้นปีพ.ศ. ๒๔๘๗ ผู้คุมนักโทษได้ทำตัวเป็นโจรสลัดเข้าปล้นสะดมเรือบรรทุกสินค้าชาวไทยและต่างประเทศที่แล่นผ่านไปมา เล่ากันต่อๆ มาว่าในกาลครั้งนั้นหลายชีวิตต้องสูญสิ้นเป็นเหยื่อสังเวยความเหี้ยมโหดทารุณของเหล่านักโทษผู้กระหายเลือดปล้นฆ่าถ่วงน้ำและฝังทั้งเป็นอย่างไร้ความปราณีไม่เว้นแต่ละวัน สลัดในน่านน้ำไทยครั้งนั้นไม่มีครั้งใดสยดสยองเท่าหลายศพที่ถูกฝังไว้ริมหาด เมื่อถึงหน้ามรสุม น้ำทะเลเซาะเอากะโหลกกองกระดูกขึ้นมาตั้งเกลื่อนกลาดเหมือนป่าช้า กล่าวกันว่ามีทองคำแท่งซึ่งสลัดปล้นมาได้ฝังไว้มากมาย บางแห่งมีผู้ไปพบ

โดยบังเอิญถึงกับร่ำรวยเป็นเศรษฐีก็มี โดยเหตุที่ไม่ไว้วางใจกันในระหว่างผู้ร่วมคิดจึงต่างคนต่างลอบฆ่าฟันกันเองเพื่อจะได้สมบัติที่ฝังไว้เป็นของตนแต่ผู้เดียว ในที่สุดก็ตายหมดและที่เหลือถูกจับกุมตัวไปบ้าง เสียชีวิตในคุกบ้าง ถูกลอบฆ่าบ้าง ในที่สุดก็ไม่มีเหลือ ยังเล่ากันต่อมาอีกว่าในช่วง ปี พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๐๐ มีผู้มาขุดค้นขุมทรัพย์ตามลายแทง แต่ไม่ปรากฏว่าพบหรือไม่ เชื่อว่าสมบัติเหล่านี้ยังจมอยู่ใต้ดินที่เกาะนี้อีกเกินคณานับ

เมื่อก่อนชาวสตูลที่เดินทางไปตามเกาะแก่งต่างๆ ต้องขึ้นเรือที่ท่าเรือเกาะนก เดินทางโดยเรือยนต์จากท่าเรือเกาะนก ตอนออกปากน้ำจะเห็นขุนเขาดำทะมึนน่าสะพรึงกลัวยืนจังก้าอยู่เบื้องหน้านั่นคือเกาะตะรุเตา คำเล่าลือเรื่องโจรสลัดทำให้จินตนาการเสมือนว่ามือสูรคอยยืนจ้องรอตะครุบเหยื่ออยู่ นักเดินเรือล้วนหวาดกลัว แต่ท้ายสุดรัฐบาลไทยและทหารอังกฤษก็ได้เข้าปราบโจรสลัดเกาะตะรุเตาสำเร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙ และอีกสองปีต่อมากรมราชทัณฑ์ก็ยกเลิกนิคมฝึกอาชีพตะรุเตา ความหวาดกลัวก็เริ่มคลี่คลายและค่อยๆ หายไปในที่สุด

เหตุการณ์ร้ายๆ ราวตกอยู่ในนรกที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้คนได้ผ่านไป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เหมือนพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสเพราะมีการประกาศให้เกาะตะรุเตาเป็นเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ได้จัดตั้งเกาะตะรุเตาเป็นสำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธ์พืชนับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ ๘ ของประเทศไทย

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๗ อุทยานแห่งชาติตะรุเตาได้รับการประกาศจากประเทศสมาชิกอาเซียนให้เป็นอุทยานมรดกแห่งอาเซียนในฐานะพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสำคัญสูงที่เป็นตัวแทนระบบนิเวศของภูมิภาค

และเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๑ ที่ผ่านมา UNESCO ได้ประกาศอย่างเป็นทางการ ให้พื้นที่แหล่งธรณีวิทยาของจังหวัดสตูลที่ครอบคลุมพื้นที่ ๔ อำเภอประกอบด้วย อำเภอมะนัง อำเภอละงู อำเภอทุ่งหว้า และบางส่วนของอำเภอเมืองสตูลคืออุทยานแห่งชาติตะรุเตาเป็นอุทยานธรณีโลก (Satun UNESCO Global Geopark) ซึ่งเป็นอุทยานธรณีระดับโลกแห่งแรกในประเทศไทยและเป็นแหล่งที่ ๕ ของอาเซียน

วันนี้ตะรุเตาเต็มไปด้วยเรื่องน่าค้นหา ยังคงหลงเหลือความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ ไม่มีร่องรอยของชีวิตนักโทษเมื่อหลายสิบปีก่อนเหลืออยู่เลย

เริ่มจากอ่าวพันเตมะละกา เป็นที่ตั้งของที่ทำการอุทยานฯ ตะรุเตา เป็นอ่าวที่มีพื้นที่ราบมากที่สุด หาดทรายขาวละเอียดทอดยาวสลับกับทิวสนทะเล มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติสวยงาม และสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ถ้ำจระเข้ มีหินงอกหินย้อยและเสาหินสวยงาม จะนั่งเรือมาเที่ยวหรือพายเรือแคนูมาเที่ยวก็ได้ อ่าวจาก เป็นอ่าวเล็กๆ มีหาดทรายขาวเชื่อมกับอ่าวพันเตมะละกา อ่าวตะโละอุ สามารถดำน้ำชมปะการังหลากสีสันสวยงามได้อย่างปลอดภัย

เกาะตะรุเตา ภายในพื้นที่ของที่ทำการอุทยานฯ ยังมีจุดชมทิวทัศน์ผาโต๊ะบู ด้านบนมีศาลาให้นั่งพักผ่อนและชมวิวอ่าวสวยหลากหลาย อ่าวสน อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ ๘ กิโลเมตร เป็นที่วางไข่ของเต่าทะเล อ่าวเมาะและเป็นหาดสวยที่บรรยากาศเงียบสงบมาก น้ำตกลูดู น้ำตกขนาดเล็กสวยงาม ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่ ตต.๔ (อ่าวสน) ๓ กิโลเมตร น้ำตกโละโป๊ะ เป็นน้ำตกที่เหมาะกับการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ อ่าวมะขามเป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตต.๓ (อ่าวมะขาม) มีสัตว์ป่า และนกอาศัยอยู่มาก และอ่าวฤาษี เป็นอ่าวเล็กๆ ที่เหมาะกับการดำน้ำตื้น อ่าวตะโละวาว อยู่ทางด้านตะวันออกของเกาะตะรุเตา ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ๑๒ กิโลเมตร เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ใช้เป็นสถานที่ตั้งนิคมฝึกอาชีพหรือทัณฑสถาน นักโทษเด็ดขาด นักโทษกักกัน ปัจจุบันเหลือแต่มูลดิน ซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้าง และสุสาน ๗๐๐ ศพ ปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติและประวัติศาสตร์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่สนใจ นอกจากนี้บริเวณอ่าวนี้ยังเป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตต.๑ (ตะโละวาว) และสะพานท่าเทียบเรือ และอาคารบริการด้วย

สภาพป่าบนตะรุเตามีไม้นานาพรรณ อาทิ หงอกค่าง ยางปาย ยางเสียน เคี่ยมคะนอง มังคาก หลุมพอ เสียดช่อ ตะเคียนหิน หมากนางลิง ระกำ ไพลดำ ข้าหลวงหลังลาย ลิ้นแรด เฟิร์นก้านดำ และเฟิร์นนาคราช รักขาว แคยอดดำ งิ้วป่า พลับดง ไทรย้อยใบทู่ ข่อย ส้มกบ สลัดไดป่า เปล้าน้ำเงิน เข็มขน เต่าร้างแดง แก้วหน้าม้า บุกหิน เปราะป่า เถาวัลย์ด้วน ขี้ไก่ย่าน เฟิร์นราชินี หญ้าข้าวป่า และ รองเท้านารีขาวสตูล เป็นต้น พันธุ์ไม้ที่ขึ้นบริเวณชายหาด มี เสม็ดชุน เสม็ดขาว วา จิกเล กระทิง หูกวาง สนทะเล ตีนเป็ดทะเล หว้าหิน โกงกางหูช้าง ปอทะเล โพทะเล รักทะเล พุทราทะเล กระแตไต่ไม้ ผักบุ้งทะเล ถั่วคล้าทะเล เกล็ดนาคราช พลับพลึง ปรงทะเล ชุมเห็ดเล และ ลำเจียก หรือ เตยทะเล เป็นต้น ที่ขึ้นบริเวณป่าพรุ ประกอบด้วย จิกนา จิกน้ำ ตีนเป็ดเล็ก เต่าร้างแดง หมากอาดัง กะลุมพี หญ้าสามคม กระจูด ผักแขยง กระถินนา หญ้าเข็ม ไส้ปลาไหล ผักเขียด ผักบุ้งไทย เป็นต้น บริเวณป่าชายเลนรอบเกาะมี เหงือกปลาหมอ ดอกม่วง ฝาด ขลู่ ตาตุ่มทะเล หลุมพอทะเล ตะบูนขาว เล็บมือนาง ถั่ว โกงกางหัวสุม โปรงขาว โกงกาง ลำพู ลำแพนทะเล แสม แสมขาว สำมะงา หวายลิง และจาก เป็นต้น นอกจากนี้มี ไม้แคระ ไม้พุ่ม ได้แก่ ปรงเขา ส้านใหญ่ ไกรทอง หรือ พิกุลทอง ชะแอง ขนหนอน ติ่งตั่ง หญ้าหนูต้น หญ้าหางนกยูง เอ็นอ้าน้อย และ เนียมนกเขา เป็นต้น ส่วน ป่ารุ่นสอง มีต้น ทุ้งฟ้า ตีนเป็ด

กระทุ่ม ตอกใบใหญ่ ติ้วขาว หว้าเขา ชันยอด ตองแตบ เพกา มังตาน ตีนนก หนาดใหญ่ พลับพลา (พืช) ปอเต่าไห้ พุดน้ำ โคลงเคลงขี้นก ถอบแถบเครือ หมามุ่ย หญ้ายายเภา และ สาบเสือ เป็นต้น

สัตว์ป่าที่พบมี หมูป่า กระจง ลิงแสม ค่างแว่นถิ่นใต้ นากใหญ่ขนเรียบ เม่นหางพวงใหญ่ อีเห็นข้างลาย หรือ อีเห็นธรรมดา บ่าง กระรอกบินแก้มสีแดง หนูท้องขาว และ ค้างคาวแวมไพร์แปลงเล็ก เป็นต้น สัตว์ปีกมีหลายชนิด ประกอบด้วย นกยางเขียว นกยางทะเล นกออก นกเด้าดิน นกเขาใหญ่ นกกระปูดใหญ่ นกกระเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล นกจาบคาหัวเขียว นกตะขาบดง นกแก๊ก นกหัวขวานสี่นิ้วหลังทอง นกแอ่นบ้าน นกปรอดคอลาย นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่ นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกเขียวคราม นกเด้าลมดง นกอีเสือสีน้ำตาล นกขุนทอง นกกินปลีกเหลือง นกเอี้ยงถ้ำ เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลานก็มี ได้แก่ ตะกวด เหี้ย งูเหลือม งูจงอาง งูกะปะ งูเขียวตุ๊กแก งูเขียวหางไหม้ท้องเขียว งูพังกา หรือ งูเขียวหางไหม้ลายเสือ งูสามเหลี่ยม งูทับสมิงคลา งูเห่า งูปล้องทอง แย้ จิ้งจก ตุ๊กแกบ้าน จิ้งเหลน กิ้งก่า และเต่าหับ เป็นต้น และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ประกอบด้วย กบน้ำกร่อย กบภูเขา หรือ กบทูด กบหนอง อึ่งอ่างบ้าน ปาด เขียด คางคกบ้าน จงโคร่ง หรือ หมาน้ำ และ คางคกไฟ เป็นต้น

สัตว์น้ำจืดที่อยู่บริเวณรอบๆ เกาะที่พอหาดูได้มี ตะพาบน้ำ ปลาซิวใบไผ่ ปลาซิวควาย ปลากระดี่นาง ปลากระทิงดำ ปลาเสือพ่นน้ำ ปลาหัวตะกั่ว ปลาดุกคางขาว หรือ ปลาดุกด้าน ปลาดุกลำพัน ปลาหมอ ปลาช่อน ปลาก้าง ปลากริมข้างลาย ปลาตูหนา หรือ ปลาไหลหูดำ หอยโข่ง หอยขม ปูน้ำตก กุ้งก้ามกราม กุ้งฝอย กุ้งน้ำตก เป็นต้น

ทรัพยากรใต้ทะเล พืช และ สัตว์ที่พบ ได้แก่ สาหร่ายเห็ดหูหนู โลมาหัวขวดธรรมดา หรือ โลมาปากขวดธรรมดา โลมาหัวขวดมลายู โลมาหัวบาตรครีบหลัง เต่ามะเฟือง เต่าตนุ เต่ากระ เต่าหญ้า ปลากระเบน ปลาการ์ตูน ปลาผีเสื้อ ปลาสินสมุทร ปลาสิงโต ปลาโนรี ปลากะรัง ปลาปักเป้า ปลาอมไข่ ปลาทราย หรือ ปลาซ่อนทรายแก้ว ปลาเก๋า ปลาข้างเหลือง ปลากระบอกหัวสิ่ว ปลากะพงแดงหางปาน หรือ ปลากะพงแดงสั้นหางปาน ปลาเห็ดโคน ปลาสีกุนข้างเหลือง หรือ ปลาข้างเหลือง ปลาหางแข็งบั้ง ปลามงแซ่ หรือ ปลาสีกุนครีบยาว ปลาฉลามหนูใหญ่ ปลาตีน หอยทับทิม หอยตาวัว หอยมือผี หอยสังข์ปีก หอยเบี้ยจักจั่น หรือ หอยเบี้ย หอยมะระ หรือ หอยสังข์มะระ หอยเต้าปูน หอยมวนพลู หอยวงเวียน หอยปีกนก หอยมือเสือ หอยตลับ หอยเสียบ หอยทราย หอยขี้กา หอยเจดีย์ หอยแมลงภู่ หมึกกระดอง หมึกกล้วย ปูหิน ปูเสฉวน ปูลม ปูก้ามดาบ ปูแสม กั้ง กุ้งมังกร และ กุ้งนาง เป็นต้น

ปะการังและสัตว์ทะเลอื่นๆ ที่พบในอุทยานแห่งชาติทางทะเลได้แก่ ปะการังเขากวาง ปะการังโต๊ะ ปะการังโขด ปะการังรังผึ้ง ปะการังสมอง ปะการังดาวใหญ่ ปะการังดอกเห็ด ปะการัง บูมเมอแรง ปะการังกาแล็กซี่ ปะการังแผ่นเปลวไฟ ปะการังเคลือบหนาม ปะการังจาน ปะการังถ้วยสีส้ม ปะการังไฟ ปะการังสีน้ำเงิน ปะการังร่องหนาม ปะการังอ่อน กะละปังหา หรือ กัลปังหาดากทะเล ลิ่นทะเล เพรียงหัวหอม แมลงสาบทะเล หนอนตัวแบน ดาวทะเล หรือ ปลาดาว อีแปะทะเล ปลิงสายสะดือ พลับพลึงทะเล หอยเม่นหนามดำ หอยเม่นหนามลาย ทากดิน ตาลปัดทะเล แมงกะพรุน บัวทะเล ดาวเปราะ และ ดาวมงกุฎหนาม หรือ ปลาดาวหนาม เป็นต้น

นอกจากนี้มีแมลงและสัตว์อื่นที่พบเห็นได้มี ผีเสื้อมรกตธรรมดา ผีเสื้อลายขีดเงินลายขอ ผีเสื้อสะพายขาวปีกโค้ง แมลงปอ หิ่งห้อย เห็บกวาง ตั๊กแตนตำข้าว จิงโจ้น้ำ บึ้ง มดตะนอย จักจั่น ปลวก มวน แมลงเต่าทอง หรือ ด้วงเต่าลาย ทาก ตะขาบ แมงมุม ไส้เดือนดิน และ กิ้งกือ เป็นต้น

ด้วยบรรยากาศอันสงบ ตะรุเตาจึงเป็นเกาะที่เหมาะต่อการมาเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ทุกๆ ปี จังหวัดสตูลจัดกิจกรรม **"วิ่งย้อนรอยประวัติศาสตร์เกาะตะรุเตา"** เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มาย่ำเท้าสัมผัสธรรมชาติบนเกาะในตำนานเรื่องเล่าแดนคุก ได้ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดำน้ำดูปะการัง ท่ามกลางความสดใสสวยงาม ดังคำขวัญของสตูลที่ว่า **"สตูล สงบ สะอาด ธรรมชาติบริสุทธิ์"**

บรรณานุกรม

หยาดฟ้ามาสู่ดิน

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมศิลปากร. ๒๕๔๒. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสตูล. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

เติมคน

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

ภัทรพร สมันตรัฐ. ๒๕๖๑. ๑๔๗ ปี พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ตอนที่ ๑ – ๖ นักปกครอง นักบริหารดีเด่นในรอบ ๑๐๐ ปี ของกระทรวงมหาดไทย. สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒. จาก http://www.chaidantai.com.

โรงเรียนสตูลวิทยา. ๒๕๕๓. สตูลวิทยา ๕ แผ่นดิน. สตูล : โรงเรียนสตูลวิทยา.

สมาคมจงหัวจังหวัดสตูล. ๒๕๓๗. บันทึกของครูโกยสิ้วเจียง. สตูล สมาคมจงหัวจังหวัดสตูลภาพ–ลินจง โกยะวาทิน.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. ๒๕๕๐. บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดี พ.ศ. ๒๔๓๙ – ๒๔๔๓. สตูล : สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.

ภาพประกอบ

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

ลินจง โกยะวาทิน

รอยทางย่างเท้า

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมศิลปากร. ๒๕๐๕. จดหมายหลวงอุดมสมบัติ. กรุงเทพฯ : ศิวพร.

คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน. ๒๕๕๗. ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน. จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกฉลองจารึกวัดโพธิ์ มรดกความทรงจำแห่งโลก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งเอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

จันทร์จิรายุ รัชนี, หม่อมเจ้า. ๒๕๓๙. อาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา. สุราษฎร์ธานี : วัดพระบรมธาตุไชยา.

จันทร์จิรายุ รัชนี. ๒๕๔๐. อาณาจักรศรีวิชัยในคริสศตวรรษที่ ๗. ในหนังสือ แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน. สุราษฎร์ธานี : วัดพระบรมธาตุไชยา.

ธรรมทาส พานิช. ๒๕๒๘. ประวัติศาสตร์ไชยา นครศรีธรรมราช. สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.

ธิดา สาระยา. ๒๕๕๕. ประวัติศาสตร์มหาสมุทรอินเดีย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. ๒๕๕๗. สวัสดี ตามพรลิงค์. กรุงเทพฯ : ดวงกมลพับลิชชิ่ง จำกัด.

เริงวุฒิ มิตรสุริยะ. ๒๕๓๗. ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช. ตำนานและพงศาวดาร ในประวัติศาสตร์แหลมทอง. กรุงเทพฯ : ยิปซีกรุ๊ป จำกัด.

เริงวุฒิ มิตรสุริยะ. ๒๕๓๗. พงศาวดารเมืองไทรบุรี. ตำนานและพงศาวดาร ในประวัติศาสตร์แหลมทอง. กรุงเทพฯ : ยิปซีกรุ๊ป จำกัด.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. ๒๕๔๕. จารึกพ่อขุนรามคำแหง. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง ประวัติศาสตร์และหลักฐานประวัติศาสตร์สุโขทัย. ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่.

ศรีวรวัตร, หลวง (พิณ จันทโรจวงศ์). ๒๕๓๐. พงศาวดารเมืองพัทลุง. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายเจน (ปัณณศิลป์) ฤทธิเดช. วันที่ ๒๘ ธ้วาคม พ.ศ. ๒๕๓๐. กรุงเทพฯ.

สืบพงศ์ ธรรมชาติ, รองศาสตราจารย์. ๒๕๖๒. ให้สัมภาษณ์ บรรจง ทองสร้าง สัมภาษณ์ วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒.

Royal Siamese Maps, War and Trade in Nineteenth Century Thailand. Bangkok Thailand: River Book Co., Ltd.

ในรอยจำ

บุรีวานิช : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. ๒๕๕๐. บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดี พ.ศ. ๒๔๓๙ – ๒๔๔๓. สตูล : สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.

บุรีวานิช : ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

สมบัติ เจริญขวัญ

บ้านจีน : บทสัมภาษณ์

สมเกียรติ อังกูรวรัญญู และ เสฮั่น กั่วพานิช. ให้สัมภาษณ์ มาณี ฉัตรชัยวงศ์ เมื่อ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑.

บ้านจีน : ภาพประกอบ

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

สัมพันธ์ เหรียญกิจการ

สุไหงอุเป : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. ๒๕๕๐. บันทึกจดหมายเหตุพระยาภูมินารถภักดี พ.ศ. ๒๔๓๙ – ๒๔๔๓. สตูล : สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.

สุไหงอุเป : บทสัมภาษณ์

พีระเดช สิทธิโกศล และ สนธิ ลิ่มสายหั้ว. ให้สัมภาษณ์ มาณี ฉัตรชัยวงศ์ เมื่อ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

สุไหงอุเป : ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

เอกวิทย์ สินวรพันธ์

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

สายน้ำ สายชีวิต

ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

บางใครในนครี

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมศิลปากร. ๒๕๔๒. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสตูล. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

ภัทรพร สมันตรัฐ. ๒๕๖๑. ๑๔๗ ปี พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ตอนที่ ๑ – ๖ นักปกครอง นักบริหารดีเด่นในรอบ ๑๐๐ ปี ของกระทรวงมหาดไทย. สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒. จาก http://www.chaidantai.com.

สมาคมจงหัวจังหวัดสตูล. ๒๕๓๗. บันทึกของครูโกยสิ้วเจียง. สตูล สมาคมจงหัวจังหวัดสตูล.

ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

เบญจา ณ นคร

สตูลวิถี

<u>ภาพประกอบ</u>

อุใบ หมัดหมุด

อุทยานธรณีสตูล (www.satun-geopark.com)

พหุลักษณ์

<u>หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ</u>

ชลพรรษ แก้วใหม่. ๒๕๕๗. แรงบันดาลใจจาก บาติก. วิทยานิพนธ์ ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีรเดช ชื่นประภานุสรณ์ และคณะ. ๒๕๖๑. การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามรอยวัฒนธรรมเปอรานากันอันดามันวิถีในเขตภาคใต้ของประเทศไทยตามแนวทาง Authenticity Trend : เก่าแท้ ปรุงใหม่ ให้ทันสมัย. งานวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

<u>ภาพประกอบ</u>

ลินจง โกยะวาทิน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุใบ หมัดหมุด

อุดม ลิ่มกุลพงษ์

เสาวภัค อังสุภานิช

กมลทิพย์ แซ่ขอ

ครอบครัววงศ์อนันต์

ทรัพย์แห่งดิน สินของฟ้า

<u>กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูล : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ</u>

กล้วยไม้รองเท้านารีเชิงการค้า: กรณีศึกษาศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดตรัง (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง). ๒๕๕๖.บทความวิจัย เสนอในการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เรื่อง "การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย".

นพรัตน์ ถวิลเวทิน, อัจฉรา โพธิ์ดี, เศรษฐพงศ์ เลขะวัฒนะ. ๒๕๕๖. การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิต.

บุญวิภา ราศีสุทธิ์. ๒๕๕๒. การจำแนกพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีโดยใช้เนื้อหาภาพ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภาภรณ์ สาชาติ. ๒๕๕๘. รายงานโครงการวิจัย วิจัยและพัฒนากล้วยไม้สกุลรองเท้านารีเพื่อการค้า. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.

องอาจ ตัณฑวณิช. ๒๕๕๓. กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูล กล้วยไม้แสนสวย และทนายนักเลี้ยง ที่เมืองขุนแผน. มติชนเทคโนโลยีชาวบ้าน ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๔๗๓.

อุไร จิรมงคลการ. ๒๕๕๓. กล้วยไม้รองเท้านารี ฉบับปรับปรุงข้อมูลใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๗ สายธุรกิจโรงพิมพ์ กรุงเทพฯ: บ้านและสวน.

อุปถัมภ์ มีสวัสดิ์ และ ครรชิต ธรรมศิริ. ๒๕๕๔. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การเก็บรักษาและการเกิดเป็นต้นของโพรโทคอร์มไลค์บอดี้ของกล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูล. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

<u>กล้วยไม้รองเท้านารีขาวสตูล : ภาพประกอบ</u>

ปิยะนุช มุสิกพงศ์

สกล รัตนกศล

ข้าวพันธุ์อัลฮัมดุลิลละห์ : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมการข้าว. ๒๕๖๒. ข้าวอัลฮัมดูลิลละห์. สืบค้นเมื่อ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒. จาก https://www.thairicedb.com

มติชน. ๒๕๖๒. ข้าวพื้นเมือง 'อัลฮัมดุลิลลาฮฺ' ผลผลิตจากทุ่งนา 'บ้านโคกโดน' เจาะตลาดมุสลิมแดนใต้-มาเลเซีย. สืบค้นเมื่อ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒. จาก https://www.technologychaoban.com.

สมยศ ทุ่งหว้า. ๒๕๖๒. ร่วมกับชาวนาจังหวัดสตูลทำโครงการผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมือง. สืบค้นเมื่อ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒. จาก http://share.psu.ac.th/blog/agri-dev/๒๖๘๘๗.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสตูล. ๒๕๖๑. ข้อมูลพื้นฐานสถานการณ์และแนวโน้มสินค้าเกษตรจังหวัดสตูล.

ข้าวพันธุ์อัลฮัมดุลิลละห์ : ภาพประกอบ

สมยศ ทุ่งหว้า

จำปาดะ : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. ๒๕๖๒. ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จำปาดะสตูล ทะเบียนเลขที่ สช ๖๒๑๐๐๑๒๓.

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสตูล. ๒๕๕๘. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสตูล สตูลอุทยานธรณีโลก. สตูล: สำนักงานจังหวัดสตูล.

เชาวนีพร ชีพประสพ. ๒๕๖๐. รายงานการวิจัยเรื่ององค์ประกอบทางเคมีของจำปาดะอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ไพบูลย์ อรัญนารถ. ๒๕๕๕. คุณค่าบางประการ. สืบค้นเมื่อ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐. จาก http://paiboonrayong.

วิภาวรรณ์ วงศ์สุดาลักษณ์. ๒๕๕๘. รายงานการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ฟลาวร์เมล็ดจำปาดะในผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบ. รายงานวิจัย มหาวิทยาราชภัฎสงขลา.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสตูล. ๒๕๖๑. ข้อมูลพื้นฐานสถานการณ์และแนวโน้มสินค้าเกษตรจังหวัดสตูล.

อมรรัตน์ ชุมทอง, พงษ์ศักดิ์ มานสุริวงศ์, ศริษฐ์สพล หนูพรหม. ๒๕๖๑. รายงานวิจัยการสำรวจและศึกษาพันธุ์ของจำปาดะในอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

จำปาดะ : ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

เพจ Facebook : สวนพันธุ์ไม้สตูลจำปาดะ

วิจิตรใจ

คฤหาสน์กูเด็น : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น,ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสตูล. ๒๕๓๐. สถาปัตยกรรมในเขตชุมชนเมืองจังหวัดสตูล. สตูล : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสตูล.

คฤหาสน์กูเด็น : ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุใบ หมัดหมุด

ตึกเก่าชิโน : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

พีระเดช สิทธิโกศล และ สนธิ ลิ่มสายหั้ว. ให้สัมภาษณ์ มาณี ฉัตรชัยวงศ์ เมื่อ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

ภาพประกอบ : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

พีระเดช สิทธิโกศล

ลินจง โกยะวาทิน

สุนันท์ อังสุภานิช

เอกวิทย์ สินวรพันธ์

คติบ้าน นิทานเมือง

เกาะลังกาวี : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมศิลปากร. ๒๕๐๕. จดหมายหลวงอุดมสมบัติ. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร โปรดให้พิมพ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระรัตนธัชมุนี (อิสฺสรญาณเถร) วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน. ๒๕๕๔. ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน. จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกฉลองจารึกวัดโพธิ์ มรดกความทรงจำแห่งโลก. กรุงเทพ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งเอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. ๒๕๐๔. พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒. กรุงเทพ ฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.

รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. ๒๕๕๖. พุทธศิลป์ลังกา. นนทบุรี : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด.

เริงวุฒิ มิตรสุริยะ. ๒๕๕๒. พงศาวดารเมืองไทรบุรี. ตำนานและพงศาวดารในประวัติศาสตร์แหลมทอง. กรุงเทพ ฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพการพิมพ์.

Phasuk, S. and Stott, S. ๒๐๐๔. Royal Siamese Maps, War and Trade in Nineteenth Century Thailand. Bangkok Thailand: River Book Co., Ltd.

นิทานเมือง : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

นฤมล เก้าเอียน. ๒๕๓๖. วัฒนธรรมเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสตูล. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

มาณี ฉัตรชัยวงศ์. ๒๕๖๐. ชื่อบ้านนามเมือง. สืบค้นเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จาก เฟสบุ๊ค ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยคนสตูล.

วิทยาลัยชุมชนสตูล. ๒๕๕๕. สารานุกรมวัฒนธรรมและอาหารจังหวัดสตูลเรื่องวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวสตูล. สตูล : โรงพิมพ์พิมพการ.

นิทานเมือง : ภาพประกอบ

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

ฉลอง โหลสกุล

พจนารถ

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมศิลปากร. ๒๕๔๒. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสตูล. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.

ทักษิณคดีศึกษา, สถาบัน. ๒๕๓๐.พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้พุทธศักราช ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร ; อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ปจำกัด.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

วิทยาลัยชุมชนสตูล. ๒๕๕๕. สารานุกรมวัฒนธรรมและอาหารจังหวัดสตูลเรื่องวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวสตูล. สตูล : โรงพิมพ์พิมพการ.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. ๒๕๔๓. เรารักษ์สตูล. สงขลา : ชาญเมืองการพิมพ์.

ภาพประกอบ

วิไลลักษณ์ ทองช่วย

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุใบ หมัดหมุด

บันทึกชีวิต

ดาระ : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

แก่นชาย, สพิษา อนุมาตย์, และสุวรรณศร บัวสะบาน. ๒๕๕๕. การแสดงพื้นบ้านดาระ. ศิลปะนิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (๕ ปี) คณะศิลปศึกษา. นครปฐม : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

การสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. สืบค้นเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙. จาก http://www.trueplookpanya.com/learning/detail/๒๗๖๗.

การแสดงพื้นเมือง. สืบค้นเมื่อ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๐. จาก http://guru.sanook.com/๔๕๑๔/.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ . ๒๕๔๔. มานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีพื้นบ้านไทยภาคใต้. นครปฐม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรจง โกศัลวัฒน์. ปฐมบทแห่งศิลปะการแสดง. สืบค้นเมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ จาก <http://www.artgazine.com/shoutouts/viewtopic.php?t=๒๔๗๒>.

สมศรี ชอบกิจ. ๒๕๕๒. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ดาระ เพื่อการอนุรักษ์และพื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนควนโดนวิทยายา จังหวัดสตูล. (เอกสารอัดสำเนา)

สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร. ๒๕๕๘. รูปแบบและลักษณะทางดนตรีในการแสดงดาระจังหวัดสตูล. งานวิจัยสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา.

ดาระ : บทสัมภาษณ์

สมศรี ชอบกิจ. ให้สัมภาษณ์ เกษร ปะลาวัน. เมื่อ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐.

ดาระ : ภาพประกอบ

เกษร ปะลาวัน

บูสุ : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

วิทยาลัยชุมชนสตูล. ๒๕๕๕. สารานุกรมวัฒนธรรมและอาหารจังหวัดสตูลเรื่องวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวสตูล. สตูล : โรงพิมพ์พิมพการ.

ระบำว่าวควายสตูล : หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. พ.ศ.๒๕๕๒. ๙๐ ปี สตูลวิทยา. สตูล : โรงเรียนสตูลวิทยา.

สุรัสดา รักษ์ยศ. ให้สัมภาษณ์ วิไลลักษณ์ ทองช่วย. เมื่อ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๒.

ระบำว่าวควายสตูล : ภาพประกอบ

สุรัสดา รักษ์ยศ

เพจ Facebook : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล

เพจ Facebook : องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล

ชาติพันธุ์

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมทรัพยากรธรณี. ๒๕๔๗. ธรณีวิทยากายภาพพื้นท้องทะเลอ่าวไทยบริเวณอำเภอสิงหนครและอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. รายงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

โชคชัย กลมเกลียง. (มปป.) แนวคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของคนไทย. Power point ประกอบการบรรยายรายวิชา หน้าที่พลเมือง (เพิ่มเติม) รหัสวิชา ส ๓๐๒๒๕.

บรรจง ทองสร้าง. ๒๕๖. การกำหนดอายุของคาบสมุทรสทิงพระ ในภาคใต้ ของประเทศไทย ด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อนและเทคนิคเรดิโอคาร์บอน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาที่ยั่งยืน. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

บุญเสริม ฤทธิภิรมย์. ๒๕๔๗. เงาะภาคใต้ของไทย เซมัง ไม่ใช่ ซาไก. สตูล : วิทยาลัยชุมชนสตูล.

พุทธทาสภิกขุ. ๒๕๔๐. แนวสังเขปโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน. สุราษฎร์ธานี : วัดพระบรมธาตุไชยา.

ไพบูลย์ ดวงจันทร์. ๒๕๓๘. วัฒนธรรมและภาษาซาไก. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ภาคใต้ วันที่ ๘-๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

รัศมี ทรงชูเดช. ๒๕๔๔. โบราณคดีสมัยไพลสโตซีนในประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พัฒนาการทางโบราณคดี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมภพ อินทสุวรรณ. ๒๕๖. บรรยายแก่นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาที่ยั่งยืน.สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมศักดิ์ โชคนุกูล. (มปพ.). นิกริโต ชนเผ่าซาไกบนเทือกเขาสูงในภาคใต้ตอนล่าง. สงขลา : สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สิริประภา เทพวิมลเพชรกุล. ๒๕๕๖. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิสัณฐานในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างที่เกิดจากการถอยร่นของน้ำทะเลในช่วงสมัยโฮโลซีนตอนปลาย. วารสารดำรงวิชาการ.

อมรา ศรีสุชาติ. ๒๕๕. ศรีวิชัยในสุวรรณทวีป. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร. สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒ จาก http://www.usakanaenew.com/.

อนุมานราชธน, พระยา. (มปพ.). ภาษามอญ. สืบค้นเมื่อ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๒ จาก https://howlingpixel.com.

Horton, B.P., Gibbard, P.L, Milne, G.M., Morley, R.J., Purintavaragul, C. and Stargardt, J.M. ๒๐๐๕. "Holocene Sea Level and Palaeoenvironments, Malay-Thai Peninsula, Southeast Asia". The Holocene.๑๕(๘), ๑๙๙๙ – ๑๒๑๓.

Ronal B.Dixon. ๑๙๒๓. The Racial History of Man. London. P. ๒๗๕. อ้างใน พุทธทาสภิกขุ. ๒๕๔๐. แนวสังเขปโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน. สุราษฎร์ธานี : วัดพระบรมธาตุไชยา.

<u>บทสัมภาษณ์</u>

นายไข่ ศรีมะนัง (หัวหน้ากลุ่มชนพื้นเมือง) ให้สัมภาษณ์ บรรจง ทองสร้าง สัมภาษณ์ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ ทับนายไข่ ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล.

<u>ภาพประกอบ</u>

พิศิษฐ์ โรจนกิตติรัตน์

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุทยานธรณีสตูล (www.satun-geopark.com)

บันทึกฟ้า จารึกดิน

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมทรัพยากรธรณี. ๒๕๕๖. คู่มือผู้เล่าเรื่องธรณี ฟอสซิลแลนด์แดนสตูล. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.

อุทยานธรณีสตูล. ๒๕๖๒. เกี่ยวกับอุทยานธรณีสตูลและแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล-หมู่เกาะ. สืบค้นเมื่อ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๒ จาก www.satun-geopark.com.

<u>ภาพประกอบ</u>

อุทยานธรณีสตูล (www.satun-geopark.com)

ศูนย์ศรัทธา

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมศิลปากร. ๒๕๕๓. ปกิณกศิลปวัฒนธรรม เล่มที่ ๑๖. กรุงเทพฯ : สเตย์เยอร์ สตอรี่ ดีไซน์จำกัด.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๔๘. รวมเรื่องเมืองสตูล. สงขลา : โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๕๕. วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวสตูล. สงขลา : พิมพการ.

ศมานนท์ พฤกษ์พิเนต. ๒๕๖๒. กำเนิดศาลเจ้าโป้ เจ เก้งและสูตรยสโบราณ ๑๐๔ สูตร. สืบค้นเมื่อ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒. จาก เพจ Facebook ประวัติศาสตร์เมืองสตูล.

ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

สมศักดิ์ พรหมบริรักษ์

ชะอุ่ม พิศาลศิลป์

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุใบ หมัดหมุด

บทสัมภาษณ์

ศาสนาจารย์สมหมาย แสงสว่างสัจจกุล ให้สัมภาษณ์ ชะอุ่ม พิศาลสินธุ์ และ ชญาณิณณ์ สุวรรณศรี เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ณ โบสถ์คริสต์ จังหวัดสตูล.

สีสันวันสารท

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กระปุกดอทคอม. ๒๕๕๕. วันฮารีรายอ วันสำคัญของศาสนาอิสลาม. สืบค้นเมื่อ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙. จาก http://hilight.kapook.com/view/๗๕๑๘๓.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๕๕. วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวสตูล. สงขลา : พิมพการ.

ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุใบ หมัดหมุด

เพจ Facebook : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล

เพจ Facebook : สำนักงานเทศบาลเมืองสตูล

เพจ : ejan.co/news/

สวรรค์ตะรุเตา

หนังสือ ตำรา และสื่ออื่นๆ

กรมอุทยานแห่งชาติ, สำนักงาน ๒๕๕๙. คู่มือท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตา สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. พิมพ์ครั้งที่ ๑. นนทบุรี : บริษัทดีดี. มีเดียพลัส จำกัด.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. ๒๕๕๒. จดหมายจาก ตะรุเตา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ ๑๙๙๑ จำกัด.

ภาพประกอบ

ลินจง โกยะวาทิน

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

อุใบ หมัดหมุด

ผู้ตามรอย

สมยศ ทุ่งหว้า

ศาสตราจารย์ ดร.สมยศ ทุ่งหว้า เกิดวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ ๒๔๙๙ ณ อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในอำเภอเมืองสตูล หลังจากนั้นไปศึกษาต่อวิทยาศาสตรบัณฑิตและมหาบัณฑิตด้านเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๔ รวมทั้งในระดับ D.E.A และ Docteur Ingenieur ด้านเศรษฐกิจการเกษตร ณ เมืองปารีส ประเทศฝรั่งเศส ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๒ รับราชการที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จนกระทั่งเกษียณราชการในปี พ.ศ. ๒๕๖๐

วรรณดี สุธาพาณิชย์

ดร.วรรณดี สุธาพาณิชย์ ภูมิลำเนาเดิมอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล สำเร็จการศึกษาปริญญาสูงสุดปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เป็นข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นนักวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นที่ปรึกษาการทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับรางวัลศึกษานิเทศก์ดีเด่นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล และได้รับคัดเลือกเป็นแม่ดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล

มาณี ฉัตรชัยวงศ์

ดร.มาณี ฉัตรชัยวงศ์ ภูมิลำเนาจังหวัดสตูล อดีตข้าราชการครูและผู้บริหารหลายโรงเรียน ภารกิจที่ภูมิใจ บุกเบิกโรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย สตูล ในฐานะครูคนแรก และเป็นผู้บริหารคนแรกของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๒ จังหวัดสตูล เปิดพิพิธภัณฑ์แสดงข้าวของเครื่องใช้ในอดีต ณ ตำบลฉลุง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์สตูลของเยาวชนและบุคคลทั่วไป ตลอดจนรวบรวมเรียบเรียง เรื่องราวประวัติศาสตร์ของจังหวัดสตูล เผยแพร่ผ่านเฟสบุ๊ค "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยคนสตูล" และ "ชมรมอนุรักษ์ภาพเก่าสตูล"

ช่อมาลี นาคบรรพต

อาจารย์ช่อมาลี นาคบรรพต เกิดวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่มาเติบโตและเรียนหนังสือระดับมัธยมที่จังหวัดสตูลเพราะคุณพ่อมารับราชการ เป็นตำรวจอยู่ที่จังหวัดสตูล หลังจากนั้นไปศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นต้น ที่วิทยาลัยครูยะลาจบในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ มารับราชการเป็นครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและศึกษาต่อระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาไทย จบปี พ.ศ. ๒๕๑๙ พัฒนางานการเรียนการสอนได้รับรางวัลครูดีในดวงใจ รางวัล Teacher Awards รุ่นที่ ๑ ของจังหวัด สาขาคณิตศาสตร์ รางวัลครูดีเด่นของคุรุสภา เกษียณอายุเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ตำแหน่ง อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ รวมเวลารับราชการ ๓๙ ปี ปัจจุบันเป็นผู้รับบำนาญ สังกัด สพป. สตูล

หรน หัสมา

นายหรน หัสมา อดีตข้าราชการบำนาญ ผู้มีผลงานทางการศึกษาและชุมชน เป็นผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาโครงการของจังหวัดสตูลหลายโครงการ ปัจจุบันอยู่ที่อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ลินจง โกยะวาทิน

นางสาวลินจง โกยะวาทิน จบประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนจงหัว ไม่ได้เรียนต่อมัธยมด้วยเหตุพี่น้องเรียนต่อนับเป็นภาระหนักของครอบครัว จึงเลือกช่วยธุรกิจครอบครัวด้วยการเรียนรู้กระบวนการถ่ายรูป ล้างฟิล์ม อัดขยายรูป แต่งฟิล์ม แต่งรูป ระบายสีรูป เคลือบรูปเข้ากรอบ อายุ ๑๘ เริ่มออกถ่ายรูปนอกสถานที่ทั้งงานแต่ง งานบวช งานศพ เวลาว่างก็เรียน ตัดเย็บเสื้อผ้าชั้นนอก ชั้นใน ช่างไฟฟ้าจากหน่วยฝึกฝนเคลื่อนที่ และเข้ารับการอบรมเทคนิคการถ่ายรูปจากแชมป์โลกของยุโรป อเมริกา ไต้หวัน อยู่เนืองๆ ได้รับการเชิดชูให้เป็น ศิลปินนักถ่ายภาพไทย สาขาภาพถ่ายบุคคล

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ปัจจุบัน กำลังทำพิพิธภัณฑ์ห้องภาพของพ่อ จำลองห้องถ่ายรูป เครื่องขยายรูปด้วยแสงธรรมชาติเช่นสมัยพ่อทำ จะเปิดเป็นทางการในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

บรรจง ทองสร้าง

ดร.บรรจง ทองสร้าง เกิดวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๓ ประวัติการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาที่ยั่งยืน (ฟิสิกส์) มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ การศึกษาบัณฑิต สาขาการสอนฟิสิกส์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ปัจจุบันอาจารย์สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และเป็นผู้ประสานงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ในพื้นที่อุทยานธรณีโลกจังหวัดสตูล ประวัติการทำงานอดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

นางเกษร ปะลาวัน

นางเกษร ปะลาวัน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๔๙ ปฏิบัติราชการ ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูล ปี พ.ศ. ๒๕๔๙-ปัจจุบัน ปฏิบัติราชการ ณ วิทยาลัยชุมชนสตูล ตำแหน่งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล

วิไลลักษณ์ ทองช่วย

นางสาววิไลลักษณ์ ทองช่วย จบการศึกษา ปริญญาตรี วิชาเอกภาษาไทย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ปริญญาโท วิชาเอกภาษาไทย ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี รับราชการเป็นข้าราชการครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติราชการที่ โรงเรียน สตูลวิทยา เป็นเวลา ๓๘ ปี ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ รางวัลที่ภาคภูมิใจ ครูสอนภาษาไทยดีเด่นระดับประเทศ รับเข็มเชิดชูเกียรติ ของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี (ครูขวัญศิษย์) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ของมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี ครูต้นแบบการสอนภาษาไทยดีเด่นระดับประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ ครูรางวัลเกียรติยศของกระทรวงศึกษาธิการหรือ Teacher 's Awards และรางวัลเชิดชูเกียรติ "คุรุสดุดี" ของคุรุสภา

อัศวยุช เทศอาเส็น

นายอัศวยุช เทศอาเส็น เป็นคนสตูลโดยกำเนิด รักความเป็นสตูล และตั้งใจจะพัฒนาสตูลให้ประชาชนมีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเริ่มบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการเมื่อวันที่ ๑๘ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ วิทยาลัยชุมชนระนอง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สังกัดวิทยาลัยชุมชนสตูล ตำแหน่งบริหาร รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล จบการศึกษาระดับปริญญาโท คอม. ไฟฟ้า (แขนงโทรคมนาคม) จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จบการศึกษาปีการศึกษา ๒๕๔๕ มีความสนใจและเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งระบบ และใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ และทั่วทั้งประเทศ โดยกระจายอยู่ทุกภูมิภาคอย่างมั่นคงและยั่งยืน ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน

ณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรือ

นายณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรือ (Mr. NARONGRIT THUNGPRUE) เกิดวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ณ ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ วิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร กรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาวิศวกร วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศึกษาต่อ

ในระดับปริญญาโท คณะศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบัน กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยทักษิณ

ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงปีปัจจุบัน (๒๕๖๒) ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ช้างดึกดำบรรพ์ทุ่งหว้า และปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปีปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการอุทยานธรณีโลกสตูล (Director of Satun UNESCO Global Geopark) ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ปีปัจจุบัน เป็นผู้ประเมินภาคสนามอุทยานธรณีระดับจังหวัดให้เป็นอุทยานธรณีประเทศไทย National Geopark of Thailand กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ฉลอง โหลสกุล

นายฉลอง โหลสกุล เป็นข้าราชการบำนาญด้วยการเข้าโครงการเกษียณก่อนอายุราชการขณะดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูล เพื่อใช้ชีวิตเป็นนักเขียนอาชีพควบคู่กับชาวสวน หลังจากลาออกจากราชการ มีหนังสือรวมเรื่องสั้น ๓ เล่ม รวมกวีนิพนธ์ ๔ เล่ม และหนังสือภาพสำหรับเด็ก ๓ เล่ม ปัจจุบันยังเขียนหนังสือและทำสวน โดยเผยแพร่งานเขียนผ่านเฟซบุ๊กชื่อ วรภ วรภา

อุใบ หมัดหมุด

นายอุใบ หมัดหมุด ภูมิลำเนาเดิมเกิดที่อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง สำเร็จการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลทางการศึกษา และการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน จากมหาวิทยาลัยทักษิณ ปัจจุบันกำลังศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยทักษิณ ทำงานที่วิทยาลัยชุมชนสตูล ในตำแหน่งครูวิทยฐานะครูชำนาญการ และตำแหน่งหัวหน้างานวิจัยและพัฒนา ศูนย์วิจัยและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับรางวัลครูดีศรี "จชต" ระดับดีเยี่ยม (อุดมศึกษา) โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

สมบัติ เจริญขวัญ

นายสมบัติ เจริญขวัญ ๑๖๕ ถนน ปานชูรำลึก (ซอยแม่เนียน) ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ จบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูล อาชีพค้าขาย มีกิจการร้านน้ำชาชื่อร้าน "ชาป่าเมือง" งานอดิเรก เป็นรองประธานสื่อ ชมรมเครือข่ายนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์จังหวัดสตูล ประธานชมรมกีฬาว่ายน้ำเมืองสตูล ศิลปินจิตอาสาเมืองสตูล (Street Art สตูล) " ไม่ได้เรียนศิลปะใดๆ เลย เรียนรู้ด้วยตัวเองครับ"

สุชฎา พรหมแก้ว

นางสาวสุชฎา พรหมแก้ว เกิดวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ณ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ได้มาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล หลังจากนั้นศึกษาต่อคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และศึกษาต่อคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ปัจจุบันทำงานที่วิทยาลัยชุมชนสตูล ในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานศูนย์วิทยบริการและระบบเครือข่าย ศูนย์วิจัยและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิทยาลัยชุมชนสตูล

ชะอุ่ม พิศาลสินธุ์

นางสาวชะอุ่ม พิศาลสินธุ์ เกิดเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนสตูลวิทยา ผลงานที่ภาคภูมิใจ เข็ม "คุรุสดุดี" และ เสาเสมา "ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา"

นวรัตน์ ลิ่มสกุล

นางสาวนวรัตน์ ลิ่มสกุล เกิดวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นศึกษาต่อคณะพาณิชยศาสตร์การจัดการบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ ศึกษาต่อ คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาการตลาด (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบันทำงานที่วิทยาลัยชุมชนสตูล

คือ, รากเหง้าเหล่าแง่งแห่งชีวิต
คือ, แถวทิศวิถีที่ก้าวท่อง
คือ, แง่งามความฝันในครรลอง
คือ, ร้อยกรองร้องค่า "เวลาคน"

